

HØIFJELD OG FJELDFOLK

THEODOR CASPARI

HØIFJELD OG FJELDFOLK

NORSK HØIFJELD - VINTEREVENTYR
VILDREN

BODØ BIBLIOTER

NB Rana
Depotbiblioteket

OSLO 1927

FORLAGT AV H. ASCHEHOUG & CO.
(W. NYGAARD)

50353001

*Trykt i offset hos
Emil Moestue A/S paa papir fra
Hamang Papirfabrik*

mag.

ex. 1

Printed in Norway

**NORSK
HØIFJELD**

5

NORSK HØIFJELD *utkom*

første gang 1898

2den utgave 1907

3dje — 1907

4de — 1911

PRÆLUDIUM

Der svæver et land i det skinnende blaa;
ei stoltere vet jeg at nævne.
Men vil du ditop over dalene naa,
to stridende ting maa du evne.
Ti først maa du *seile* med ørnen avsted
høit, høit over jorden og kavet,
og saa — maa du vite at sænke dig ned
og *krype* med mosene lave.

Høifjeld! —

Vid og vældig, baaren av fjeldets søiler, fylt av himmelens sol og av stormens aande stiger naturens høisal frem for tanken.

Alle vante øiemaal og gjængse holdepunkter forrykkes. Det stolteste bygverk synker sammen. Det tusindfoldige livsbehov, mennesket har laget sig av naturen, hvirvler væk. Hverdagslivets store, urolig skiftende farvemylder driver av.

Tilbake blir naturen selv i sine faa mægtige grunddele: Vidden, vandet, fjeldet, bræen og himmelen; i sine faa enkle grundfarver: Viddens og fjeldets brune og sorte drag, bræens hvite og himmelens blaa hvælv. —

Høifjeld! —

Det tusindstemmige dumpe sus fra verdenslivet dypt nedenunder stilner av og dør. Det evige kredsløp av fattige graa døgntemninger stanser op.

Evighetens aande fylder det vældige rum, og tilbake blir kun to store grundstemninger: *Livets* og *dødens*.

Livets stemning; — ti hvor og naar vælger livet, selve skapelsesdagens spretende liv, saa fint og rikt som en sommerdag paa høifjeldet!

En krans av snetinder mot mørkeblaa æther, blanke fjeldsjø-øine, hvor du vender dig, rødbrune lynglag indfældt i det lyse moseteppe, blaaklokker og gjeiterams om alle tuer, og snespurvekvidder og bækkeskvalder rundt om.

Vaar og sommer gaar her i et. Sommeren er i uavladelig vorden, slipper aldrig vaargryets fine længsel og friske duft, faar aldrig lov til at sovne av i overmættelse.

Høifjeldets gud blir aldrig helt færdig med sit skapende virke. Aanden svæver altid over vandene. Bækkenes sang mister aldrig sin friske tone, og den unge jord, som dagstøt dukker frem av sneen, føder uavladelig urter og blomster.

Som en klokkeklar scherzo synger høifjeldets dagvise i det solfyldte rum. Hver fredløs tanke, hver stikkende sorg feies bort av den yre livslyst. Freidig søker øiet utover, og alt er saare godt.

Men naar dagen helder, naar det sidste solskjær streifer de tusind toppe, naar det matte dæmringslys viskes ut av de graa lier, og selv de indsprængte lyse moseflekker ikke længer orker at holde dagen fast — da gaar den livsglade scherzo over i *nocturnen*, en *andante sostenuto* uendelig ophøiet, men ogsaa uendelig tungsindig som mesterens: "*Quasi una fantasia*".

Da blekner luftslottet; det blinkende guld blir til graasten, det lyse haab til luft. Tilværets dunkle gaater rører sig i sjæledypet, og tifold øket vender tungsindet tilbake. Livet er øde og tomt, og mørket ruger over avgrunden som paa jordens første dag.

Livet og *døden* — den jublende *scherzo* og den tunge *nocturne* — det er da de to store, letfattede grunddrag i høifjeldsmusikken og høifjeldsdiktet, letfattede; ti som alle virkelig geniale diktere og musikere er høifjeldet enkelt og klart i sit grundsyn og sin grundtanke.

Men menneskeaanden er nu engang sammensat.

Saa inderlig den i løftelsens time higer mot det store, enkle, uformidlede, — i længden trives den dog kun i døgnets lune dagligstue. De idelige bratte

sprang i stemningen fra freidig livslyst til avmægtig tungsind trætter og sløver følelsen. Den sterke uformidlede evighetskjensel lammer viljen. Høifjeldets mægtige aande vil snart virke likesaa monotont paa øret som dets enkle grundfarver paa øiet.

Høifjeldets Gud er for vældig, viddesalen for vid for mennesket.

Det er den gamle historie om Faust og Jordaanden. Ved en mægtig viljenspændelse har Faust manet Jordaanden frem, men kun for at styrtes i støvet av hans haanlige ord. Slik stunder ogsaa den trøtte kulturtræl efter møtet med Høifjeldsaanden. Men ikke længe taaler han samværet med den vældige. Saa maa han ned igjen til sit kjære nips og sine hyggelige husguder.

Høifjeldshallen er ikke til hverdagsbruk; men den skal da efter sin bestemmelse heller ikke være det.

Naar sommerens korte helg er over, og herskeren vil være ene, da budsender han sin husfoged. Og han kommer den barske gamle vinter med sin sværm av undergivne. Da blir der staak i salen. Fra det blygraa hvælv sænkes sneens myke, perlestukne tjeld utover. Tusen usynlige hænder tar i, rusker og ryster, fylder og sprer. Tusen vilde røster hujer og plystrer, hviner og ler.

Men indimellem gaar gamlingens røst i tunge støt gjennom hallen. Øverst oppe paa fjeldet har han reist sit høisæte, jættestor og sterk. Mot skyerne hvirvler det isgraa haar, og skjægfossen velter gjennom skaret, og han utstrækker sin haand:

«Luk vandene!» —

Og frostens isnende aand puster paa alle fjeldsjø-øinene. De bevrer og blunker, kan ikke staa imot, slukner og lukker sig alle.

Atter strækker han haanden ut:

«Stæng bræne!» —

Lynsnart styrter stormens vætter frem og velter den dype fonn for indgangen. Saa stivner livet i de grønblaa aarer, og mulm fylder det vældige jøkelbryst.

For tredje gang løfter han armen:

«Dæk skogen!» —

Da bryter Ragnarok frem. Hvislende og hvinende, i vetløst raseri kaster luf-

tens hærskarer sig paa løvskogen. Ryg ved ryg velter de rykende sneskavler bortover. Brisk og vier og alle smaabusker huker sig ned, lukker øinene, og snehavet gaar over dem.

Bare bjerken vil ikke gi sig endda. Paa knæ, med krøket ryg og sænket hode kjæmper den for livet. Men dypt nedenunder ligger rypene i sine snehuller. De svarte øinene skotter urolig ut i natten: Naar skal det ende! —

Da — som nøden er størst — drønner atter herskerens røst gjennom rummet:

«Stille!» —

Og skaveiret lægger sig. —

Ut igjennem skarene, ned ifra stupene, bortefter sjøene styrter de vilde vætter. Et sidste arrig støt ifra eftertravet, et maktløst hyl fra en stakkars efternøler. Og saa blir det stille.

De tørre graa sneskyer sopes unna, og den vældige kuppel med de tusen tindrende stjerner blaaner over vidden.

Da reiser han sig, den gamle husfoged, løfter armene mot hvælvet og tænder nordlyset.

Over al maate kunstig og vrang er hans hænders gjerning; ingen av hans undergivne magter det, ingen faar det til uten han:

Ei skal det flamme som solen, den ødsle,
vække og varme til jorddagens daad,
ei som de høie, de hellige stjerner
blinke og vinke mot evige haab,
skal ikke bruse som livets orkester,
skal ikke tone som sfærernes kor,
skal bare flagre og blagre og leke
let som et nyn mellem himmel og jord.

Fint og skjært, over al maate sælsomt er det, og intet i verden kan lignedes med det:

Et glimt i nattens øie,
i luftens bølger blaa,
en morilddrys av *stemning*,
som tanken ei kan naa.

En *længsel*, som luer og lyner og fylder
de luftige haller med sang uten ord,
et mylder av *drømme*, som stiger og hylle
i skiftende farver den sovende iord.

Vanskelig over al maate er det. Dikter og maler maa han være, tonenes kunst maa han forstaa, han, som skal faa det til. Men kunstner er den gamle husfoged større end nogen paa jord. Let flyr farvernes drys fra hans haand, den klingre sang fra hans læber. Høifjeldsfaklene slaar høit i veiret.

Da stiger han ned fra sit sæte, samler om sig den sølvstukne kaape og vandrer gjennem hallen at prøve sine tjeneres verk.

Om urens loftslugger er grundig stængt; om frosten har ødslet med sølv og rav og staset med søljer i gjelene. Om stormen har indsat væggene rikt nok med perlemor, og fonnens dype divaner — om de er forsvarlig myke og dryge.

Og han samler om sig den sølvstukne kaape og vandrer over vidden i blaa-blank nat med nordlysiademet om sin pande. Alt, hvad hans undergivne har virket, mønstrer han med prøvende blik, og se, det finder naade for hans øine.

Da trær han ut i det mægtige portal, boier sig syv ganger til jorden, og høifjeldets aand suser ind i rummet. —

Har du hørt vinternattens symfoni? — Krystallenes lekende æolsharper, nordlysets giger og æterens klarinetter, høifjeldets orgel i dæmpet døn? — En hymne til renheten, en klarhetens høisang som ingen anden.

Kjender du vinterdagens scherzo? —

Lystig med klokkespiltoner begynder den,
solstraalevals over sølv og rubin.

Ind jager vindene, fanger den, nynner den,
slynger den høit imot fjeldenes lin.
Vildren, vildren i kaate hop
tar den op i en let galop.
Ryper i snehvite perlebaand
fletter den mykt om fonn.

Nede i menskenes verden har vaaren tat styret. Sjøen sprænger lænkene og kaster sig stormende til jordens bryst.

Men høit deroppe svæver høifjeldet i urørt pragt, vet ikke av tronskifte, kjender ikke forandring eller skygge av omskiftelse.

Bjerken grønnes, og dagen lang gir stæren sine reggler tilbeste; men deroppe er det fremdeles tyst og stille; intet grønt uten isens pillarer.

Djærvere og djærvere gaar vaaren paa. Aasene blaaner, og heggen og syrenen strør sne. I ungdommens overmot trækker maidagen i vinterens klær.

Da endelig tør høifjeldets herre ikke drøie lenger. Den gamle husfoged faar avsked, og skaperverket begynder.

Men først sender han skodden utover, og dækker fra øverst til nederst sit rike med mulm. Intet øie skal se fødetimens løndom.

Men elvene bær bud. I svære graa hvirvler velter de nedover i mainatten og melder dunkelt om store slag og mægtige omveltninger. Og var dit øre fuldkommen lydhørt, du vilde i denne stund fornemme en brusen som paa jordens anden dag, en storm av underlige lyd, av suk og støn og brak og smeld, av sigende fonner og styrtende fjeld.

Men nede i lavlandet flyr trækfuglene urolig om og stunder som syndflodsduen efter at det tørre skal sees deroppe. Kjørene burer av længsel efter fjeldet, og mennesket, ogsaa han opløfter sine øine mot bjergene.

Og langt om længe, naar heiloen længst har tat tuen, og fæet de solfyldte lier i eie, da vandrer ogsaa skapningens herre over vidden, stanser ved den grønklare bræelven og kaster al døgnets ank i dens vande.

Dog, frydfuldt som det er at slænge sig ned, slippe tankene og drømme, har høifjeldet ikke mer at by dig, da vil du snart bli fornøiet. Sommerens korte

helg vil tykkes dig lang. Skal tanken helt og fuldt hvile, da maa den ha noget at sysle med ogsaa i sommerhelgen.

Men har da høifjeldet et slikt yrke at gi dig? —

Ja, om du har øine at se med.

Saa stort, saa koldt og ensformig det er, har du vilje til at ta imot, da vil det visselig komme din trang imøte, fint og nænsomt gi dig, hvad du behøver, — ikke for meget, ikke for lite — tyst og stilfærdig, uten at trænge sig paa.

Til dig selv staar det, om høifjeldet bare skal være den store, straalende, men kolde festsal, eller om det ogsaa skal kunne by dig noget av hjemmets lunhet og hygge.

Luk dine øine op, og se utover! — Langsomt, umerkelig, som av sig selv vil det ensformige brytes, det nakne klæs, det kolde ta glød. Luk øret helt op! og høifjeldets monotone sus vil smaat om senn løse sig op i melodier, en efter anden, et væld av yndefulde stubber.

Du vil faa tak i hundrede vakre smaating paa vidden og bræen, ja, i nakne fjelduren. Kun, at de ikke stikker sig frem. Selv maa du lete dem op.

Det vil gaa op for dig, at det smaa, det ringe og uanseelige intetsteds i verden staar i agt og ære som heroppe i det vældige høifjeld, hvor heiloen er forsanger paa vidden, den krypende dvergbjerk urens kjælebarn, og snespurven bræens sjæl.

Og da vil høifjeldets aand ikke længer knuge dig til jorden i sin vælde. Du har set kjærligheten lyse i de klare øine; den kolde beundring vil vende sig til kjærlighet i din sjæl.

Og naar den kommer den uavvendelige stund, naar sol gaar ned, og luft-slottet blekner, — det blir dog ikke til graasten *alt* gullet for dig. Tusen fagre smaa liv vil dukke frem i din erindring og vare sit værd for din tanke.

Den tunge nocturne vil ikke længer fylde dig med haabløshet; ti du er ikke *alene*.

Tusen fattige liv rundt om drar veiret i den lyse høifjeldsnat.

«JEG ELSKER DIG»

Jeg elsker dig, naar svalens røst dig vækker,
og naar du kaster sneens hvite lin,
med blanke øine ser dig om og strækker
de spæde armer mot konvallen fin.

Naar natten sænker sig, og dæmring dækker
med florlet brudeslør dit unge bryst.

Jeg elsker dig, naar rugden stille trækker,
og du — du skjælver i din elskovs lyst.

Jeg elsker dig, naar du din rigdom tømmer
med milde hænder over vei og sti,
naar dine læbers sunde aande flømmer
fra lyng og kløver, eng og bjerkeli,
naar i den lune sommerkveld du drømmer
med skogens tusen spæde ved din barm. —

Jeg elsker dig, naar gjøkens toner strømmer
fra aas til aas i julinatten varm.

Jeg elsker dig, naar lønlig du bereder
dig til den store stille avskedskveld,
naar klædt i guld og silkeskrud du træder
den store, stolte dans med døden selv.

Og naar du villig kaster festens klæder,
og naar du segner i den tause lund —
jeg elsker dig, naar aftensolen bræder
det sidste gjenskin om din bleke mund.

APRILSNAR

Og rensbukken laa
saa mosegrad og graa
og solte sig og sov bort paa bræen,
og fjeldbækken sprang
saa fanteful og sang
og klukkede og kniste under sneen:

«Hei rensbuk! vaagn op,
du makelige krop! —
skal skynde mig, og du er i veien.
Fint vaarveir vi har.
Hei! var dig nu, god kar!
der ræker just Per Skytter over heien.»

Ja, gamlingen op
med løierlige hop,
og borte som en pil ind i fjeldet;
men fjeldbækken ut
med spret og sprel og sprut,
med gapestreg og gjøn nedover heldet.

Og rypa saa fin
i vinterspundet lin
i vierkjæret blyg just hun blunder,
som fjeldbækken spræk
med latter og med lek
fór føitende og sprøitende indunder:

«Hei, rype! Staar til? —
Saa langt uti april,
og endda i den fjorsydde serken! —
Men jøs, hvor det klær!
Spørg bare, du, han Per,
der staa'n just og sigter bagom bjerken.»

Og rypa hun vak
og reiste paa sin stak,
saa fjærene de gjøv i det vi'e,
og unna med skrat,
saa meiseflokken skvat,
og bamsen satte hodet ut av hiet.

«Nei, se paa'n far! —
Nu vil'n være kar
og syne sig som sneskuren leker. —
Tänk femtende mars! —
Nei, bedstefar, tilbars!
og kom att, du, om tre og fire veker!»

Men bamsen saa vild:
«*Du* narre mig april,
du susekop! slik soloiet varmer!
Nei, dertil, din tull!
er bjerken da for fuld,
for tomme mine uselige tarmer!»

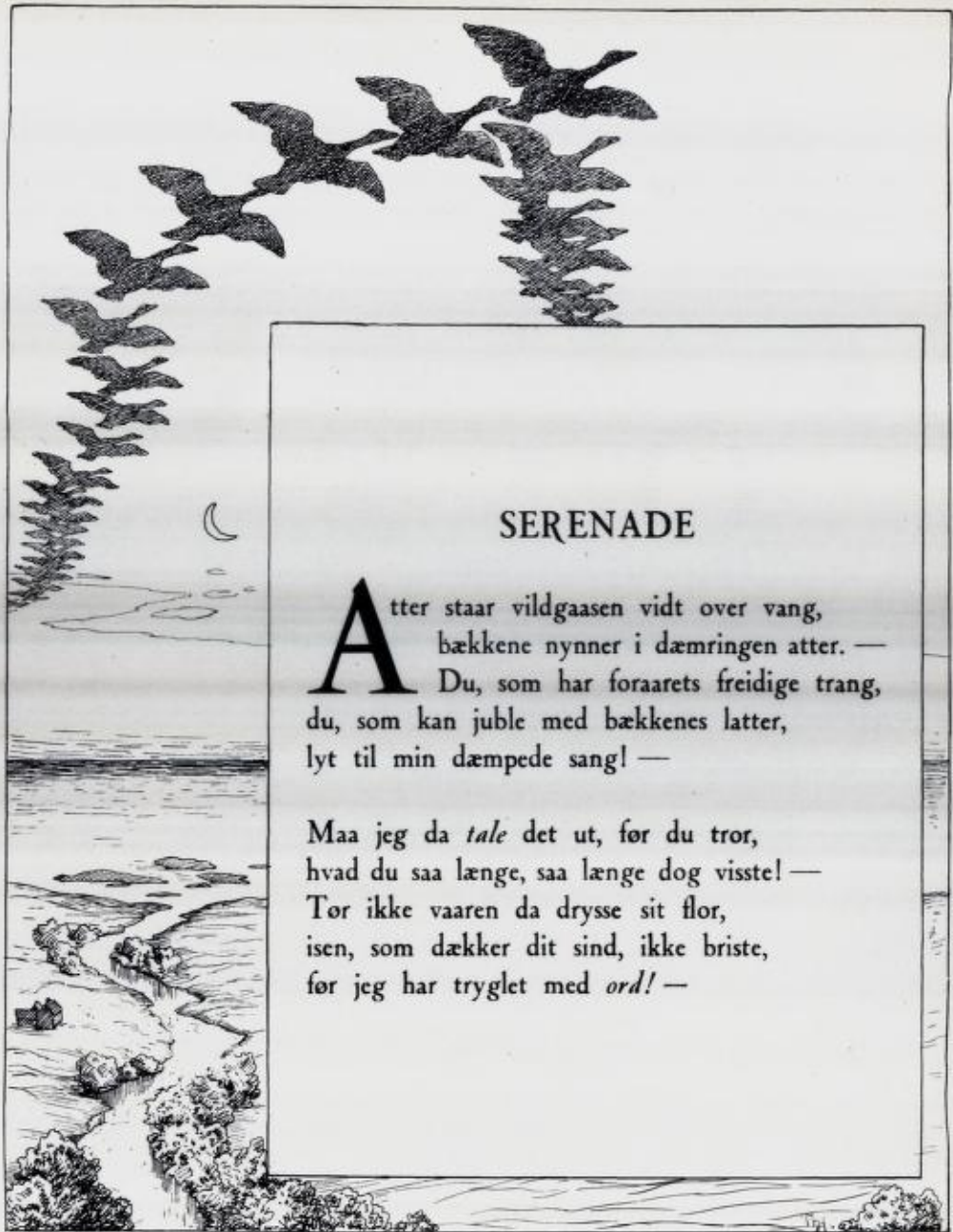

«OG NU STAAR BJERKEN
I BRUDES LØR»

Og nu staar bjerken i brudeslør,
og stæren er kjøgemester! —
Ejal nu stænger jeg av min dør
for vinterens arge gjæster! —

Og klynk og klage og mismod graa
nu kan de staa der og banke paa! —
og sorg og sinne, den onde kvind,
hun kan saa gjerne faa titte ind! —

Ejal nu stænger jeg av min dør
og vandrer i øst og vester;
for nu staar bjerken i brudeslør,
og stæren er kjøgemester! —

SERENADE

Atter staar vildgaasen vidt over vang,
bækkene nynner i dæmringen atter. —
Du, som har foraarets freidige trang,
du, som kan juble med bækkenes latter,
lyt til min dæmpede sang! —

Maa jeg da *tale* det ut, før du tror,
hvad du saa længe, saa længe dog visste! —
Tør ikke vaaren da drysse sit flor,
isen, som dækker dit sind, ikke briste,
før jeg har tryglet med *ord!* —

Maa jeg da tale, og *vet* du det eil:
Mere end stjernenes tindrende hære,
mere end skogenes sus over hei,
mere end lyset og livet, du kjære,
elsker, ja, elsker jeg — *dig*. —

Atter staar vildgaasen vidt over vang, —
du, som har bækkenes sang, la den klinge! —
du, som har trækfuglens freidige trang,
reis dine tanker, og løft nu din vinge!
la det bli foraar engang! —

OPOVER MOT HØIFJELDET

Fot. H. Jelstrup

OPBRUD

I gamle, gamle dager var det, i den store skogalder. Endnu hadde skogen ikke møtt sin herre. Ikke øksehug i aasen, ikke røk i lien. Ingen farvei i dalen uten elvens. — Frit og uhindret raadde skogen, og videnom laa den store landefred over jorden.

Uforment fik liv røre sig, skogduen kurre og orren kutre, gjøk gale og maaltrost synge.

Skogen la sig ikke i det.

Kun naar sol gik ned, naar de tusen graner bøiet sig, og aftensalmen gik fra dal til dal, skulde al uro tie.

Saa var skogens vilje, og alt liv føiet sig og blev stille.

Skogfald kom og skogfald gik, og saa tok det til at bli trangt om plass i aasene.

Margløse overaaringer stod og lutet i liene, vindfald og anden raattenskap laa og fylgte op paa hver en lei.

Skogen strævde og strævde, men raadde ikke længer med al den død og styggedom.

Værre og værre blev det for ungsbogen at naa frem. Den vantrivdes og gav ondt fra sig.

Hoit opunder bergvæggene, i skarene, paa knausene, flokket den sig, bjerk, asp og or, løn og rogn, hvisket og tisket og sendte slængord nedover.

Svære rake malmfuruer rystet sine hoder, snodde skjægget og saa betænkte ut.

Ja, til og med storfolket nede i daldypet saa skjønte det, at noget var paa-færde, og blev urolig.

«Hvad staar paa, staar paa!» — sang elven, saa yr og glad den strøk nedover i sommerkvelden:

«Staa og styr om alle skrænter.
Trangt om plassen! — ha, ha, ha!
Store vidda staar og venter!
Blanke tjern og blaae snefjeld,
solskin, der jeg kommer fra!»

«Blanke tjern og blaae snefjeld!» — steg det i brusende kor fra ungsbogen.

«Snefjeld!» suste de rake malmfuruene.

«Snefjeld!» hvisket det langt nede i granskogen.

«Snefjeld!» mækkret de visne overaaringerne. «Snefjeld! — Ikke sne nok lange vinteren kanske! Hvad mener du, kjære hakkespet?» —

«Pr! pr! Kli—æh! Kli—æh!
Nok av sne, nok av sne!» —

dømte hakkespetten. Og den underfundige «rauskjør» vinglet hit og dit, la hodet paa snei, og var av samme mening.

Men da blev maaltrosten arg og opløftet sin røst til en nidvise om de tre, en nidvise, saa det gnall i skogen:

«Pyt! pyt! fryser du, skrællingen! fryser du, skrællingen! aa fyl aa fyl!» —

Det var til de gamle overaaringerne.

«Knækker du lus, gamlemor! Knækker du lus, gamlemor! Finder du no', finder du no'!» —

Det var til hakkespetten.

«Pyt, pyt! Stæl ikke naa, larven! stæl ikke naa! Tjuvknegt! Tjuvknegt! fy!» —

Det var til rauskjør.

Men da maaltrosten slik hadde lettet sig for harmen, fløi den bort i det høieste grantræ, den kunde finde, og sang av fuldt bryst om de blanke tjern og blaa snefjeld.

Vakrere hadde den aldrig sunget. Alt liv holdt veiret og lyttet. Og da sangen var slut, gik det som en storm over aasene: «Tilfjelds, tilfjelds!» —

Skogen begyndte at vandre.

Øverst oppe bjerken, lysegrøn og skjær, rystet de gyldne blader i solen og sang:

«Fremad, brødre! fremad alle!
La vor vandringsdag bli lang,
leggen krøkes, kvisten falde! —
Opad stormer vi med sang!» —

«Opad stormer vi med sang!» hauket asp og or.

«La vor vandringsdag bli lang!» — suste malmfuruen.

«Bare vi naar frem engang!» — lød det hviskende fra granskogen.

GRAN OG BJERK

Skogfald kom, og skogfald gik, men fremdeles laa skogen paa vandring. Riomtil saa den et skimt av snefjeldene, riomtil var alt lukket og laast. Og da var det hvergang som om granskogen blev tungere og tungere paa foten. Rent uraad at faa den med længer. Langt nede i dalsøkkene laa den og suste og suste, og hundreder av aar kunde gaa før den hadde rikket sig saapas som en halv mils vei opefter. Løvskogen hadde forlængst spredt sig milevis indover til alle kanter.

Saa blev det for langtækkelig for bjerken, og en vakker vaardag satte den i med opsangen sin saa det ljomet:

«Fremad, brødre! Fremad alle!
La vor vandringsdag bli lang,
leggen krøkes, grenen falde! —
Opad stiger vi med sang!» —

«La vor vandringsdag bli lang!» — hauket asp og or.

«Bare vi naar frem engang!» — suste malmfuruen.

Men langt nede i tykningen laa granen, stuslet og stelte med sit og sa ingenting.

«Hei der, gran! hvad tar du dig for?» ropte bjerken nedover.

«Lager skog!» steg det sindig fra granen.

«Lager skog!» hauket bjerken. «Ikke gjort fra dig det smaaplukket endda!»

Fot. Wilse

«Hvad kalder du skog?» spurte granen rolig.
«Skog!» sang bjerken:

«Skog er der, hvor lyng kan strække
sig i solen let og frit,
bækken tralle, bogfink hække,
og konvallen smile blidt.

Der, hvor bakom stabben stille
bregnen drømmer i sin krok,
der, hvor lerken slaar sin trille,
der, min kjære gran, er skog!»

«Der er skog! der er skog!» steg det i kor fra løvtrærne.

«Der er *din* skog,» svarte granen rolig, men ikke *min*. Ikke kan jeg lægge mine ord saa fint som du, men høre mig faar du nu likevel:

«Skog er der, hvor tusen røtter skyter
brune knoller dypt i mos og muld,
lubben granelegg til tusentallet
verner tryggelig om tjernets ro.
Hvor en graanet toll, den lynet slog,
staar, fordi den ei har plads at *falde*, —
der er skog!»

«*Der er skog!*» gjønte bjerken; men granen blev rolig ved:

«Skog er der, hvor tiur trygt kan glemme
hele verden i sin elskovsrus,
vildand vugger fredelig i tjernet,
myren samler uforment til hus.
Der, hvor tyst i sommernattens sus
elgen drømmer under nattens stjerne, —
der er skog! —

Skog er der, hvor vinterstormens harme
faafængt bryter sig mot sikker slaa,
der, hvor evigunge moderarme
trofast hegner om hver lønlig vraa.
Hvor de hvile kan, de tusen smaa,
vente tillitsfuldt paa vaar og varme —
der er skog!» —

«Der er skog! der er skog!» suste det borti furulien; men løvskogen tiet og rørte sig ikke.

«Kan være, du har ret, gran,» sa bjerken. «Min skog er, tør hände, fattig mot din, og jeg bare en stakkar mot dig. Men jeg kan ikke for det. Ser jeg ut over det store fattige fjeldrike, da har jeg ikke ro paa mig:

Kan jeg vel her i hver en vraa
ødsle med liv og glæde! —
Vet jeg dog visst, at vidden graa
bøter med mos og usselt straa
stille sit armodsklæde.

Kan jeg da her den lyse kveld
synges til dans om strand! —
Ser jeg dog hist det nakne fjeld
trække det sorte skoddetjeld
over sin tause pande.»

«Og jeg,» sa granen, «jeg spør ogsaa:

Kan jeg la hus og hygge staa,
alt hvad jeg har ihænde,
slippe de tusen stakkars smaa
og — for en sorg, jeg aldrig saa, —
fare til verdens ende!» —

«Verdens ende!» bruste bjerken, og solefaldet la guld over det grønne løv.

«Kunde jeg fare til verdens ende, op paa den blaa tind, og ind i den blanke
himmell!» —

Det blev med ett saa lydløst stille i skogen. Bækkene tystnet, og ringduen
stanset sin tutren.

Maaltrøsten sat i sin grantop og lydte, urørlig, som var den øverste knot-
ten paa træet.

Solen sank bak fjerne fjeld, og mørke skygger listet over lien.

Da steg det mildt og vemodig fra granskogen:

«Vet du da visst, at længslens væld
stilner i fjeldets haller? —
Er ikke længslen i livet selv? —
lægger sig først den sidste kveld,
da naar din stamme falder.»

Fot. Wilsø

«Kan hænde, gran!» steg det fra bjerken. — «Men komme, hvad komme vill jeg maa frem! —

Fremad, brødre! fremad alle!
La vor vandringsdag bli lang,
leggen krøkes, grenen falde! —
opad stiger vi med sang!» —

«Opad stiger vi med sang!» bruste det fra aas til aas i sommernatten.
Skogen begyndte at vandre igjen.
Men *granen* var ikke med længer. Taus og tankefuld stod den tilbage langt nede i daldypet.

FURUSKOG

Saa laa da skogen paa vandring igjen. — I tette lag laa den opefter knækkene og strævde, furu og løvtrær om hverandre. Et travarligt arbeide var det, mest for furuen, som saa længe hadde været fra det. Men ingenting sa den, bare stod og strøk sig over skjægget nu og da, og klemte paa igjen.

Smaat om senn naadde den frem til nogen milelange graa moer.

Her skilte løvskogen sig ut. Den likte ikke lenger det ensformige flatlændet.

At gaa der og dra sig utover i den slette uendelighet var ikke efter dens sind. Nei, løfte paa foten, kjende faste berget under sig og ha utsyn fremover, det var noget andet, det.

Og op i fjeldliene paa begge sider av moen stak den, det forteste den kunde.

Men furuen la bent utpaa moen. Her var netop rette lændet for *den*. Her kunde den spre sig utover i smaaholter eller staa for sig selv — ti og tolv i flok — grunde og suse og suse og grunde, saa meget den lystet.

Fandtes ikke det som kunde uroe den her.

Myk og jævn laa renmosen utover til alle sider. Ikke skulde rauskjør volde bry, der han lydløs listet omkring i høstkvelden, ikke meisen uleilige med det stakkars stiltfærdige: «Ti-ti-da!», han kunde.

Besst det var, kunde jo nok svartspetten finde paa at slaa en trommehvir-

vel, saa det vak i skogen. Men stakkaren gjorde det jo ikke for moro skyld. At negte'n den fattige matbiten, han saa haardt maatte slite sig til, det gik jo ikke godt an.

Saa drog da furuen sig smaat og godt fremover i sine egne stiltfærdige tanker, og naar ølrøken skalv over moseteppet, og myggesværmen sang imellem grenene, da mente'n, at han aldrig hadde hat saa gode dager som nu.

Ikke nær saa godt likte bjerken sig. Helt op paa fjeldkammene *turde* den ikke vaage sig længer. Vinterstormene tok for hart paa deroppe.

Ned paa moen til den tunge faamælte furuen *vilde* den ikke.

Det var ikke frit for, den kjendte sig litt ensom, der den kløv og krøket sig oppe i lien.

Vilde den saa fra og til muntre sig med en lystig vise, saa var det likesom ikke rigtig gjenlyd at faa. Moen var for svær og vid og furuen for optat med sig selv og sine tanker.

Og ganske smaat og stille tok bjerken til at længte efter granen.

Den varme, dype gran! der hadde der dog været gjenlyd at finde.

Sine gladeste, sine bedste sanger hadde den dog sunget for granen.

Ja, kanskje de netop var blit saa vakre, fordi granen stod dernede og lyttet!

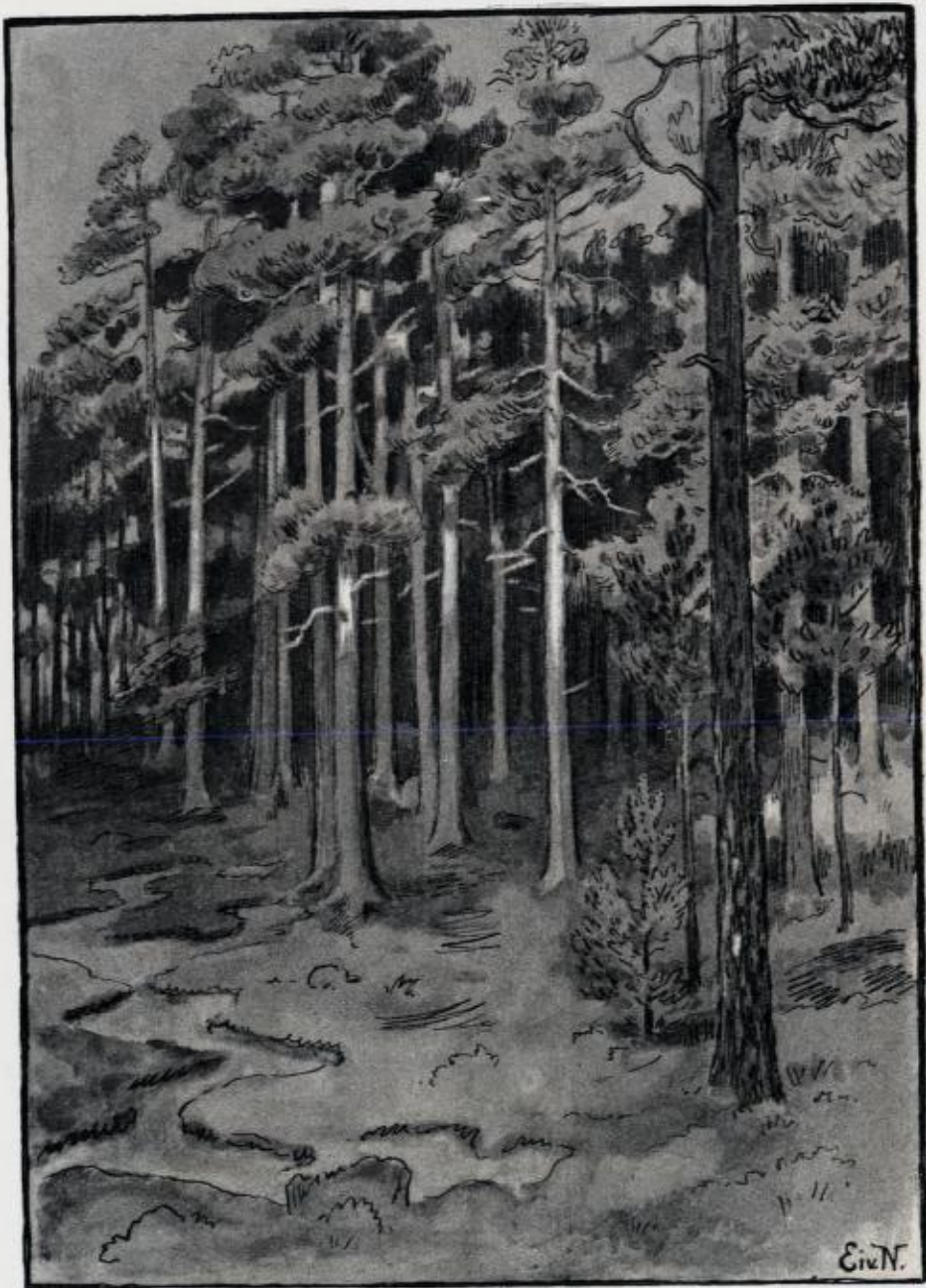
Og taus og tungsindt stod bjerken der i sin gule silke, saa utover i høstkvelden og mindtes granens vemodige ord:

«Er ikke længselen livet selv? —
lægger sig først den siste kveld,
da naar din stamme falder.»

Snart skulde den dog faa større grund til klage.

De lange moene tok omsider ende. Svære nakne høer, den ene høiere end den andre, reiste sig og skjød ryg. Skogen stanset op. Det tok til at bli ugreit med veien.

Saa maatte bjerken op i høiden for at faa utsyn og finde rette leien.

Stod ikke længe paa, saa hauket den nedover, at den hadde fundet en overlæg fin, hyggelig fjelddal, bad de andre følge efter, og strøk avgaarde.

Snudde sig saa om litt for at se efter dem.

Men hvor i al verden var det blit av furuen! —

Bjerken saa og saa nedover dalsøkket, men ingen furu at øine nogensteds.

Jo likevell! derborte kom det luntende en liten flok! — og dernede paa elvebakken stod ogsaa en tre-fire karer og funderte. —

Og ikke rettere end bjerken kunde se, laa det nogen og ræket opunder andre dalsiden ogsaa.

Men Gud sig forbarme! som de stakkarne saa ut! —

Smaa og naaslige, ganske svarte av lavtavser og anden styggedom! — Topene ikke bent iveiret lenger, men flatt utover til alle sider som sauesop! —

Da faldt en stor frygt paa bjerken. Skulde furuen ogsaa falde fra nu? — Skulde den bli blottende alene heroppe i svarte fjeldet? —

Og nedover satte den, alt den orket, for at prøve at holde paa furuen.

I tette lag la den sig kringom hver furulegg.

Hadde den ikke brydd sig om «at lage skog» før, saa kom den sagtens paa andre tanker nu.

Stusle og stelle gjorde den sommerdagen lang saa stille og omtænkt, som om den skulde være granen selv.

Det var ikke ende paa alt det, den fandt paa for at lune og hygge om furuen.

Og *litt* fik den da ogsaa igjen for strævet.

Furuen begyndte likesom at kvikne til og faa et likere utseende.

Ja, riom-til kunde der skyte op en kjæmpekar, sterk og bredvoksen, saa det var en fryd at se.

Sendte de fjeldfaste graa røttene videnom til alle kanter, spændte kronen som et hvælv mot sky, og saa utover dalen som en konge.

Men nedenunder laa bjerken lys og glad, solte sig i kongepragten og sang, saa det ljomet.

Det var ikke frit for, den var litt forfængelig av fjeldkongen sin. Syntes likesom, den hadde litt andel i ham.

Langt om længe naadde saa skogen frem til bunden av dalen.

Her — under stupbratte skar og forrevne nuter — laa *Uranos*, det ensomme fjeldvand.

Tungt satte fjeldet sine føtter nedi det, og dønned fra de evige fosser drev og drev over dypet.

Da kom skogen listende, furuen nærmest stranden, la sig ut paa odder og nes, saa ned i det sorte vand og lyttet til fossenes tale.

Og fossen fortrodde den sine underlige tanker, og sjøen fjetret den med sit døde øie, og den blev tausere, end den nogetid hadde været.

Men stundom — i stille høststunder — naar de svære guldrandede skyer laa og ruget over tind, og sjøen tung og blaasort sukket under multemyren, naar myruld hang med hodet, og ørreten laa som død i vandskorpen — da fik den mund og mæle.

Da oplot den sin røst, og suste og sang — dunkle ord om livets lov og evighetens løndom.

Men rundt om i lien laa bjerken og vantrivdes i den store øde stilhet.

Den hadde prøvet at synge; men fossene slog sangen ned.

Den hadde listet sig ned mot stranden for at bringe lys og liv; men den slap ikke frem for furuen. Og om den slog sig igjennem her og der, saa hadde fjeldet været ute i forveien og sænket sine mørke skygger i sjøens øie.

Der kom ingen lysning tilbake.

Da forstod bjerken, at det var faafængt altsammen, — altsammen! — Den hadde for mange mot sig, og ingen til hjelp.

Skulde den berge sit *eget* liv, skulde den ikke selv synke i knæ og ligge under for det store tungsind, saa maatte den skynde sig og bryte op.

Men *det* visste den ogsaa, at naar den *denne* gang sang opsangen, da vilde den ikke faa svar.

Furuen vilde bli igjen. Asp og or vilde falde fra. Ikke tiurspil længer i det bleke dagsskjær, naar stjernene gik ut, ikke orrelek i de lange, lyse vaar-morgener.

Den visste det, — og dens sind blev tungt, — selv maaltrosten, den kjære modige sanger vilde bli borte.

Alene, blottende alene, vilde den komme til at vandre sin tunge gang mot de evige tinder.

Men vandre *maatte* den, og saa gled da opsangen for sidste gang, — mykt og skjælvende, ut over dalen:

«Fremad, brødre! fremad alle!
la vor vandringsdag bli lang,
leggen krøkes, kvisten falde! —
opad vandrer vi med sang!» —

VED MAALET

Saa laa den da der i bratlændet og huket sig, og kløv og kløv og huket sig, den sidste rest av skog. — Bjerk omtrent altsammen, men smaalag av asp og or iblandt her og der. — Egentlig var de nok ikke ment paa at bli med hverken asp eller or. Men i sidste liten hadde de slaat sig til likevel. «Det kunde jo staa sin prøve. Gik det ikke, saa gik det ikke! Det var ikke værre med det.»

Men det gik, og det over forventning.

Var det tungt at stige, kjendtes luften til vederlag des lettere.

De bratte hamrene, saa stygge og vrange at klyve i, tok godt av for nordeneiret, og paa tilrop og skjæmtsomme ord fra bjerken skortet det ikke.

Allesteds var den paafærde for at jevne veien for det vankelmodige skyldfolket sit.

Alt sit lyse mot, sit glade lynne hadde den faat igjen.

Det døde Uranos og den tungsindte furuskogen laa dypt nedenunder, og de hovmodige fossene kunde ikke døve sangen længer.

Og saa visste den, at naar den nu straks naadde op paa bandet, da vilde den for første gang faa indsyn i det mægtige høifjeldsrike.

Og denne tanke satte fart i bjerken. Nu gaves ikke det, som kunde holde den igjen. Hadde den bøiet unna for de værste kamperie før, saa satte den bent paa nu.

Nordenvinden tok til at suse, men den vorte det ikke. Asp og or laa og hujet efter den nede i knækkene, men den hørte det ikke.

Der steg jo de første blaa toppene frem. Flere og flere kom til. Kvasse neb og vældige skaller.

Smaatjern lyste frem bak smaatjern. Blaa grønne bræbølger toppet sig i skarene.

Mykt og dæmpet steg dønnen fra fjerne elver mot det blaa.

Svøpt i ølrøkens bevrende silkeflor, med sommerskyens hvite dunfnug over sig laa høifjeldet og svømmet i den blanke æter. —

Langt om længe vaagnet bjerken som av en trolddom og saa sig om efter asp og or.

Men for sent. —

Stakkarne hadde mistet motet og git sig igjen nogen hundre fot under bandet.

«Alene! Alene!» hvisket bjerken frem for sig.

«Vi skal følge dig!» ropte brisk og vier i munden paa hverandre. «Vi skal følge dig!»

Men da rystet bjerken sine grener og lo i sin glædes overmot:

«Hjælp dere selv, stakkars smaabusker! Jeg trænger ikke følgeskap. Jeg er fremme!»

Men der misregnet den sig, den freidige sanger. Endda var den ikke fremme. Det skulde den snart sande.

Svære blaasorte skybanker trak op i nord. Vinterstormen fór frem med sine hærskarer. Hylende drev snekongen sine sylhvasse ispiler gjennom luften.

Himmel og jord gik sammen i en vældig graahvit hvirvelsky.

Da kjæmpet bjerken den haarde strid for livet.

Paa knæ, de nakne grener flatt efter marken, krøp den ind under den islagte hammer.

Høiere og høiere steg snehavet. Snart havde den bare toppen og de øverste grenene fri.

Da gav den haabet op og sænket sit hode mot jorden.

Men hvad var det? —

Op fra snekavet steg det som sagte hvisken: «Hold ut! hold ut! Vi skal hjælpe dig!»

Det var brisk og vier, stakkar! I tætte lag hadde de lagt sig rundt bjerken for at hjælpe den i nøden.

Bare en enkelt vier og briskegren stak op her og der. Resten laa begravet i sneen.

Da bøde bjerken hodet endda dypere, og de eneste fattige livene i den øde fjeldørken møttes i vinternattens mulm.

Skogfald gik, og saa stod bjerken da endelig ved det vesle lyng-kranste vandet, ret under fjeldets blaa pande.

Den hadde naadd maalet. —

Seiersglad la den sig ut over det klare vand; men med et skrik trak den grenene tilbake.

Den hadde set et billede, sit eget billede, billedet av en lav og luten, bøiet og forkrøket stakkar i sjøspeilet.

Sangen, den hadde sunget saa tidt og tillitsfuldt:

«La vor vandringsdag bli lang,
leggen krøkes, kvisten falde!» —

var ord til andet blit sandhet.

Den hadde stridt og seiret; men seiren var blit dyr.

I den haarde kamp for livet hadde den sat til sin ranke vekst, sin ynde og fagerhet, alt hvad den hadde været stolt av nede i lavlandet.

Den var blit en *busk*, ikke stort høiere end brisk og vier, som den saa kaut og kry hadde overset.

Da var det, som om alt mot, al livsglæde svandt.

Stille og tungsindt, de vanskapte grenene paaskraa efter vindretningen, krøp den opover lien.

Men, besst det var, blev den staaende som fjetret.

Foran den, midt i lien, i ensom storhet stod en vældig *malmfuru!* —

Fra den ranke, bredvoksne stammen steg grenene, knoklede og seige, ut til alle kanter.

Tryg og trossig som fjeldet selv satte den foten i klippegrunden og løftet hvælvet mot den blaa sommerhimmel.

Hvorfor hadde den skilt sig ut fra venner og frænder? —

Var længselen efter høifjeldet blit høvdingen for sterk? —

Hvorledes hadde den fundet frem, og hvormange skogfald var rundet siden den naadd op? —

Gaater som aldrig blev løst, ti aldrig vaaget bjerken at spørre, og om den hadde spurt, aldrig hadde den faat svar.

Fot. Wilse

Høifjeldets tause aand hadde sænket sig over den store fremmede, og hvad den suste i høststille kvelder, forstod bare fjeldet selv.

Men bjerken hadde med ett faat det glade lynnet sit igjen. Den var ikke alene længer.

Som brisk og vier la sig rundt om den og tok freidighet av dens lyse sind, saa flokket bjerken sig om den gamle malmfuruen og øste mot av høvdingen.

Naar vinterstormene kom, naar den seg iknæ, naar snekavet gik over den, da løftet den sine øine mot sin herre og konge, og motet vendte tilbake.

Men i de lange, lune sommernætter, naar alt liv sov den lyse lette dæmringssøvn, da, — var det drøm eller sanning? — det visste bjerken aldrig, — da hørte den stundom vingeslagene av en storfugl i den gamle furuen.

Da — var det drøm eller sanning? — da gled tiurspillet tyst og løndomsfuldt ut over lien.

Og da bøiet bjerken de stakkars krøkede grenene dypt ned i lyng og mos og hvasket i længsel og vemod:

«Er ikke længslen livet selv? —
lægger sig først den sidste kveld,
da naar din stamme falder.» —

OPPE ENDDA!

Oppe endda! er du oppe endda,
maaltrost i granetoppens gyngel! —
Skumringen falder, og vinden dør av,
rugden har sænket sig i lynget.
Sov! sov nu, sanger! sov søtt! —
Nu er det natten, som skal synge.

Vaagnet er avdagens sælsomme flok,
rusler og tusler gjennom sale. —
Natteravn dreier sin surrende rok,
flaggermus danser over dale.
Sov! sov nu, sanger! Sov søtt!
Elven skal vysse dig i dvale. —

SKOGSUS

Jeg stod i lien en sommerkveld;
det dæmret tyst over dale,
og skogen vidt over hei og held
den tok med ett til at tale;
ja, bjerk og graner de rørte sig
og hvisket over mit hode;
men tungemaalet forstod jeg ei,
og tungsindt blev jeg tilmode.

Den vesle trosten, der gjemt han sat,
da lot sin stemme han lyde;
han skjønnte sagtens, hvor det var fat,
og vilde talen mig tyde.
Hvert nyn i løvet, hvert ord, som faldt,
han sang det over mit hode;
han gav sig ei, før jeg skjønnte alt,
og blev saa frydfuld tilmode.

Det er i verden en tale ei
saa dyp, saa deilig, saa stille;
men *tyde* kan jeg den ei for dig,
om noksaa gjerne jeg vilde;
det er i verden ei tonevæld
saa sødt som skogenes tale;
men *fange* tonen — det maa du *selv*,
naar dagen dæmrer i dale.

SKOGENES SJÆL

Du er som en fugl dybt inde
i skogenes lune grund,
saa vår og saa vrang at binde
som suset fra granemund,
et knæk i de tørre kviste,
en vending, et ord, som faldt,
og — var det ei det, jeg visste, —
der løftet du vingen alt.

Ja, var jeg en snedig jæger,
jeg fattet saavisst din angst;
men nu, da et blomsterbæger,
et straa er min hele fangst,
mit maal er det blaa, som hvælver
sig høit over skog og hei,
ja, nu — da for *dig* jeg skjælver
langt mere end du for *mig!*

Men hør nu, min vilde due!
for nu vil jeg snakke fra:
du tror vel, din trygge tue
vet ingen i verden av;

men la du kun hodet hænge,
og gi dig, saa sky du er:
jeg saa dig en dag, saa længe,
saa nøie, saa deilig nær.

Jeg vandret paa sommerstien,
alene, ved solefald;
der høstes ei liv i lien,
ei lyd over skogen al;
selv trosten forholdt sin trille
og bækken sin skjulte vei,
da — midt i det dype stille —
da fanget mit øie *dig*.

Der sat du saa solomskyllet
dypt inde i granetun,
av duftende lyng omhyllet
i fløiel av fjær og dun.
Jeg fanget dit blik, det blanke,
og heienes tunge sind
og skogenes sære tanke,
de gled mig i sjælen ind.

Og nu — er det altid stille,
der ene jeg tar min vei,
og nu — om jeg aldrig vilde,
saa ser jeg dog altid dig.
Du er som en fugl dypt inde,
saa vår og saa varm og hel,
du yndige unge kvinde,
du skogenes skye sjæl.

SKOGENS KIRKEGAARD

Jeg spurte gran og furu og alt i skogen var,
jeg lette i heien, den øde.
Vel tusen tunger talte, men ingen gav mig svar:
Hvor skogen, den gjemmer sine døde.

Hvor liens glade sanger med livet tar farvel,
hvor vildduen dølger sin kvide.
Jeg spurte brisk og bregner; de visste det vel;
men ingen, slet ingen vilde si det.

Og alle markens blomster trohjertig paa mig saa,
men kunde sig ikke besinde.
Saa rystet de paa hodet og raadde mig at gaa
og spørre de vidtbereiste vinde.

Saa gik jeg da til vinden. Den suste og den sang,
og svarte mig hastig fra heien:
«Og vil du bare lytte til blaaklokkens klang,
den sætter dig visselig paa veien.» —

Men da jeg saa la øret til tuens lave jord
og lyttet ved solefaldstide,
da bares det imot mig en klokkeklang saa stor,
og da fik jeg sandheten at vite. —

Da kimet det i lien, da kimet det i lund
og kimet i heien den øde,
ja, hvor jeg satte foten paa skogens frie grund,
der vandret og vandret jeg blandt — *døde*.

Saa vet jeg da, at døden har allesteds sin gang,
saa vide som skogene bruser,
at allesteds, hvor livet det jubler ut sin sang,
der stille dens aftenklokker suser.

Og altid, naar jeg hører de klare klokker gaa
saa sagte ved solefaldsstunde,
da gripes jeg av vemod, da mindes jeg de smaa,
som lider og vaander sig i lunde.

MIN BREGNE

Mig lokker ikke liljen, den fyrstedatter fin,
ei rosen, der den bruser over hegnet.
Det skogens barn, jeg elsker, er ikke klædt i lin
og ikke svøpt i purpur, den jevne blomsten min,
den fattige, den yndefulde bregne.

I liens lænde staar den, saa takkefuld og tyst,
saa glitrende av sommerduggens perler,
saa tro og traust som brisken, saa lun som rugdens bryst,
saa barneglad som bækken, som ler av hjertens lyst
og pludrer med de morgentravle erler.

Og derfor — du min bregne i hjemmets lune muld,
som glæder mig ved vinter og ved sommer,
du jevne, hjertevarme, du sjæl saa hel og fuld,
og derfor, du min bregne, saa tryg og tro som guld, —
naar dødens stille aftentime kommer. —

Naar engang jeg skal gripe den tunge vandringsstav
og fare til de ubekjendte egne, —
da plant en sommeraften, du kjære, paa min grav, —
ei roser og ei liljer, men blomsten, jeg holdt av, —
den fattige, den yndefulde bregne. —

VIDDEN

Det er sørget for, at træerne ikke vokser ind i himlen,» sier et ord, og høifjeldet stadfæster det efter bokstaven. Gran og furu, asp og or og ask og rogn — en efter anden falder de fra og blir borte, altsom de nærmer sig vidden og himmelhvælv.

Tilslut er bare bjerken igjen.

Det klarøiede skogens barn med det lyse, freidige sind — skal det kanske naa vidden allikevel — *det* alene? —

Saa inderlig den vil det, saa ihærdig den haker sig fast i knækkene, huker saa sig ned for stormen, hviler ut bak hammeren! Saa trolig den stræver for at naa sit ungdoms ønske. —

Og saa nære den er viddesalen! Hundre fot endnu, og den var oppe. Men nei! —

«Det er sørget for, at træerne ikke vokser ind i himlen,» og det er ingen undtagelse gjort for bjerken.

Men gi sig *vil* den ikke, *kan* den ikke. Da gaar et underfuldt omslag for sig i sindet dens. Tyst og stille gir den sig ind under forvandlingens lov.

Det ranke løvtræ, som rystet det skinnende bladhænget i solen og stormodig saa ned paa fjeldets smaabusker, gaar i sig selv, og bøier sig ned til dem.

Ja, dypere end brisk og vier luter den sig, lægger sig flatt efter tuer og sten og — kryper som et barn ind paa vidden.

Ti det er vilkaaret for alt, som vil op mot hvælvet, at det *bøier* sig og blir *barn* i tanke og sind.

Saa har eneren gjort og graavieren og grønieren. Ringe har de agtet sig selv, og let som en lek vandt de op. At kranse det nakne fjeldvand og klæde stenede rabber er al deres attraa.

For denne lov har gyldenris og gjeiterams bøiet sig, maristak og smørblomst og den lubne lyserøde fjeldtistel. Glad og letnøgd smutter de frem mellem snarene, brer sig i renlavets hvitgule seng og samler sig til duftende hager langs bækkefarene. Intet kræver de for sig selv; villig gir de sit liv for flyen.

Saa ogsaa viddetjernet. Villig har det skilt sig ved det lune skoghegn, for at glæde de ensomme tinder og speile det dytblaa hvælv.

Og heiloen — fjeldfuglen med de store mørkebrune øine! Engang var den saa gjæv en sanger, muntrere end maaltrosten, rikere paa toner end nattergalen. Men viddelængselen tok den; mot fjeldet droges den tidlig og sent, den lange vinter og den vaaknende vaar, — til den ikke kunde længer, til den ofret sin stolte sang for viddens lave tue.

Men endnu dirrer vemodet i den lange, dype tone. Derfor — til vederlag — har høifjeldets aand git denne tone en magt og fylde, en inderlighet som ingen anden.

Og slik er det ogsaa med alle de andre liv deroppe. Selvhengivelsen har lagt en betagende ynde, en forunderlig renhet over dem alle. Klarere end tjernet er intet jordisk øie, Persiens tepper ikke finere end guldskjeggets væv.

Bjerken har ingen skade tat paa sin høihet, da den fornedret sig og blev som et barn; ti fyrstenes saler eier ikke grannere fletverk end den krypende dvergbirke.

Det var jonsokkveld paa vidden. Solrøken skalv over moser og sten, og fjeldbækken trallet under viersnaret.

Men opefter bækkefaret laa blomstene og fniste og lo av alt og ingenting.

«Hei rype, find paa no!» ropte gjeiterams. Høit oppe paa elvebakken stod den og viftet med det røde hodet.

Men længere nede ved bækkefaret laa forglemmigei — en hel hage av lyseblaa smaahoder.

Og allesammen la de sig utover og saa ned i bækken med de troskyldige barneøinene og hvisket: «Aa kjære, litt moro!» —

«Moro! — pas paa!
Det skal du faa!» —

kniste bækken. Dermed slengt'n en vandstraale like i synet paa en gammel lemæn, som laa og sov under en tue.

Lemæn op av søvne og til at hvæse og fræse, saa det lyste om'n.

«Hei, huf da!» lo bækken, «kom blomster og dyr! Her skal Dere se paa en underlig fyr!» —

«En løvel!» sa rypa, «ta kar'n, ta kar'n!»
«En gaupe!» skrek trosten i kjærret.
«La se!» hvinte lerken, fra skyene skar'n,
«aa fy da! en grisunge er det!» —
Men blomstene kniste med hodet paa snei:
«Aa kjære hr. løvel! aa myrd ikke mig!» —

«Hvad bjeffer du av slik en høisommerdag! —
Pst, pst! vil du svare!» sa myggen.
«Aa kjære!» sa kleggen, «faa sitte paa bak!
Sum, sum! vil du rappe dig, styggen!» —
Og myggene surret, og kleggen han stak,
og lemæn han hvæste og hven, — til han sprak!» —

Solen sank bak fjerne fjeld, og skyggene blev lange.
Da kom vestenvind sættende fra skavl og skar.
«Slut!» sa vestenvind. «Ring ind, blaaklokker! ring avdagen ind! —
Og blaaklokkene neiet sig, og klokkespillet gik over flyen:

«Sving, sving klokker for solefaldsvindel —
Nu synker sol over tinde.
Skyndsomme svale, sænk nu din ving!
Sving! sving! —

Spil, spil stilt nu til dæmpede strenge,
elv i de duggede enge! —
sluknet er dagens flammende ild. —

Hvisk, hvisk vier nu sagtelig bare! —
Husk det er ryper i snaret! —
Du ogsaa læg dig, ærlige brisk! —

Slyng, slyng deilige krypende lille
bjerk dine arme nu stille
tæt om din søster, solglade lyng!

Hvil, hvil søtt nu paa sølvstukken pute,
blomster paa flyen derute! —
Krusede moser, sov nu med smil! —

Tys! tys! tys nu hvert nagende minde!
Se dog, nu strøes om tinde
stjernenes tusen tindrende drys! —
Tys! tys! —

Kveldsangen var død av. —

Bjerk og lyng — det vesle søskendparret — laa alt i søtteste søvn.

Guldskjeg smilte i drømme. Blomstene dubbet og dubbet.

Et hvisk fra og til og — borte var de.

Bare brisk og vier var oppe endda og pratet sagte med fjeldbækken. Men
tettere og tettere faldt opholdene.

Besst det var, fik bækken ikke svar lenger.

Alene fór den og smaanyttet i den store stilhet.

Blank og stor stod maanen ind over vidden. Ikke en sky paa det klare
himmelhvælv.

Dog jo! — en eneste en — en underlig blaasort dødsseiler. Tung og tros-
sig kom den seilende dervesterfra.

Like mot det høie herlige himmellegeme satte den. Tænkte ikke paa at
bære av.

Nu skar den ind over maaneskiven.

Da — hvad var det! —

I samme nu gik et isnende drag, et suk, et støn, over al vidden.

Blomstene for op av søvne og la hodene sammen i lønlig rædsel.

Et varende «gak!» fra rypesteggen; fra svarttrosten en opskræmt skvatren.

Brisk og vier skalv som av kulde, og bækken løftet med ett røsten til en tung trøstesløs tale.

Ti se! — over vidden gled han i samme stund, den gaatefulde, den uavvendelige.

Han, som slukker al livets lyst med sin iskolde aande, fast han aldrig aapner sine læber.

Den navnløse. Han som alle har møtt, skjønt ingen kjender ham.

«Fiskeren» med de bleke kinder og det stive sorgfulde blik.

Over vidden gled han som en gjennemsiktig skygge. Blomstene skalv og lukket sine øine.

Bare glemmigei saa forundret op med de store troskyldige barneøinene.

Saa gled maanen frem igjen.

Han var borte.

Vidden sov atter sødelig i den lyse julinat.

«JEG SLÆPTE MIN KVIDE TIL VIDDENS VANG»

Jeg slæpte min kvide til viddens vang
høit, høit over li og lunde;
men lerken hun slog, og bækken sang,
og strengelek steg over flyen lang
og nyn ifra blomstermunde.

Da bækken han rørte sit harpespil,
og vindene strøk sin gige,
da gjeiterams vugget takt dertil, —
da lysnet det op, og ganske still
begyndte min sorg at vige.

Da blaaklokken lot sine klokker gaa,
da lettet mit tunge sinde;
da lerken hun slog, — det var ei raad —
da reiste min harm mot det lyse blaa —
og spredtes for alle vinde.

Ti vil jeg da raade hvert motløst sind,
som huser en lønlig kummer:
Han stige derop mot bræ og tind,
han lægge sit hode til vidden ind, —
den synger hans sorg i slummer. —

DET DØDES RIKE

Høit over vidden svæver det, svøpt i dødens farver, — kulsort og skinnende hvitt — svære stivnede bræbølger og kvasse, veirsmuldrede tinder:

«Det dødes rike.»

Men la morgenvinden løse skoddesvøpet, la sommersolen stryke de kolde dønninger, kysse det furede fjelddrag, — og det livløse vaakner. Det haarde mildnes, det kvasse rundes, det bleke tar farve. Sjælen vender tilbake i det vældige høifjeldslegeme.

«Det dødes rike!» — søk det, hvor i verden du vil! *her* er det ikke. Her vælder netop livet saa fint og aandig som intetsteds ellers, og tror du det ikke, da skal du faa syn for sagn.

Smaat og godt har du drat dig opover mot bræen i den dæmrende augustmorgen. Avstanden har narret som altid, eneren holdt igjen, uren heftet og den graagule bræelven vinglet sig indimellem paa mangeslags underfundig vis. Men endelig staar du paa toppen av morænemælen, og bræen ligger for dig.

I samme sekund — uventet som et lyn — slaar en sneskur imot dig, en sneskur av fine, lysende isnaaler. Like ut av bræens blaa aapne bryst synes den at komme, hvirvles hit og dit, samles og sprer sig i det solfyldte blaa, kaster sig fløitende til marken, for i næste nu at sette tilveirs igjen.

Det er *snespurven*, snehavets maaker, bræens rene, skyldløse sjæll

Underlige motsætning! den minste fugl og den uendelige sneørken, de graneste fløitetoner og det mægtige jøkelbryst! —

Saa vidner da det lyse, flygtige fnug av en sanger, at intet i denne verden

er helt uten liv, plystrer det i dit øre, netop som du skal legge ut mellom bræhavets brændinger.

Ti ogsaa dette hav har sine brot. Svære stivnede krapssjøer av blaahtvit is bryter og brækker mot morænestranden. Perlemor-glinsende fossehvirler med grønne bølgestænk iblandt velter nedover.

Men alt saa stille, stille, uten bølgeskval og havets døn. Langt ute og høit oppe et glimt av det rolige hvite ocean, svakt farvet av morgenrøden.

Da vaakner havlængselen, den dunkle higen mot det høie, det rene, det uendelige:

«Havet stunder jeg mot, ja havet!» —

Varsomt stevner du frem mellom ismarkens undre og eventyr — skinnende ringmure og sylkvasse istinder, blaagrønne grotter og blanke cisterner.

Dypt nede i isrevnens blaa Ginungagap synger bræulven sin dæmpede sang. Engang — en klar høisommerdag — fandt et solstreif veien ned:

«Engang den saa
som en venlig strimmel
av hjemmets lysende himmel.» —

Og fra den stund har den ikke ro paa sig:

«Ut vil den, ut! aa, saa langt, langt, langt!»

Lønlig gjemt mellom isbjerge blinker en artesisk brønd. Væggene av skjæreste sølv. Himmelens øie speiler sig i det krystalklare væld, værd at øses av guldpokaler.

Du har naadd det aapne hav og krysser langsomt op over det glitrende baaredrag. En efter anden dukker tindene frem rundt om. For hvert skridt en ny sølvhjem, en ny staalserk, til hele kystdraget ligger for dig, fjeld bak fjeld i sommerdagens blaagraa dis, bækkeglans og isglimmer i de sorte revner.

Der staar du i hjertet av «*det dodes rike*», og alt omkring svømmer i *lys og liv*.

Fot. Wilsø

Dagen tar til at helde. Solefaldsvinden lufter lunt fra skavl og skar, og dunlette makrelskyer seiler over krystalhavet. Langt om længe har du tat land paa hin side og sitter tankefuld i uren.

Uren! — er det i skapningens ganske verden noget saa mislikt, saa ilde omtalt som disse «forargelsens stene» i likefrem forstand! Uren — om den er alle enige: den er kjedelig, død, det ødligste av alt ødlig.

Og sandt er det jo, det gives en død, ensformig, aandløs ur. Jeg mener de jevne, slette pukstenslagene oppe i høiden, de store, ordinære samlinger av nedramlet sten under lodrette fjeldvæggen.

Men saa *er* det da ogsaa en anden, *levende*, særpræget ur.

Se omkring dig, der du sitter! — Se disse svære, veirsmuldrede heller, denne rødbrune, mosgrodde kjæmpestenen!

Siden verdens grundvold blev lagt — aarhundre efter aarhundre — sommer

og vinter, i solskin og storm har de ligget der, disse utsprængte brudstykker av selve grundfjeldet.

Det var jotunens kasteskyts, naar Tor rullet frem over fjeldene, gravhøien, naar han faldt for den knusende hammer. Dypt under disse klippestykker kan du endnu, kanske, finde det uhyre skelet av mastodonten.

Farvede skorpemoser har ristet sine runer i hellen, kræklinglyng og kjærringris stænger for gluggene.

Den har karakter og adel, denne kjæmpehøi. Evighetens aande omsvæver den. Derfor synker du ogsaa uimotstaaelig hen i drømme, der du sitter.

Sommerkvelden er jo ogsaa saa kjælende bløt og skjær. En ørliten sildre av en bæk glir og sklir efter svaberget, slipper sig knisende ned fra pynten, og slænger like i synet paa dvergvieren nedenunder. Solefaldsvinden tar barnefliret op, dæmper og hæver, øker og døver det i skiftende drag. Tandre isranunkler vugger sig i de grusfyldte aapninger mellem stenene, og høit over fjeldsiden seiler taarnfalken med klagende skrik.

Stille og umerkelig vysses du ind i høifjeldets uendelige ro. Ingen tanker, ingen ønsker, ingen attraa — ikke liv, ikke død — nirvanas underfulde stilhet. —

Hys! hvad var det? — Noget rørte sig oppe i uren. Du ser og ser, men ingenting at fornemme. Men *noget* var det, det hørte du skjellig.

Langsomt farer du endnu en gang fra sten til sten uren over.

Jo saa sandelig! — At du ikke har faat øie paa den før! —

Paa en flat helle, ikke 70 skridt fra dig, sitter en *fjeldrype*. Kveldsolen skinner paa det fine, blaagraa brystet. Urørlig som stenen, graa som uren selv sitter den i den synkende dag og ser utover med store, blanke øine.

Hvad tænker den paa, hvad drømmer den om, den stilfærdige eneboer, som av alle verdens riker og deres herlighed har valgt sig den fattigste flekken til eie? —

En av vore ypperste jægere og naturkjendere har kaldt fjeldrypen *dum*. Dum, fordi den ikke, som «den lette, livlige, sangvinske dalrype, er istand til at finde sig hjemme overalt, hvor skjæbnen hensætter den». Fordi «den er saa ensidig, saa begrænset i valget av opholdssted».

Fordi stenuren er dens liv og lyst, dens hele verden. Dum vel ogsaa, fordi den rolig lar sig skyte ned heller end at løfte vingene til flugt.

Men han tar feil, hvor erfaren han er. Fjeldrypen er ikke dum, likesaalitt som han var dum hin græske lærde, som bare hadde en tanke, ett ord til de indbrytende soldater:

«Rør ikke ved mine sirkler!» —

Stenuren er dens snevre hjem; men fra uren har den et friere og videre utsyn over verden og dens herlighet end denne verdens barn.

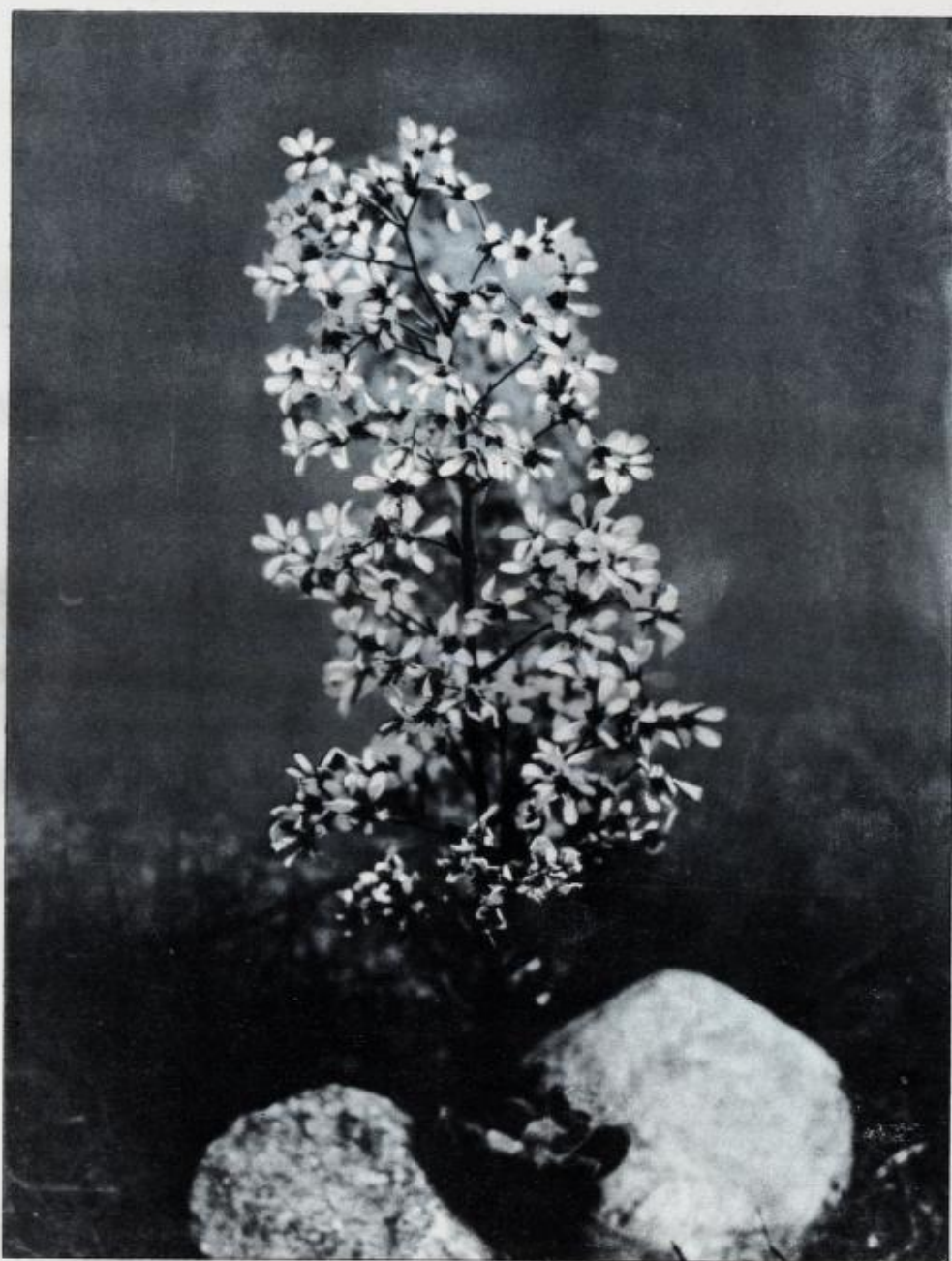
Frygtløs, med klare, dype øine ser den bøsseløpet hævet mot sit bryst; men dens ro er selvforglemmelsens ædle kjensel.

Inderligere end nogen anden skapning gir den sig hen og gaar op i høifjeldets store, underfulde stilhet, og den løndom, naturkjenderen kun i livets høitidsstunder aner, den ligger aapen og avdækket for urens eneboer.

Fjeldrypen og heiloen er tvillingbrødre av liv og lynne. Men mens naturen har skjænket heiloen sangergaven, saa er dens tvillingbror fjeldrypen stum.

Men derfor har ogsaa fjeldet, den retvise gamle, løftet sin ensomme søn høit over flyen, lagt ham til sit eget hjerte og gjort ham til sit kjæreste barn.

Stille og ubevægelig, taus som fjeldet selv, ser den ut over vidder og vand, stum, og dog en av de vakreste melodier i høifjeldets tunge nocturne.

Fot. Wilsø

FJELDDRONNINGEN

Ballade

Det troner en fyrstinde saa yndefuld og skjær
høit oppe i det moseklædte heldet.
I silke svøpt hun lyser og ler i vind og veir;
hun vet, at ingen, *ingen* tør komme hende nær,
dronningen, dronningen i fjeldet. —

Derop til klippeborgen det fører ingen sti,
og fjeldvæggen skrømmer i sin vælde. —
Men det er trubaduren, er *elven* stolt og fri,
han stryker sine strenge og styrter yr forbi
dronningen, dronningen i fjeldet. —

Men siden — hvor i verden han har sin travle gang,
men helst i de maaneklare kvelde, —
da har hans dype stemme saa underlig en klang,
da dirrer det en tone av længsel i hans sang:
dronningen — dronningen i fjeldet! —

Det drømmer en fyrstinde i aftensolens skjær,
men helst i de maaneklare kvelde, —
nu lyser hun ei længer og ler i vind og veir,
hun mindes en, som aldrig, som aldrig hun kom nær,
dronningen, — dronningen i fjeldet! —

SOMMERNAT PAA BRÆEN

Stille, stille! Bræen sover
nu i sommernattens lyst. —
Lange, lyse, svale vover
smyger imot uren tyst.

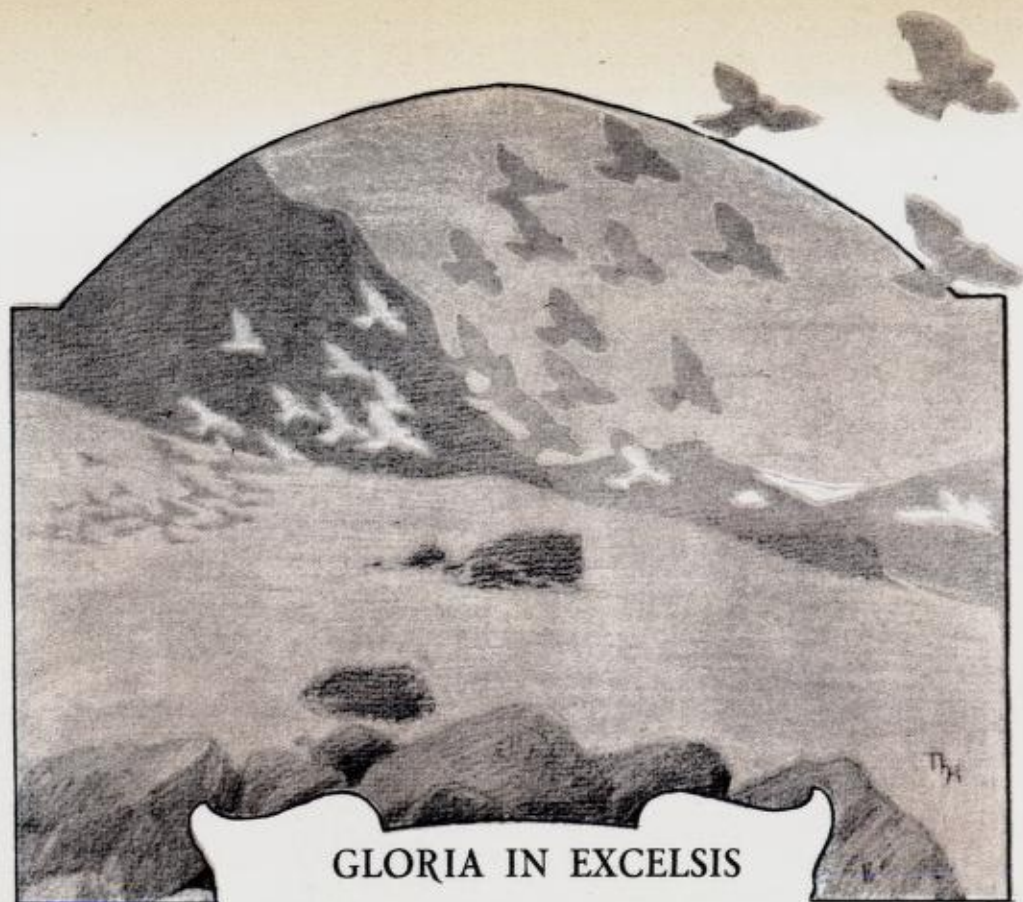
Sorte nuter
lyttende utover luter
mot det høie, rene bryst.

Hør! i dypet bækken traller,
gjemt i bræens aarenet,
prøver i de klare haller
strengeløk og klarinet.

Stjerner funkler,
fromme, bleke isranunkler
vugger sine hoder let.

Løft dit øie! se utover! —
fjeld og fonner fjern og nær,
tjern ved tjern i dypet sover,
svøpt i nattens dæmringsskjær.

Stille, stille!
Hør det store, tause, vilde
høifjeld drar sit sagte veir!

GLORIA IN EXCELSIS

S nedrev over bræens vidder, —
 snespurv, snespurv, lys og glad! —
 ørfin sommerfuglekvidder —
 vet ikke hvorhen, hvorfra, —
 leker, løfter sig og letter,
 flagrer bort og stilner av, —
 klarinetter, klarinetter
 i det store Gloria! —

Og bækken han lytter og fanger det ind,
 og vindene slynger det høit op i veiret,
 og fjeldene toner, og bræhallens svære
 skinnende orgel bruser mot tind:
 «Lover den Herre med ære!»

FJELDMENNESKER

Høifjeldet, det norske høifjeld, stiger sjelden ende i veiret. Senfærdig som folket selv drar aasene sig bortover langs dalsiden. Mil efter mil samme høidedraget. Det haster ikke; best at fare i mak, naar en har høie maal.

Reiser fra og til en utaalmodig vildstyring av et fjeld hodet for at faa utsyn, saa tar paa timen de nærmeste grander avstand og gjør sig saa meget lavere.

Stanser en akselbred rusk av et fjeld op i dalsvingen, sætter foten frem og roper: «Nu stænger vi av!» — nei, straks rygger fjeldene paa hin side tilbake, lar dalføret smyge forbi og kjæmpen staa igjen og rope.

Det ser temmelig haabløst ut. Men smaat om senn har nu høidelinjen hævet sig likevel. Bare, at det er gaat for stilt til at merkes straks.

Endelig maa dog al tvil svinde. Den kolde gufs fra skarene hvisker det, den styrtende ur og den flygtende skogli stadfæster det, elven i trossig jag brøler det ut, det ene fjetrende ord: *Høifjeld!*

Men kraftigere end luften, lien og elven taler *sneflekken*. Den første, blyge lille sneflekken oppe i skaret. For dens stille tilforladelige røst maa al tvil tysne.

Du staar paa høifjeldsgrund; men tro ikke, at du dermed bare har igjen at banke paa slotsporten.

Nei, selv nu stiger ikke høifjeldet ende i veiret. Endnu ligger vidaatta stor og skiftende mellem dig og de solgyldte snetinder i det fjerne, endnu ser du bare ind i forhallen. Men vel har denne forhal, dette høifjeld opunder høifjeldet sit særmerke, sin eiendommelige tillokkelse.

Skogløse graa sæterfjeld lunter makelig opefter; her og' der skyter digre kamper bjørneryg, reiser en enslig hø sin brede blaa skalle.

Fjelddryg bak fjeldryg helt opimot snefjeldenes blaane, men indimellem bøl-gende vidder, tause vandspeil, lønlig larmende elver, lysegrønne sæterkveer og en og anden uhjælpelig forvildet fjeldgaard.

Eiendommelig for dette høiland er det brede, avrundede, det ustadig skiftende. Det vet endnu ikke av det egentlige høifjelds kvasse, kantede, hensynsløs dri-stige fjelddannelser. Det har likesom endnu ikke samlet sig til et magtfuldt forsæt, endnu ikke hævet sig til høifjeldets enkle, usammensatte storhet.

Til vederlag byr det da i rikere mon end det egentlige høifjeld paa skiftende stemninger av drømmende fred, godslig trolldskap, bortgjemt frodighet, smilende ynde.

Her, like under snefjeldene, urørt av turiststrømmen, som høiere oppe snor sig mellem tinder og bræer, ligger avdaler, der bregneskogen gaar dig op paa livet, digre jotunkamper gjemmer sig bort i bjerkelien, og den enslige fisker paa lange strøk ikke naar til at faa slængt snøret i elven. Men indimellem disse trange avdaler bugter viddehavet sig, det vide, vældige, stenlagte eller moseklædte parketgulv i forhallen. Dets rolige brede baaredrag utgjør kanskje det eiendommeligste træk i dette romantiske landskap.

I de gode gamle romantiske dager var da disse trakter huldrens og trol-denes lovlig anerkjendte hovedbøle. Senere tiders realisme har ogsaa paa diktningsens omraade æsket skjøte for al eiendom. Huldren og troltene, som ikke hadde «dokumentene» i orden, maatte paa dør, og var det ikke for *bjørnen*, som rigtignok vet at dokumentere sin ret paa en mere realistisk maate, saa vilde dette høiland være fuldkommen blottet for al levende, per-sonlig naturmystik.

Men bjørnen, den lubne brune «grastass», lever heldigvis tross skudpengene. Endda er det ikke ganske — skjønt det spøker stygt — lyktes at skille høi-landet ved dets sjæl, den store, våre, godmodige sjæl, som passer saa godt ind i den svære landskapskroppen.

Her, under jotunkampen nede ved elven, huser han, den underlige eneboer

i bjørneskindsklær, sover den ene halvpart av aaret, og spørger sig den anden med græshopper og vild honning.

Her, i avdalens ulænde, drømmer han sin sjæls fagreste drøm, skyter bjørneryg under høens nakne skalle, og lunter i de skymrende augustkvelder bedagelig opefter de graa sæterfjeld.

Hænder det, at han paa disse rækster syner sig for menneskenes barn — en enslig fisker eller et par turisterende lærerinder ved folkeskolen — da sker det altid uforsætlig, og altid gir han bot for den øieblikkets angst, han voldet, med et helt livs stolte minde.

Men saa kan det ogsaa træffe «han far sjøl i stua», at han uforvarende staar ansigt til ansigt med en krokrygget, bredvoksen gammelkar med busket bryn, langt rødt skjeg og et svært fang bjerkeved paa ryggen.

Og da hænder det ikke sjelden, at mand og bjørn blir staaende og maale hverandre med øinene et bil — rolig, omtænksomt — uten saa meget som at blunke engang.

Og hvi skulde de ogsaa være ræd hverandre? —

De er jo grandfolk, Gudbrand Utigaarden og bjørnen. Ikke er det første gangen, de raaker hverandre, og ikke blir det siste gangen heller, det vet de begge to, der de betænkt snur sig og husker videre hver sin vei.

De er grander, ja mer end det. De eiendommelige naturforhold har paa sæt og vis gjort dem til skyldfolk.

De er brødre i liv og lynne, og tilsist tør det netop være den dunkle fornemmelse av frændskap, som bringer dyr og menneske til at stanse op og mønstre hverandre med eventyrets lune ro.

Det brede, avrundede, senfærdige høifjeldslænde har i like mon merket dem begge.

Tungt stabber de avsted; det knaser under føttene paa dem; bent sætter de paa — ingen overflødige fakter, ingen utidige kast, saanær som huskingen. *Den* hører med. Dens jevne bølgedrag passer like godt som de svære, uryddige hoder ind i denne høifjeldsnatur.

Og slik «høifjeldsbjørnen» er av ytre, slik er ogsaa hans indre.

Et urokkelig flegma er grunddraget i hans karakter. Rolig lar han turiststrømmen fare hen over gaarden sin.

Ikke strækker han hændene ut efter fremmedfolket, men heller ikke gaar han avveien for det.

Sanatorier og hoteller skyter op i dalen nedenfor og i høifjeldet ovenfor ham. Men gaarden *hans* staar, som den stod; hverken husets kost eller dens kostende undergaar forandring eller skygge av omskiftelse.

Ypperlige vaffer og smekfet fjeldørret utgjør nu som for en menneskealder anretningen, og hvad som er over, er sjelden av det gode.

Like venlig dækker Mari op, og like villig stabber den ærlige buskbjørn avsted for at sætte turister over vandene.

Om det er tredje eller fjerde gangen han ror den dagen — aaretakene er like lange, like avmaalt rolig falder ordene fra hans mund, og like ubændig ryster grubelatteren hans bringe, naar den først er løsnet som skredet i fjeldet.

Men like styrløst, like bjørnagtig komisk er da ogsaa hans sinne, naar brændevinet en sjelden gang faar egget det op.

Da er han bokstavelig talt bjørnen, som danser reel, og den, som engang har set hans underlige fakter og steg ved slike leiligheter, glemmer det aldrig.

Saa kommer høsten, og den stilsfærdige eneboer lager sig til at gaa i hi. Langsomt lunter han i den skymrende septemberveld opigjennem lien for at hente løvkjerv til vinterfôr eller skyter bjørneryg paa utslaatten sin opunder høens nakne skalle.

Byjægeren paa utreise fra fjeldet blir ham vår nede fra vandet og faar kikkerten frem: «Skulde det være?

Nei, det er nok bare «han far sjøl i stua» paa *Utigarden* likevell!»

Vandene lukker sig; svære, blygraa skybanker driver ind over fjeldene fra nord.

Dagen dunkles, og snefillerne tar til at fyke.

Da gaar han ind i arken med sine sønner og døtre, hunden og katten og alle sine husdyr. Og naar han den tredje dags morgen derefter opløfter sine øine, da ligger snedriverne en alen over vinduskarmen.

Hiet er fuldfærdig.

Hvad han grunder paa derinde i de lange vintermaaneder? —

Ja, hvem kjender vel tanker, som aldrig uttales!

Men er hans tankeliv i almindelighet lite utviklet, saa gaar vel, allerminst i den tid, hans betragtninger synderlig ut over dagens gjøremaal, over veir og vind og fjøs og stald, over rypefangst i lien og ørretfiske paa isen.

«Høifjeldsbjørnen» er ikke likegyldig for de religiøse ting. Men utestængt som han er fra gudstjenesten og al religiøs paavirkning utenfra, vil hans religiøse liv lettelig faa det samme præg av farveløs og fattigslig jevnhet, som kjendemerker hans aandelige liv i det hele.

Nøisom i alt andet er han det ogsaa i sin gudsfrygt. Gamle Arndts og

Scriveres storstilte postiller utgjør hans aandelige kost som melken og potetene hans legemlige.

Likesaalitt som det falder ham ind at dra deres ord i tvil, likesaalitt gir de ham leilighet til dypere overveielser.

Han grunder ikke over Gud, men heller ikke er han ræd ham. Han er overhodet ikke ræd nogetsomhelst.

Hvadenten han en vaardag skysser sine barn ut av fjeldet — paa vei til Amerika — eller i vinterkveldens mulm kjører deres lik ned til bygdens kirkegaard, altid gjør han det med det menneskes ro, som føler sig under nødvendighetens lov.

De evige stjerner, som aar om aar og nat efter nat like uforanderlig tindrer over den ensomme gaarden hans, har uforanderlig det samme budskap at bringe ham: «De æ saa laga.»

I dette ord har han sammentrængt al sin livsvisdom, med dette ord paa sine læber gjør han sig selv færdig til at fare herfra, ubesværet for doktor og prest, dem han aldrig har trængt, og av verden og dens glæder, dem han aldrig har smakt.

Til en retskaffen høifjeldstur hører det med at se *ren*.

Flokken være saa langt unna, den være vil, — selv om kikkerten bare magter at gjengi den som prikker paa den hvite bræflaten — der gaar dog et støt gjennom turisten, ødets og vildhetens aand slaar ham imøte, han har faat et glimt av høifjeldets våre sjæl.

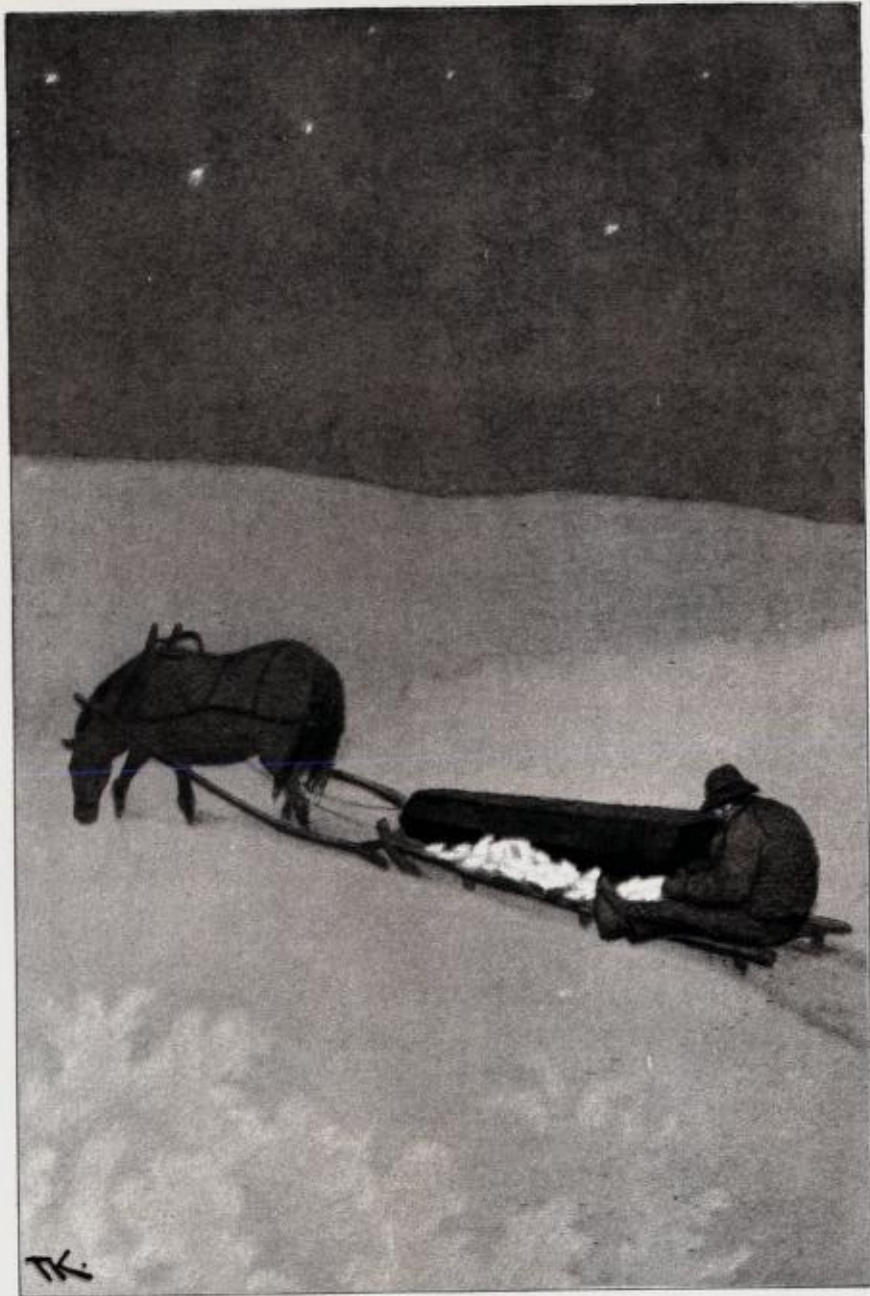
I de senere aar har det dog gang paa gang hændt, at folk har set ren, og det paa nærmeste hold, uten at slike ophøiede følelser har overkommet dem.

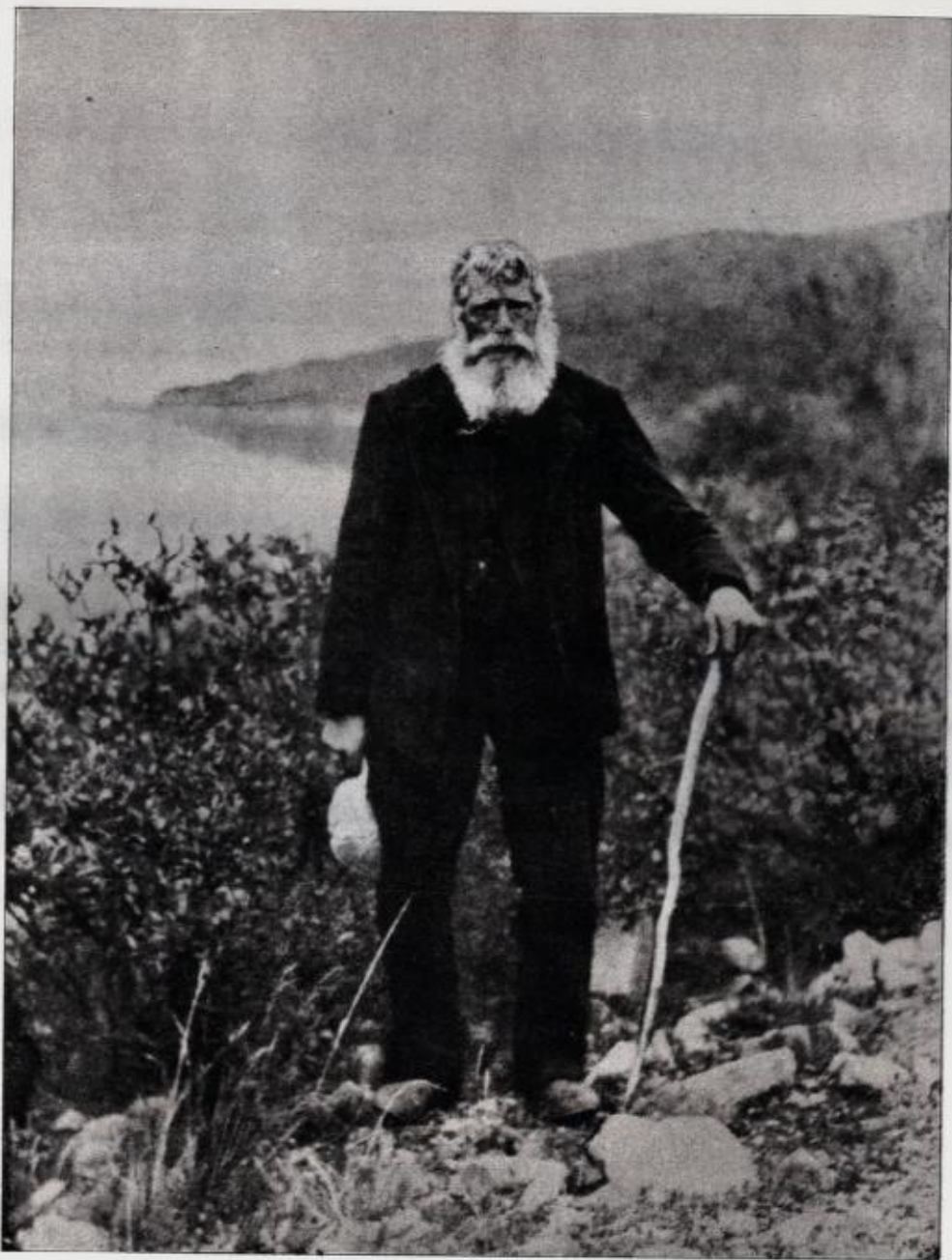
Langsomt — i dine egne tanker — gaar du og drar dig opefter et bakkehald paa vidden.

Med ett tverstanser du, og tør knapt dra pusten.

I et lite dalføre et par hundre alen ovenfor gaar en diger rensbuk og beiter. Merkelig nok har den ikke faat veiret av dig, men endelig reiser den hodet og blir dig var.

Det var da snodig! Bukken blir ganske rolig staaende og glane!

Hoifjeldsbjerna.

Saa snur den sig endelig, gjør nogen høvisk-kjække kast bortefter dalen og snur sig igjen, som for at se, hvad indtryk dens opvisning i national høifjeldsport har gjort paa fremmedkarene.

Men har du det minste kjendskap til rensdyrets lag og lynne, vil du snart være paa det rene med, at «artisten» bærer *tamren*-merket i øret, og i samme stund vil ogsaa løftelsen være strøken av dig.

Ja, er du dertil litt mere forfaren i turistlivet, slik som det har artet sig i de sidste 40—50 aar, da vil dyret kanskje minde dig om mennesket, ganske uvilkaarlig føre din tanke hen paa en og anden gammel kjending av en turistvert eller turistfører.

For det findes tamren blandt dem ogsaa.

Jeg tænker naturligvis ikke paa de mange høifjeldsbønder, som er og blir sig selv, jevne, endefremme mennesker, ikke netop *vildren* kan hælde, men derfor ingenlunde tamren heller.

Nei, jeg mener de faa oprindelig djerve, uforfalskede fjeldfolk, som turistfærselen i mere eller mindre grad har svækket, utvandet, «merket i øret», de ikke faa, som under samkvemmet med byfolket tar skade paa sin fribaarne vilje.

Flegmatisk av sind tok «høifjeldsbjørnen» det rolig med turisttrafikken, hverken søkte eller skydde fremmedfolket.

Tamrenen blandt høifjeldsboerne er gjerne sangviniker, og samkvemmet med turisterne har — uanset indtægten, de skaffer ham — den største tillokkelse for ham.

Gaardsstellet, eller hvad andet han sysler med utenfor turisttiden, blir ham alt mere og mere et underbruk, det han bekvemt overlater til kone og barn.

Paa høifjeldsminder lever han den lange vinter, og mot høifjeldet gaar hans tanker, straks sneen gaar av marken.

Han liker de høie fjeld og den lette luft, men mere endda det lette, lystige byfolk. Deres kvikke prat morer ham; det urolige turistliv blir ham et livsbehov.

Og paa sin side undlater han da heller ikke noget for at hæve sig i deres omdømme. Tamren, som han længst er blit i sind og skind, har han intet imot at sitte tilskue i damelag, som den vælige vildren, den trauste høifjeldsmand.

Og mangen troskyldig lærerindesjæl følger med store, beundrende øine de spræke «kast» i hans tale, ser ikke tamrenmerket i hans øre, og skjønner ikke, at det hele bare er «opvisning» av en gammel høifjelds-artist.

Med dette sit hang til at «agere» er «tamrenen» i det hele en hyggeligere mand for turistene end den ærlige, men faamælte og noget tørre høifjeldsbyørn.

Han har let for at snakke, gir sig gjerne av med turistene, interesserer sig for deres planer, tar del i deres held og vanheld.

Han har et skarpt blik for det komiske, biter straks merke i sine medmenneskers svakheter, og vet at gjengi dem paa en harmløs, men fornøielig maate.

Men forresten — utenfor turistlivets omraade — er hans tankeliv grundt nok.

Saa meget grundere end «høifjeldsbyørnens», som han sjelden besværes av nogen personlig overbevisning, nogen fast livsanskuelse.

Er han sammen med høiremænd, luter han tilhøire, snakker han med venstremænd, synes han at være venstre. Likeoverfor religiøse alvorsmænd lægger han sit ansigt i høitidelige folder, er han i lag med fritænkere, tør det nok hælde, at han river av sig en letsindig spøk nu og da.

Grunddraget i hans karakter, — om han ellers har nogen — er *lathet*.

Kan han saa sandt komme sig fra et arbeide, opsætte det, faa en anden til at overta det, en tilfældig tilstedeværende kjendtmann til at følge den reisende paa en tind eller en rokyndig turist til at ta aarene for sig, da gjør han det uten betænkning.

Men likefuldt vil ikke *han* være den, som har litet at vareta. Var det likt! Altid er han forkavet med arbeide og altid oplagt paa at ta sig en styrkedraape ovenpaa alt slit og slæp.

Godt selskap mangler aldrig.

Saa skal en gammel kjending av en turist hilses velkommen med et glas, saa en anden tømme et avskedsbæger. Saa skal en vellykket tindebestigning høitideligholdes, saa nogen bygdefolk bydes velkommen i fjeldet.

Slik vandrer han da omkring mellem sine gjester, den gamle tamren, med glas i haand og smil om mund, lun og hyggelig, ret en mand efter turistenes hjerte.

Jo Gjende

Efter tegning av J. Lørck

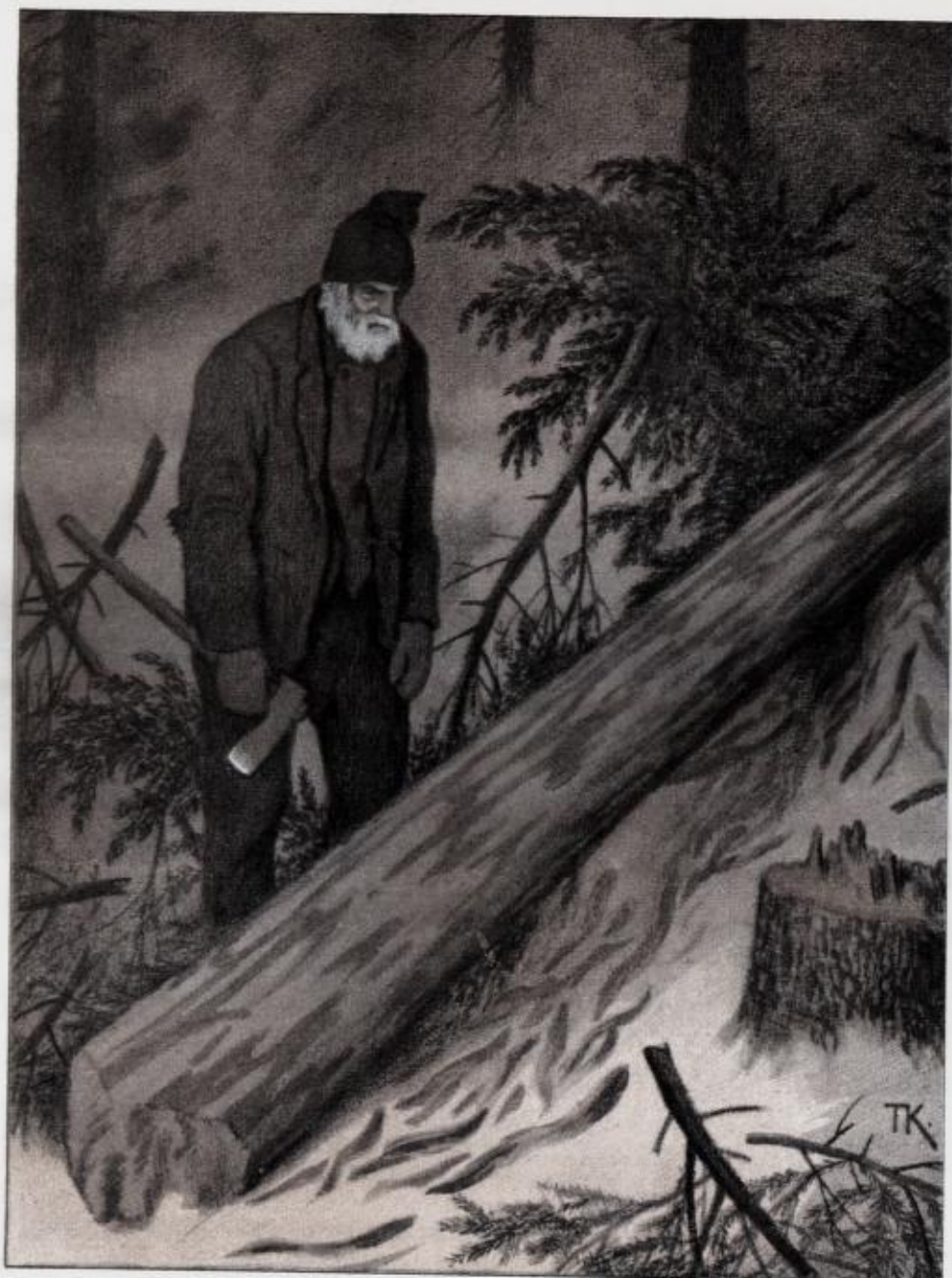
Vildrenen avtar, fortælles det.

Jeg er ikke sakkyndig, og kan hverken negte eller stadfæste det; men at høifjeldet tyndes for *menneskelig* vildren, for folk av *Jo Gjendes* slag, det tør jeg si forvisst.

Til forskjel fra sine frænder, «høifjeldsbjørnen» og «tamrenen» eier «vildrenen» som oftest hverken gaard eller grund, og som tiest heller ikke kone og barn.

Hvad han lever av og tar sig til nede i bygden, er det vanskelig at bli klok paa. Selv nævner han det aldrig med et ord, og det, man kan faa ut av hans sambygninger, er heller ikke stort.

Som en fremmed, hjemløs fugl lever han iblandt dem, og det er da ikke at undres, at tungsindet blir hans ven og daglige fælle.

Men netop derfor blir ogsaa høifjeldet, det store, stille, tungsindte høifjeld, noget andet og mere for dette venneløse, melankolske sind end for alle andre. Blir hans hjem, hans frænde, hans tempel — hans alt.

Saasandt han bare faar raade grunden alene; ti likesaalitt som rensbukken kan han finde sig i at dele den med turistene.

Deres veie er ikke hans veie; dem skyr han likesaa ivrig, som hans frænde «tamrenen» søker dem.

Ganske andre ting lægger jo beslag paa *hans* tanker deroppe paa vidden. Som lidenskabelig jæger og fisker fører han der et samliv med al skapningen som ingen anden, og hans lydhørhet for dens lønligste rørelser nærmer sig stundom det uforklarlige.

Intet i naturen, fra fjeldenes bygning til dyrenes færd og blomsternes liv, gaar hans øre forbi. Om det altsammen har han sin egen stilfærdige, men ofte skarpsindige formening.

Men likesaa eiendommelige og avgjorte er hans tanker om Gud og de evige ting; ti ogsaa over dem grunder han i sin ensomhet. Ja, naar alt kommer til alt, er kanske *han* den eneste virkelig religiøse natur av høifjeldsbrødrene.

Men *det* er rigtignok at tilføie: som han selv ikke er lik andre, saa er hans tro ikke den gjængse, og hans Gud ikke den officielle.

Saa vandrer han da deroppe i ødemarken med sine tanker og sit tungsind. Langt ind i vinterens mulm lyser blinket fra den lille fiskerboden, og naar det engang er gaat ut for altid, da har høifjeldet mistet sin eneste egtefødte søn.

SJUGUR

Har du set'n, gamle Sjugur,
bamsen med den svære pande,
der han ligger traust og rigger
i sit hi ved Leirungsvandet? —
Lang og luten, sammenfalden,
vår og spør paa ord og grættten,
gløgge oine gjemt i skallen,
gamle Sjugur, har du set'n? —

Dagstøt ligger han paa vandet,
trækker fisk, hvor det skal være,

gløtter stundom paa sin grande,
Besshø, hvad han tror om veiret,
gjæter fæ for fut og klokker,
stikker ned med ren i dalen,
tar sin mynt og gir dem pokker,
stabber taus mot viddesalen.

For der eier gammelkaren
vel et rike uten ende.
Bua hans er odelsbaren,
flyen er hans akerlænde,
skogene er vierkjæret,
engene de vilde moser,
der de skinner, fjernt og nære
farvelagt av tusen roser.

Men en nat, naar somrens drømme
flyr for vintrens morgenrøde,
ser han brat sit kongedømme
hart og harmelig lagt øde. —
Hvor er skogen, mosehaven? —
Hvit i døden ligger flyen,
og som kjæmpekors paa graven
stikker tinden op av skyen.

Tro, hvad gjør saa gamle Sjugur? —
Gir han riket op og reiser? —
Nei, han smiler lunt og rugger:
Reise nu, som han blev keiser! —
Nu, som han i diamanter
fik sin skog betalt av sneen,
fik for fæet alle kanter
rensdyr beitende paa kveen? —

Reise nu, som millioner
stjernelys ham natten tænder,
alle hvælvets lysekroner
festlig over borgen brænder! —
der han sitter, majestæten,
paa sin kubbestol og grunder
kvelden lang paa evigheten,
livsens maal og himlens under! —

Slik jeg traf ham alle kvelde,
naar paa rensjakt jeg var ute,
skimted glad derop' paa fjeldet
blinket fra den vesle rute,
lot det staa, saa vinden plistret,
like ned fra høgste høen,
sneen røk og føk og gnistret,
nordlys viste vei til sjøen.

Stanset saa tilsist og sparket
sneen av for hyttedøren,
hørte alt, hvor gamlen harket,
«Glup» fór op og spisset øren.
Jo, det var det gamle stellet,
gubben traust paa samme pletten:
«Se velkommen, Per, til fjeldet!
Nu, hvor lever menskeættten?» —

Naar jeg saa med fynd lot harmen
flømme over bygdeslænget,
sat han stuss og saa i varmen,
lo iblandt og sa om længe:
«Ja, hvad vil du dem og deres? —
Fjeldet, Per, er helseboten;

stig tilfjelds! la dem formeres,
kri og stri i bygdefloden! —

End hvor har det sig med troen,
mener du, derved i grænden? —
Presten, Per, er bjeldekoen,
bygden bølingen i enden.
Hart med dom han hater driften,
ild og orm i evigheten,
tro, han mindes, hvad i skriften
staar om Elias, profeten? —

Elias, saa staar der skrevet,
sat i hulen, Per, i klemme,
dit av Jesabel fordrevet,
se, da lød Jehovas stemme:
«Elias, stig op i høiden!
staa paa fjeldet!» saa lød talen;
husk det! — ikke ned i bygden
staar der, Per, ei ned i dalen.

Og Jehova fór forbi'n,
Per, i storm paa højste fjeldet.
Tro, hvad hadde han at si'n? —
Ei det slag i stormens vælde,
ei det slag i jordskjælvsbraket,
som kom efter uveirsrien,
ei det slag i lynildsspraket;
høi og taus gik han forbi'n.

Men da strøk en spak og stille
luftning over fjeldets tinde,
og i den Jehovas milde,
sagte stemme var at finde. —

Ser du Per, ja soleis er det,
ned i bygden tuter stormen,
præker presten — saa i veiret,
saa i ilden og i ormen.

Æns ham ei, hvor hart han skrømmer,
og hvor tryg og traust han later,
ei Jehova du fornemmer,
bare presten, Per, som prater. —
Nei, stig op paa høifjeldsstien,
stig og stig, til ei dit øre
mer fornemmer uveirsien,
da først, Per, da skal du høre. —

I hvert myke pust, som flømmer
over flyen, er han nær dig,
i hver lyslet drøm, du drømmer,
stille han imøte træ'r dig.
Dagen lang paa vidden med ham
tør du vandre, tør du svæve,
i hvert blad og blomster se ham,
se Jehova, Per, og — leve!» —

Slik vel gammelkaren talte,
alt som ilden sank i gruen.
Høitid over hugen dalte,
maanen lekte sig i stuen.
Lang og luten, sammenfalden,
i det klare skin han rigger,
gløgge øine gjemt i skallen,
gamle Leirungsbamsen Sjugur.

PER SPILLEMAND

Per Spillemand han laa bortmed Gjende med gjet,
og gigten den brøt i hans bringe.
Av aasyn var han dyster som Moses den profet,
og fela den vilde ei klinge:

«Tram, tram, teram!» — en dram
var helsebod for ham;
men hvor skulde drammen han tinge? —

Per Spillemand han slog nok som Moses paa fjeld;
for drammen den kom som en gaate.

Da løsnat han for bringen, da lysnede han vel,
og fela den tok til at laate:

«Du dram,» teram, tram, tro! —
«du styrker gammelt blod,
at si, naar en tar dig tilmaate.»

Per Spillemand han drak vel for en og for to;
han mindtes sin kjærring, hu Karen.
Saa fôr han over fela, det ljomet og det lo,
der gik hun og stullet paa garden:

Tram, tram, teram, tram, tra! —
«Hvor jeg tok drammen fra?
du skulde vel visst det, du Karen!»

Per Spillemand, den gamle, den gjæve profet,
han drak sig den tredje — tilmaate. —
Da randt den ham isinde, den dunkle evighet,
og fela den tok til at graate:

Tram, tram, teram, tram, traal! —
«aa, evighet, du blaa,
du er mig saa dunkel en gaate!» —

Per Spillemand han laa bortmed Gjende og sov;
men om ham saa stangtes hans gjeter.
Han drømte, at han gik sig i Paradisets skov,
der møtte han selve St. Peter.

St. Peter, lys som sne,
han mælte: «Bæ-æ-æ! —
men Per, er det soleis du gjæter!» —

NILS VASSENDEN OG SJØORMEN

Og gamle Nils Vassenden, modig og let,
han rodde sig hjem ifra gilde:
«Hei hop! du mi Anne, nu hold dig beredt;
for tier du plent ikke stille! . . .
det var da forsæt,
saa lommen, han bærer sig ilde!»

Saa kom det en blaaster og svalte hans blod
og la sig imot som en time:
«Aa nei,» tænkte Nils, «en faar ta det med ro,
og tænk, om jeg slog a i svime!
Den skyen, ho, ho!
nei, slik som den ligner en lime!» —

Og gamle Nils Vassenden, furet og graa,
han sat der og kvilte paa aaren:
«Gud give nu bare, hun sov, der hun laa,
saa langt som det ller paa morgen! —
Og nifst er det aa
at komme saa enslig til gaarden! —

Men ret som nu gamlingen gav sig ivei,
saa vak han: «Aa fri og bevare!»
for mot ham kom sjøormen, diger og brei,
med øine saa gloende klare:

«Aa nei, er det dig! —
er slike folk ute at fare?» —

«Jonok,» nikket ormen, det var da han selv,
det nyttet vel lite at dølge;
men Vassenden mente, det var da et held,
saa kunde de saktens slaa følge;

han aktet sig vel
at sette for farlig en bølge.

«Jovisst,» brummet ormen, og gjorde et spret,
saa Nils lo sig lemster i vommen:

«Hei hop, du mi Anne, nu hold dig beredt
at by os av hjertet velkommen! —

Det var da forsæt,
han vil ikke tie, den lommen.»

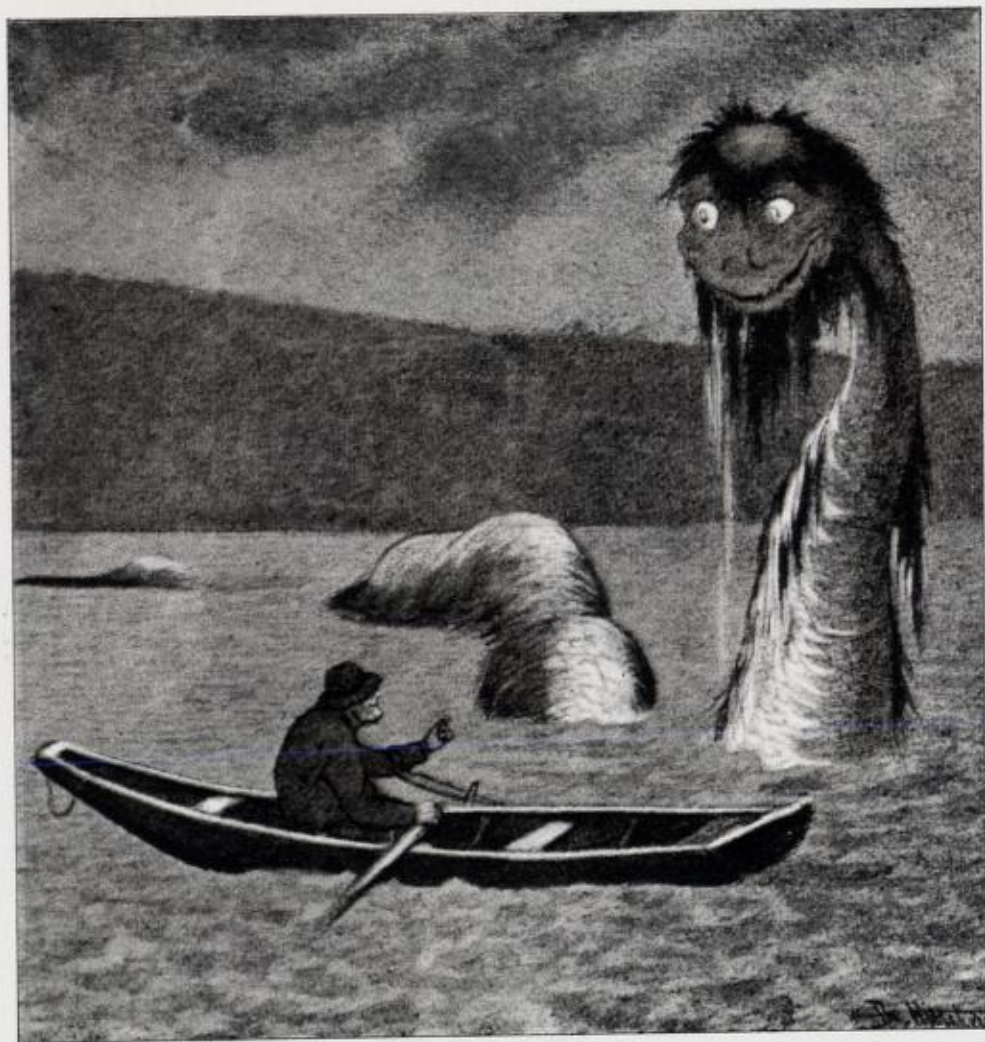
Men best som det var, gjorde ormen en stans:

«Du Nils, aa fortæl, du som kan det;
jeg ser saa urimelig kleint *overvands*,
hvad er det, som kreker paa vandet —

bent ut for min svans —
der bortunder nordre landet?»

«Aa nei da!» skrek Nils, «for en skjændsel og skam!»
og gjorde et klask med sin aare,
«der har du et øie saa stort som en dam,
og endda, hvormeget forslaar det! —

Det er jo en pram,
som siger sig sakte avgaarde.»

Men som de kom prammen paa nærmere hold,
skjød ormen sig ende i veiret
og hvæste, saa diger og høi som en toll:
«Du Nils, men fortæl mig, hvad er det
for fælände troid,
som sitter i prammen da, kjære?» —

Og det var Nils Vassenden, liten og bred,
han sat der og tørket sin pande:
«Det der borti prammen, — nu ja, la mig se,
for jeg er jo karen, som kan det. —
Nei, nu maa jeg le!
Det er jo mi kjærring, hu Anne!» —

«Aa nei da!» sa ormen, «ja nu faar vi skill's;
for sola, hun vil til at renne,
og følge det faar du jo fremover, Nils,
det beste, du vet, tør det hände;
ja, værsegod hils
som best, naar du kjem dig attende.» —

Og det var Nils Vassenden, lækkert han fór
og hilste, saa fagert han visste:
«Bad sjøormen pent at se indom, jeg, mor;
men tror du, han vel lot sig fristel!
Aa, neiom du tror,
saa blyg han er blit paa det sistel!» —

HØST PAA HØIFJELDET

HØST PAA HØIFJELDET

Nu rødmer lyngblomsten fin og blek,
nu skinner nysne paa fjeldet,
nu stemmer elven sin langelek
de lune fuldmaanekvelde.

Det staar en fest over mosetjeld,
saa langt som vidden den klædes,
og gjerne steg jeg ditop en kveld,
naar høstdagsdansen den trædes.

Der staser bjerken i silkekjol
blandt brisk og sølvtunge vier,
der blaaner fjeldet i aftensol
i kongetanker og tier.

Der flømmer blod over sorten muld,
der slikker ild mellem stene,
og sjøen vugger som skjærest guld
bak aspens vindunkle grene.

Og alle blomster i li og vang
i fryd og vemod de møtes,
og elven dæmper sin afskedssang,
ti festen den er — de *dødes*.

Engang maa glæden jo blæses av;
en dans maa vorde den siste,
og derfor ræddes hvert guldklædt blad,
og skjælver vindunkle kviste.

Og derfor brænder det ild i li,
og flømmer blodet, det røde,
naar dagen dæmrer, er alt forbi,
og flyen ensom og øde. —

Det lakker mot «larssok» og dermed smaat og godt mot et tidsskifte i fjeldet. Sommeren tar avsked, og høsten løser av. Igaar tok han farvel med Storhøsæteren den siste byfanten, og det var ikke frit for at Guri, budeien, kjendte sig litt rar og ensom, da hun stod der i sæterdøren og fik det siste viftet av lometørklæet hans — langt op i lien. Det var, som om selve sommeren strøk avgaarde.

Men idag sitter slaattefolket hendes, han Nils, han Torvald og han Jehans, bænket om langbordet alt. Bygdepratet gaar, og den ene latterbølgen løser den andre av. Byfanten, stakkar, han er gjemt og glempt, som om han aldrig hadde været i fjeldet; for det er nu engang evig sandhet dette, at «like barn leker best».

Og naar hun Guri skotter op fra sæterstellet sit nu om dagene og ser ut-over kveen, der ljaen synger i det fete fjeldgræsset fra tidlige morgen til sildige kveld, da synes hun skjellig, at fjeldet og fjeldlivet har faat et helt andet lag likesom.

Og det samme synes nok *bjørnen* med, ellers hadde han vel ikke vaaget sig ned i Snublia og slaat sau lyse dagen. Han har nok hørt gjeti «larssok», den karen med.

Og det har *ørreten* ogsaa. Der hadde byfanten kveld efter kveld staat paa odden straks nedenfor Vinstertonen og slængt og slængt efter storaure. At det stod svære kulter der, det visste han, og flink ørretfisker var han og, men like svart var det for storaure hver kveld.

Saa, bare tre dage over larssok, staar han Torvald paa samme flekken, og paa

første kastet huker han en seksmerking, endda han var langt kleinere fisker han end byfanten. Men ved lærssokleite stiger storfisken op fra dypet, det er nu engang faste taksten hans, det.

Og dagene gaar utover slutten av august; tidligere og tidligere tar kveldsmørket til at sige indover fjeldliene, og luften faar mere og mere en frisk kjølighet. En morgen ligger rimet og blinker utover tuene. Storhøpiggen har slængt et ørfint hvitt silkekast over skuldrene sine, og Oskampen tversover flyen har faat en farve saa dypblaa, at himlen selv ikke greier at døive den.

Samme kvelden holder jægerlaget indtog paa sæteren. Det var ogsaa paa høie tide, skulde ellers høstfesten faa sin høitidelige vigsel. Flere dager iforveien har hun Guri gaat ut og ind og puslet og stelt over i jagthytten alt. Men ellers var det nu ikke hun, men gamle halvblinde Hallo, som først fik øie paa jægerne. Han var ikke dummere, Hallo, end at han hadde drad sine varsler av dette flyeriet til Guri; og saa hadde han lagt sig paa en haug langt utpaa myra for at ta imot vennene sine fra ifjor, Pan og Freia. For et bikkjeleven, da de tre danset ind paa tunet, mens Guri stod og nævetokes med doktoren og advokaten!

Dermed har høsten paa høifjeldet faat sin officielle aapning. For det er underlig med jægeren, om han da ellers er av rette slaget, arvtagere efter mænd som Asbjørnsen, Friis, Barth, Aars, Guldberg og andre —: kommer han sent i fjeldet, saa kommer han til vederlag godt. Kommer, naar fjeldet er i fineste form og har mest at by og fortro menneskene. Kommer som fjeldets æresgjest, ford hans lynne staar bedre til høifjeldets ro og stilhet end turistens, og hans kjendskap til fjeldriket er intimere end dennes.

Hele den lange høifjeldsdagen ute i fjeldet, likeglad med vei og sti, fortrolig med hver skiftende belysning, kjendt med hver lun plet, hvert vakkert utsyn, ser han høifjeldet til alle tider og fra alle sider og naar dit, menneskefot aldrig før traadte.

Dyr og planter, alt det smaa og ubetydelige i høifjeldsnaturen, alt det, turisten gjerne staaker forbi med halvaapne øine, har i ham en vår iagttager og varm ven.

Han vet, hvad ur fjeldrypen ynder, og i hvad vierkjær, liryphen er tilhuse, og den fattige graa fjelduren og den letnøgde vieren fanger hans øie og sind.

Han kan si dig, hvor paa vidden boltiten og fjeldpisten er at søke, hvor snespurven plistrer under snebræen og blaakjelken synger i bjerkelien, og vidden, snebræen og lien blir ham dobbelt kjær.

Alle de mange fjeldblomstene paa moseflyen, skogstjerne, gjeiterams, gyldenris og gentiana kjender og elsker han.

Og ogsaa med landsfolkets liv og tænkesæt er han mere fortrolig end turisten, fordi han søker kjendskapet der, hvor det er at finde: ved det flammende baal paa peisen, i kveldens lune prat med sæterfolk og førere.

Til denne høstfest har ogsaa *bygden* sendt sine utkaarne. Naar det lider over midten av august, og turiststaaket paa det nærmeste er over, dukker det her og der, i fiskerbua ved elven, i fælægret ved sjøen, i stenbua opunder fjeldsiden, frem nogen underlige skikkelser, fattigslig klædte, faamælte mennesker med indadvendt blik og stilvorne lader.

Ingen har merket noget til deres komme. Bare sæterjenten paa øvresæteren har set dem stryke forbi i graalysingen.

Det er vildrenen, det sande og rette fjeldfolket, som vaager sig ind igjen i fjeldet, nu da turiststaaket er slut.

En sen augustkveld blinker lyset i den vesle hytta ved Leirungsvandet, og Turistforeningens patentfører, som netop har fulgt den siste turisten over Valdresflyen, stanser op og sier ved sig selv:

«Nei, er'n ikke i fjeldet likevel da, han Jakob Rundhøgda!»

Ja, i fjeldet er han likevel, den tungsinde, folkeskye gamle renskytteren med det bleke smale ansiktet. Hele sommeren har han ligget klein nede i bygden, men tilfjelds *maatte* han; for fjeldet er helseboten for hans syke bringe, men mere endda for hans tunge sind. For ham som for fjeldrypen er nakne fjeldet en livsnødvendighet.

Men snakke til noget menneske om det, nei, det kunde han ikke for nogen-
somhelst pris. Og saa blir det fisket og rensjagten da, som maa tjene til paa-
skud, naar nogen spør ham.

De fleste av disse stiltfærdige efteraarsgjester er vel mere eller mindre i slekt med Jakob Rundhøgda.

Men ogsaa høifjeldets lune, fornøielige scherzo har sine folk blandt dem.

En type paa den slags rare kulter er gamle Hans Gjæter, den pratsomme, godlynte vesle nissen, som nu i femti aar har hat sin gang i disse fjeld.

Ikke før er sneen gaat av fjeldet, saa stænger Hans den kaffesjappen, han mere for godt selskaps end vindings skyld har drevet nede i bygden, og stiger tilfjelds.

Mangfoldige er hans gjøremaal heroppe den lange sommer.

Møter du paa det ensomme fjeldvand en farkost med vedfang, rodd av en liten, kroket, blidlaten mandsling i rød toplue, da er det Hans, som er ute og hjelper budeien paa «nørste sæteren» med at hente ved.

Skal det slaktes en sau paa «Søresæteren», saa maa Hans iveien. Skal et turistfølge nødvendigvis ha skyss over vandet, før sol gaar ned, og ingen rorskar er at opdrive, da skyter i rette tid den røde topluen frem bak en haug, og turisten er berget.

Men hans gjæveste kald er som nævnt at gjæte.. Her paa dette omraade er han sakkyndig, her har han nedlagt summen av sit fattige livs erfaringer.

Snever som hans synskreds er, falder talen paa «nybære kjøer» og «fete gjældokser», og det gjør den altid, naar Hans er tilstede, da taler han «som den, der har myndighet», og avfærdiger andre meninger med knusende overlegenhet.

Forlængst er imidlertid de fete kjøer og okser vandret nedover til Oslo med driftetekarene. Alt for en uke siden drev Hans som sin siste kaldsgjærning for aaret «den halte kua» over til Heimdalsvandet. Men endda gaar han der og gjør ikke mine til at si fjeldet farvel.

Ogsaa han hører nemlig til «de indbudne».

Saa enfoldig han er, ogsaa han er glad i fjeldnaturen og kan likesom ikke skilles fra den, før han har set den i høstens høitidsskrud.

Langsomt, umerkelig, næsten som uvillig, klær naturen sig i slutningen av august om til helgen. Det er, som det bæres den for, at den bereder sig til døden, som om den aner, at de fagre farver er livets siste opblussen.

Den første svake beredelse til helgen utgaar fra *lyngen*.

I lune, lubne lag spredt over hele vidden tar dette høifjeldets minste barn fra dag til dag en skjærere rødme i de bløte barnekindene. Sterkere og sterkere brytes flyens grønne teppe av de fine lyserøde lyngbaarer, som paa avstand næsten staar som rødbrunt mot de mørkegrønne briskekjær.

Langsomt følger saa den *krypende dvergbirke* efter.

Ingen av fjeldets vekster vet saa ypperlig at trække opmerksomheten paa sig som denne smidige vildstyring.

Allesteds er den paafærde, krabber sig med smekre smaa armer frem mellem sten og tuer, drar sig med granne barnehænder opefter bratteste berget, haker sig ihærdig fast i hver rift og revne, og hænger sig nysgjerrig ut over hvert stup.

Men bi saa, til den atpaa sætter igang med sine forvandlingskunster! —

En vakker morgen opdager du, at de lysegraa vierkjær er tilstænket med store blodflekker.

Du arbeider dig ihærdig dithen og finder — dvergbirken — smilende i sit eget blod!

Saa en dag har den svære mosgrodde kampesten faat sin pande kranset med det fineste rødbrune løvhæng. Du maa derhen.

Naturligvis er det — dvergbirken, som har git sig til at fiffe gamlingen op.

Pludselig en kveld er der ildløs oppe i uren. De gule flammer slikker grangivelig frem bakom stenene.

Atter er dvergbirken ute med sine fantestreker.

Saa langt fjeld naar, findes ikke det liv, som kan ta det op med denne tusenkunstner i ynde og elskværdig vildskap.

Ganske smaat tar saa storbjerken og aspen til at ombytte sommerens simple dragt med skrud av silke og purpur.

Underlige, farvefagre blomster, væsener, du aldrig synes at ha set før, dukker

altimellem frem i liene og drar øiet paa sig. Sterkere og sterkere, for hver dag mere lysende og glødende, strømmer høstens løndomsfulde ild gennem bladenes tandre væv.

Den eneste uforanderlige midt op i al denne rastløse omskiftelse er *brisken*.

Uforfærdet reiser den sin stride, mørkegrønne ragg som bust mot vildskapen. Rolig døier den sine granders flir og hvisk og ryster koldsindig alle slængord av sig med et lunt:

«Den, som ler sist, ler best!»

Saa rinder da solen op for festens store dag.

De siste par dage har det været saa underlig ødslig og stille i fjeldet. Ikke en lyd, ikke et vindpust, ikke et solstreif. I svære tunge folder ligger skodde-

forhænget over de mørke snedækkede fjelde, et mægtig sørgefior over sølvindlagte katafalker.

Men dulgt bak sløret har tilberedelsene gaat paa uten stans. Og nu, tredje dags kveld, er alt færdig.

Det lufter fra nordvest, skoddesløret bølger og blaffer, sprænges og flænges og feies i stumper og stykker hen over fjeldene. Et siste skjær av kveldsol over glatskurte, vandsprængte bergsider, gule bjerkeliet og tindrende vandspeil, og mørket falder.

Kold og rød gaar fuldmaanen opover Sikkildalspasset.

De netop avslatte sæterkveer ligger som lyse akerpletter i den bleke dæmring, og langt ute paa Leirungen stænker maanen sølv over det smaakrusede vand.

Ved den østlige ende, der den vesle bækken sagte sildrende lister ut av sjøen, staar Jakob Rundhøgda og steller med sine garn.

Den fete, gule Leirungsørreten har i de siste dager begyndt at sætte indover for at gyte. Under den utoverhængende vieren langs bredden og i de smaa sølvblanke kulper staar stimen saa høit og tæt, at man kan ta fisken med nævene. Best det er, skjærer en rygfinne op i vandskorpen, efterfulgt av et lynsnart glimt, naar fisken snur den rødgyule buken mot maanelysset.

Inat tar han fisk, den stiltfærdige fjeldmand, og vel tør han efter fuldført verk unde sig den kaffeskvætten, Hans Gjæter netop sætter over inde i fiskerboden.

Gjennem den aapne døren ser du like ind paa gamlingen, der han sitter med snadden mellem tændene og stirrer ind i ilden med de smaa melkeblaa øinene.

Men langt inde i fjeldet, hvor Tjernhulsbræen bred og skinnende drar sig indunder de svarte, stupbratte tinder, ved bredden av det vesle grønne brævandet, har rensdyrflokken slaat sig ned for natten.

Det har været en strid tid for den. Jaget fra fjeld til fjeld, — fra Blaa-tjernshullet over i Svartdalen, fra Svartdalen op i Knutshullet, fra Knutshullet ned i Leirungsdalen, — hadde den tænkt at faa sig en hviledag idag paa den aapne, brede Heimdalshø?

Men netop der har ulykken for alvor raaket den.

Kringsat fra alle kanter av jægerne i trakten, advokaten, doktoren, Jakob Rundhøgda og to-tre unge bygdejægere, har ikke mindre end 6 av dens 20 dyr maattet undgjelde med livet.

Den ene fremfoten knust av en kule, har det syvende dyret, en vakker ung-buk, saavidt orket at følge kameratene sine.

Der ligger den nede ved den grønne iskanten med de store, svarte øinene. Ingen raad og ingen redning. Vinteren for døren. Hvor skal den med sin avskutte fot kunne grave mose frem av sneen!

Men høit, høit over den saarede stakkar tindrer de evige stjerner, og bækkene suser dæmpet i den maanelyse nat.

Dagen gryr. De første gyldne straalere lister let henover Besshøs høie herskerpande og Glittertinds hvite kroningskaape. I rykende fart sætter herolden, den spræke Bessa, nedover med budskap fra høifjeldsborgen.

Og vindene, de lette solgangsvinde, vaakner og hvisker det til blaaklokkene, og blaaklokkene retter sig og ringer det ut over al vidden.

Og høifjeldet vaakner til den store avskedsfest.

Trær og busker ryster sig for morgenduggen. Rypeflokkene rører sig i snarene. Stenskvætten smatter i uren. Jaktfalken holder med smaa bævrende slag over fjeldsiden, og stolt staar fiskejon ut over de blanke vand.

Høiere og høiere stiger solen, og snart ligger hele høifjeldssalen badet i guld og glans.

For en herlighet, fin og underfuld som eventyrets!

Det er ikke den farveskygning av sort og blaat, gult og hvitt, graat, rødt og brunt, som ikke dette «kongerike vestenfor sol og østenfor maane» skulde kunne by dig. Det være sig i bjerken, brænen og mosene eller i vieren, uren, aspen og dvergbirken.

Nei, aldrig er vel fjelddomens soilehal saa blaa,
og aldrig slik en høihet derinde,
og slik som det har klædt sig, det armodslige straa,
og kan dog ei væve eller spinde.

Og grønt! — ja, nu har da brisken faat opreisning.

Alt har skiftet farve, alt har klædt sig i staselige dragter. Hvor var det blit av det grønne, av livets evig unge farve, om ikke den ærlige brisken saa haardnakket hadde sat sig imot al omskiftelse!

Nu er det ingen slængeord at høre længer, nu staar dens fattige stive ragg som den fineste, bløtteste grønne fløiel imot alt det gule, røde og brune.

Men vandrer du saa i den klare soldag gjennom denne eventyrverden, gaar du langsefter elven, mild og tankefuld som den slyng i slyng snor sig nedefter de guldgule bjerkeliene, da kan det hände, at du med ett stanser som fjetret.

Foran dig, i ensom ynede nede ved elvebredden staar en slank, hvitstammet bjerk, fra øverst til nederst klædt i luftig lysegul silke.

For dens fot har graaskjæg og guldskjæg videnom vævet et teppe av fin, gulhvit brokade.

Men midt i den gulhvite brokaden har igjen hestebærlyngen lagt en bred koralbord av purpurøde smaaskjæl.

Og lar du saa øiet vandre nedover elven, da skimter du tvers igjennem bjerkens luftig gule silke den blanke fjeldsjø, og hinsides fjeldsjøen den stenkulsorte uren, indfattet i rødbrun blomsterramme, og over uren de blaa fjeldskar, indlagt med nysneens perlemor.

Længe staar du der urørlig, hensunken i dette vidunderlige syn. Saa vaakner du pludselig ved et skud, et underlig tungt, langdragelig skud inde i fjeldet.

Dine tanker slaar ind paa en anden vei. Var det ikke, som om lyden kom fra sydsiden av Gjende?

Kanske fra Tjernhulstind.

Skulde det være?

Jo netop. Det stakkars skaskudte dyr deroppe ved det grønne brævandet har faat det frelsende skud.

Gamle Jakobs skarpe øie har set det slite sig efter sine kamerater, og hans medfølende hjerte har ikke kunnet taale den tanke, at det skulde gaa der og pines utover vinteren.

Blodsporene paa sneen har vist vei, og nu er pinen endt.

Men med dette fjerne, dæmpede skud falder det med ett som en tung mørk skygge over festglæden. Det er som signalkuddet til ophør, første tegn til avsked og opbrud.

Langsomt, men uavvendelig sænker høifjeldets store, tause tungsind sig over vidder og vand.

Endnu ligger naturen der i urørt herlighet, endnu dirrer luften av sol, men anelsen om den nær forestaaende død har lagt sit vemod over alt levende.

Da er det høifjeldet feirer sin «stille messe».

Det lakker ad kveld. Mere og mere skraat falder solstraalene. Kulden stiger efterhvert, og tunge graa sneskyer seiler op i nord og vest. En barsk nordenvind suser over vandene, rusker i de festklædte bjerkelieer og feier plistrende hen over kløfter og skar.

Bævrende av kulde lægger blaaklokkene de vesle hodene op til hverandre og ringer døden ind. Mørket falder. De første hvite snefnuggene siger og driver og synker langsomt ned over bjerketoppene.

Naar dagen atter dæmmer, tung og graakold, har døden lagt sin hvite feld over alt høifjeldet.

GAMLE MINDER

Der ligger i vesterfjeldet
en skinnende fager kve;
men staar du i sæterheldet, —
der er ikke liv at se.

Der slaar ikke lyd av klokker,
ei røk fra den grønne vang;
kun smuldrende tømmerstokker
de hvisker: Der var engang! —

Jeg stod der ved aftenstunde
og lyttet tungsindig til;
men alle de fuglemunde,
selv trosten saa taug han still.
Og alle de blomster våre, —
selv myruld saa vis og graa, —
de nikket og nikket bare,
og lot mig mismodig staa.

Men høit over mos og stene
stod midt i den grønne kve
med knoklede kjæmpegrene
et kongelig furutræ.

Som solen den sank i vester,
og skyggen i dalen faldt,
da vaaknet den gamle mester
og suste og sang mig alt. —

Da vaaknet de gamle minder,
og bølingens klokker lød;
rundtom laa de stolte tinder
og pranget i guld og glød.
Og huset, det kjære, kjendte,
det stod der i samme nu,
de hjemlige ruter brændte,
og foran din dør stod — *du*. —

Stod du, som har fyldt mit hjerte
med tindrende solvarm vaar,
og siden med bitter smerte
de mange og lange aar. —
Jeg tænkte, den gamle møie
omsider var slumret hen,
da saa du mig ind i øiet,
og saaret brød op igjen.

Jeg vilde mit savn dig klage
og synke for dig i knæ,
jeg vilde med læber svake
fortælle dig al min ve. —
Da — før jeg det rigtig visste —
gik dagen i vester ut;
du gav mig et blik — det siste —
og bleknet og svandt — aa Gud! —

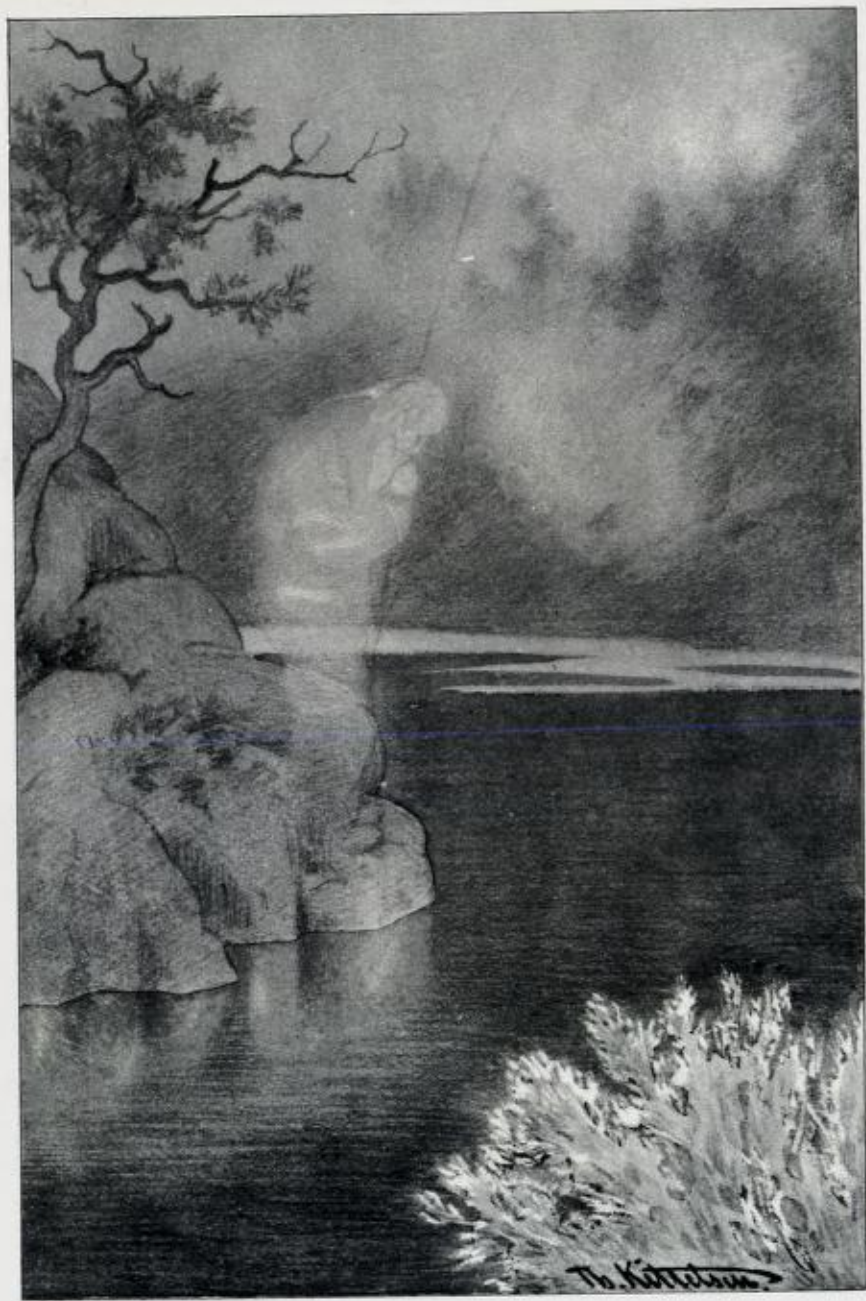
Jeg stod der i vesterfjeldet
fortapt i den øde kve.
I skygge laa sæterheldet,
der var ikke liv at se.
Der steg ikke lyd av klokker,
ei røk fra den tause vang.
Kun smuldrende tømmerstokker
de hvasket: Der var engang! —

FISKEREN

Staar du i høstkveldens øde ved elven,
der, hvor den gaar gjennom guldgule lier,
lytter dit øre til aspene skjælven,
høstvindens sus i den sølvtunge vier,
fanges din sjæl av de sukkende vover, —
da — som et syn, som en listende skygge —
staar han paa bredden derover! —

Ser du ham ei! — paa de mosede stene —
ute paa odden, der stargræsset hvisker,
furuen løfter de knoklede grene, —
ser du ham ikke! — der staar han og fisker, —
vender et ansigt saa furet av rynker,
merket av sorg og av nagende tungsind
mot dig, mens aftenen synker.

Stirrer du paa ham, han løfter ei blikket,
ser ikke op fra de listende vande.
Taler du til ham, han vører dig ikke,
blekere farver kun kvelden hans pande.

Stille, som dæmringen slukkes om tinde,
glider han ut i det høstlige øde,
tyst som de farende vinde. —

Hvad er hans erend, den sælsomme fisker? —
Gaa til det fattige mos, naar det blegner!
Spør ham den farende vind, hvad han hvisker! —
Læs det i skogfuglens blik, naar den segner! —
Elven og skogen — spør alt, hvad som lever! —
Alt, hvad som aander og længter og lider,
kjender hans fottrin — og bæver! —

MOSER, I VAKRE, VILDE

Moser, I vakre, vilde,
aa kunde jeg dø som I! —
fortæres i farvespillet
og tvætte min sjæl deri,
forklares i lys og lue,
i perler, i blod, i guld, —
og lægge mig trygt til tue
og drømme mig ned i muld! —

Blomster, var dødens gysen
og krampe som eders let,
en flakkende, fager lysen
i bladenes fine net! —
Og vier, I fjeldets tusen,
var vidden min sørgesal,
de vaagsomme vindes susen,
den dæmpede dødkoral! — . . .

Kunde saa lyst jeg smile,
som løvskogen gul og varm,
saa silde den gaar tilhvile
ved fjeldenes dypblaa barm!
Og fange de hvite fnokker
saa villig og uten nag
til avskedens aftenklokker
som *den* en septemberdag! —

DER STAAR EN LYSTIG HERREFÆRD (Skivise.)

Det staar en lystig herrefærd
igjennem Norges dale,
det nynner her, det nynner der
i morgensol, i stjerneskjær,
i vinterstille sale:

«Hallo! halli! —

saa stevner vi
mot tind og top! —

Aa fædreland! vaakn op! vaakn op
av vinternattens dvale!» —

Du gjemte tyst din varme jord
med sneens hvite vove;
men vi fandt spor, du gamle mor,

vi stryker som et fuglekor
igjennem dine skove.

«Se op! sæt av! —

Hurra! hurra! —

Saa seiler vi,

saa suser vi paa lette ski
igjennem dine skove!»

Det staar et lystig eventyr
forbi din blanke rute.

Stig ut! stig ut! før dagen flyr,

og vaaren kommer, ung og yr,

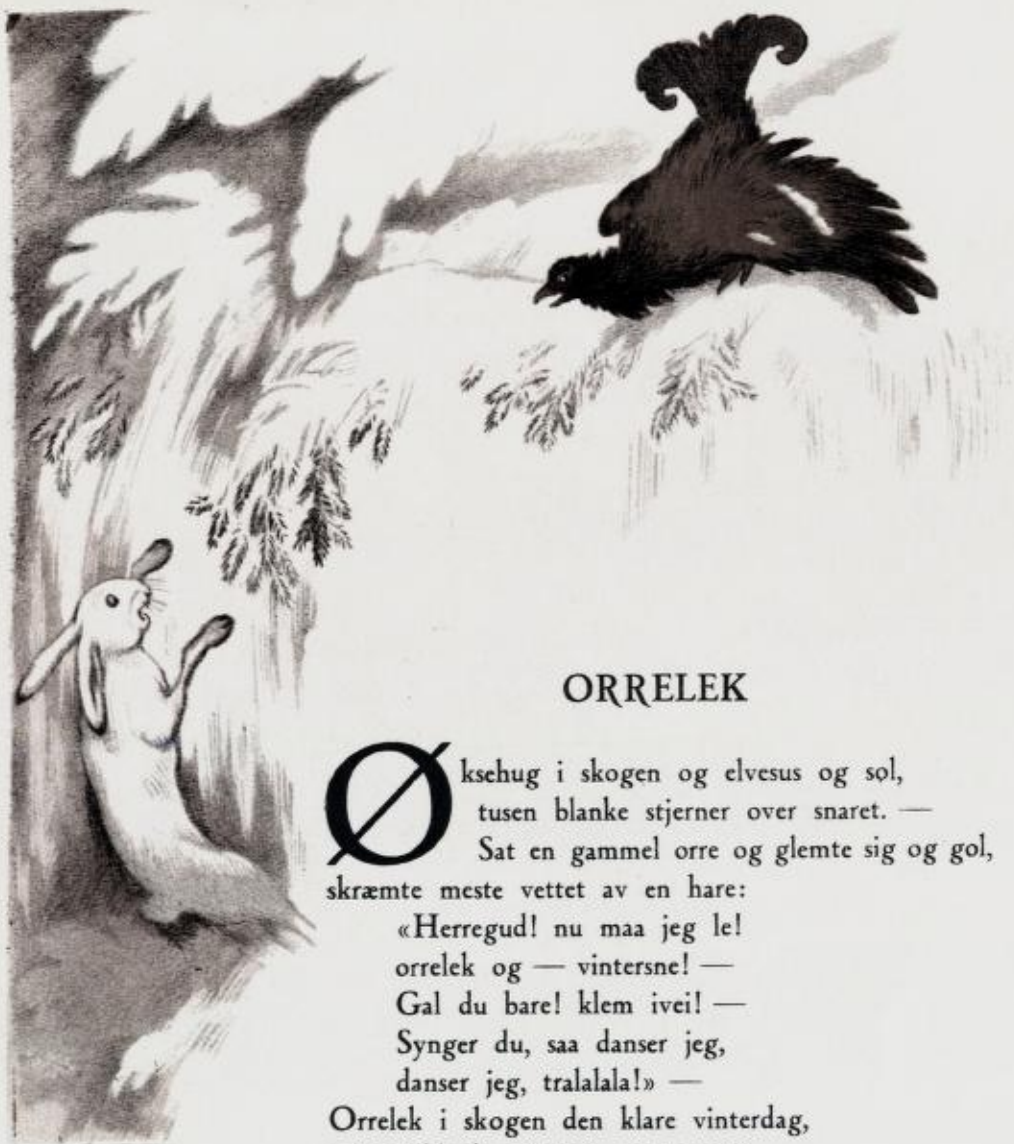
og melder: «Snip, snap, snutel» —

«Hallo! halli!» —

Paa skil paa skil! —

«Se op! sæt av!» —

Saa pløier vi det hvite hav,
det hvite hav derute! —

ORRELEK

Øksehug i skogen og elvesus og sol,
tusen blanke stjerner over snaret. —
Sat en gammel orre og glemte sig og gol,
skræmte meste vettet av en hare:

«Herregud! nu maa jeg le!
orrelek og — vintersne! —
Gal du bare! klem ivei! —
Synger du, saa danser jeg,
danser jeg, tralalala!» —

Orrelek i skogen den klare vinterdag,
sol og blanke stjerner over snaret.

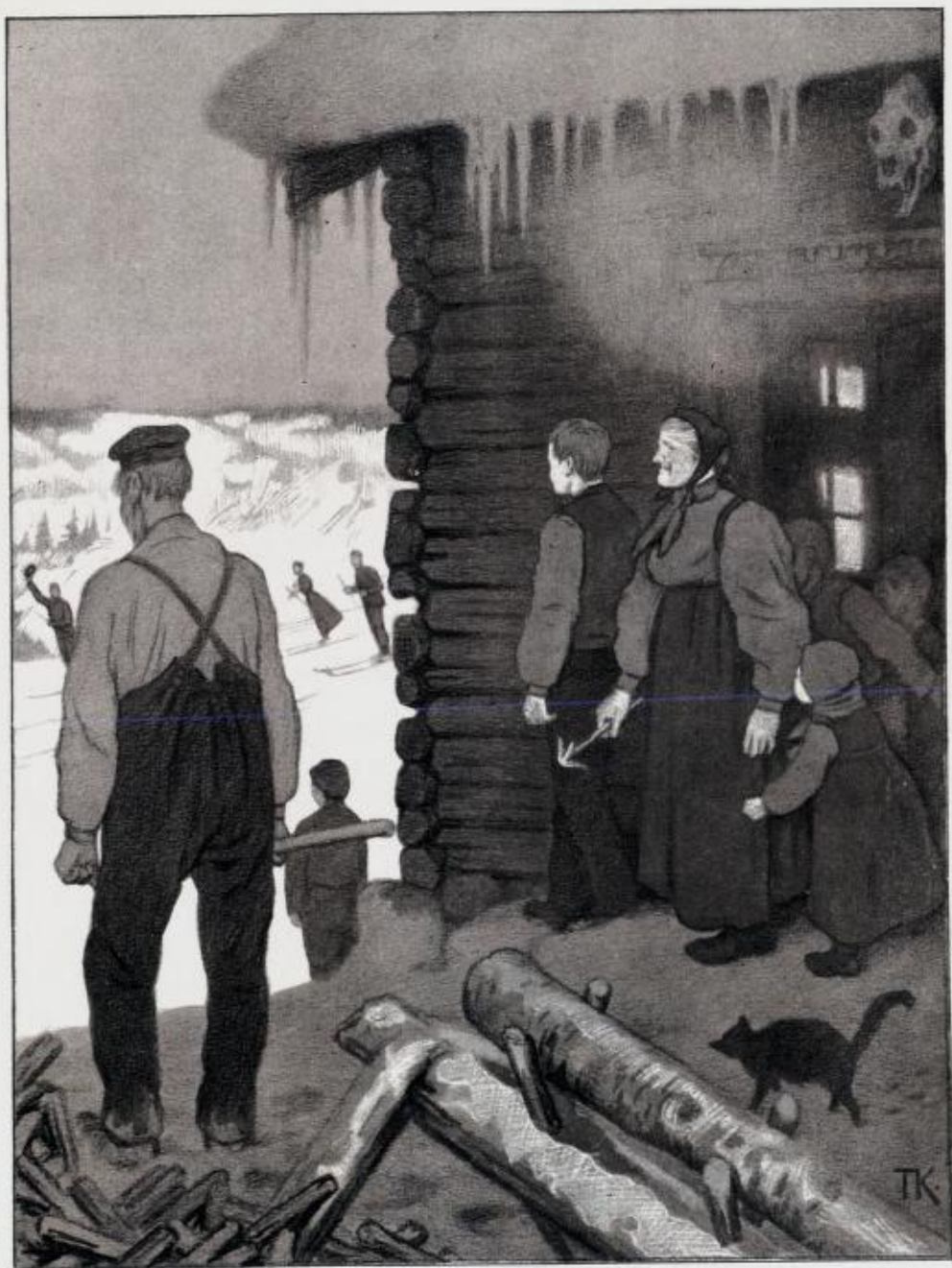
Th. Kittelsen

HALVOR KLETTEN

Halvor! — har du set'n,
husmand under Kletten? —
Moro eller alvor,
stødig eller gælen —
like færdig er'n
Halvor.

Elgehorn og bjørneskalle,
vet jeg tallet paa dem alle! —
Snar i skogen, kvass paa slaatten,
vaat og frossen ved en peis. —
Saa en diger dram i skrotten
og en springer,
saa det klinger,
og en «harjan» og en «sveis». —
Halvor! Halvor! Halvor Kletten!
Rop! saa staa'n der paa pletten! —

Har du set a Kari? —
Hvad den kona tar i,
alting er a snar i. —
Unger har a tretten
kjærringa paa Kletten
Kari! —

Snart i stalden, snart i stua,
saa i grua, saa hos kua.
Brit og Ingeborg ved væven,
atmed stabben Per og Knut.
Jo ved vogga, Gro ved sleven
og hu Anne
efter spandet.
Vesle Ola ind og ut. —
Kari! Kari! Kari Kletten! —
Rop! — saa staar a der paa pletten! —

VINTERDRØMME

Iosen under det frosne krat
gaar elven i sorte strømme,
gaar elven ene ved vinternat
og mumler i dunkle drømme.

I lænker sturer det trauste vand,
hver busk i sin celle sover;
men elven sliter i lænken, han,
og vil ikke gi sig over.

Han mindes endnu den grønne kve
og ler under fængselsvæggen,
han skotter op til den hvite sne
og nynner en stub om hæggen.

Han kan ei sprænge den tunge slaa,
ei frelse sin frænde, tjernet;
men selv saa fanger han himlens blaa
og aftenens blanke stjerne.

Han kan ei vække det frosne krat
med jublende seierstoner;
kun nynne kan han en vinternat
paa lønlige foraarsvoner.

NYTAARSLØIER

«Jeg stod i skogen en vinterkveld».

Jeg stod i skogen en vinterkveld;
men visst saa drømte jeg bare,
for tjernet laa i et straalevæld
av guld og glitrende skare.
Og der var moro den lange nat,
der danset gran, og der trippet krat,
og bjerken trallet, og ekorn smaa,
aahei aahaa!
han fór i halling med hare.

Men som jeg stod der og lo og lo,
saa klang det fløiter og fele,
og ind kom stigende — — pikajol
jeg tror, jeg drømte det hele! —

Der kom de stigende par om par;
paa tromme dunket han «bestefar»,
og skrubben blaaste, saa det var gru,
aa hutetu! —
og Mikkel gned paa e fele.

Gangar.

Bjørn (paa tromme).

Hugen stur og slunken vom,
graadig saueplager, —
nytaarsleite, trommelom! —
værdig trommeslager. —

Skrubben (paa horn).

Magre farmænd østerfra,
«skarvepak og fanter!» —
Nytaarsleite, trarara! —
glade musikanter! —

Hare og ekorn (fløite og triangel).

Hodet paaskakke, og øret paasnei,
klingende fløiter og hopsan og hei!
Skrubben, den slakter,
er spak som et lam,
og Mikkel der agter,
hvad vører vi ham! —
tram! tram! —

Mikkel (paa fele).

Nytaairstid og lette triller,
hvorhen lokker I mit sind? —
Maanens sølverstraaler spiller
paa det myke hareskind.
Hver en syndig attraa rømmer,
og jeg slaar mit øie ned,
og mit rævehjerte drømmer,
drømmer, ak! om — evig fred! —

Jubilate.

Strengeløk om lyse strande,
nynnende guitarer og fagot.
Nordlyskronen om sin pande
kommer han, den høie
vinterdrot.

Se! nu stiger han paa tronen,
hyllt i smaragder, klædt i lin,
om hans pande nordlyskronen,
over ham al himlens
baldakin.

Alle klokker la dem klinge!
Bøier Jer, I skogens tause trær!
Sisik, løft din gule vinge!
Eventyrets høie
drot er nær.

Kongesang.

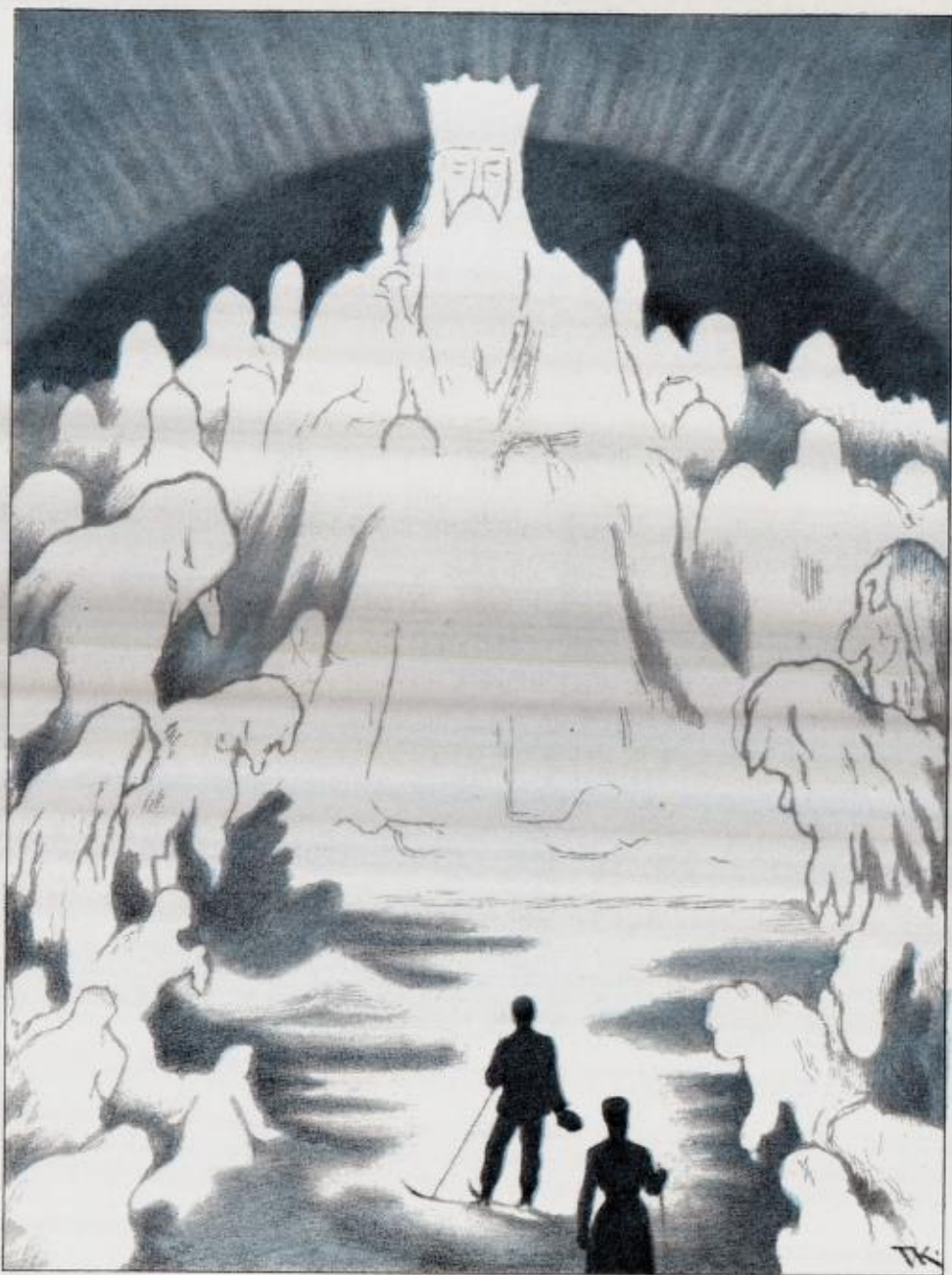
Du som kommer, naar bladene falmer,
og blaaklokkens klage dør ut,
du som kommer, naar aftenens salmer
bær avskedens dæmpede bud,
 som bøier dit hode med signende ord
 og strør over mulde dit skinnende flor:
Jeg hilser dig, hellige vinter!
Du gjæveste konge paa jord! —

Du som kommer, naar drømmene stiger,
og løfter din tryllende stav,
du som kommer til fløiter og giger,
med perler og skinnende rav, —
 som tænder de tindrende fakler i nord
 og kalder til gilde med klingende ord:
Jeg hilser dig, hellige vinter,
du gjæveste konge paa jord! —

Vinterkongen

(reiser sig fra tronen og hæver sceptret).

Syvestjernen funkler med fyrstelig glans,
cymbler og sang over dalene svæver:
 «Træder i dans
alt hvad som aander og lever!» —

Th. Kittelsen.

Haredans.

Hvad lister sig paa silkesko
i sølv og dype faner? —

Hvad svinger sig, aahei! aaho!
om vinterhvite graner? —

Hys, stille! stans! se fot i fot
om brisksnar og bjerkerot
det staar en dans
i maaneglans,
en haredans i heien! —

Det gaar i ring med hei og hop,
det traller og det triller.
Mor hubro i sin furutop
tar paa sig sine briller:

«Aa hille mænd! for en skandall
Mit fromme hus en dansesal
med verdslig spring
og klingeling
og haredans i heien!» —

Hvad skotter frem fra bjerkesnar? —
En buskesvans! et øre! —

«Hei Mikkel ræv! vi ser dig far!

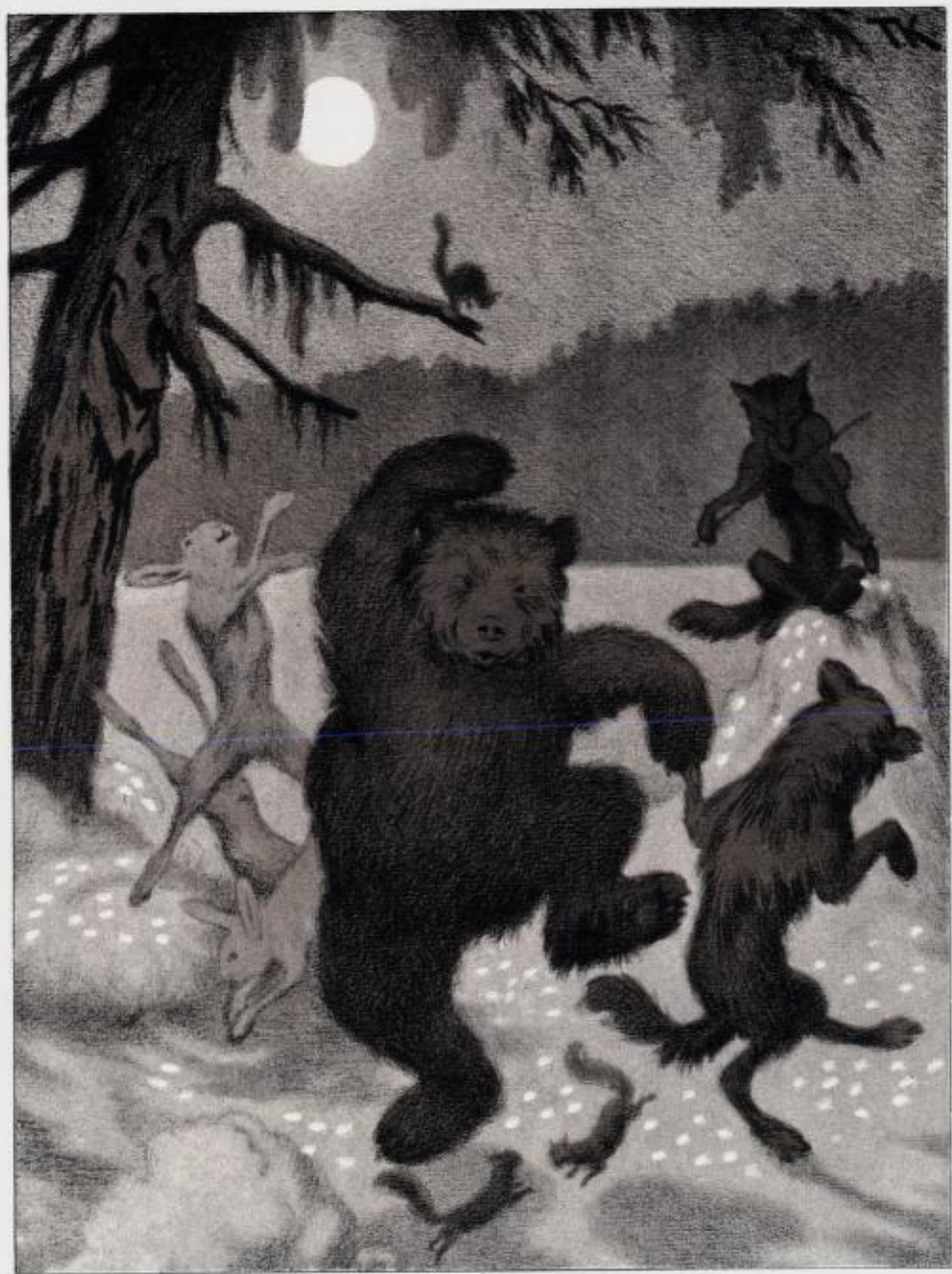
Husk: se, men ikke røre!» —

Det spretter her, det spretter hist,
der dryser sne fra ørekvist,
der staar en dans
i maaneglans,
en haredans i heien!

Huskomhei.

Saa svinger det med staak og styr,
dyresvans og stakker,
bjerkelægg og granebarm,
haremor i rævearm,
lodne furunakker.

Bestefar og skrubben
de hiver sig om stubben,
hei faller! og faller! og bom! —

Saa gyver det i maaneskjær,
krøker sig og springer, —
rumpedusk og stive knær,
hakeskjeg og hanefjær,
brudeslør og bringer.

Mikkel høit paa stabben
gnir fela si med labben,
hei falleri! og fallera! og bom! —

Ugleskrik.

Jeg ser oc ser. Huad huskestu!
Huer skapning staar paa hode.
Jeg hafnet er, aa hutetu!
paa en feylchtig clode.

Huad er vort lif! — Ac idel gru
oc sorig oc elende! —
Gak hen oc læg Jer! hutetu!
Min vise haffuer ende. —

Jeg stod i skogen en nytaarskveld;
men visst saa maatte jeg drømme;
for tjernet laa i et straalevæld
av guld og glitrende strømme.

Det hvisket her, og det hvisket hist,
det var saa tyst under granekvist,
og bjerken nynnet, og ekorn smaa,
aahei, aahaa!
han fór og føitet i drømme.

SKOGENS VINTERHAVE

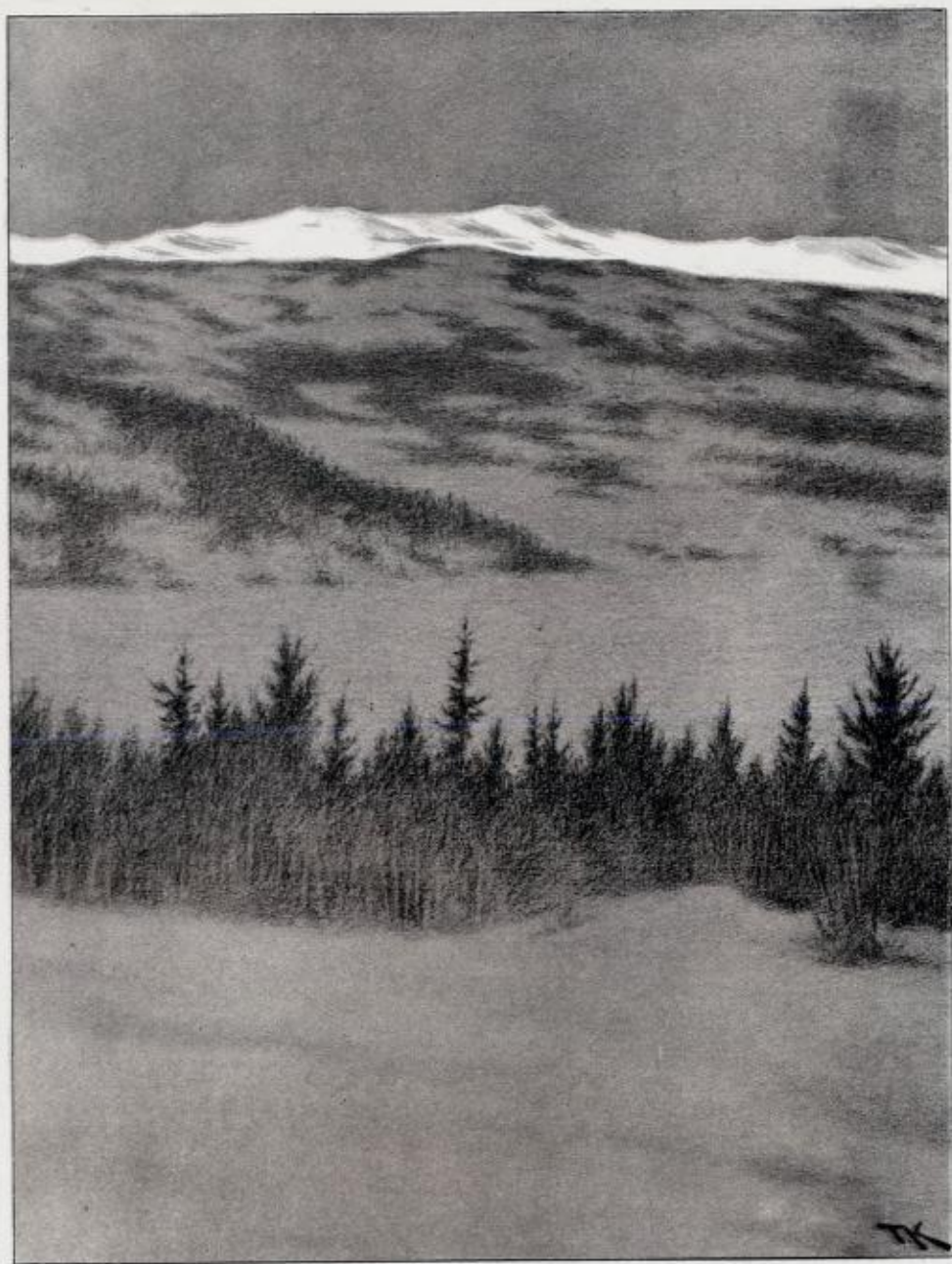
Jeg vet en vinterhave,
av høsten efterglemt;
et fattig sommerminde,
som skogen dypt derinde
har tyst og stille gjemt.

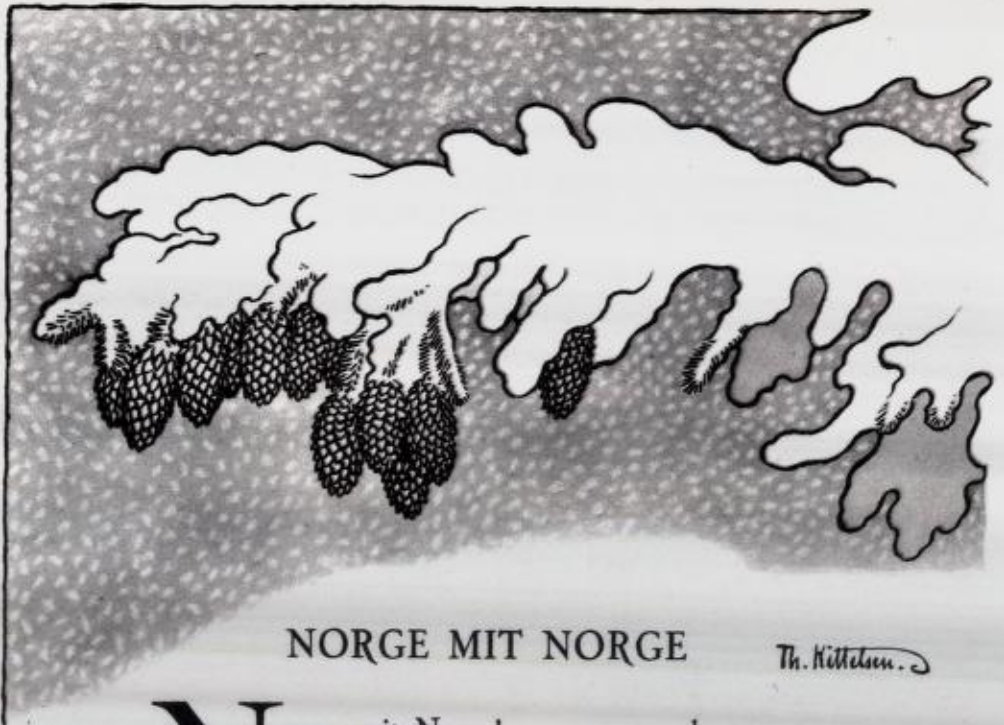
Den eier ingen roser
og ingen blomster blaa;
men frossen mose smiler,
og visne bregner hviler
paa tuens stive straa.

En kongle, tung og iset,
som stormen tok ifjor,
litt lyng langs klippeveggen,
og under granelæggen
et skjær av frossen jord.

Saa arm, saa arm en have,
og dog saa lys og skjær! —
Ti alle yre drømme
fra vaarens kongedømme
de leker endnu her. —

Saa arm, saa arm en have,
og ingen dog som den! —
Ti alle sommersange,
saa lyse og saa lange,
de klinger her igjen.

NORGE MIT NORGE

Th. Kittelsen.

Norge, mit Norge! — saa sover du tyst
i vinterens skinnende sale,
og ingen kan drømme saa let og saa lyst,
naar elvene synker i dvale,
og ingen kan smile saa stille og glad,
naar meisenes floitende stemmer dør av,
og skogene sover i dale. —

Norge, mit Norge! — saa giv mig din vaar
med sol over vuggende vande! —
Men hør mig, ja hør mig: Naar dagen forgaar,
og aftenen skygger min pande, —
da lær mig at visne, aa Norge, min mor,
da red mig en seng i din hellige jord,
naar sommeren drager av lande.

V I L D R E N

VILDREN u t k o m

første gang 1905

2. oplag 1905

3. — 1905

4. — 1906

5. — 1909

6. — 1920

Min sjæl er hos hver, som livet gav men,
som verden gav mismot i eie,
som gjemmer sig væk som den vildene ren
og synker i knæ ved den kolde sten
langt, langt ifra menneskens veie.

Min sjæl er hos hver, som med vakkende trin
vandt livet og lyset tilbake,
som læger sin vunde med mosenes spind
og blander sin røst med den yre vind,
med skapningens dæmpede klage. —

Fjeldvand med skodde.

Kristen Holbo

FØRSTE BOK

I

Skodde! Skodde! Kold graa uld over berg og botn. Seige, sleipe havsbølger efter fjeldsiden — lysner og lukker sig, synker og stiger, driver og siger bortefter. — Nakne svaberg langt ind i kavet, gløtter frem og glir unda. Fra og til skimtet av en enslig tind, reiser sig og vil ut av ødet. Nytter ikke, stakkar! Kjender en, som har fristet leken. Fristet og tapt. —

Skodde og skodde! Flagrende liksvøp over fjeldvandet. Livløst og slukt, lik et brustent øie, ligger det i sin hulning. Eier ikke soldagens glans. Ænser ikke fjeldbækkens fattige trøst. Dypt inde i mørket vingler den og hvisker, famler efter veien, stanser og tier.

Og da blir det stilt, mangedobbelt stilt over jorden. Ytterst paa odden kryper en fjeldbjerk, knuger de vanskapte armene sammen og sukker.

Skal tro han har glemt av denne avdalen, Gud Herren, den gang han grundfæstet jorden! Den dagen, lyset randt, og morgenstjerner sang. Svævet forbi i tanker og lot den ligge urørt. Og derfor blev mørket rugende over avgrunden til evig tid. Aldrig blaa himmel, ikke græs og urter, som bærer sæd.

Eller han gik *ikke* forbi, kanskje. Skal tro, landet var fagert engang som Edens have. Men menneskene syndet for Herren, og ondskaben blev stor for hans øine. Og de tok tilekte og gav tilekte, og presten — presten han var den argeste. Solgte retten for penge. Tok den fattiges eneste lam, skarven! Kjender 'n, jeg.

Da angret Gud Herren sine hænders gjerning, og han lot det regne med ild og svovel, og jorden oplot sin mund og slukte altsammen. Kongen og dronningen og presten og skriveren. Og det blev blikkende stilt over dypet. Skodde over avgrunden, tunge graa havsbølger.

Men langt inde i kavet staar en støtte, kold og stiv. En som saa sig tilbake. Ja, herregud! naar en nu ingenting har at se *frem* til saa! Ingen verdens ting! —

Svarte hostkvelden utenfor. Det bær til at regne. Dryp i dryp paa stuetaket hans Jo Gjende. Smeld i smeld fra tyrispiken paa peisen. Til og fra et sus fra Sjoa, stryker forbi utenfor aapne stuedøren. Vasker og vasker efter vierbuskene, sender et sprøit indover, og slænger videre i mørket.

Saa dette er herligheten din, Jo Gjende! Her er det, jeg skulde lære at glemme!

«Stig upp paa fjellet, gut! Saa gløymer du sorg og sut!» — Var det ikke saa? —

Aa nei, en glemmer nok ikke *den* leken saa braat. For gjæv en skolemester til at lære fra sig. Den sitter for godt den lignelsen:

«Der var to mænd i en stad, en rik og en fattig. Den rike hadde stort kvæg og smaat kvæg i mængde. Men den fattige hadde bare et lite lam, som

aat av hans brød og drak av hans bæger.» — Men *det* lammet — det og intet andet — skulde og maatte rikingen ha kloen i.

Mit lam, mit deilige hvite lam, mit eneste i verden!

Aa, som jeg husker den konfirmationsdagen din. Det fine vakre barneansiktet dit under den gamle grønne træsøilen. Slik som det lyste paa lang lei det guld-gule haaret! Folk maatte se paa dig, enten de vilde eller ei.

Men saa ræd du skottet opover, altsom gammelpresten kom nærmere og nærmere! Barmen steg og sank. Salmeboken skalv i hændene dine.

Saa stanset gammelpresten like ved dig. Da saa du hastig op, og de trofaste blaa øinene dine sendte mig et blik, saa ræd, saa bønlig: Hjælp mig! aa om det var vel over!

Og det skjøt som en varm strøm igjennem mig. Jeg blev saa glad, saa urimelig glad. Hos *mig* søkte du trøsten. Jeg var dig nærmere end dine nærmeste, dine egne forældre. Og jeg bad for dig, Sigrid. Av mit ganske hjerte bad jeg for dig. At du maatte bli lykkelig, at vi maatte faa hverandre.

Men *se* paa dig, det vaaget jeg ikke, saalænge det stod paa. Snudde hodet og saa op efter kirken og gav mig til at granske den gamle altertavlen saa grundig, som om jeg aldrig hadde set den før.

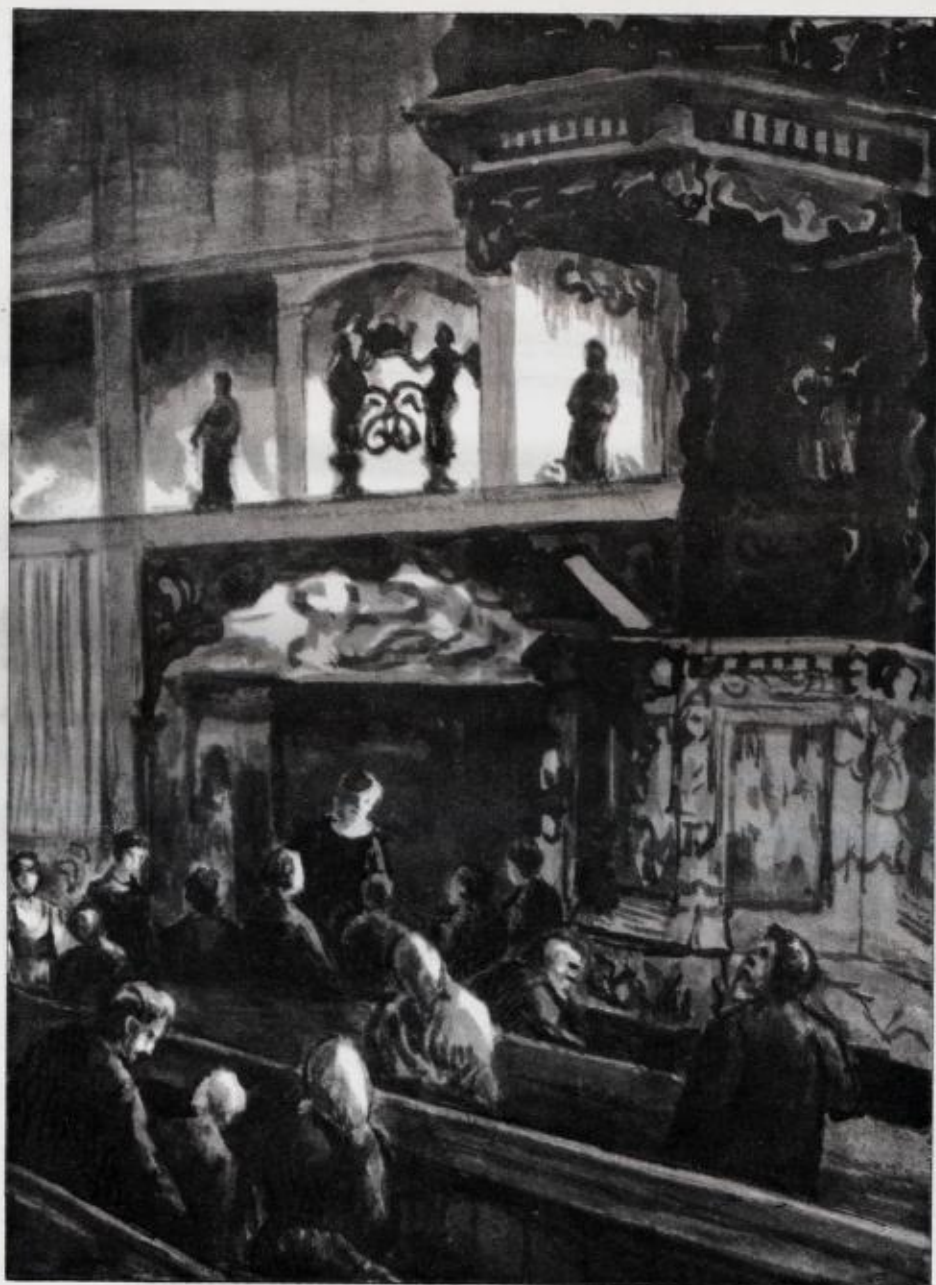
Moses i de himmelblaa klærne med horn paa hodet og Aron tvers over med røkelsekaret. En solstraale gled netop bort paa dem. Syntes grangivelig, de smilte til mig, de gamle træbilledene.

Og Jesus og apostlene om nadverbordet. Det utskaarne bordet, som hang saa snodig utover. Men helst saa jeg nu paa Jakobs kamp med Gud.

Jakop brøts met Gud

Undres paa, hvor mange gange jeg stavet mig gjennem de rare bokstavene. Smilte indvendig av den graaklædte ridderen Jakob, som klemte saa trofast om den stygge gamle damen i sort kjole, med vinger. Smilte og stavet op igjen og op igjen. Det var jo *jeg*, som brøtes med Gud, og *dig* jeg kjæmpet for, Sigrid.

Men saa stabbet gammelpresten videre. Jeg saa hastig over paa dig og fik et blik igjen, saa lyst, saa lykkelig som sol gjennem sommersky. Nu var det over, sa det.

Vaaga kirke.

Kristen Holbo

Visste ikke, hvad jeg skulde gjøre av øinene mine for bare fryd. Da blev de med *et* heftende ved kapellanen. Der stod han lang og mager ved døpefonten. Var netop kommet til bygden nogen dage iforveien. Hørte til de strengeste «læserne», hvisket en bak mig.

Men som han stirret paa dig, den lange svarte karen med de tykke øiebrynnene og de tynde sammenknepne læbene! Tok ikke øinene fra dig. Ja, se du bare! tænkte jeg og var formelig kry av dig. Vi har da noget vakkert at vise frem her i bygden ogsaa.

Aa, jeg skulde bare visst!

Og saa varmt som du lovet den kvelden. Jonsokkvelden, den sæleste i mit liv. Visste, du var gaat til Sandnesgränden et ærend, og passet dig op i utmarken. Sommernat saa myk og skjær over aasene. Bjerken i brudeslør til langt ned paa hvite læggen, og granen i drygste fløiel. Kveldknarren spandt i de dunkle stuer, og skogduen kurret langt inde. Da lot ogsaa gjøken sin røst op og gol tæt ved. Reiste mig fra stenen og lyttet, tænkte paa dig og tok til at tælle. Hvorlænge skulde vor lykke vare? Aa det blev kort, bare kort. Brat, som den hadde sunget, brøt den av og fløi væk.

Og, var det ikke som et varsel! *Du selv* hadde jaget den. Dine skridt, da du kom gaende efter stien. Som hjertet mit hamret, da jeg blev dig var. Turde ikke skræmme dig og gik dig tilmøte.

Aldrig skal jeg glemme, hvor blussende rød du stanset op med haanden paa hjertet. Saa smilte vi begge to. Men ingen av os var god for at si et ord. Jeg famlet efter haanden din, og tause vandret vi efter stien.

Men den kvelden gav du mig din tro, Sigrid, lovte at elske mig til livets kveld. Kveldknarren spandt i de dunkle stuer, og skogduen kurret. Maaltrosten hørte dine ord og tok dem: «Livets kveld!» «Livets kveld!» —

Og saa avskeden den fjeldfriske septembermorgen. Rim i snaret, rognebær og svarttrost i lien. Tindrende solguld over toppene.

Kjørte, saa iskravet knaset under hestehoven. Men i svingen, hvor dalen smalner av, hvor den vesle bækken kommer smettende ned mellem asp og or, der stanset jeg, slængte tømmene til gutten og satte opefter stien. Hei for et rend! Svarttrost skjeldte og smeldte. En graahvit hare for op og smat væk. Hakkespetten lyttet og lettet paa vingene.

Visste et furutræ, en bredvoksen gammel fjeldkonge. Der skulde vi møtes for siste gang. Og der stod du, deilig som et syn, — det gule haaret flømmende ned over skulderen.

Men saa underlig tilsinds du var den morgen, Sigrid! Slap ikke hændene mine, saa mig saa længe, saa inderlig ind i øinene, som vilde du prente hvert av mine træk i dit minde. Og saa med et la du hodet ind til mig og graat. Graat saa saart, saa længe, at jeg ikke visste min arme raad. Strøk dig over haaret, kysset dig paa pande, kind, mund. Talte til dig de varmeste, de trøstefuldeste ord, jeg visste: Bare et kort aar, nogen faa maaneder, saa kom jeg hjem igjen som student. Duskeluen efter skulderen. Saa skulde dine forældre, hele bygden vite vor forlovelse.

Og saa, om nogen aar igjen, saa var jeg prest, førte min lille kone ind i prestegaarden der nordpaa.

Da saa du op og smilte gjennem taarer. Og saa fulgtes vi nedover stien til det store aspetræ. Der tok vi det siste farvel. Der stod du endnu og nikket, da jeg vendte mig for siste gang. Glemmer aldrig det synet. Mørkerødt løvhæng over det lyse hode. Gyldne solstreif over haar og ansikt. Smil om en bævrende mund. Herre min Gud! Slik saa jeg dig for siste gang! —

Heisan! retnu blir det anden dans: Nordvesten blaaser op, saa det ryster i stuevæggen. De gamle svarte Jotunkjæmpene feier avgaarde til alle kanter. Tor efter dem med hammeren, aker efter fjeldene, saa det dønner. Høi blaa himmel, solfylt luft, hvor han syner sig. Fjeld efter fjeld slaar sig fri.

Ligger to gamle trold og ruger over en fjeldtop derborte. Knytter næven og vil ikke lette paa sig. Men bi litt. Der kommer Mjølner susende i synet paa dem, saa gnistene spraker i bergvæggen. Jomæn maatte de gi sig nu lell!

Drar sig undav, langsomt smygende, snur sig og skotter endda engang frem i fjeldskaret, og borte er de. —

Saa *dette* er riket dit, Jo Gjende! Efter denne sjøen har de døpt dig. Grønne bølgedrag og haarde svarte fjeldfotter uteder, saa langt øiet naar. Alt like koldt og sterkt og utæmnet som du selv. Og her skulde jeg finde helsebod! Ikke ødt og koldt nok indvendig. Kulde og tomhet utvendig ogsaa. Og ensomt. Stunder nok til at grunde. Ikke en time slippe tankene. Ingen Tor til at jage *de* troldene.

Op igjen og op igjen det samme: hvorledes, hvorledes kunde det gaa for sig! —

Til langt ut paa nyaaret var jo alt saa godt og vel. To breve fra dig, varme og inderlige. Fortalte, at du hadde begyndt at læse norsk og religion med kapellanen. Gammelpresten hadde møtt forældrene dine en dag og rost dit gode nemme. Saa hadde han spurt, om du ikke hadde lyst til at drive det videre. Selv var han for gammel til at læse med dig; men kapellanen var villig.

«Og jeg ogsaa,» skrev du spøkende. «Du skal da ikke ha skam av den lille prestefruen din!» Og jeg min stakkar anet ingen ting, skrev tilbake: «ja jeg ogsaa.» Trodde saa sikkert paa dig, saa sikkert som paa Vorherre selv.

Ja, saa gik det nogen maaneder, led ut paa vaarsiden. Hadde sendt to og tre breve nordover. Men ikke svar. Tok netop til at undre mig. Saa trær søn til landhandleren ind i værelset mit en dag og leverer mig en brevlap. Bare nogen faa linjer, men nok til at ta veiret fra mig:

«Hvorfor skriver du ikke?» stod det. «Har det ikke godt. Trænger saa saart til at høre fra dig. Bare nogen faa linjer, — at du fremdeles er glad i mig.

Din Sigrid.»

Og nedenunder: «Slipper dig aldrig, aldrig i verden!»

Du store Gud! Var du syk! Hvad var paa færde! Og atter sendte jeg brev paa brev opover, fulde av de varmeste forsikringer. Men ikke et ord tilbake. Slik gik det til ut paa sommeren. Da kom løsningen. Om det da gav nogen løsning, det vederstyggelige brevet fra mor din — den gamle skinhellige læserkonen!

Fromme talemaater! Skriftsteder og gudelig præk: «Guds veie er ikke vore veie!» Herren hadde i sin naade vendt dit hjerte fra forfængelig tant og til

det, som høiere var. Nu skulde ikke *jeg* lægge mig iveien. Ikke forarge det unge gjenfødte sind. Den kjærlighet, jeg nærrede, var jordisk og kjødelig. «Men kjødets sans er fiendskap mot Gud». Jeg mente det visselig ærlig nok med dig, men jeg var for ung og for fremmed for det, som hører Guds rike til. Nu fik det være slut, skulde jeg hilse og si fra dig.

Løgn og forbandet sludder! Aldrig hadde du sendt mig en slik hilsen! Hadde jo dine egne ord at holde mig til: «Slipper dig aldrig! aldrig i verden!»

Læserpresten og den halvgale moren din hadde slaat sig sammen og snakket dig rundt. Til høsten naar jeg fik dig paa tomandshaand, skulde jeg nok plukke læseriet ut av dig.

Og den tanke gav mig ro til eksamenslæsningen — saavidt da. Drømte ikke om, at det var presten selv, som «i sin naade hadde vendt sit hjerte til dig». At *hans* kjærlighet var den himmelske flamme, som skulde rense dig fra kjødelig tant.

Men da jeg endelig holdt paa skyss-stationen den lørdagskvelden, da fik jeg ren besked. Du var forlovet med kapellanen. Smurte paa hesten som et forstyrret menneske og kjørte like ind paa gaarden til dine forældre. Vilde tale med dig selv. Men det var for sent. For otte dage siden var du reist paa besøk til kapellanens familie — langt vesterpaa. Visste nok, hvad hun gjorde, den lumske mor din. Stod saa gudhengiven paa tunet og skaket paa ørene. Ønsket, at den jordiske sorg maatte vorde mig til velsignelse.

Gud evig fordømme hende! —

Nei, dette holder jeg ikke ut! Alle veie stængt. Reise ind igjen til Christiania, den kolde uhyggelige byen. Læse videre — fire, fem lange ensomme aar. Studere teologi efter dette! Bli prest, embedsbror av kapellanen! Prestegaard uten Sigrid! Aldrig i verden!

Eller bli hjemme; overta gaarden. Gaa der og se paa de to lykkelige! Sole mig i deres lykke! Endda værre! —

Saa blir det bare *en* utvei igjen: Elven! Saa blank og stille den glir nedover i høstkvelden. Stormen har lagt sig.

Fra skyss-stationen.

Kristen Holbo

Saa tyst og fredelig det ligger der, det store høifjeldet. Tind bak tind, i dagens siste skjær. Et dæmpet døn av fossen nu og da.

Fossen! Dernelde sover kulpen sort og dyp. Der er fred at finde. Aa Sigrid! At det skulde ende slik! —

Som han skræmte mig den underlige karen! Der stod 'n med et paa nabben bent over mig, — ret som om han var skutt op av selve fjeldet og huket sig og skrek gjennom fosseduren.

Jeg svarte ikke, bare stod og saa og saa op og kunde ikke faa til andet, end at det maatte være skrømt.

En liten bredvoksen gammelkar i kortlivet vadmelskofte og skindbrok. Graa dølehue paa den kuglerunde skolten. Røde haartafser strittende utover til alle kanter og et rødrandet surt griseøie paa hver side av den skjæve næsen.

Best det var, kom 'n trillende ned fra nabben som et graat nøste:

«Hau set noko te ei lita svart skarvehoppe med blis paa begge framfotom?» skrek 'n ind i øret paa mig.

Jeg rystet paa hodet.

«Pikka død! Er det ikke naa trea gangen i sommer, jeg er ute og render veiret av mig for den mærras skyld. Hingsten vil ikke vite av a, ser du,» nikket 'n og plirret fortrolig med de smaa griseøinene.

«Han er sinna paa a, skynner du, sparker og glefser efter a, bare 'n ser a. Arme dyret! Er dette inte forsæt, at en umælende skapning skal ha det saa vondt!» —

Han stak den skjæve næsen op i ansiktet mit for at lytte efter svar. Jeg nikket, og gamlingen drev paa:

«Ja, saa blir a borte da, best det er. Gjør sig usynlig, som 'n sir, stikker sig bort og gaar der og sørger og sturer langt ind i ødemarken, skynner du.»

Jeg rørte paa hodet igjen.

«Saa til at lete i øst og vest da. En gang raaker 'n a kanskje i Heimdalen en anden gang ved Strømsvatnet. Denna gangen hadde jeg slagfærden efter a helt ned til Leirungvatnet. Men der blei a forsyne mig borte for mig. Blaast væk, skynner du! —

Men hossen i vide verden har den kroppen forvildet sig op i ødemarken da!» spurte gammeln med et pludselig kast i talen.

«Inte ser du ut som nogen færingsmand, og hesteleiter er du da endda mindre. Er du kommen paa vildstraa maatta?»

Mens vi langsomt drog os opefter elvebakken, gav jeg ham besked.

«Jo Gjende!» knegget gammeln. «Den karen kjender jeg fuldt vel. Vi er nærmeste naboer paa disse kanter, vi.»

Nu var det min tur til at spørge ham efter navn og haandtering.

«Jeg er hesteleiter,» svarte kallen. «Hestelægret mit ligger en mils vei herfra, opunder øvre Leirungsdalen. Men anbelangende namnet mit, da blir det nok værre at svare. «Kjært barn har mange namn, veit du,» sa 'n, knep det ene øiet sammen og plirret polisk med det andet.

«Her paa disse trakter kalder dem mig Nils Trehjørningen. Men piskausen! om jeg lyder det namnet! Det er næsa mi, dem stikler paa, ser du. Hu har jo jussom en slags krul paa sig maatta. Men ikke har næsa fornærma noen, og ikke har noen lov til at fornærme næsa heller. Hau sir!»

Jeg var naturligvis ganske enig, men gammeln var tydeligvis blit altfor forarget over økenavnet sit til at bli god igjen med det samme. Han blev staaende og tygge paa noget som «byttinger» og «fantepak» og sendte sluttelig en forbitret spytteklyse bort i en uskyldig vierbusk.

Men dermed var ogsaa alt sinnet som strøken av 'n. Vendte sig godmodig til mig, stak næsen op i ansiktet mit og sa: «Nei, rette namnet mit, det er nok finere end som saa, det!»

Nils Baltasar Ziegler heter jeg for Gud og mennesker!»

Salig kaitein Baltasar Ziegler.

Jeg satte op et forundret smil.

«Du synes nok, namnet er for fint for en skarve hesteleiter, maatta,» sa gamlingen og smilte godmodig, han ogsaa. «Men enten du naa trur det heller ei, saa var kaptein i den norske armé Karl Baltasar von Ziegler far min.

I chefsgaarden paa Romerike er jeg født og opalet. Mor mi var husjomfru paa chefsgaarden. Siste husjomfrua han hadde gammelkafein, og siste husjomfrua han hadde barn med ogsaa.

For salig kafein Baltasar Ziegler var og blei naa sig sjøl til det siste, han,» sa gamlingen med overbevisning. «Sprækeste præmiehingsten over hele Romerike. Hard og hærdig i tenesten, like til Vorherre tok 'n 8de mai 1804, kl. 5 eftermiddag.

Dat om og var dau paa flekken, akkurat som om 'n hadde faat en kule i bringen. Aa ja, ja san!» sukket gamle Nils, «mange slags rare omskiftelser jeg har hat, kan du tro. Og hvis at du hadde lyst til at høre litt om gamle tider, saa kunde det nok bli raad for det i kveld.

Det blir for seint for mig at rusle himat idag, ser jeg. Men sagtens kan vel du hyse mig for ei nat.»

Aldrig hadde jeg tænkt, jeg skulde faa saa hyggelig en kveld i vilde fjeldet! Han er en ren tusenkunstner, han gamle Niels-Ziegler!

Ikke før hadde 'n sat den skjæve næsen ind ad døren og set sig om i rummet, saa stak 'n hodet ut igjen og spurte: «Aa længe har du bud her i hytta hans Jo, du da?»

«Paa fjerde dagen,» svarte jeg.

«Paa fjerde dagen!» sa 'n i en hjælpeløs tone. «Forsyne mig, om jeg tror, du har hat varme paa peisen i al den tia! Gulvet svart som i en kulmile og spindelvæv paa vindøiet!» mumlet 'n uten at ænse mine indvendinger.

«Aa i vide verden har du egentlig tat dig til i de fire dagene du da!» —

Jeg prøvde at svelge graaten, men fik ikke riktig til. «Nu jaaaa, nu!» sa gammeln i en venlig tone og klappet mig paa skulderen. «Jeg skal inte plage dig med spørsmaal. Du har nok prøvd verdens motgang alt, saa ung du er,

stakkar! Det skjõnte jeg ellers paa dig, straks jeg blev dig var ned ved elven. Men piskan tul, kar! Det nytter da ikke at gi sig over heller! En faar leve for det, veit jeg. Men du har gjerne gaat her og ikke smakt matbiten i al den tia heller du? —

Ja, gaa saa ned og hent e btte vand i elven, saa skal jeg nre op paa peisen imens. For kaffeskvetten den skal vi piskedd ha os! —

Og dermed kallen til at hugge ved og nre op paa peisen og skure gulvet og vaske vinduet og sætte kaffekjelen over, — i rivende fart gik det altsammen.

«Se saal sæt dig nu her og pas kjelen imens,» sa 'n. «Jeg vil bare gaa ned til elven og friste fisken et bil.»

Ikke halvtimen efter saa var 'n der igjen med to pene rreter paa tre mark hver.

«Ls nu paa nisteskreppen og dk bordet, mens jeg mager fisken!» sa 'n. «Retnu skal vi ha os en kveldsmat, som ikke kongen sjl skal ha bedre!»

Og gjestebudsmat blev det, det er visst: Fet, rd Gjende-rret, tat like op av elven, brd og smr og ost og spekekjt. Dertil rykende kaffe og baade en og to drammer av klunkeflasken hans Nils.

«Det er ikke fine sakene, maatta!» sa 'n, «men godt for klein bringe og al anden slags motgang med. Skaal og velkommen tilfjelds!»

Saa gamlingen til at fortælle fra sine unge dage — om tmmerhugst og flterliv, om plankekjrsel og markedsturing i Oslo og paa Grundset.

«Aa ja, jasan!» endte 'n med et suk, «jeg kunde kanske ha vri en velstandskar jeg, Ivar, om jeg hadde hat en anden næse end den der.»

«En anden nsel!» jeg lo hit. «Ja,» sa hesteleiteren alvorlig, «du ler du, Ivar, men jeg kan fortælle dig, at jeg har fldt mangel en salt taare over den nsa. Hvor 'n kom, og hvor 'n gik, hvisking og tisking og akkedas og fanteord og flir over nsa og dens eiermand. Aa længe tror du, en stakkar staar i slikt!»

Saa tok jeg til at drukne min sorg i brndevinet, og dermed var det snart nok ute med alt — saa nr som med nsa. Hun sitter likegodt, der hu sat hul!» la 'n til med et lite smil.

«Men hvordan er den blit slik da?» spurte jeg.

Gamlingen svarte ikke, men tok et slag bortover mot dren, aapnet den og saa ut. Stor og rd gled halvmaanen frem over Heimdalsh. Som et bredt

baand av spillende sølvslanger drev Sjoa nedover i stilheten. En lys sommersky seilte langsomt ind over maaneskiven, og sølvslangene blev efterhvert til kobber. De svarte fjelddragene skar skarpe riper ind i den blaa nattehimmel, og en enslig stjerne blunket og blunket over tind.

Det gamle tungsindet kom over mig igjen. Jeg hadde næsten glemt sorgen en stund. Ja, hvordan var det blit slik! hvordan var det blit slik! —

Langt om længe snudde Nils sig, tok en krak og satte sig i døraapningen: «Hossen a er blit slik!» sa 'n. «Ja, det er en lang historie det, Ivar, og langt er det paa natterstid ogsaa; men endda saa faar jeg vel fortælle historien, før vi køier:

Jeg var paa 16de aaret, en sterk liten plug og hadde tilhold hos mor min paa chefsgaarden. Jomfru Sætre het hun, hadde tjent i de fineste husene i Oslo, og saa fermt et fruentimmer, saa overlag flink til at lage god mat fandtes ikke over hele Romerike. Det visste gammelkafein godt nok. Hard som han var til at husere og kommandere over alle andre, naar jomfru Sætre trüet med at reise, saa gav 'n sig straks. Saa nær som naar 'n var fuld da; for da ænset 'n ingen ting.

Men skikkelig fuld var 'n den dagen, som ulykken hændte, siste dagen han levde. Det var stort middagsselskap paa chefsgaarden: skriveren, futen, prokeratorn, unge løytnant Ziegler, brorsøn til kafein, og flere fine herrer fra byen. Jeg var ute i kjøkkenet og hjalp mor mi med det ene og det andre. Men best det var, maatte jeg bort i nøkkehullet og titte; for værre og værre blev spektaklet derinde.

Der sat gammelkafein for bordenden, rød og gloendes som maanen borti Heimdalshø. Der sat prokeratorn med det fule rævefjæset og fortalte regglar paa Bergens-maalet sit. Og gamle tjukke skrivern hadde lagt armen om halsen paa løytnanten, og hikste og le gjorde de, saa det lyste om dem.

Men best det var, blev larmen saa overhændig, at vi maatte lye, alle vi som i kjøkkenet var. Ja, om det saa var «Gammel-Anders» — den pukkelryggede veahuggeren vor, saa maatte 'n stanse i geschæften sin. De var nok kommen i trætte med hverandre derinde. «Bonaparte!» skrek noen. «Pitt!» ropte andre. Anden lyd end Bonaparte og Pitt var ikke til at skjelne.

Jeg tok til at bli nysgjerrig; for Bonaparte, det var naa blodshingsten til

kaftin det, maatta. Han hadde opkaldt 'n efter den store franske konsulen, som netop blei keiser ved den tia. Og Pitt, gaardshunden vor, var ogsaa opkaldt efter noen slags stormand — prins eller konge — neigud om jeg det veit.

Jeg undredes svært paa, hossen dem kunde ryke i tottene paa hverandre for tø saa bra dyr begge to. For ikke kunde det falde mig ind, unggutten som jeg var, at voksne fornuftige folk kunde bli saa usams om vildfremmede mennesker langt fan ivold borti verden.

Saa stak jeg hodet ind, i det samme Anne Stupike gik i døren, og saa fik prokeratorn se mig.

«Hei, du yngste spire av vor høiædle vert!» ropte 'n, «kom herind og skil trætten!» —

«Først et glas malaga hos mig!» skrek skrivern. «Og saa et bæger oporto hos din høitelskede fætter!» ropte løytnanten.

«Og saa dommen, unge Salomo!» — brølte prokeratorn: «Hvem sætter du høiest, Bonaparte eller Pitt?» —

«Jeg syns, dem kan være like gode hver for sig, jeg,» sa jeg.

«Nei tak, min unge ven, saa let slipper du ikke!» skrek prokeratorn og kløp mig i øret. «Retten er sat! Hvem tilkjender du prisen? Bonaparte eller Pitt? — Pitt eller Bonaparte?» —

«Ja, saa faar det vel bli 'n Pitt da,» sa jeg. «Han holder huset rent for tjuepak; det greier ikke 'n Bonaparte.»

Men da skulde du set spell! Trodde jeg ikke, de hadde mista vettet en og hver. Skrivern sprat ende op av stolen og slængte sig i sofaen, saa lang han var. Futen fik vinen i vrangstrupen, saa Anne Stupike maatte til at dunke 'n i ryggen.

Men værst var nu prokeratorn; for han fløi like paa mig og løftet mig op paa bordet, saa lang jeg var, og brølte:

«Hei, kaftin Nils Baltasar Ziegler! Gamle uforbederlige Bonaparte-sværmer! Bøi dig dypt for din yngste spire! Han har fundet det forløsende ord, saa ung han er:

«Pitt holder huset rent for tjuepak! Det greier neigud ikke Bonaparte, den store mestertjuen!» —

Og dermed laa de overende igjen paa sofaer og stoler — hele kompaniet.

Gildet hos kaptein Ziegler.

Kristen Holbo

Naa, endelig saa hadde de da baset og drukket fra sig, og kom sjanglende ut i svalen, to og to. Jeg mindes det, som om det skulde ha vøri idag. Varmt og vakkert vaarveir var det. Bjerkealléen ind til den hvitmalte chefsgaarden stod i fineste lysegrønne bladhænget. Længere ute gik Glommen tjuk med drivende tømmerstokker, som laa og sken i ølrøken.

«Hans!» skrek kafein, saa det gnall. «Kom med Bonaparte!» —

Han pleiet at vise frem blodshesten, kafein, hver gang han hadde selskap. Ja, der stod alt Hans staldkar, færdig til at svinge sig i sadlen og ride rundt den store græsplæn paa tunet.

«Nei, Hans!» brølte kafein. Han var mere end almindelig god og fuld den dagen, «nu skal forsyne mig Nils Baltasar op og prøve sine kunster!

Op med dig, du vise Salomo! Jeg skal lære dig respekt for Bonaparte!» —

«Kaptein Ziegler!» ropte mor mi, som netop kom ut i svalen med en cigarkasse. «Husk paa, gutten har drukket!»

«Desbedre er 'n til at ride!» sa kafein.

Mor mi satte cigarkassen fra sig og trak kafein ind i spisestuen:

«Lar du gutten ride i den tilstand, saa reiser jeg paa flekken, saavidt du vet det, kaptein Ziegler!»

«Reis til hete helvete, jomfru Sætre!» skrek kafein, saa det hørt helt ut paa tunet.

«Hans! løft Nils Baltasar i sadlen!» —

Dermed bar det i raskt trav rundt plænen.

«Bravo! bravo, unge Salomo!» brølte prokeratorn. «Bare nu ikke Pitt kommer og jager dig og Bonaparte og hele tjuepakket paa dør!» —

I samme øieblik var det, ulykken hændte. Pitt, som hadde ligget og sovet i hundehuset, hørte navnet sit og satte ut i et eneste sprang, saa langt lænka rak.

Bonaparte reiste sig paa bakbena, og der laa jeg sanseløs med næsa brukket. Og der laa kafein Ziegler død paa flekken. Slaget hadde rørt 'n i samme stund.» —

Gjende set fra Sikildalshø

Kristen Holbo

II

Brev fra Sigrid. Jo Gjende hadde det med, da han kom over Gjendehalsen ved middagsleite. Nævnte ingen ting om det den første timen. Gik der stiltferdig og stelte med de mange rare greiene, han hadde med sig: bøssepiper og flintelaaser, fiskegarn og verktøi av alle slag. Og saa en lang stang med et net ute paa enden.

«Hvad skal du bruke den til da?» spurte jeg.

«Taakaa flugo med,» svarte 'n kort.

Jeg bød mig til at hjelpe 'n, men nei, det greide 'n best selv, mente 'n. Altimellem kom 'n med spørmaal om veir og vind, i den tiden jeg hadde været alene, om jeg hadde set rype og ren, hvorledes jeg likte mig i fjeldet. Ved det siste spørmaal sendte 'n mig et kort prøvende øiekast fra de kvasse blaa fjeldmandsøinene sine.

Jeg hadde paa følelsen, at han hadde nogen slags tidende fra Sigrid, men turde ikke spørre.

Langt om længe var han færdig, satte sig paa en krak ved peisen og gav sig til at lete i koftelommen sin:

«No kjem eg ihug — her har eg nok eit brev aat deg, Iva,» sa 'n.

Jeg saa straks, at det var fra Sigrid, og det var, som om hjertet mit holdt op at slaa. Tok brevet og strøk ut av stuen uten et ord.

«Du lyt taaka dæ med tol, kva som kan vera deg te-lagt,» ropte 'n efter mig. — — —

Jeg satte nedefter elven med brevet i haanden. Endelig kom løsningen. Det hadde været en ulykkelig feiltagelse altsammen. «Slipper dig aldrig i verden!» En uforklarlig feiltagelse, ja. Men nu var den opklaret. Javisst, saaledes var det, saaledes *maatte* det være. Vissere og vissere blev jeg i min sak, altsom jeg fór avsted, slet mig gjennom viersnaret, hoppet over stenene, satte gjennom vandpyttene, saa spruten stod.

Nedenfor fossen, hvor elven vider sig ut og gaar blank og stille under det gule moseteppet, der slængte jeg mig ned og aapnet brevet med skjælvende hænder:

«Kjære Ivar!

Forlat mig, aa forlat mig, om jeg har gjort dig sorg! Tro ikke ondt om mig for det! Gud vet, der er ingen i verden, jeg nødigere vil gjøre ondt end dig. Men det var vel ikke slik, at vi skulde faa hverandre. Gud vilde det anderledes. Og saa faar vi boie os, selv om vi ikke skjønner meningen — nogen av os. Farvell! Lev lykkelig og glem din stakkars

Sigrid.»

Graaten tok mig, jeg kunde ikke gjøre ved det. Hadde kjendt mig saa sikker paa, at det vilde bli godt tilslut. Men nu var hver farvei stængt. Ikke skygge av haap længer. Ingen ting at leve for i verden. Ingen ting! — Aa om jeg kunde faa dø! — — —

Jeg vet ikke, hvorlænge jeg laa slik, men best det var, stod Jo Gjende over mig og tok mig paa skulderen:

«Du fær bera ulykka som ein kar, Iva!» «Alt ondt er heftigst udi første angreb,» si Holberg'n. «Naar sygdommene have mistet deres første hede, er de ligesom insekter, der have tabt deres brod.»

Kom ihug dæ! «Lykke og ulykke raader menneskene ikke for, men den, der væbner sig mod det onde og skikker sig i ulykken, han er paa vei til at vorde lykkelig,» si 'n.

Den vegen lyt du gaa, du au. Reis deg no! Kaffekjelen staar og putra i omni. Kaffe'n gjere godt i fjelli.»

Her gaar jeg i stuen hans Jo og fanger fluer med den lange fluesmækken! Et underlig arbeide for en nybakt student. Men han vil det saa, han Jo. Han taaler ikke fluer i stuen sin, sier 'n, kriger med dem sent og tidlig.

Siden, naar jeg har gjort fra mig med fluene, skal jeg høvle av krakkene og bänkene.

«Forsett kor stygge og svarte deim er vortil!» mener 'n. Men naar de er blit *for* stygge, saa gir 'n dem simpelt hen en avhøvling. Det er nu *hans* maate at holde rengjøring paa. Derfor har han vel ogsaa gjort dem saa tykke og solide. Han trønger høvlingsmon utover aarene.

Underlig kar, han Jo Gjende! Maa skotte bort paa 'n alt i et, der han sitter ved peisen og «reier» bøssene sine. Skarpe, bestemte drag, ser ikke ut som en almindelig bondemand, ligner mest billedet av en indianerhøvding, jeg saa engang.

«Dæ er vel ikkje vidar fint arbei detta for ein studert kar!» sier 'n med et og ser bort paa mig med et lite smil. «Men dæ lyt no gieras dæ simple arbeide au, kor som er. — Gjævare arbei har du no alltid hat for deg i Kristian,» føide 'n til.

«Du er vel vorte so kjend med lov og rett, baade aat Gud og menneskior, no, at dæ kan gjerne vera, du har gløymt av den naturlege lovi.»

«Den naturlige loven!» spurte jeg, «hvad mener du med det, Jo?» —

«Den naturlege lovil! Der kjem du beinast fraa høgskula, Iva, og ikkje veit dæ! Dæ er den lovi, som er lagt inn i vete aat kvar menneskje. Den lovi kjem beinast fraa Gud, ho, og difor er ho over all annor lov og maatar aat alle folkeferd, som finns paa jor'n. Ho er endefram og skiftar ikkje um, klaar som soli og dagen.

Men fyrste bode i den lovi, Iva, dæ lyer soleis: held deg sjøl ved likom! —

Dæ er dæ store bode i lovi, dæ. Og for at dæ skal felle deg lettare aa halde dæ bode, har naturen gjevi deg tvo vegvisare: gledin og sorgi. Gledin mana deg te aa leva, men sorgi aatvara deg mot aa døy.

Du lyt følgje aatvarsli, Iva, før dæ bli forseint. Gløym henne Sigrid! Ho er ikkje værd aa halde utav for ein bra kar. Brenn ut saare, Iva! Dæ svidr i fyrstingi, men dæ gje seg nok med tidi.» —

Underlig kar til at tale, Jo Gjende. Det blir likesom saa stilt inde i en. Det er mest, som en sat og hørte en av de gamle profeter.

Men brænde ut saaret — aa nei! Det blev nok at brænde hjertet til aske det.

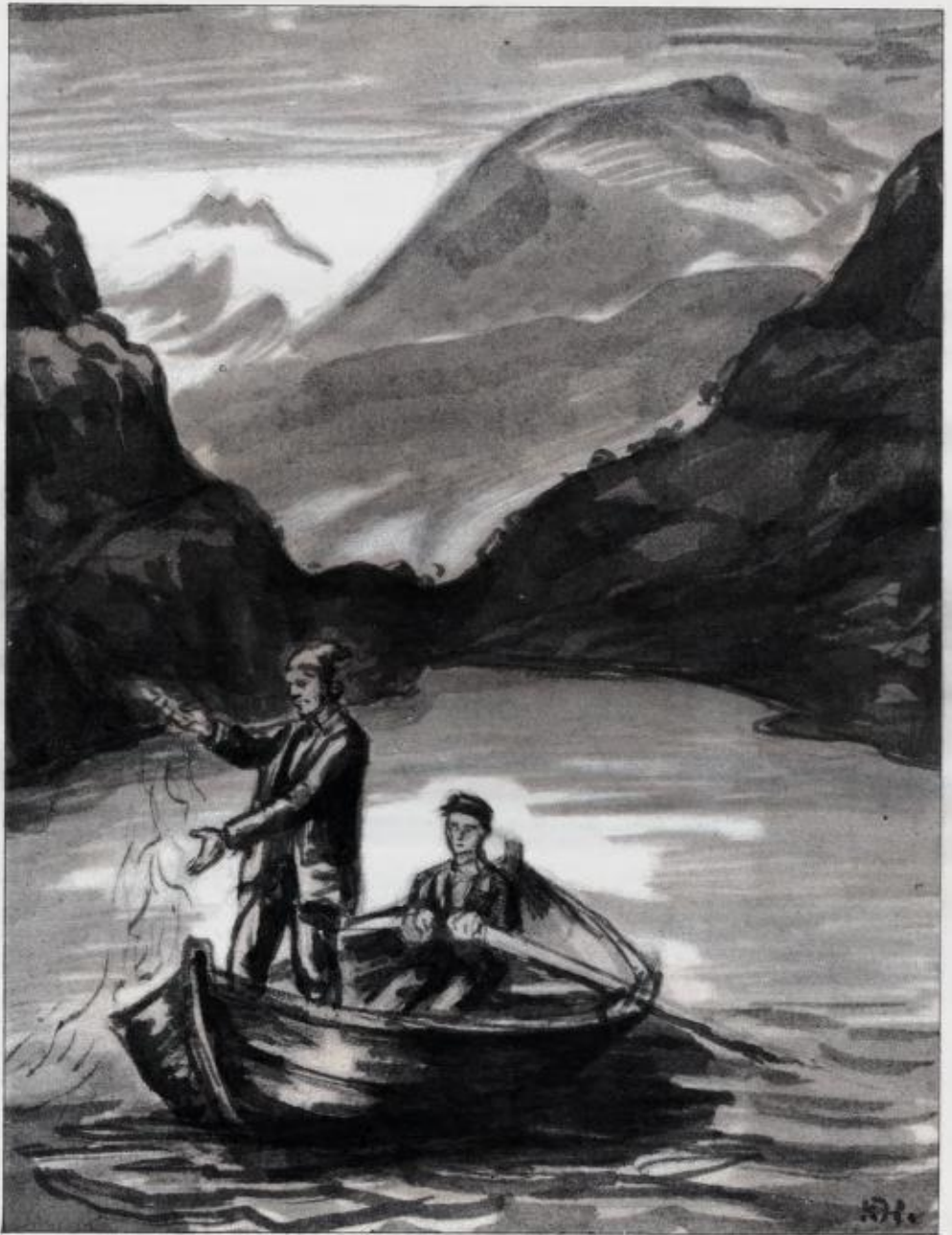
Leirungen heter et litet vand en fjerdingsvei fra Gjendeoset. Høie fjeld luner til alle kanter: Gjendeshø i øst, Heimdalslø og de lange liene opefter mot Valdresflyen i syd. Men paa nordsiden, ut mot Gjende, er fjeldet lavt, og der løfter Besshø det høie kongehode og skotter ind. Og det kan vel være, han faar noget til syn, gubben. Der ligger det saa blankt og barnegodt det vesle fjeldvandet. Smaa bjerkekrante odder, en om anden. Fin lysegul renmose, bregner og blaaklokker indimellem. Rødbrun, veirsmuldret fjeldur her og der.

Hit vandrer jeg, naar Jo Gjende er paa rensjakt. Han gaar helst alene efter ren, og ikke orker jeg at holde følge med 'n heller; blir saa let anpusten. Men ved *Leirungen* er det godt at være. Løser baaten og ror utpaa. Ligger og driver og drømmer den solklare høstdagen.

«Godt fiskevatt!» sier Jo. Anden ros har 'n ikke at ofre paa *Leirungen*. Det er bare *et* vand i verden for Jo, det er Gjende. Og det er let at skjønne. Samme ustyrlige arten i dem begge. Høvdinger den ene som den andre. —

Igaarkveld var vi ute paa *Leirungen* for at sette garn, han og jeg. Det var fuldmaane, og det vesle vandet laa sølv i sølv utover. Trær og busker stod klare og tydelige i lien. Besshø hadde staaalhjelm paa hodet, og de høie urene paa vestsiden laa svarte som kul.

Tyst og stille seg vi gjennom sølvet. Jeg drog saktelig paa aarene, og Jo satte garn ut. En svarttrost skvat op her og der, skvatret og slog sig til ro igjen. Ellers ikke lyden. —

Maaneskinsnat paa Leirungen.

Kristen Holbo

Langt om længe var vi færdige, og Jo satte sig tilrette i bakskotten, høi og alvorlig.

«Du var no meint paa aa lesa te prest, du, Iva,» sa 'n.

«Ja, men jeg har opgit den tanken nu,» svarte jeg.

«Da kan du takke di gode lykke, at dæ gjekk, som dæ gjekk. Dæ hadde aldri vorte menneskje utav deg paa den vegen, Iva. «Hvo som lærer theologie, førend han lærer at blive menneske, han bliver aldrig menneske,» si Holberg'n. Og dæ er baade visst og sannt.»

«Du liker nok ikke teologene, du Jo,» sa jeg.

«Eg kjenner karane for vel,» svarte Jo. «Deim set støtt attaat paa den leidi, deim sjøl likar. Og so uturmaata vel, som deim kjenner gudomen! Finns ikkje dæ i Guds natur, som er for høgt eller for djupt for deim. Deim kann og veit dæ uttanaat som skulebaane ABC-a si. Men kalle deim ihop fraa alle verdsens land, katolske, luterske, metodistar og baptistar. Da skulde du sjaa paa god leik! Da slitna samhalde med ein gong. Deim kjeglar og deim kivist, deim dømer og fordømer og kann ikkje semjast um annan ting hell aa vise ein annan aat heite helvite!» —

«Fuldt saa ilde er det vel ikke,» mente jeg.

«Takke Gud, at du ikkje vart med i di bølging!» svarte Jo med overbevisning. «Aldri hadde du lært aa kjenne Gud paa den vegen. Gud er ei aand, staar dæ i skriften, men likevæl har dei skriftlærde skildra han av paa kjørkjetaavlom som ein gamal mann med langt skjegg. Og ikkje er dæ berre paa eit raam.

Ein slik gamal utlivd kall har deim bruk for. For honom kan deim raade seg sjølve og gjera som deim vil. Men deim skulde gaa uppi fjelle ein ska'versdag, dei skriftkloke. Og taakaa med seg guden sin paa vegen. Da skulde deim faa sjaa paa moro. Deim kom ikkje langt uppi lidi med honom, førr han vart so klar og endin, at han orka 'kje røyre seg. Og dæ vorte nok ikkje annor raad for dei skriftkloke, hell aa leggje den gamle kallen med di lange skjeggi att paa vegen etter seg! —

For fjell-luft, ser du,» sa Jo med et lunt smil, «fjell-luft taalar han slett ikkje, Guden aat dei skriftkloke!»

«Her er Guds hus, her er himelsportanel!» sa Jo Gjende; vi stod paa Valdersflyen og saa ut over det endeløse viddehavet. Klar solskinsdag. Fjeld ved fjeld i guld og glød. Ølen laa og bævret som silke over mosen.

«Her raa'r Vorherre einsleg, Iva. Her fær ikkje menneskehandi gjera noko skipl. Ho dreg tegjandes skorni av og stillnar av for allmagti.»

«Her er nu ikke stort at fordærve heller,» mente jeg. «Ikke træ, ikke busk, saa langt øiet naar.» —

Jo svarte ikke, men bøide sig og brøt av et gran mose.

«Ikkje skog!» sa 'n. «Sjaa denne mosaflekken, Iva. Sjaa vel paa 'n. Ikkje høgre hell ein finger, men likevel skog, tett og grann og vokstrom som urskogen i Amerika. I tusental av ørsmaa mosastilker, eit aul utav kvite smaa-greiner. Kvist i kvist og krone i krone.

Dæ er kvitmosan, fyrste tree paa høgviddi. Og sjaa her! Her har du eit anna treslag. Gullskjeg kallas dæ. Yrande fullt utav gullkvit bladverk, ei brigding utav fine smaa-aalar.

Dette vetle systkynpare har gjevi seg ihop um aa klæde flyi. Men kvitmosen er meir for seg hell systeri, han, — alle stader framme, treiv i tenesti. Gullskjegge dæ er meire bljagt utav seg, dæ, beinkar nok te, kvar dæ kan, fint og vakkert som dæ er, men aldrig so dæ held seg langt fram.

Og te hjelp har desse systkynni ein liten, glup ærendsvein. Sjaa der krek'n!»
«Dvergbjerken.»

«Ja, dæ er namne hans,» sa Jo og brøt av en liten gren. «Har du sett finare veksti nokon gong, Iva? Sjaa paa desse runde, myrkgrøne, taggute smaa-bladi! Tvo og tvo, og tri og tri ihop, og dæ slikjer blankt fraa dessa smaa stryllom — mindre og mindre upp etter, tes du sist ikkje eignar sjaa deim.

Ja, dæ er underlegt, korleis dæ er laga! Og so smaanøgd som han er, denne vetle karen! Han treng mest ikkje dæ slag for seg sjøl. Han staa berre etter aa hjelpe husbondsfolkom sine. Burtigjenom mosaskogen dreg han seg i smale, grøne remsor, tekkjer inn allt, som er naki og stygt og byter sund flyi i rutor og smaareiter. Han tykkjer visst, dæ elles vørte forstusle paa viddom.

Og kvarhelst fjellkjørri fer fyr, følgjer smaablomane i fare. I flokk og følge har ho deim etter seg, kvar ho gaar og staa: gulris og saublome, krækling

og skinntryte og blaabær og tyting. Ho er ikkje stor paa di, fjellkjørr, ho har aldri nei, naar smaablomane vil kure under dæ tette brigde hennar. Flyi er vid nokk for alle, meinar ho, og tess fleire oss er, tess betre liver dæ for noravinnen.»

«Ja nordenvinden, den kan vel ta godt heroppe,» skjøt jeg ind.

«Dæ finnst den, som tek enno verre! Dæ vanta nok lite paa sanningi i di, eg sa rettno. Folkehandi rekk hit upp au. Mosatakaren og gjetlguten, dei tvo røvarane, øyder jamna'n dæ, kvitmosan og Gullskjegge har avla, stakkar! Den eine med jønrriva, den andre med elden. Skarvepakke!»

Smaat om senn var vi komne op under Steinflyen. «Her lyt oss skiljast!» sa Jo. «Eg vil uppi høgdi aa sjaa etter reinen. Raaka eg 'n ikkje paa Steinflybrea, so raakar eg 'n ingen stad'n. Dæ er beste stroku aat reinen paa denne leidi. Du kan sjaa inn aat honom gamel-Nils medan, du Iva. Du ser denna grøne flekken uppunder fjelli! Der er hestlægre hans.»

Solen stod ret i syd, da jeg naadde hestelægret. Laa saa lunt og hyggelig under en bergnab. Frisk grøn beitesmark til alle kanter. En liten klar sildre av en bæk danset nedefter mellem blaaklokker og glemmigei.

Høiere op i fjeldet — like under Leirungsdalen — laa hestene og dormet i ølen eller stod og saa ut over flyen og viftet med halen, to og tre sammen.

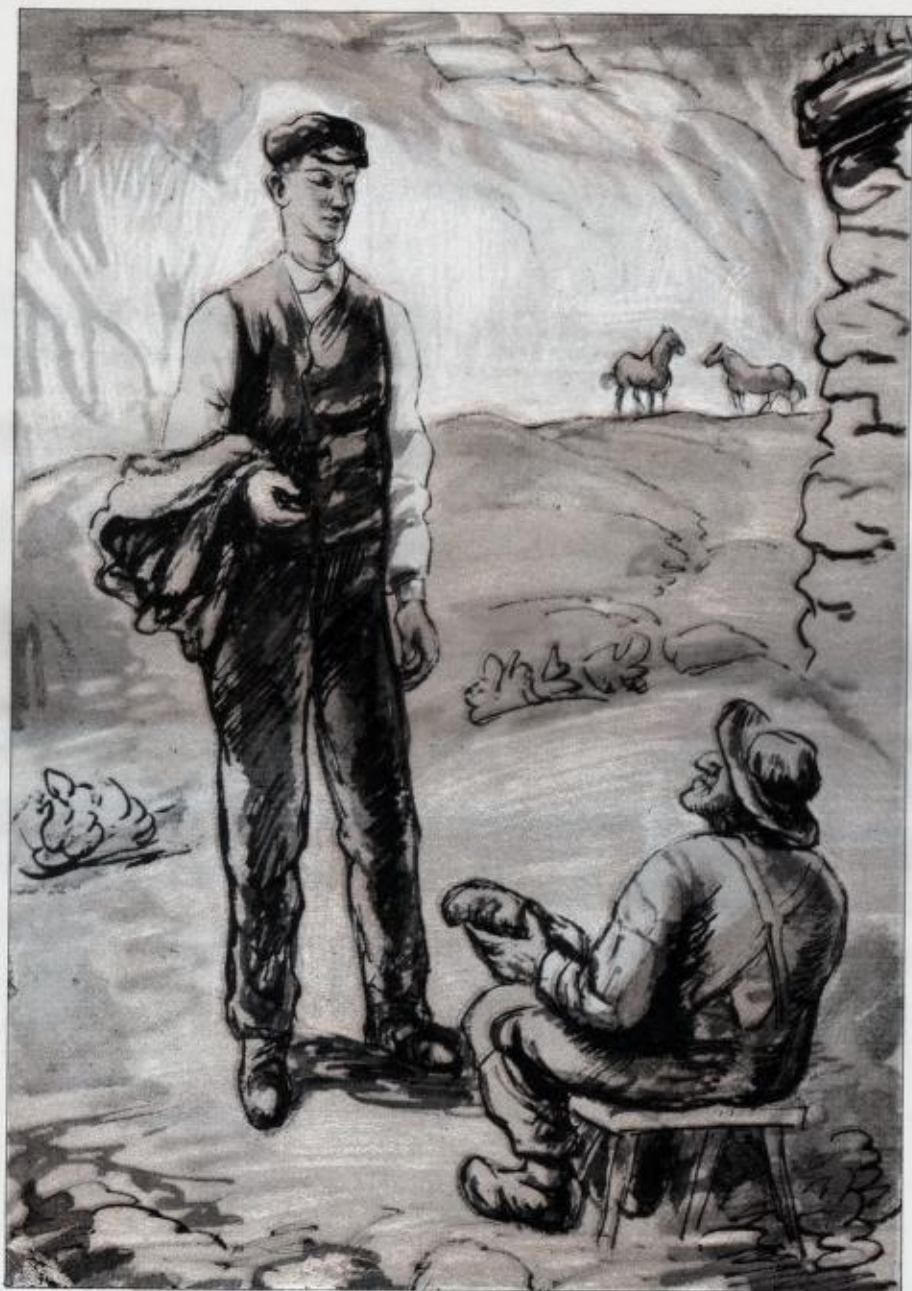
Høit oppe i den solfylde luft en nysgjerrig sjøvaak, seilte paa brede vinger over hesteflokken, stod stille et bil, gjorde et slag med vingene og satte skrikende bortefters mot Kalvaahøgda.

Paa en krak utenfor boden sat gamle Nils og bøtte paa den ene skoen sin. Saa op, da jeg nærmet mig, og myste med de smaa griseøinene.

«Piskan tull! mener jeg inte, det er 'n Ivar!» sa 'n. «Velkommen paa Valdresflyen og mangfoldig tak, at du vil se indom til en gammal krok.»

En times tid efter sat vi med hver vor rykende kaffekop i haanden og pratet om likt og ulikt. «Det er ikke rare losjiet, du har her, Nils!» sa jeg.

«Hotellet er ikke av fineste slaget, justement,» svarte Nils med et grin, «og betjeningen er det nok ogsaa saa som saa med. En halvvoxsen gutunge har

Ivar og Nils Ziegler.

Kristen Holbo

jeg nok til hjælp, men ellers saa heter nok opvarteren jamnest: «Hjælp dig sjøll!» Men saa er 'n ogsaa fri for drikkepeng da,» lo 'n. «Hau sir!» —

«Ja, og for alt, som drikkendes er, med,» sa jeg.

«Saanær som kildens klare vand, Ivar. Men saa findst det naa i vide verden ikke et hotel, som har slikt vand heller!» utbrøt gamlingen med stolthet. «Og saa god luft og saa vakker en utsikt,» føide 'n til.

«I dette hotellet har jeg naa budd i tyve samfulde somre, og inte vil jeg bytte det bort for kongens slot. Men tsjul! Hvad var det! Et skott!» —

«Over fra Heimdalshø,» mente jeg.

«Nei,» mente Nils; «det er bare gjenlyden det, skotte kom fra Steinflyen. Imorra faar vi reinskjøt til middag, gut. Han skyter ikke imist, den karen.» —

Vi sat en stund tause og saa opover mot fjeldet, saa spurte jeg, om det ikke var koldt og trækfuldt i slikt fælæger.

«Kulde og væte faar 'n inte ænse, den som hesteleiter vil være,» svarte Nils. «Jeg har ellers frøsi værre ned i dalen, end jeg nogen tid har gjort i fjeldet. Allerhelst en sprængkald vinternat, jeg laa og sov i en ægyptisk karusel.»

«En ægyptisk karusel! Hvordan i al verden kom du til at vælge slikt natte-losjil!»

«Ja, si det!» sa Nils og smaalo. «Med min gode vilje var det allenfals ikke. Jo, ser du, det gik slik for sig. Det kan vel være for en femogtyve aar siden. Jeg var velstandskar aa kalde for den tiden. Kom kjørende til Grundset en vakker solskinsdag i mars maaned. Klædt var jeg i skrubbeskindspels, og to løshester hadde jeg bakefter slæan. Den ene hesten, en overlag fin musgraa treaaring, blei jeg snart av med. Og godt betalt fik jeg 'n ogsaa.

Ræddere var jeg for aa bli hængendes ved den andre mærra, endskjønt hu var bra nok i mange deler, hu med. Men sta da, ser du, naar det stak a, sta som selveste faens oldemor, og det skal være et omframt stædigt fruentimmer, har jeg hørt si. Men jamæn blei jeg kvit a likevel da, — mærra mener jeg. Og det beste var, at den fyren, som gik i fælden, han Mads Lunder, hadde ordet for at være den gløggeste hestehandleren over hele Romerike.

Jamæn lurte jeg dig da den gangen, min kjære Mads! tænkte jeg ved mig sjøl, som jeg skyndte mig at stikke unda, før 'n lærte gemyttet til mærra at kjende. Men den, som blei værst lurt, det var nok jeg sjøl allikevel det.

For nu skal du høre! Ut paa eften, som jeg gik og slængte op og ner mellem bodene, — litt i toppen hadde jeg alt, — saa blir jeg vår 'n Mads, som stimer ende paa mig. Nu bær det løs, tænkte jeg og satte op mit uskyldigste fjæs, endda det var ikke frit for, at jeg kjendte mig temmelig tung for bringen.

Men nei, han Mads var blid som e lerce, han.

«Iformiddag var det dig, som tok i kjøpeskaala,» sa 'n, «og saa faar det vel bli mig, som river i ikveld. Værsegod, du faar bli med ind til de tyske sangerindene, Nils!» —

Ja, vi ind til tysken. Der sat alle tømmerhandlerne fra Christian og Fredrikshald — runde og gode — og bælja i sig champagner, akkurat som det var bare klare vandet. Og paa et stillads øverst i stua stod fire tyske fruentimmer, fine som prinsesser, og skreik og bar sig efter tur. Inte for det, jeg skjønner det tyske sproget, men litt er naa blit hængendes allikevel:

«Da Josef in Ægypten war,
da lebte er bei Potifar!» —

sang den ene av dem. Du skjønner vel meininga, du som er sproglærd, Ivar. Og for hver gang hun var færdig med et vers, saa sparka a ut med foten og satte i, saa det hven:

«Ich war niemals so kitschlich wie heute!»

Piskan tull! var det morro, kar! Og det syntes nok alle tømmerhandlerna med; for det var ikke langt imellem hver gang, dem krulla sammen en femdalerseddel og slængte op paa stilladset til a. Og bakefter var dem fremme under stilladset, den ene og den andre og fik sig en kys til tak, — i al hemmelighet da.

«Du faar rive i en femdalerseddel du med, Nils!» sa 'n Mads. «Vi hestehandlerne skulde naa inte staa tilbake for tømmerkaksene, veit jeg. Og saa realt som du har tjent idag!» —

«Janok!» sa jeg, for jeg var blit skikkelig fuld, alt som det led utover.

«Og saa faar du gaa frem og hente dig en kys, du ogsaa,» blev 'n Mads ved. «Den ene femdalerseddel er like god som den andre, veit jeg!»

Ja, jeg min tosk, labba frem og vilde ta den vakreste av fruentimmerne om livet. Men det skulde jeg nødigg ha gjort; for i det samme gir a mig en fik saa overhændig, at jeg formelig trilla bortefter gulvet.

Men slikt et lurveleven som det blei paa trælasthandlera! Dem lo og dem skrek og dem klappa, som om dem hadde mista vettet. Og den, som høiest lo, var 'n Mads Lunder, skøierfantent! Taarene trilla formelig ner over kindet hans. Men like blid og føielig var 'n.

«Du faar ikke ta dig nær av det, Nils,» sa 'n. «Disse tyskerer har ingen levemaate, veit du. Du kjender ordsproget: «Hvad gjør ikke tysken for penger!» Ja, naa har du lært det, Nils. Tænk en ørefik for en femdalerseddel!» — og dermed lo 'n igjen, saa 'n mest sat tvekroket.

Ja, dermed rangla vi ut fra tyskerer, vi, og ind paa en anden skjænkestue. Stadig var det 'n Mads, som rev i, og fuldere og fuldere blei jeg, til jeg tilslut ingen ting sansa mer. Jeg for opover til maanen med en ballon, syntes jeg, og høiere og høiere gik det, og rundt og rundt i lufta, og kaldere og kaldere blev det efterhvert. Jeg hadde nylig set et pannerama av en reise til maanen, og derfor var det vel, jeg hadde den drømmen.

Langt om længe gløtter jeg paa det ene øie og ser mig om. Jo forsyne mig maatte ikke jeg være paa maanen eller nogenstan deromkring, tænkte jeg. For der laa jeg paa en gul træsøfa i bare underbuksa under skrubskindspelsen. Og rundt og rundt før jeg i lufta fremdeles, og hundreder av menneskefjæs glodde paa mig fra hver en kant, og folk pekte og lo og ropte: «Nils! Nils Trehjørningen!» —

Det er ellers rart, at dem skulde kjende opnavnet mit paa maanen au, tænkte jeg. I samme øieblikket blev jeg vår det lure fjæset til 'n Mads Lunder, og dermed visste jeg straks besked. Det var naturligvis rævestrekene hans igjen.

«Jeg vil ner!» skrek jeg og reiste mig av sofaen.

«Sitzen bleiben! Inte springe væk!» ropte en fyr i blaa narredrakt med bjelder og guldsnorer.

«Bli bare liggendes, du Nils Trehjørningen!» skrek en tjuk vaageværing med rød dølelue. «Ta dig noen hundre svinger den andre veien, saa faar næsa di den rette svingen igjen!»

Men da blei jeg saa hakkende gal, at jeg vilde til at hoppe av i værste farten, og dermed stansa tyskeren karusellen med en gang.

«Ja, du faar riktig ha mig undskyldt, Nils!» sa 'n Mads og gliste med det fule rævefjæset sit. «Men du var ikke til at styre. Du vilde reise med karusellen med vold og magt, og saa fik du viljen din.»

Jeg svarte ingen ting, og vilde til at gaa min vei, men den tyske apekatten med bjeldene og guldsnorene tok mig i armen:

«Bezahlen! betala!» skrek 'n. «Zwei Stunden! — Två timmars reise med min karusell — Zwei Tausend Mal rundt og rundt. Koster fire daler. Eine Mark for hundert Schwinger!»

Ja, jeg betalte, og det værste var,» sluttet Nils, «fra den dagen kunde jeg ikke vise mig paa Grundset, uten at folk ropte «Nils Karusellen!» «Nils fra Ægypten!» efter mig.

Det blei en dyr hestehandel likevel det, Ivar.» —

Mørket tok til at falde, da vi gav os paa hjemveien, Jo Gjende og jeg. Han hadde ganske riktig raaket paa ren under Steinflybræen, og skutt en stor rensbuk. Huden, hornene og laarene hadde 'n med sig. Resten av dyret hadde 'n gravet ned i en ur. Nils Baltasar skulde hente det ved leilighet og beholde det til eget bruk. Han var saa fornøid, gamlingen, at det formelig lyste av 'n.

«Ja, retnu blir det herreliv paa Valdresflyen!» ropte 'n efter os. «Tak og ære, Jol Lyksom reise! Se snart op igjen, Ivar!» —

Bak os laa Heimdalshø og Kalvaahøgda og strævde med at holde paa det siste skjær av dag, mens storfjeldene i nord og vest alt hadde git op og lagt sig til ro for natten. Bare Besshø hadde endnu en blaahvit straalekrans om panden.

Tyst og stille vandret vi over vidden. Jo Gjende foran med hornene og skindet, jeg i hælene paa 'n med resten av dyret.

Bedst det var, skvat jeg op ved et klagende skrik tæt ved, og en vippende fjeldpist skjøt frem av skymringen. En anden svarte langt borte. En tredje og fjerde stemte i, og pludselig var nattens stilhet brutt av klagelyd paa

alle kanter, høiere og svakere, nærmere og fjernere. Jo Gjende saktet sine skridt:

«Dæ er fjeldfugel'n dæ, Ival Han gjere ikkje lange slaatane, den karen. Greit og endeframt maal, rett og slett, som flyi er sjøl. Dæ er Vorherres eigjen fugel, dæ. Paa sama gjerdi er hans tale aat menneskjune au. Ikkje klossot og vinglot, som dei skriftkloke vil ha dæ te. Ikkje hardstappa med truir og kravmaal. Men endda djup som fjellvatne. Du veit, korleis dæ har seg med eit slikt fjellvatn, Iva. Dæ er so klaart, at du ser den minste stein paa bott'n, men missreikne deg ikkje! Vatne er mange gongor djupare, hell du trur.

Og soleis er dæ med Gud og hans visdom au. Dei skriftkloke reiknar og reiknar og trur, dei kan mæle baade djupti og breiddi i naturi aat Gud. Men dei missreiknar seg. Dei gje oss berre maal paa sitt eigi vetle vet.

«Det er et bevis paa menneskelig daarlighed at ville beskrive et væsen, som stedse vil blive ubegribeligt,» si Holberg'n. Og Volney* si dæ same: «At nærme sig til Gud, det er at erkjende et lys, som man ikke kan nærme sig til,» si 'n.

Men veit du, kva namn dei skriftkloke legg paa deim, som har so vise tankar um Gud, Iva? Jou, gudsfornektarar og fritenkjarar lyt dei heite. Og dæ te-namne har deim nok gjeve meg au heimi Vaagaa. Men deim lyg, Ival Eg trur paa den naturlege lovi, og den, som trur og følgjer den lovi, kan umogelegt nekte Gud. Tess meir og gløggare eit slikt menneske ser ivi allt dæ underlege i skapningi, og tess meir han grundar paa, kor vist og vel all ting er laga, tess vissare bli han i di, at allt lyt ha eit upphav. Og dette upphave gje han namne Gud.» —

Det tok til at bære nedover mot Leirungen. Blankt og stille laa det vesle fjeldvandet dernede i dypet. Stjerne ved stjerne speilet sig i den svarte flate. Saa løsnet brat et stjernes kud og drog en lang stripe fra øst mot vest. Jeg fulgte det med øinene, til det svandt bak fjerne fjeld, og et stort tungsind listet sig over mig. Der, hvor det sank, ved Vesterhavets fjerne strand, der bodde hun, jeg aldrig kan glemme. Det er med mig som med fjeldpisten: jeg eier bare en eneste tone. Dit navn Sigrid. Sigrid! —

* Fransk tænker og forfatter (1757—1820), medlem av nationalforsamlingen 1789. Hovedverk: «Les ruines».

Make til lummert veir har jeg ikke oplevet, og selv Jo Gjende kan ikke mindes slik varme saa høit tilfjelds og saa sent paa aaret. Ølen saa tyk, at fjeldet mest blir borte.

Nede i dypet ligger Gjende og blinker som lysegrønt glas, og bjerk og vier luter livløse i lien, og slik har det staat paa i en hel uke. Men ikveld ser det ut til omslag. Svære guldrandede skyrusker stikker ind over fjeldene i syd og vest, drar sig unda igjen, og siger atter frem. Fra og til dumpe tordendøn nede fra dalene.

«Oss fær leggja oss aa taakaa sømn'n den stundi, han kan vera aa faa,» sier Jo. «Naar dæ li'r ivi midnatt, tenkjer eg nok, oss kjem paa fõtane att.»

Han blev sandspaad. Bedst det var, — jeg kunde vel ha sovet et par timers tid — for jeg op som lamslaat. Hele stuen stod i et stort gult flammehav, og midt i ildsjøen sat Jo Gjende høi og alvorlig som Elias, den profet.

«Ja, no lyt du upp, Ival!» sa 'n, «for no kjem høg fjells-herrin sjøl i eld og storm.»

Han hadde ikke før talt ut, før tordenen slog over hodet paa os, saa jeg trodde, hele boden skulde ramle overende.

«Dæ skulde vera moro aa sjaa Gjende, korleis dæ baskar og bær seg i ska'vere,» mente Jo. Vi fik i en fart nogen slags regnklær paa os og stak ut.

Paa flekken, der vi stod, tok et stormkast og feide os som vissent løv bort til elvebredden. Der laa vi næsegrus og holdt os fast i vierbuskene.

«Oss lyt nok bøyge oss for ivimagti og bli som smaabaan att,» sa Jo. «Eg veit ein stor knaus ytst paa odda. Dit lyt oss krjupe. Der er dæ livd og utsyn.»

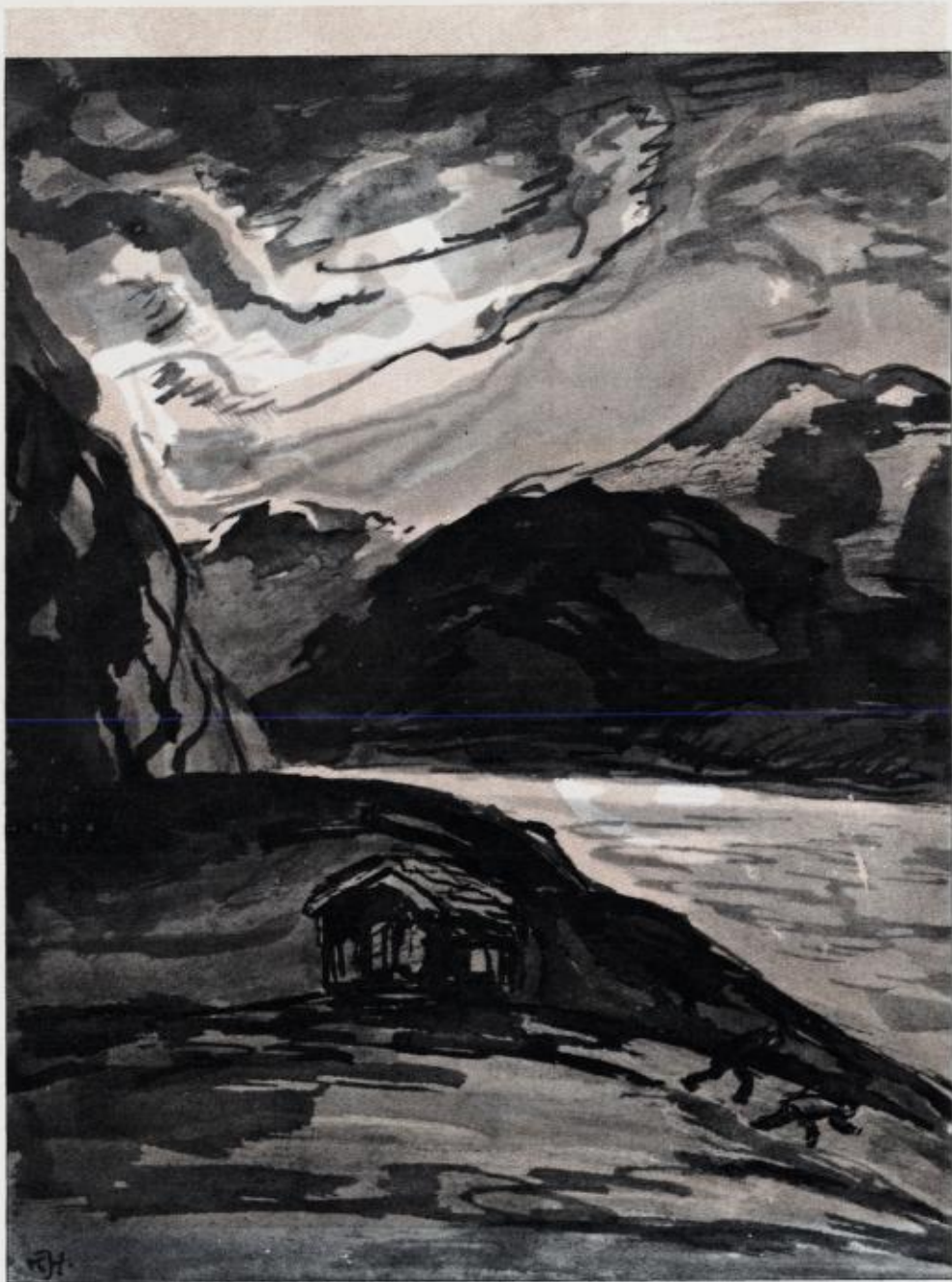
Langt om længe laa vi bakom stenen og stirret ut i mørket. I samme stund for en lynstraale tvers over sjøen fra Besseggen til Tjernhulstind, og hele Gjende laa med ett i klareste dagslys. Aldrig glemmer jeg synet!

Svære rykende baarer og svarte stormskyer i rivende kaprend. Brøl og brak, hyl og hvin, som om hele helvede var sluppet løs. Og midt i kavet vasprængte svaberg, rykende avgrunder og trodsige tinder.

Saa blev det mørkt igjen, og tordenen smaldt fra fjeld til fjeld.

«Der tok Besshø teords, ho er harm inatt, Gamla!» sa Jo.

«Tsju! der svara dæ fraa Tjønnhole! Og der reiser ho bust, Knuthols-

Uveir paa fjeldet ved Gjende

Kristen Holbo

kjæmpa au. Mykje paa ferd, kor grov ho er i maale. — Detta maa vera Memurutrolli, dei staar ikkje der svarlause — — —»

Længer kom 'n ikke. Et overhændig stormkast slukte al anden lyd. Men midt i brølet hørtet skjellig som et tungt brak nede fra Sjoa.

«Der strauk bui mi paa elvil!» sa Jo tørt og rolig, «oss fær nok berge oss med naustre heretter inatt.»

Men saa galt var det da heldigvis ikke. Boden stod like hel, da vi langt om længe naadde tilbake. Først da det blev lyst, fik vi se, hvad det var hændt. Der laa baaten hans Jakob Kleven over paa hin side elven, godt og vel for-tøiet paa — nøsttaket! Stormkastet hadde tat og hivd den derop.

Koldt veir. Høi klar himmel. Nysne paa fjeldtoppene. Underlig ødslig og stille i lien.

«Somaren er slokna,» sa Jo Gjende en dag. «Dæ var æreskoti for honom, oss høyrde i skaveri eindagen. No gaar hausten gjennom fjelle. Rjupa kvitnar, bjørki gulnar og bergi blaamar. Deim viser seg snart fari etter honom, som raa'r.»

Ja, jeg blir dem vår. Dag for dag nye spor efter den løndomsfulde herre. Alt omskiftes: græs, løv, blomster, ja om saa er, den fattige graa kampesten. De ensformige grønne og brune strøk under fjeldsiden tar smaat om senn til at brytes og skille sig ut. Det blir liv i lien, sterkere og sterkere for hver dag.

Naar morgenen gryr, stunder jeg ut for at se, hvad nyt fjeldet har at byde idag. Jo Gjende smiler til min iver.

«Ja, er dæ ikke underleg telagal! Slik er dauen heruppi fjelli. Dæ skjyt liv fram, korhelst han viser seg. Deim ottast ikkje mykje for honom dei tusen smaavekstine, som livi i fjelli. Deim skjelv ikkje for aa høyre maale hans, deim, soleis som menneskja. Deim har ingen urett gjort den stutte stundi, dei

livde. Heller ikkje har nokon prest eller skriftklok preikt aat deim um eit endelaust helvite med eld og orm. Smaanøgde og sæle har deim livt live sitt for Guds augo. Difor døyr deim gladveri og sæle, difor glima deim som gull i liom, der den kaute menneskja klær utav seg al stasen og gjøymmer seg av.» —

Idag vil Jo op under Veslefjeld og se efter fjeldskarv. «Du fær gjeva deg med, Ival» ropte 'n efter mig. «Ho er vakker no fjeldrupa, ho har haustbunaden paa.»

Jeg slog til, mest for at se lyng og blomster i høstdrakt. Vi skraadde op efter Gjendehalsen og kom over i liene bortimot Bessa. Mørkegrønne og lysegrønne, gule og sølvgraa belter av vier, saa langt øiet rakk. Skinnende hvite stænk av Bessa indimellem, og over det hele høi blaa høsthimmel.

Bedst det var, kom vi ned i et litet bækkefar med klart rislende fjeldvand og græslændte bredder paa begge sider. En vidunderlig deilig haveplet midt inde i vildmarken. Det blaante, det brændte som ild, det braset som blod.

«Drag dine sko av; ti det sted, hvorpaa du staar, er hellig!» sa Jo Gjende.

Jeg satte mig paa en sten ved bækken. Det var, likesom han tok ordene ut av munden paa mig.

«Sjaa der!» blev han ved, «den ljosraue hagfella av blommar oppmed bekkil Dæ er skrubbæri. Ho trivs berre ved vatne ho, vetla, med dei seige bladom sine.

Trast oganfor paa grøne grasbakka staar smørblomme og haralabb, stakkar. Deim er komi ilag med mjølbærlyng og den villflusi veit, kva ho vill. Sjaa kor ho raulogar mitt uppi den graae reinsmosan. Nyttar ikkje for de kvite og gule aa halde seg fram i dessa blodhavi.

Men heilt up paa bakkjin tør ho ikke vaage seg, lel. Der har tollorm og gjeiterams krea seg ihop, og dei storkarane greier ho ikkje, mjølbærlyngi. Sjaa kor gruske dei staar og blektar med dei blaae og raue flaggom sine og helsar paa gulrise paa hi sia av bækken.

Og gulrise vaggar paa dæ gule hugue sitt og bukkar attende, og like under vijesnere staar svinmjolk og glyttar uti verdi med dei blaae augom og undrast paa, kva som er paa ferd!» —

Besseggen.

Fot. Wilse

Der ligger en liten holme i Leirungen. Vakker var den altid, grøn og frisk, med fjeldsyre og blaaklokker langs stranden og hvit skogstjerne gjemt i viersnaret.

Men nu har høsten faret der og staset op. Lyngblomst har han farvet blekrød. Dvergberken er blit kobber, hestebærlyngt purpur og bjerkeløvet guld. Nu er den vesle holmen som en Edens have.

Og jeg sitter derute paa en rødbrun, veirbitt kampesten under det gule bjerkehænget, og vestenvind hvisker, og bølgene slaar imot strand, og min sjæl fanges av høstens tungsind.

Og min sorg stilner.

«Stig oppaa fjelle, gut, so gløymer du av baade sorg og sut!»

Han viste mig rette veien likevel, Jo Gjende. Tung at fare, sent at naa frem. Men maalet det rette: Glemme sig selv som det store høifjeldet. Blomster og

Tjukningsuen.

Fot. Wilsø

trær, de skal være mine læremestre, det fattige straa, som blomstrer idag og ikke er mere imorgen. Glemmer sin sorg og klær sig til fest for dødens aasyn.

Lyngblomst, du deilige barn med de skjære kinder, dvergbjerk og mjølbær, saa lær mig kunsten! —

Lær mig at glemme — glemme!

Ikke min kjærlighet. Ikke dig, min elskede. Dig vil jeg mindes til livets siste dag. Nei — glemme mig selv og min sorg.

Saa kom jeg da op paa en stortind tilslut, jeg med. «Tjukningsuen» heter den, ligger øverst oppe i Memurudalen. Langt at fare. Trodde aldrig, jeg skulde naa tiltops. Men han gav ikke fred, Jo Gjende:

«Imorgo stengjer oss bui og skill oss med fjelle,» sa 'n. «Du fær stige upp og bjo sømeleg farvell!»

Gamle Nils sanked vi op paa veien, forkavet og anpusten. «Den svarte skarvehoppa» var blit borte for 'n igjen, naturligvis. Sjuende gangen han rendte veiret av sig for den mærras skyld, svor 'n. Men naa skulde a ogsaa pika-død faa seile sin egen sjø! Han var alvorlig sint gammeln; men altsom 'n krabbet og krøp opefter uren, blev 'n blidere og blidere. Og da den graa dølehuen først, saa den runde skolten, de røde haartafsene, den skjæve næsen — og endelig hele personen kom stikkende frem over topskrænten, var det bare godveiret altsammen.

«Jaggu var det morrosamt aa sjaa ut her lell!» sa 'n. «Skal tru, om ikke mærra har meint det samme! Hu er troendes til noget hvert, det dyret. Inte skulde det undre mig, om hu stak op her for utsiktens skyld, hu med!» —

Vi maatte le vi andre to. «Aa nei,» mente Jo. «Dæ finnst ikkje meir hell eit dyr, som likar seg so høgt tefjells. Sjaa, der ne 'i uri sit dæ!» —

Vi saa dit, han pekte, og langt om længe fik vi øie paa en fjeldrype nede paa en stor mosgrod sten. Høstsolen lyste paa de graa og hvite fjærene. Sat saa stille og urørlig, som om den var grod fast til stenen.

«Dæ er so underleg laga her i høg fjelli, at kvar stroku har kvar sit dyrslag og kvar sine egne vekstir,» blev 'n Jo ved. «Skarven han er no ein raring aa kalle for. Ikkje tykkjer han um letir og ikkje um læti. Difor lyt han høgrev tevérs hell all annan skapning. So høgt, at heimsens larm ikkje naar honom, og den grøne let 'n ikkje gjer illt i augom hans.

Uri, dæ er hans rike. Skarven og uri dei høyrer ihop, og blommin deres, den einaste, dei tvo eig ihop, er reinsblommin. Ein fattigsleg kar, kanhende, smaanøgd og stillferleg. Skin ikkje i augo og trivs best einsleg, han au. Men fin og vakker framum mange andre i di ljosraue bunadi sine.»

«Du veit besked, du Jo!» sa Nils Baltasar med et beundrende uttryk i de smaa øinene sine. «Forsyne mig, om jeg trur, no'en profsor i Oslo kan lægge ut saa godt som du!»

Jo drog paa smilet og blev ved:

«Er skarven ein stillferleg einbui aa kalle for, so har reinsbukken eit rekarfantkynndi. Finns ikkje ro i den karen. Best han ligg der paa breda og lyer paa,

at snjofugel'n kvitrar, vaknar villa i honom. Og nedetter set han, so snjosprena staa. Flyi er hans rette rike. Der har han rum te aa røyra seg. Der ligg mosan fin og kvit burtover i milvis. Der sitt fjellpisten paa tuva og syng aat honom den ljose somarkvelden.

So skal oss sleppe oss dit ned, som skogrupa har sitt rike. Øvst i liom har ho bustaden sin. Ikkje er ho nøgd med so lite som bror sin i uri. Vijer og vatn lyt ho ha, skal ho trivast. Tak ivi hugu og ein bekk aa spegle seg i. —

Og so er oss lite um senn kome ned i skogrike, den ytste grensa millom fjell og dal. Einkjørr og vijer er for fattigslege for storfolki her. Breivuksin gronn og skjeggut furu lyt deim ha umkring seg, slike kaksar som tiur og orrhane.

Soleis aukar kravi paa live, ettersom fjelle laagnar.» —

«Ja, e for min del veit naa et krav, som vekst; altsom fjellet hæver sig,» sa gamle Nils og blinket underfundig bort til mig.

«Hvad er det for et krav da?» spurte jeg.

«Kravet paa brøndevin!» knegget gamlingen og trak en lommelerke frem av frakkelommen.

«Værsegod, Jo!» —

«Nei, elles takk!» sa Jo. «Den drykken har eg aldri havt bruk for korkje i fjell hell fyru.»

«Ja, saa ulik kan folk være,» lo Nils. «Mig smaker en dram like godt enten jeg er høgt eller lavt.»

Det var stilt imellem os en stund. Sat der og tygget paa spekekjøttet vort og saa utover. Himmelen, som hittil hadde været klar, tok efterhvert til at overskyes. Svære graablaa skybanker seg langsomt ind over fjeldene i nordvest. Luften blev koldere og koldere.

Men saa brøt solen frem i al sin vælde endda engang. Det store hvite ocean av bræer rundt om laa med ett badet i guld og glans. Ret foran os Memurutindenes svarte, veirbitte bøle. Videre utover botn ved botn, fjeld bak fjeld, et yr av sylhvasse takkete tinder strød rundt om i bræhavet.

Blaagrøn jøkellis, svarte slagskygger og gnistrende snebaarer utefter, saa langt oiet rak. Blinkende smaatjern indimellem, og langt nede i dypet Gjendes mørkegrønne sjøspeil:

Rusvandet og Nautgardstind.

Fot. Wilsø

«Ja, no er stundi kome,» sa Jo og reiste sig. «No lyt oss bjo farvel ve fjelle for iaar. No lid dæ med hausti, sjaa kor heitt og vakkert han kysser di gamle fjelli i skilnaen. Innan dagen er ende, har vinter'n teki styre.»

«Og so tenkjer eg, du er ivi dæ verste kome,» sa Jo; vi stod ute paa tunet paa Brorusten* to dager senere.

«Du har lært, at dæ skal baade mot og uthaldna te for aa halde live uppe. Reis no heim og tak garden etter far din. Kom ihug, at yrkjesløysi er brot imot den naturlege lovi.

«Den, som beskjæftiger sin aand og sit legeme, bevarer sig selv for kjed-somhed og forøger sine kræfter og sin sundhed,» si Holberg'n.

* Jo Gjendes gaard, øverst i Hedalen.

Og so fær du ha takk for godt samver og velkomi aat Brurusten, saa ofte du vill» —

Nautgardstind! Siste deilige top i det store fjeldrike! Der ligger du saa fin og skjær i kveldsolen. For siste gang hilser jeg det gamle snepudrede hodet dit! —

Og saa nedover til dalen! Farvel! Farvel! —

Nei, endda en gang maa jeg se dig! Opefter knækken en gang till! —

Farvel du deilige høifjeld, farvel til næste sommer! —

Hestelageret.

Kristen Holbo

III

Damn it all!» — «Ivar!» — «Jo Gjende!» — «Hallo!» — «Look here!» — «Har Beelzebub taken you!» —

«Dæ kan berre hende, han har vakna no! Høyr, kor vidunderlig han syng morgomessa!» sa Jo Gjende med et lunt smil. Han sat utenfor paa dørstokken og «reiet» en av bøssene sine.

«Du fær inn aa sjaa, korleis dæ har seg, Iva!»

Jeg satte kaffekjelen fra mig og for ut. Det var en ualmindelig kold og klar morgen i slutningen av juni. Det laa iskrav paa pyttene endda, og viersnaret langs Sjoa hang hvitt av rim. Men nu tok solen til at virke med kraft. Dugdraapene lynte i det friske grønne bjerkeløvet, og nysneen laa som drivende perleskyer i skaalm og skar. Det formelig skar i øinene at se paa den.

«Hallo, Ivar! Isai son! Min liten David, er det du?» kom det i en blidere tone fra teltet.

«Ja, det er mig, mr. Thorncliff. Er det noget, De ønsker?»

«Ønske mig! ønske! Fordummet være den norwegian summer! Det ønske jeg. — Komme her, liten Harpemand! Sjaa, hvor denne summer har fordærvet mig!» —

Jeg trak teltdøren tilside. Der laa mr. Thorncliff i sovesækken sin, rød som en hummer av frost og sinne. Det hadde regnet ind i teltet til ham om natten, og de pjuskede sorte haartafsene hans laa og fløt utover til alle kanter.

«Forsiktig! forsiktig!» skrek 'n, da jeg prøvde at tørre dem av med haandklædet. «Ikke ta scalp, Ivar! Ekscellent scalp!»

Langt om længe hadde jeg faat ham tør. Prustende og snøftende karret 'n sig ut av sækken, kastet skjorten og slengte isteden et stort uldteppe over sin nakne krop. Saa skred han gravitetisk ut av teltet.

«De maa ikke gaa i elven idag, mr. Thorncliff!» ropte jeg efter 'n. «Vandet er som is.» Men engelskmanden vendte ikke hodet engang.

Paa en odde ved oset stod Nils Baltasar og fisket. Det var første gang, han gjestet os den sommeren, og mr. Thorncliff hadde 'n ikke set endnu. En stor fisk slog sig netop paa for 'n, og gamlingen baset og balet for at faa den iland.

Ikke før hadde engelskmanden faat øie paa 'n, før han fordoblet sine skritt. Som en indianer paa krigsstien smøg han sig frem i uldteppet.

«Vente! Vente!» skrek 'n og kastet teppet.

Den hvite kroppen strøk som et lyn forbi Nils og forsvandt med et vældig plask i elven.

Gamle Nils stod der som en støtte av forfærdelse. Fiskestangen holdt paa at gli fra 'n.

Et halvt minut efter stod mr. Thorncliff paa bredden igjen med en firemarks ørret i hænderne. Vandet silte av 'n.

«Være saa good!» sa 'n høflig og la ørreten i næven paa Nils.

«Hvad heter den mand, Ivar? Jeg vil gi ham min respekt.»

«Nils Ziegler,» sa jeg og kunde ikke bare mig for at le.

«Glæde mig at gjøre bekjendtskap, mr. Ziegler. My name is Thorncliff. You er excellent fiskemand. Vise mig din fly!»

«Gamle Nils fisker ikke med flue,» sa jeg og viste engelskmanden kroken, hvorpaa det endda hang en stump av marken.

«Worm!» — sa mr. Thorncliff med usigelig foragt i tonen. «Give mig min

plaid, Ivar! Good morning, mr Ziegler. I will vente at gi dig agtelse, til du have lært at fiske med fly.»

Dermed vendte 'n gamlingen ryggen og gik med lange skridt tilbage til teltet.

Nils Baltasar blev staaende og maape et øieblik. Saa vendte 'n sig til mig i en ærgerlig tone:

«Forsyne mig, er det inte forsæt, at slike tullinger skal gaa lause i fjeldet!» —

Jeg har det travelt nu om dagen. Gaar i skole hos mr. Thorncliff, fiskeskole. Han har forært mig en fin engelsk fiskestang, og nu vil han gjøre mig til «en stur fly-fisker», sier 'n.

Hver morgen efter frokost, paa slaget ni, stikker han ut av teltet, sætter sig paa en sten ved elven, tar frem en signalpipe og blaaser.

Da gjælder det at rappe sig, kaste alt, hvad en har mellem hændene og styrte avsted. Han er ikke at spøke med, naar det gjælder fising, *den* karen. Paa pletten maa en være, og høitidelig maa en ta det, akkurat som om en var oppe til eksamen.

«Morning! Ivar. Stille dig der! Litet nærmere! That's right! Now, look here!: Ved denne klippe (han peker paa den sten, han sitter paa) have en stur gammel ørret sin station Five years have den svømmet i Sjoa river, and livet have lært den at bruke stur forsigtighet. Den kjende ganske vel menneskens ondskap og vise megen tankefuldhet, naar den vil spise breakfast. Fare ikke straks op og sluke din fly; gjøre smaa reiser hit og dit, svømme rundt og rundt og undersøke.

Well, Ivar! Byde nu den gamle kloke ørret til breakfast! Oh no! don't! Du glemme dig, Ivar! Du være fishing gentleman, ikke vred tyran. Hvad synd have Sjoa river gjort dig, at du skal piske den saa ubarmhjertig!

En gang til, Ivar! Rolig! Hvile din stang i luften en moment! Well done! Den gang være det bedre. Nu tage ikke den gamle ørret dig mere for rasender Roland. Den skjønne din gode mening, og den slaa foraktelig med halen, svømme sin vei og tænke: «Thank you! Den breakfast kan du spise sjelve!» —

Nils Baltasar har snuset op, at det er sterke saker at faa ved oset, og den opdagelse har merkværdig fort bragt hans uvilje mot mr. Thorncliff til at for-
dunste. Den gæle engelskmanden er ikke saa gælen længer i hans øine. Især
siden mr. Thorncliff en kveld i forrige uke var uforsiktig nok til at skjænke 'n.
Siden den tiden har 'n gjort sig en sviptur over her næsten hver eneste dag.

Hestene hans har med ett faat slik en uovervindelig lyst til at stikke sig bort i
traktene heromkring. Fra og til kommer gamlingen ogsaa virkelig trækkende med
en hest og forsømmer da aldrig at holde en tordentale til rømlingen i vort paahør.

«Din fordømte akemær! Gjorde e min ret, saa skulde du! Sætte
en gammel krok i slik nødvendighet!» —

Men baade Jo Gjende og jeg har saa vore egne tanker om den «nødven-
digheten».

Helt siden en bygdekar, som passerte over her en av dagene, visste at for-
tælle, at han hadde møtt 'n Nils paa vei hitover fra Valdresflyen, trækkende en
hest efter sig i grime.

Jeg fortalte mr. Thorncliff, hvorledes det antagelig hang sammen med røm-
ningen, og han lo, saa han rystet. Men Jo Gjende satte en alvorlig mine op
og mente, at det ikke var noget at le av.

En vakker dag kom Nils med hele hestedriften og la sig for i oset, mente han,
hvorledes skulde man da bli av med 'n igjen? —

«Well!» sa engelskmanden med et lunt smil. «Lade ham komme! Stole paa
mig, Jo Gjende! Jeg skal nok vise ham den vei tilbake igjen!» —

Og han holdt ord. Idag, som han stod der paa tunet igjen, gamle Nils, og
læste op for en brun hoppe, kom engelskmanden ut av teltet.

«Ah, mr. Ziegler! Good day! good day! En hest sprunget sin vei igjen!
Megen synd paa en old mand! Like sig godt ved Gjendesos dine dyr.»

«Ja, piskadausen var det et sandt ord!» sa Nils og smilte over hele ansiktet.
«Dom liker sig faens saa godt her ved oset, hesta. Og inte er det underlig,
saa overlag fint beite, som det er heromkring.

E veit inte anna raad, e faar flytte og slaa mig ner her i oset. For jamen
blir det for travarlig for en gammel krok at fly slik hver dag!»

Jeg saa spændt paa mr. Thorncliff; men smilet vek ikke fra hans ansikt.

«Very well! gjøre du det, mr. Ziegler! Flutte du dig herved! Du gjøre mig

en stur venlighet,» sa 'n og klappet Nils paa skulderen. Gamlingen straalte av stolthet og glæde.

«Jeg er ogsaa hoga paa at flutte mig,» blev engelskmanden ved. «Jeg will hujere op i fjeldet, Nils. Jeg will have friskere luft. Er du perhaps saa god at laane mig din hutte paa Valdersfly, naar du flutter dig?» —

«Jamen!» Mere fik 'n ikke frem gamle Nils. Forundringen gjorde 'n rent maallos.

«Du tænke gjerne, det blive difficult for mig at flutte,» sa mr. Thorncliff med et gemytlig blink i øienkriken. «Frykte dig ikke! Jeg have ikke hundrede dyr at vokte. Bare mig selve og to smaa kollies og — at jeg ikke glemme det,» vendte han sig til Jo Gjende, «den kasse med brandy. Ikke sandt, Jo Gjende, den vil du hjælpe mig at flutte.»

Jo nikket med et polisk grin.

«That's right! Thank you, mr. Ziegler! Velkommen i Gjendesos, and sig mig til, naar du vil flutte dig.» —

Dermed vandret engelskmanden med lange skridt ned til elven.

Heisan! Ikveld gaar det muntert til ved osset — ute som inde. Ute staar sydvesten paa, saa huset ryster, inde gaar «religionskrigen», saa det durer.

Jo Gjende og mr. Thorncliff er kommen i trætte om prester og teologer. Det er første gangen, men blir visst ikke siste.

«Ugagnleg herk!» — sier Jo kvast, og slænger en diger kubbe paa peisen.

«Not so!» svarer engelskmanden rolig og reiser kubben op mot peisvæggen for at faa den til at brænde bedre. «Gjøre megen velsignelse i verden, Jo Gjende!»

«Ja, ret noko te velsignels! Deim vanheilagar gudomen med aa leggjje honom te dei sama veilor og den sama hug som oss menneskior. *Dei fører menneskja fraa Gud*, dæ er dygdi deres, Thorncliff!»

«No, no! De føre menneske *til* Gud, Jo Gjende!»

«Dæ ser oss ikkje noko likt te. Menneskja er like ulykkelig som før, kormykje dæ er av prestar og profetar.»

«Yes! but that is, fordi menneske ikke er *lydig* mot prest og profet.»

«Nei, fordi deim er *altfor* lydige!» fór Jo Gjende op. «Fordi deim har gløymt burt ordi aat Kristus: «Vokter Eder for de falske profeter, som kommer til Eder i faareklær, men indvortes er glubende ulve.»

Fordi dei ikkje vil nøgje seg med den naturlege lovi.»

Hans ord fulgtes av et stormkast saa voldsomt, at jeg trodde, taket skulde blaase ned over hodet paa os. Vi stod tause og lyttet en stund alle tre. Saa spurte engelskmanden:

«Den naturlige lov, Jo Gjende, what is that? Jeg forstaar ikke den lov!»

«Den naturlege lovi, dæ er den kundskapen um seg sjøl, som Gud har lagt inn i kvart menneskje,» svarte Jo. «Den rekk fullkomi te for aa lære oss, dæ oss treng, um Gud. Allt, som menneskja har funne paa um Gud uttanum den naturlege lovi, er tome draumar allt ihop.»

«Naturlige lov! — kjende ikke den lov,» sa engelskmanden og rystet paa hodet. «And den hellige skrift kjende den heller ikke, Jo Gjende. Den sige tvertom: «Den naturlige menneske kjende ikke Guds rikes ting.» Den tale ikke om en naturlig, men om en overnaturlig lov.»

«Overnaturlig!» bruste Jo Gjende op. «Korleis kann eit upplyst menneskje, som du er, tru paa slikt, dæ er da klaar overtru!»

«Ah! kalde det ikke overtro, kalde det tro. And skriften byde os at tro.»

«Tru er berre eit anna namn paa meiningor,» sa Jo kvast. «Ingen kan bjo meg, kva eg skal meine. «Man kan tvinge en til at *sige*: jeg tror; men man kan ikke tvinge ham til at tro,» si Holberg.»

«That may be! but *Christ* sige: Den, som ikke tror, han blive fordumt!»

«Fordømt!» Jo Gjende reiste sig fra kubbestolen i hele sin længde.

«Ja, er skaparen, den allmegetuge Gud, ikkje likare karen, hell at han evig fordømer menneskja, den gjævaste skapningen sin, so let meg i alt ævil» — —

Længer kom 'n ikke. Et stormkast satte imot huset, saa væggene skalv, og i næste nu hørte vi en lyd som av et sterkt piskesmeld.

«Mit telt! mit telt flyve paa elven!» ropte mr. Thorncliff og fór paa dør.

Vi andre efter 'n, hedning som kristen, for at redde, hvad reddes kunde.

Religionskrigen var over for denne gang.

Elv.

Fot. Wilse

Idag har mr. Thorncliff hat sin mørke dag igjen. Det er ikke vanskelig at merke det paa ham. Han er gjerne tidlig oppe slike dage. Gaar omkring og driver i graalysningen som en fredløs aand. Frem og tilbake og frem og tilbake mellem teltet og Gjendeshø. Sier ikke et ord, ser ingen, ænser ingen. Bare saavidt et lite nik, naar en av os tilfældigvis kommer forbi. Men vi holder os helst unda, naar han har riene sine.

Har han saa endelig langt om længe gaat av sig den værste uroen, da tar 'n gjerne fiskestangen og gaar ned til elven. Men saa urørlig stille kan han staa der ovenpaa al farten! Ret som om han var grodd fast til odden. Bare en trip bort til teltet fra og til. Tar sig nok en hjertestyrkning, stakkar! Naar elvesuset ikke er nok til at fordrive tungsindet.

Saa synd jeg synes i ham i slike stunder. Da ligger der som et skoddeslør over de vakre graablaa øinene. Solskinnet slukt, det lune smilet borte. Bare et hurtig, haapløst øiekast nu og da. Sykt og saart som blikket fra en ska'skutt skogsfugl: Vet du raad, saa si det!

Ja, her forleden brast det likefrem ut av ham. La haanden paa skulderen min, da han gik forbi, og sa:

«Yes! yes, liten harpemand! Ikke let at leve menneskeliv. Men for liten harpemand er livet lystig at leve.»

«Si ikke det, mr. Thorncliff,» sa jeg og skalv i mælet. «Jeg har da prøvet litt, jeg ogsaa.»

Han saa forundret tvilende paa mig, og skoddesløret gled tilside for et solvarmt smil. «Du ogsaa, liten David! Fortælle mig din sorg! Fortælle mig det en aften, naar vi er i rolighet.» —

Jeg sat paa dørstokken her i formiddag og fulgte ham med øinene. Regnveirsdag av første sort. Seig graa uld over fjeldene. Stille fint drys over sjø og snar. Der stod han i elvesuset og skoddesløret som en støtte. Var, som om det tungsindte ansiktet hørte med til landskapet, som elven og mennesket gled sammen til ett. Og sneppeskrik steg, og sneppeskrik sank om de to og bar deres lønlige sorg utover. —

Men saa, ut paa eftermiddagen, lysnet veiret, og engelskmanden med. Og naar han først er kommen over en slik ri, da blir han gjerne dobbelt glad og opsat paa galskaper. Jeg saa det straks, da han kom stimende ut av teltet med

en haglbøsse i haanden, at nu var ska'veiret over for denne gang, og nu kunde en vente sig noget av hvert av paafund.

«Ah, good morning, gentlemen!» ropte han paa lang lei. «Jeg vil prøve ny rupebøsse, Ivar, men finde ikke skive at skude paa.»

I det samme faldt hans blik paa den store firkantede skindlappen i buksebaken hans Nils. Der gik et fornøiet smil over ansiktet hans:

«Hvad hete det paa norske?» spurte 'n og pekte paa skindlappen. Gamle Nils lo og nævnte et mindre fint norsk navn paa en viss legemsdel.

«Ah! ræv! ræv!» gjentok mr. Thorncliff for at prente navnet i sin erindring.

«Good skive, very good skive at skude paa, mr. Ziegler. Vil du være saa god at laane mig din ræv en minut?»

Vi brast i latter, gamle Nils og jeg. Men engelskmanden fortrak ikke en mine.

«Behøve ikke at tage den av. Bøie bare ryg og stikke ræv ut,» sa 'n og viste, hvorledes det skulde gjøres.

«Vil De ta livet av 'n Nils nu da, mr. Thorncliff?» sa jeg fremdeles med et smil.

«Tage liv, no, ganske ikke liv! Hundred and fifty alner borte. Rupebøsse gaar perhaps ikke saa langt. Perhaps træffe ham to-tre hagl i ræv,» svarte engelskmanden, fremdeles med urokkelig alvor.

«Det er ikke moro netop at faa to-tre hagl i baken, mr. Thorncliff,» la jeg ind.

«Gjøre intet, gaa ikke ut paa anden side, Ivar,» beroliget engelskmanden. «I will give dig en daler og en flaske whisky, Nils.»

«En daler!» gjentok gamlingen og begyndte saa smaat at overlægge saken. «Men hvissom atte hagla gik igjennem likevel da, mr. Thorncliff?» —

«Du er da vel ikke slik en nar, Nils!» hvisket jeg.

«Ingen farlighet, mr. Ziegler,» forsikret engelskmanden. «Gaa ikke ut paa den anden side. Men gaa den ut, give jeg dig fem daler og to flasker whisky.»

Fem daler og to flasker whisky! Det var for fristende for Nils Baltasar. Et slikt tilfælde kom kanskje aldrig mere igjen i hans fattige liv, og langsomt begyndte han og engelskmanden at gaa avstanden op.

Saa fort jeg kunde, sprang jeg bortover til Jo Gjende for at faa ham til at

Mr. Thorncliff skyter paa Nils' buksebak.

Kristen Holbo

lægge sig imellem. Men uheldigvis befandt han sig ved skyteskiven sin op-
under Gjendeshø. Før vi naadde helt tilbage, faldt skuddet.

Gamle Nils satte i et lydelig: aul og tok sig for baken. Men i næste nu
vendte han sig med smilende fornøiet ansikt imot os og ropte: «Piskadausen! gik
det ikke igjennem likevell! Fem daler og to flasker whisky, mr. Thorncliff!» —

Den skytehistorien har hat ubehagelige følger. Jo Gjende er blit saa hak-
kende gal paa mr. Thorncliff, at han hverken ser eller ænser ham. I begyndelsen
lot engelskmanden som ingenting, men smaat om senn begyndte han at dra
sig unda og gaa sine egne veie, han ogsaa. Og saa blev det min lod at
gaa imellem og dele mig ut, saa paa den ene, saa paa den andre av dem.

Det har været anstrengende dager. Men saa ikveld kom det endelig til oppgjør.

Vi sat ved peisen og drak kaffen vor, Jo og jeg. Saa trær med ett mr. Thorncliff ind, blid som en lerke.

«Vise dig min fisk, Ivar,» sa 'n triumferende. «Five pounds! Aldrig taget saa stur fisk i Sjoa. Du sige ingenting, Jo,» vendte han sig og holdt ørreten op for øinene hans.

«Vakker fisk,» svarte Jo tørt og snudde sig til peisen igjen.

«Du er blevet saa litet talender med mig i siste tid,» sa engelskmanden og slap sig ned i en kubbestol. «Du sige *et* ord igaar and to idag og morgendag perhaps ingen ord. Have I gjort dig en uriktighet?»

«Meg har du ikkje fornærma, du fær spyrgja einkvar annan,» sa Jo.

«Have I perhaps gjort dig en uriktighet, Ivar?»

Jeg smilte og rystet energisk paa hodet.

«Da blive det bare «Piskadausen» tilbake at spørre,» sa engelskmanden. «Men han være ikke vred, det vet jeg. Han taget sin femdaler-papir og sin whisky og smilet og bukket og sagt: Thank you! And saa faret han igjen til sin hutte i fjeldet.»

«Ja, stakkars krok! han hadde da au skillig aarsak te aa bukke seg aa seja: thank you!» kom det i en haanlig tone fra Jo. «Slik heidr og ære, som fallt paa han! Sej berre, aa faa lov te aa vera blink aat ein fornem engelsmann! Krøkje den kvardagslege bonderyggen og taakaa imot dei fine engelske ruphagli! Og so skilling og brennvin attpaa! Nei slik ære legs nok ikkje te aat ein fattig stakkar kvar dag!» —

«Du være vred paa mig, Jo. Du mene, jeg have uret paa mig for Nils Baltasar,» sa mr. Thorncliff alvorlig.

«Ja, eg meinat dæ. Eg meinat dæ var laakt gjort av deg, Thorncliff. Ein fornem mann som du skulde halde seg for god te aa gjera ap med ein stakkar. Har du lært slikt utav den «overnaturlege lovi» di, da takkar eg meg den naturlege. Spør samvite ditt! Eg tenkjer, de gje meg medhald.»

«And hvad sige du, Ivar?»

«Jeg maa nok være enig med Jo,» svarte jeg. «Det var visst ikke riktig handlet av Dem.»

Mr. Thorncliff sat en stund taus og saa ind i ilden, saa gik det et lyst smil over ansiktet hans:

«Du have ret, Jo Gjende,» sa 'n. «Det være ikke gjerning av en gentleman og ganske daarlig gjort av kristen menneske. Det komme some times over mig en uriktig tanke. Den kommer likesom flyvende fra det huje, som en jagender falk, som en — — — aigelon. Kaste sig paa min arme hoved og føre mig op i luften.»

«Dæ lyt vera eit underlegt dyr, som kan raade paa ein kar som deg,» sa Jo med et lite smil.

«Oh yes! sterkt dyr, ganske sterkt dyr,» gjentok mr. Thorncliff alvorlig. «Men nu være dens makt forbi, Jo Gjende. Du skal se! Jeg skal skjære vingen over. Jeg skal tømme den aigelon! Sætte den i fangebur! Du skal se!»

«Ja, let meg sjaa, du kverkar dyre, Thorncliff. Slike udyr lyt ein aga i tid, elles so tek dei makti fraa ein.»

Mr. Thorncliff reiste sig og rakte ham haanden med et ubeskrivelig godt uttryk i sit ansikt. «Og saa være du ikke lenger vred paa mig, Jo Gjende!»

«Nei, eg fær vel ikkje dæ, da,» sa Jo med et smil.

«Bravo! Jo Gjende; men du maa ogsaa sige mig det i gjerning. Du maa smoke en fredens pipe tilsammen med mig,» sa engelskmanden høitidelig, og frem av frakkelommen drog han en gammel pipe av rødt ler. Hodet var fint utskaaret og belagt med perler og dyreklør. Røret forsynt med underlige tegn og bokstaver.

«Genuine indian pipe,» sa mr. Thorncliff og fylgte sindig og langsomt hodet med tobak. «Givet mig til hukommelse av Black Hawk, gammel ven, stur indian chief.»

Ovenpaa tobakken la han et glødende kulstykke, tok et langt drag, blaaste røken ut gjennom næsen, bøide sig høitidelig til jorden, saa dypt, at røret næsten naadde gulvet, og rakte pipen til Jo Gjende.

«Kva skal eg gjera med pipa, eg da?» spurte Jo med et smil.

«Gjøre som jeg! Take dig en pust, jage røk av din næse and bukke dig til marken.»

Med en mine, som naar man føier et elskværdig barn, tok Jo Gjende pipen og utførte samvittighetsfuldt de befalte ceremonier. Men da han tilslut høi-

tidelig og værdig bøide sin smidige skikkelse, ansiktet med ørnenæsen og de skarpe markerte træk til jorden, da brast det ut av mr. Thorncliff:

«Bravo, Jo Gjende! Du blivet en stor sioux chief. Bare malet dit ansikt og reist ørnefjær i hode og stukket scalp i belte. Du blivit en veritable Black Hawk!»

I mit stille sind maatte jeg gi ham ret.

Det ser ut til, at det skal bli fast skik nu, at dagen slutter med religionskrig mellem mr. Thorncliff og Jo. Like krigslystne er de begge; men som tiest er det nok engelskmanden, som begynner. Og det snodige er, at det egentlig er *mig*, de slos om. Det skjønner jeg paa mangt og meget. Bort paa mig skotter de alt i et. Min mening vil de vite begge to; min avgjørelse skyter de sig ind under. Helst mr. Thorncliff. —

Den ene vil holde mig tilbake i kristendommen, den andre gjøre mig til fritænker. Ingen av dem liker, at den andre faar makt over mig.

Det blir brysomt i lengden. Næsten som jeg var en fin adelsdame og sat paa balkonen ved en ridderturning. — — —

Ganske riktig. Idag fik jeg det sort paa hvitt. Kom uset og uforvarende til at høre et ordskifte mellem dem:

«Du skulde ikke fare saa haardt frem mot den kristelige religion, naar gutten er tilstede,» sa mr. Thorncliff. «Du gjøre synd mot ham, Jo, du røve hans tro.»

«Kan dæ kallas synd aa skilja eit menneskje med misfaringor og range meiningor, da angrar eg ikkje paa den syndil!» svarte Jo Gjende.

«Men du skal ikke glemme, at han være meget ung, Jo. Blid og sagtmodig, ikke sterk fjeldmand som du. Passe best til prestemand paa landet.»

«Prest! Skriftlærd! Medlem i dæ høge raad!» haante Jo. «Nei, so laak ferd skal da ikkje han Ivar fara. Ikkje um *eg* skal ha noko seja i di. Te di er guten for god, Thorncliff!» —

Vi sat paa Russeflyen, vi tre Gjendeboere. Høi, stille stjernenat om os. Besshø og Nautgardstind, de gamle tvillingbrødrene, stod nattevakt, trygge og trauste. Besshø med dagglans om panden endda, skygget for øiet og saa bort paa broren paa andre side Russvandet. Jo, han var der da? Skimtet de svære skuldrene i dæmringen. Bare saavidt en svak lysning over Hjelmknappen.

Ret over Sjudalsdypet fór en uselig maanebaat og vugget i det blaa himmelhavet. Men dypt nedenunder laa Bessa og spændte og sparket i fjeldsen-gen med de hvite lemmene. Staaket og sang og ænset ingen, hverken vind eller vætter. Kunde saavidt skjelne en stub fra og til, naar vinden stod paa.

Jo Gjende og mr. Thorncliff var gaat paa rensjagt om eftermiddagen, og jeg hadde fulgt dem paa vei. Ikke timen efter hadde engelskmanden sit første rensdyr, og nu gik han rent berserkergang av glæde. Mens Jo Gjende og jeg laa og strævde med at flaa bukken og faa den nedgravet, danset han omkring med lommelerken i haanden, lo og pratet og la ut om alle jagtene sine. Natten faldt paa, men dens høitidelige stilhet gjorde ingen virkning paa mr. Thorncliff. Litt efter litt hadde han sat alt indholdet av lommelerken tillivs og holdt nu en begeistret tale til os fra toppen av en diger kampesten:

«Høre paa min tale, norske jagtmænd! Give agt paa mine ord, Jo Gjende, gamle norske Sioux chief! Jeg vil fortælle dig om din broder fra indianske prærie. Jeg vil hilse dig fra den sture Black Hawk.

Thousand klare stars brænde over Delawares prærie som denne nat over norske vidde: Syvstjerne, Sirius og Orion. Dype himmeløie hviler over fjerne vest.

Stille! fange dit øre ikke lyd? Er det lurende panter, er det listende antilop? Not so! Høvding er det, jagender paa sin hest. Ørnefjær flagre fra hans hode, buffelskind hænge fra hans ryg. Hans øie brænde. Hans pilespids blinke. Give agt! Nu flyve han forbi som susender steppevind! —

Saa du ham, Jo Gjende! Det var din broder fra fjerne vest. Delawares panter, Black Hawk. Store Manitu, løfte din haand over ham, holde hans øine klare og hans arm sterk. Lade ham finde buffel og legender antilop!» —

Mr. Thorncliff tiet og hensank i sine erindringer. Sommernattens aande suste om os. Bessa nynnet og sang, og fra viddetjernet langt borte steg svakt en lyd av klagende fjeldpist. Saa vaaknet engelskmanden og talte videre i en egen hemmelighetsfuld tone:

«Lytte paa min tale, norske jagtmænd! Give agt paa mine ord, Jo Gjende, Sioux Chief fra det huj Nord!: Han er ikke mere, din broder fra indianske prærie. Falden er han for sine fiender, faren til aanders land, til evige jagtmark.

Den store Manitu løfte sin haand og vinke ham til sig. Da bøie han sig dypt til jorden og drage ut paa den lange vandring.

Ser du ham ikke, Jo Gjende? Paa huj fjeldtop ved Delaware-River hvile han sit hoved. At ulv ikke skal røre ham, ikke panter bryte hans fred. Der hvile han sig i krigers klødning paa unge buffelskind, tomahawk til siden. Og maanen lyse paa hans ansikt, og nattevind leke med hans ørnefjær, og Delaware-River syngte sagte under strand.» —

Saa talte mr. Thorncliff paa Russeflyen i den tause norske sommernat. Dagglansen om Besshøs pande var sluknet, nattevind gaat til hvile, og Bessas aande lod svakt som et sovende barns.

Vi hadde været paa rensjagt i Memurudalen om dagen, men ingen ting faat. Ikke set slaget efter dyr engang. Kvelden faldt, som vi gav os paa hjemmeien, trøtte og kjede. Mørkere og mørkere blev det om os. Smaat og godt drog vi paa aarene og karret os frem fra odde til odde

Saa tok det efterhvert til at lysne over Tjernhulstind. Fjeldene paa hin side gled frem av mørket igjen. Lette sølvstänk la sig over tind og top. Sjøen tvers av Memuruboden fik et mat kobberskjær. Brede og bredere, blankere og blankere blev lysbeltet, og best det var, skar en stor rød høstmaane ind over fjeldsiden. Sjødypet fylldes brat med glitter og glans

Som efter avtale la vi os paa aarene og drev i sølvhavet. Ingen av os sa et ord. Jo Gjende saa og saa op mot Besseggen, som om han grundet paa ordene i Jobs bok: «Hvor lagdes dypt dens grundvold ned?» —

Mr. Thorncliff sat stiv og urørlig i bakskotten og stirret ned i sjøen. Han hadde sin mørke dag igjen, stakkar! Det var let at se. Ansiktet var blekt, øinene matte, og lommelerken hadde han tømt for længe siden.

Best det var, reiste han hodet med et ryk og sa i en heftig tone:

«Jeg kan ikke mer! nei, jeg kan ikke mer!» Vi snudde os, begge vi to andre.

Kristen Holbo

Maaneskinsnat ved Memuru.

«Hvad kan De ikke mere, mr. Thorncliff?» spurte jeg i en deltagende tone.
«Leve, Ivar. Jeg kan ikke lenger leve! Jeg vil springe i Gjendevand. Jeg vil gaa at hvile fra livets ulukke!»

«Dæ har du ikkje rett te, mr. Thorncliff,» sa Jo Gjende venlig, men bestemt.

«Ret! Hvem give mig ikke ret! Din kolde, ubarmhjertige Gud, Jo Gjende? Hvad godt have han gjort mig? Jeg spørge ham ikke om lov!» sa engelskmanden heftig.

«Han har gjeve deg live, og du pliktar aa vare og vakte dæ.»

«Livet!» lo Thorncliff bittert. «Herlig gave! Usselt som den Gud, du dyrker, Jo. Hvis din Gud være Gud, da vilde jeg sige til ham: Thank you, du haarde og grusomme herre, som høster, naar du ikke saede. Jeg vil ikke have din gave! Her have du din talent tilbake. Jeg kaste den i Gjendes fjeldvand! —

Men vi tjene ikke den samme Gud, Jo Gjende,» vedblev han i en roligere tone. «Den Gud, jeg tror paa, har nævnet sig kjærlighetens Gud. Han have sendt sin søn at lide og dø. Han have sonet for al menneskets synd.

Derfor springe jeg ikke i sjøen, Jo. Jeg har ikke lov; det sagde du riktig.» —

«Soning!» kaldflirte Jo Gjende. «Ein underleg Gud og ei rar soning! Han vart reid paa menneskja for syndom hennar, Guden din. Og kva gjorde han so? Straffa eller gav te den stakkars skapningen sin? Nei, eg skal ikkje di tru! saa grei og endefram ein utveg maata ikkje for ein slik høg herre. Dæ skulde nok andre konstir te. Seg sjøl straffa han for dæ, menneskja hadde forbroti. Trejaparten av seg sjøl negla han paa krossen.

Og med di var rettsinne og den heilage harmen hans stagga. «No er eg like blid att!» sa han ved menneskja. «Tru no berre paa dæ, eg har gjort for deg, so er du frelst. Men trur du ikkje paa dæ, so er dæ sama upp att. Da er du fordømt i tid og ævil!»

Er dæ «sund fornuft» i slikt, mr. Thorncliff!» —

«Sunde fornuft! Den sunde fornuft! — God damn din sunde fornuft!» skrek mr. Thorncliff og sprat op, saa baaten holdt paa at kantre.

«Hvad forstaar din sunde fornuft, Jo Gjende! — Bind op om din side! Jeg vil spørre dig, og du skal svare mig: Hvor var den sunde fornuft, da Gud la grundvold til denne fjeld, til Besseggen? — Svare mig dog, Jo Gjende! —

Kan den vise mig lysets vei, den sunde fornuft? — Kan den binde de hujeste stjerner deroppe, Syvstjerne og Orion? Kan den, Jo Gjende?» —

«Dæ har «den sunde fornuft» greidt i hundretals aar, mr. Thorncliff. Spør videnskapen, han kan syne deg lysvegine.»

«Videnskapen!» — blaaste engelskmanden foraktelig. «Videnskapen! kan den løse livets gaate og dødens hemmelighet! Never! — Og derfor sige jeg: God damn den «sunde fornuft»! — Jeg velge mig den guddommelige ufornuft!» —

«Gudomelegt uvett! Kvafor skulde du *gudomen* for faavet, Thorncliff! Nei menneskja, teologane, deim har skuldi. Deim har funne upp forsoningslæra. Ikkje Gud, ikkje Jesus fraa Nazaret. «Vokter Eder for de falske profeter, som kommer til Eder i faareklæder!» dæ var hans ord.» —

«Right! det var hans ord. Vokte Eder for de falske profeter! — Vogte dig for Jo Gjende, Ivar! Han komme til dig i den sunde fornufts faareklæder. Alvorlig og troværdig. «Staa paa egen fot!» raabe han til dig. «Hjælpe dig selv! Gripe dig i eget haar og drage dig op av vandet! Se ikke til det overnaturlige om hjælp! —

Men naar stormene blæse, og regnstrøm styrte ned, naar verdens nød og ulukke træffe dig, hvor være da profeten? — Da have han gjort dig usynlig, og «den sunde fornuft» have han taget med i reisekufferten.» —

«Ja, akte deg for dei falske profetar, Iva! Deim, som gaar erend for «den sunde fornuft»! Hald deg aat den gudomelege «ufornuften» og profetom hennar! Hald deg aat deim, som kjem med forsoningslæra i munne og brennevinsflaska i lommane!» sa Jo Gjende med skjærende haan og satte sig til aarene.

«Ah, not so!» svarte engelskmanden saktmodig, idet han tok det andre aarepar. «Holde dig ikke til svakt syndig menneske som mig, Ivar! Holde dig til Guds evige ord, at Gud er kjærlighet!» —

Og saa bar det hjemover i den lydløse høstnat, saa det foskokte om baugen. Ikke et ord fra nogen kant, før baaten skurte imot land i osset.

Mr. Thorncliff har længe været kjed av at lage maten sin selv. Efter mange skriverier frem og tilbake har han endelig faat sig overlatt en tjener av en

engelsk ven, bekjendt laksefisker i Romsdalen. For en ukes tid siden kom karen vandrende over Gjendehalsen. En mager langbent fyr med et snodig grævlingeansikt og umaatelig lange øren. John Hopkins heter 'n og gjorde et høist upaalitelig indtryk paa os alle.

Saa nær som paa Nils Baltasar. De to kontrastene, den raggete norske fjeldhunden og den langbente engelske mynden hadde ikke før faat veiret av hverandre, før de var de beste venner av verden.

Jeg hadde straks paa følelsen, at venskapet ikke var ganske uegennyttig. Siden mr. Hopkins lot sig tilsyne, har Nils Baltasar næsten dagstødt avlagt os en visit, og stadig har de to vennene hat noget at forhandle om, sig imellem. Helst bakom skuret, hvor mr. Thornclyff har vinkjelderen sin.

Idag skulde resultatet av forhandlingene komme for en dag.

Jo Gjende og mr. Thornclyff var paa rypejagt i Sikkildalen og jeg paa fiske i Sikkildalselven. Det hadde stridregnet et par dager. Nu var det opholdsveir, varmt og overskyet.

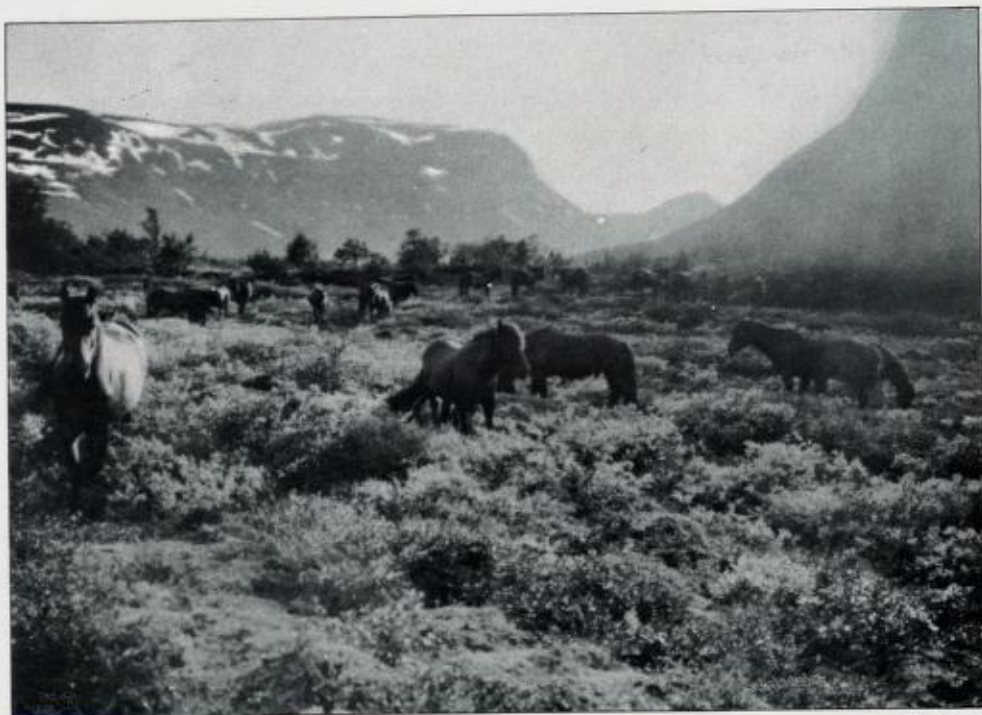
«Skal dæ vera von um aa taakaa fisk i Sikkildalselven, so lyt dæ vera i slikt vêr,» sa Jo, da vi drog ut om morgenen.

Han hadde ret. Ikke før hadde jeg kastet i en av de smaa delta-armene nede i flate dalbunden, før en stor slugg slog sig paa. Og nu gik det slag i slag. Tykt av fisk i den vesle bekken, og slette græsstranden at gaa efter. Knappt en vierbusk, som heftet. Bare jeg aktet mig for at komme saa nær bredden, at ørreten kjendte bevægelsen i græstorven, saa var utfaldet sikkert nok.

Slik fiskelykke hadde jeg aldrig hat før. Ikke 10 minutter mellem hver gang en tre-firemerking laa og sprellet i græsset, glinsende og fet.

Og samtidig gik salutten deroppe i lien, skud paa skud. De hadde nok ikke mindre held med sig, jægerne. Skimtet saavidt brystet og hodene paa dem, saa høit var mangesteds viersnaret deroppe. Da vi møttes igjen ved Øvrevandet, hadde de 30 ryper og jeg 20 fisk, de fleste paa to og tre merker.

Trætte og sultne naadde vi tilbake til Oset ut paa kvelden. Men hvor var det blit av Hopkins? — Mr. Thornclyff hadde bestilt middagen sin til klok-

Fra Sikkilsdalen

Fot. Wilse

ken syv. Men ingen forberedelser at se i kjøkkenet, og manden selv sporløst forsvunden.

Best som vi stod og samsnakket om dette merkelige tilfælde, hørtes en lyd av klirrende glas fra vinkjeldereren. Døren blev aapnet, og derinde møtte os et syn! —

Paa en høi pakkasse midt i skuret stod flasker og fylgte glas. Tvers overfor hverandre, paa hver sin side av kassen, sat Nils Baltasar og John Hopkins, begge like gode og fulde. Idetsamme døren gik op, sank de begge som paa kommando i knæ, vendte de svømmende øine imot os og søkte med lallende stemme at skyte skylden paa hverandre.

«Oh sir, forgive! forgive me! This gentleman has led me astray!» ropte grævlingen.

«Naade! naade! høimæktige engelskmand!» bad Nils med strømmende taarer.

«E vilde inte; forsyne me om e vilde, høimæktige herre! Men denne langbeinte engelske djæveln narra me!»

Synet av de to angrende syndere, som skiftevis bad og forbandet hverandre, var saa uimotstaaelig komisk, at mr. Thorncliff og jeg maatte le høit begge to.

Men Jo Gjende fortrak ikke en mine.

«Som husbond er, so sveinane hans,» sa 'n med et uvillig blik paa mr. Thorncliff, snudde sig og gik.

Mykt og blankt laa maanesølv over fjeldet, dryssende og drivende over elven, der den vandret sine vante veie. Mattere og mildere over de lange bjerkelier, fint som et slør over knat og kamp.

Frem paa moen, bakom de smaa fiskebodene ved oset, brændte et flammende baal. Tre mænd hadde leiret sig om ilden, side om side i fortrolig klynge, de to i græsset, den tredje sat høi og rank paa en kubbe.

I bakgrunden, midtveis mellem oset og Gjendeshø, ræket to brune hester omkring, gnog og ruslet og ruslet og gnog stilfærdig i den lune høstnat.

Men foran baalet, paa den siden, som vendte mot elven, holdt fanden et hus. En lang mager kar med svart tafset haar langt nedover halsen, brune leggings, spraglet sjal knyttet sammen over skulderen gik berserkergang. Saa saa det ut ialfald.

Med benene tæt sammen, hele kroppen samlet, huket han sig ned og hev sig i veiret som en kule. Satte saa avgaarde som en hylende dervisj — rundt og rundt i ring. Sagtnet farten, blev spakere og spakere efterhvert, listet som en lurende tiger over moen, gjorde et rundkast og slog med al sin kraft knortestaven i en rødmalt pæl foran baalet.

Dermed slængte 'n sig bort til de andre, grep den ene av dem i luggen og skrek:

«Nu have jeg taken din scalp, Nils Baltasar! Skaal!»

«Skaal!» sa Nils, da han med besvær hadde faat luggen sin fri fra engelskmandens klo. Tømte saa whiskyglaset sit tilbunds og sprat op som en viskelærsbal:

«Den skalperinga synest e for min del inte viare om, men whiskeyn er pinedød god! — Og naa vil e til vederlag lære dig en dans je, som du inte har set maken til enten i Old England, som du sir, eller i Amerika. Ekte norsk halling, mr. Thorncliff! Har du nogen tid hørt gjeti den! Hei gut! Det er anna slag det end indianerdansen din!»

Men det blev nok bare en skral opvisning i halling, han gav tilbeste, gamlingen. Gulvet kronglet og ujevnt, benene støle og stive, og hodet uklart. Best det var, laa 'n overende med øinene stivt stirrende mot himmelen.

«Denna gongen glatt dæ!» sa Jo Gjende og smaaklukket. «Dæ var for høgt oppunder aasann', Nils! Men gjev deg ikkje, gut! Betre augmaal og slisnare kast, so naar du nok upp!» —

Men mr. Thorncliff lo, saa han laa tvekroket. «Bravo, Nils Baltasar!» ropte 'n. «Ekscellent hallingdans! Ikke set saa god dans i Old England og Amerika. Kom her! Du skal have nyt glas whisky! Det er avskedsfest inat. Imorgen reise jeg ut av old Norge.» —

Gamlingen op i en fart, fik sit glas, la fjæset i høitidelige folder og vilde øiensynlig til at holde en skaaltale:

«Da e fyste gangen traf dig, mr. Thorncliff,» sa 'n og kremtet, — «du mindst det nok. E stod paa flekken ved stein derborte og slængte. Saa kommer du sættendes spellanaken og flyr paa elven.» — — —

«Yes, that's right! mr. Ziegler,» avbrøt engelskmanden. «I remember. Worm! Worm!» lo 'n og hyttet med fingeren.

Det gik et komisk drag av ærgrelse over gamlingens fjæs ved denne mindelse. Øinene plirret, og han tok et skridt nærmere mot mr. Thorncliff, som fremdeles laa i græsset og lo:

«Veit du, hvad e tok deg for den gangen, mr. Thorncliff? — Ja, du maa undskylde mig, men piskadausen tok e deg inte for en tulling, som var rømt fra Gaustad!»

«Gaustad!» sa mr. Thorncliff og saa spørgende paa Jo og fra Jo paa mig. «Gaustad! I don't understand!»

«Bedlam, Norges Bedlam,» oplyste jeg.

«Ahahaha!» lo engelskmanden og veltet sig rundt i græsset. «Ahahaha! Du tænke, jeg være gal i mit hode, Nils.» —

Men saa slog 'n pludselig om, reiste sig i hele sin længde og vendte sig høitidelig, med paatat alvor til gamlingen, som fremdeles stod der og vagget med glasset i haanden:

«Og hvad tænke du om mig i denne stund, mr. Ziegler?» —

«Omforladels! Omforladels!» sa Nils, yderlig forskrækket over det høitidelige alvor, hvormed engelskmanden tok det.

«Naa veit e, atte du er ved din fulde fornuft allikevel, mr. Thorncliff.» — Engelskmanden bukket høitidelig to gange, og Nils fortsatte endda mere forlegen: «Ja omforladels! mangfoldig omforladels, for atte jeg nogen tid kunde tro anna!

Men naa veit e *en* ting til, mr. Thorncliff,» sa gammeln og fik med ett sin troværdige sikkerhet igjen, «naa veit e, at du er en hyggelig og gemenslig kar, som inte holder dig for god til at omgaaes med en skarve hesteleiter. Og det var bare det, e vilde si dig, naa du skal reise fra os. Skaal for dig og Old England!» —

«Megen tak, Nils!» sa mr. Thorncliff i en hjertelig tone og klappet ham paa skulderen. «Du være en god gammel mand! —

And nu, gentlemen,» vedblev han med hævet røst, og sprat op paa en sten, «nu vil jeg gjøre en stur speech for Old Norge:

I have faret i mange lænder, I have staaet i berømte Ægypt, ved ældgamle Nil. Men ikke som ved Sjoa River i gamle Norge. Sture daue hav av kokender vand. Ingen liv, ingen sang, and ner jeg would hoppe ut, straks krokodil løfte sig og smake paa mine ben.

Jeg have ligget i jungl i India, gentlemen, men ikke som i bjerkeli i Sikkeldal. Oh no! no! Ner jeg blev hoga paa liten middagslur, straks boa constrictor komme krubender og ønske at tage mig i fang.

And ner jeg springe hastig op, for at jeg ikke er hoga paa at blive taken i fang av boa constrictor, da staa gule tiger paa anden side i min vei og brøle: Komme i mine labber, engelskmand! That is much better! —

I have faret ved Delaware and Mississippi. I have ligget i wigwam med sioux and iroquois. Ikke som by gamle norske sioux-chief Jo Gjende. Honorable norske mand! Faa aldrig lyst efter engelskmands scalp. No! no! Profet for «den sunde fornuft». Tage bare scalp av sture render.

And os krub og krub i fjeldtop ganske dag. And os tænke, mørke nat skal

De fire ved baalet.

Kristen Holbo

snart træffe os. Men ingen mørker komme. Ingen nat i norske-summer. Maane gaa op, and sol er staaender som i Joshua's dage.

Og norske sol være ikke som sol i Orient. Stikke ikke en mand død and brænde ikke gras tørt. No! no! Venlig sol, eviger vaar paa blaa himmel. Og liten bæk aapne sin mund og synge en lystig sang, og fremmed bæk svare ham langt borte. And thousand blomster bukke sig i sommervind and»

Mr. Thorncliff stanset pludselig op i sin tale og saa sig om. De to hestene hadde uformerket nærmet sig baalet, og enten det nu var tilfældig eller nysgjerrig ved engelskmandens høirøstede begeistring, løftet den forreste hesten hodet saa halshjelden sang.

Dyr og menneske mønstret hverandre et øieblik, saa fik mr. Thorncliff pludselig en tanke, saa det ut til. Ned av stenen sprat 'n, slængte sig op paa hesteryggen og drev dyret frem til ilden:

«Skaal for Old Norge, gentlemen! Long may she live! long! long!» sluttet han sin tale.

«And nu vil jeg ride over norske vidde som my friend Black Hawk paa indianske prærie!»

Dermed satte han avgaarde rundt og rundt baalet. Men det var for meget for gamle Nils. En slik indtrængen paa sine enemerker kunde han umulig finde sig i. Saa fort, de stutte benene vilde bære ham, før han bort til den andre hesten, veltet sig op paa hesteryggen, og saa bar det avsted efter engelskmanden.

«Vaste litt, du engelsmand! — Du vil vel inte lære me aa ride vell — E som er søn has kaptein Baltasar Ziegler! — E som sat paa hesteryggen tjuge aar, før du saa verdens lys!» — kom det støtvis og forpustet. Langt om længe hadde 'n naadd mr. Thorncliff igjen.

«Ah, mr. Ziegler! Good day! Will you ride ikap med Black Hawk! Jeg vedde en flaske whisky, at you blir tapender!»

«Tape for dig, din engelsrad! — Det skal vi bli to om!» knurret gamlingen.

Side om side, tæt indpaa hverandre, galloperde de gjæve ryttere i ring rundt baalet. Et syn for guder! Den vesle undersatte hesteleiteren og den lange magre engelskmand dinglede paa hver sin hesteryg med armene krampaktig fast om halsen paa dyrene. De røde og de svarte haartafsene, den korte skjæve og den lange smale næsen like indpaa hverandre. Skiftevis i sølvhvitt maaneskin og rød-gult ildskjær. Utrop og skjeldsord paa norsk og engelsk om hinanden.

Og saa, best det var, et haardt sammenstøt mellem hesteryggene og et tungt fald i bakken. Og der laa begge de iltre kamphanene paa marken, side om side.

Men da lo den alvorlige Jo Gjende, slik som jeg aldrig har hørt 'n le før.

Saa er han da reist. Nu gled netop baaten hans bakom odden der langt ute paa Sjødalsvandet.

Han er borte. Borte den underlige, ujevne karen, som kunde komme med saa mange snodige paafund. Den venlige, varmhjertede manden, som kunde se en saa dypt og trofast i øinene og gi en saa mange kjærlige ord. Borte! —

jeg kan ikke for det, taarene vil frem, her jeg sitter paa toppen av Gjendehalsen og ser efter ham.

Saa venlig og fortrolig han talte til mig paa veien opover! Stanset op baade her og der, la armen om skulderen min og sa:

«Liten harpemand! liten harpemand! Det gjøre mig saa bedrøvet at skilles fra dig! Jeg have dig saa kjær som Jonathan, Sauls søn, elsket David.»

Og da vi naadde op under den store knausen øverst paa Gjendehalsen, der hvor stien bøier ned mot Sjodalen, da blev han staaende, til Jo Gjende med kløvhesten var kommen avsyne. Saa tok han mig om livet og kysset mig paa begge kindene, og stemmen hans skalv:

«Nu vil jeg sige dig et ord til farvel, Ivar: *Du skal ikke lade Jo Gjende tage makt over dig!* Han være ikke mand for dig. Klok, retskaffen, men koldt hjerte. Selvretfærdig mand. Du skal ikke lade «den sunde fornuft» fryse is paa din unge varme sjæl, liten harpemand! Huske, hvad Guds ord sige: «Bevare dit hjerte for alt; ti av det gaar livet ut!» —

Men du skal heller ikke akte paa min daarlige person, Ivar! Jeg være bare en daarlig profet for «den guddommelige ufornuft». Være som Jonas den profet. Svak mand, ulykkelig menneske. Men *du* skal blive lykkelig. Derfor skal du høre paa Guds evige ord. Og du skal tro for visst, at Gud er kjærlighet.» —

Og saa de siste ordene han ropte til mig langt nede fra stien. «Om nogen aar kommer jeg igjen, Ivar. Da vil jeg besøke dig paa din prestegaard! Huske det, liten harpemand! Farvell! Farvell og Gud være med dig!» —

Fjeldvand.

Fot. Wilse

IV

Saa ødt og stille det er blit efter de to! Vandrer ut og ind og vet likesom ikke, hvad jeg skal ta mig til. Ikke fornoielse i nogetsomhelst, ikke i fiskeriet engang.

Ruslet ned til elven i formiddag for at prøve lykken; men ingen ting at faa. Tankene kom og gik, og tilslut blev de heftende ved Sigrid.

Det blev vel snart bryllup dernede i bygden nu. Bare det kunde bli, mens jeg var i fjeldet. Hvor skulde jeg ellers gjøre av mig den dagen! Stikke mig bort i skogen. Eller møte frem i kirken kanske. Sætte mig paa en av de første stolene og se hende alvorlig i øinene, naar hun kom forbi.

Vandret opover kirkegulvet, fin og skjær, med myrtekransen i det guldgule haaret — — —

Hys! nogen som ropte igjen. — Paa hin side oset. — Aa nei, bare indbildning! Jeg maatte vel snart bli vant til de stemmene. —

Der igjen! Nei, den gang maatte det virkelig være nogen! Jeg reiste mig og saa over til den andre siden. Jo, der stod sandelig et menneske, en lang byklædt kar, derover.

Men som han lignet kapellanen! — Kapellanen ved Gjendeoset! — Uvilkaarlig maatte jeg le. — Kom til at huske paa Jo Gjendes ord!

«Deim kom ikkje langt uppi lidi med honom, før han vart so klar, at han orka 'kje røyre seg, guden aat dei skriftkloke!»

Det var vel lite trolig, at kapellanen skulde taale fjeldluften bedre end guden sin. Saa der hadde jeg nok set feil.

Men da jeg stod ved nøstet og skjøv baaten ut, var jeg sikker i min sak. Kapellanen var det i egen høie person. Men hvad i al verden vilde han her! For et aar siden hadde 'n tat Sigrud fra mig. Var det ikke nok for ham, den svarte kroppen! Vilde 'n ta fjeldet fra mig ogsaa nu! —

«Det er vel student Ivar . . . ,» hilste 'n da jeg la til med baaten. Han var kapellanen i Vaage, som jeg vel visste. — Var ute paa en liten fjeldtur. — Fik kanskje lov at hvile sig litt i Jo Gjendes hytte. Han hadde mange hilsener til mig fra de to, engelskmanden og Jo Gjende. Hadde truffet dem ved Lemonsjøen igaar.

Jeg svarte ha og ja og vilde ro ham over oset. Men han vilde gjerne ha et indtryk av det merkelige fjeldvand først, sa 'n. Om jeg vilde være saa venlig at ro ut paa et stykke.

Mens jeg sat der og drog paa aarene, maatte jeg hele tiden spørre mig selv: Hvad vil dog prestemanden heroppe! Noget maatte være gaat ham imot. Sat der saa blek og stille og saa ut i veiret. Endelig vaagnet 'n, sendte mig et flyktig blik og sa:

«Det er jo teologien, De akter at vie deres kræfter, student . . . ?»

«Jeg hadde engang den tanke,» sa jeg kort.

«Hadde engang!» — gjentok han forundret. «Den som har faat sind og sans oplatt for Guds ords herlighet, opgir aldrig teologien. Denne den dypeste og skjønneste av alle videnskaper,» la han til.

Jeg smilte ironisk. Han bemerket det, og det kom et stramt uttryk om munden hans.

«De bor sammen med Jo Gjende, ikke sandt?»

Jeg nikket.

«Ja,» sa 'n langsomt og veloverveiet. «Samværet med denne mand er vel heller ikke netop den beste forskole for en ung vordende teolog.» —

«Jeg gaar ikke paa skole længer!» svarte jeg spisst.

«Nei selvfølgelig ikke, selvfølgelig ikke! Det var bare saadan figurlig ment!» sa 'n hurtig og bøide over i en anden gate.

Om det var meget fisk i elven? Om jeg vilde betro ham fiskestangen min et øieblik? —

Ja, jeg rodde ham da en og to ganger rundt i oset. Men ikke var 'n fornøiet med fisken, som rimelig var, da han ikke fik nappet, og ikke var 'n fornøiet med rorskaren heller. Jeg rodde ikke paa de rette stedene, mente 'n. Nei længer ut i strømmen, der stod ørreten!

Nu saa, tænkte jeg. Vil du i fossen, prestemand! Ikke andet. Det kan det saktens bli raad for! —

Dermed lot jeg det staa til nedover strykene. Fortere og fortere gik det. Best det var, gled den ene aaren fra mig. Men da blev det opstyr!

«Ro! ro iland! Ser De da ikke! — for Guds skyld! — Det bær galt avsted!»

Jeg smilte ironisk, fik baaten staket ind i en evje, og slap den livrædde gudsmann iland.

Han hadde øiensynlig faat nok baade av mig og fjeldet, bød kort og uvillig farvel og stabbet opover bakkene, det forteste han vandt. —

Saa *det* var løsningen! *Han har gjort forlovelsen forbi, presten.* — Derfor maatte 'n ut og prøve fjeldluften, han iaar, som jeg ifjor.

Jeg blev som maaløs, da Jo Gjende fortalte det. Og ikke sa 'n et ord, han heller, sendte mig bare et prøvende blik.

Men endelig kom det:

«Ja, no er ho laus att, Iva. Um du vil gjeva henne naade att. Og korfor skulde du ikkje dæ gjera? Ser ein vel paa dæ, so skulde ikkje jenta ha sliti skade paa di, ho var trulova. Kom ihug berre all den fine folkeskikken, han

har kosta paa ho! Og derte samvære med ein so gudeleg kar! Eg trur, du har største aarsaki te aa takke presten, eg.» —

Jeg svarte ikke paa spydighetene, men strøk ut og satte mig ved elven.

Hvorfor var dette hændt? — Hvorfor hændte det ikke ifjor? Da kunde alt ha blit godt igjen, — kanskje. Men nu — nu da hun var kommet saa langt fra mig. Nu, da saaret var begyndt at gro — saavidt. Nu skulde det rives op igjen. Og hadde det endda været Sigrid, som hadde slaat op. Men nei, *hun* hadde ikke tænkt at slippe prestemanden sin!

Aa for en vinter det vilde bli dernede i bygden! Den gamle uroen paany. Gjensynet, de pinlige spørmaalene: Teologien, «den herligste av alle viden-skaper!» —

Hun er kommet hjem for en uke siden. Og nu er det ikke en plass saa høit tilfjelds, at de ikke drøfter hendes skjebne. Alle laster de presten og synes synd i Sigrid. Jeg har gaat som paa glør for folkesnakket hele uken; men faafængt at komme undav.

Nu senest kom bror min hjem idag og fortalte, at han hadde kjørt forbi hende paa kirkeveien. Hun saa blek og motfalden ut, sa 'n og saa paa mig.

Jeg holdt det ikke ut lenger hjemme den lange søndags eftermiddagen. Længselen grep mig. Jeg maatte se hende igjen. Om saa bare faa et glimt av det kjære tungsindte ansiktet.

Saa tyst og stille det var i skogen den lune oktoberdag. Efter lange tiders storm og uveir var sommeren svippet indom igjen for at by farvel, det aller-siste. Der laa slik en underlig varm, næsten forklaret glans over fjeld og dal. De vandtørste bækkene hadde faat mælet igjen, og den bleke halvvisne lyngen likesom tat ny rødme i kindene.

Lyse og klare laa gaardene der paa rad i baklien. Høststormen hadde kostet løvskogen ren omkring dem, byttet de fine guldrammene med barskogens sorte brede indfatning.

Jeg visste et furutræ etsteds. En bredvoksen gammel fjeldkall. Under dens knoklete armer møttes vi saa mangan kveld. Der skiltes vi siste gang for to

aar siden. Dit styrte jeg mine skridt og slængte mig i lynget, saapas langt fra stien, at jeg ikke kunde sees. —

Saa lunt og varmt det var paa det spraglete teppe. Blekrøde og blaarøde, lysegule og mørkegrønne baarer, lag i lag bortefters. Blaasort skindtryte og sot, kobret tyttebær, lønlig gjemt mellem kræklingelyng og bregne. Høstens overdaadige retter paa bordduk av guld og silke.

Det var første søndagen efter hendes hjemkomst. Var jeg saasandt i hendes hu endda, hadde hun det ringeste tilovers for mig, saa vilde hun finde veien. Hun maatte, hun vilde komme. Vissere og vissere blev jeg i min sak, der jeg laa og lyttet til skogsuset. Lyd av faldende blade og hviskende meiser, en nysgjerrig lavskrike paa flukt fra træ til træ, fjerne drag av barnestemmer over fra baklien.

Saa med *et* et tørt grættent kraakeskrik like i nærheten. Jeg skvat op og grov mig endda dypere ned i lynget. Det kunde jo varsle, at det var folk paa stien.

Jo riktig, det kom nogen. Lette listende trin. Skimt av en sort kjole. En ung dame, byklædt med straahtat paa hodet. Ikke Sigrid. Men hvad var det? — Den fremmede sætter sig paa stenen under furutræet, — tar straahtatten av. Kveldsol over guldgult haar og skjære barnekinder. Sigrid, du min eneste, mit liv! saa saa jeg dig igjen! —

Men saa blek, saa tungsindig du saa ut, saa forandret i uttrykket dit! Saa onde de hadde været mot dig, menneskene — saa onde! Aa, om jeg turde liste mig frem, slaa armene om dig, kysse tungsindet væk av dine øine. Men nei, det var umulig. Jeg kunde skræmme dig, og hvad visste jeg om dine følelser? — Nei, jeg vilde vente, til du reiste dig. Da vilde jeg følge efter dig. Ja jeg vilde —

Og saa blev vi sittende i skogstilheten vi to. Kvelden sank, og skyggene faldt. Høstløvet raslet, og meisene hvisket. Da reiste du dig med ett og trak veiret dypt og tungt. Vendte dig, og vandret stille tilbake. Og jeg — jeg blev sittende. — Vaaget ikke — *vilde* ikke følge efter.

Hvor det var underlig at se det igjen, altsammen: De grønne træstolpene, altertavlen, utskjæringene, de grimede gamle gudsmænd. To lange aar, siden jeg hadde været i kirke.

Gaard i bygden.

Kristen Holbo

Men da julemorgen randt, kald og klar, solskin over drivende hvite snefaner, klokkeklang dirrende over dalen, da kunde jeg ikke staa imot. Maatte avsted. Høre det endda engang det velsignede julebudskapet. Se hende igjen under det ærværdige kirketaket.

Gudstjenesten var alt begyndt, da jeg kom. Fuldt og varmt slog salmesangen mig imøte:

Han lagdes i et krybberum,
et krybberum.
Ei ende har hans herredom. Halleluja!

Av Saba kom der konger tre,
kom konger tre,
guld, røkels, myrra ofred de. Halleluja!

Hvor de enfoldige ord grep mig. Det var, som om jeg blev barn igjen. Samlet alt mit mot og saa over mot kvindesiden.

Jo, der sat hun paa sin gamle plass under træsøilen, det lyse hodet bøiet over salmeboken. Først da siste vers var sunget, løftet hun det som med en rask beslutning, og saa til den andre siden.

Vore øine møttes, og slap ikke hinanden i flere sekunder. Først blev hun rød som blod, saa likblek; de blaa barneøinene tilslørtes. Men gjennom taa-
rene brøt et svakt smil frem — varmt som et solstreif.

Saa vendte hun hodet igjen, og saa ned for sig.

Og menigheten sang, og gammelpresten messet for alteret, og gik paa prækestolen i sin hvite messeserk. Og jeg sat der og hørte og hørte — og sanset ingen ting uten Sigrid.

Da faldt mine øine paa «Jakobs kamp med Gud»:

Jakop brøts met Gud.

Atter stavet jeg mig igjennem de rare bokstavene gang paa gang, som paa konfirmationsdagen. Atter brøtes jeg med Gud. Men nu var striden haardere, aa saa langt haardere! Skulde jeg bøie mig, kaste alle tvilene overbord. Vælg prestestillingen og — Sigrid. Jeg visste jo nu, at hun holdt av mig fremdeles.

Da var det, som om det løsnat noget i mig. «Du skal tro for visst, at

Gud er kjærlighet,» sa mr. Thorncliff. Ja, jeg trodde det. Ja, jeg vilde, — efter gudstjenesten vilde jeg gaa like bort og tale med hende. —

Men da gudstjenesten var forbi, stod det saa mange folk utenfor kirken. Nei, ikke her, men ved kirkegaardsporten eller utenfor landhandleren eller nei, derborte, hvor veiene møttes.

Men da jeg nærmet mig veiskillet, bøide netop to mænd imot mig, den ene liten og undersat, den andre høi og rank, med spænstige skridt og skarpe fjeldmandsøine.

Det var Jo Gjende. Det gik som et stik igjennem mig. En underlig blanding av sorg og lettelse.

Og mens vi stod der og pratet sammen, kom hun langsomt imot mig, sammen med nogen andre unge jenter. Jeg snakket iver om løst og fast og saa ikke tilsiden. Men da hun vel var kommen forbi, vendte jeg hodet og saa efter hende. Og da snudde hun sig hun ogsaa, og vore øine møttes igjen. Jeg fik et blik saa saart, saa bønfoldende, at det skar mig i hjertet.

«Ja, no kan du tru, dæ er vakkert i Brurusten,» sa Jo Gjende, «no skulde du gjera deg ei ferd tefjells, Iva.» —

Nytaarsnat paa Brurusten. Det var formelig festlig i stuen hans Jo. To talglys paa det gamle stueskapet, og et paa høvlbænken. Sprakende baal paa peisen. Det blinket og lyste paa snekker-amboet og de mange riflene rundt om paa væggene.

Den store høvlbænken gjorde tjeneste som festbord, og opdækningen svarte til bordet: Flatbrød, smør, mysost og spekekjøtt — to store spølkumer med rykende kaffe. Det var alt.

«Rettane er korkje mange hell fine,» sa Jo, «men dæ trengst ikkje hell. «De rige er skrøbelige og tunge, saa at de have møie med at bære deres legemer,» si Holberg'n. «Men de fattige ere sunde og rørlige; thi fattigdom føder, men feder ikke,» sir'n.»

Jeg saa bort paa ham, der han sat mager, men sterk og spænstig, og uvilkaarlig maatte jeg smile. Synd, at ikke gamle Holberg'n levet og kunde se ind.

Et mere slaaende bevis paa sandheten av sine ord kunde han ikke ha fundet. Nei, han kunde nok bære kroppen sin, den karen! Og saa hadde 'n al sin dag levet paa flatbrød, tørt spekekjøtt og tynd kaffe.

«Der gaar folke i bygdi og ynkast ivi meg for levemaatin min,» blev 'n ved og smilte lunt. «Eg tenkjer dei kan ynkast ivi seg sjølve, eg!

«Jeg kalder den rig, som udi sin fattigdom synes at have overflødig nok,» si Holberg. Eg live bære eg hell døkk i bygden, Iva.» —

Nogen minutter før nyaaret gik ind, reiste vi os og gik ut paa tunet.

Kold og klar laa vinternatten over de endeløse skogene. Fjernt i øst løftet Mukampen den høie hvite skallen sin og saa ut over Murudalen, og i syd laa Refjeldene og stængte med sine skarpe taggete tinder.

Det var saa stille, stille, at vi kunde høre vor egen aande. Stjerner tændtes og sluknet og tændtes igjen. Skogene drog saavidt veiret, Sjoa sukket i de svarte ishullene.

Vi stod med klokken i haanden og saa utover. Saa kom det høitidelig fra Jo:

«No ringjer han inn, Iva. No ringjer han nyaare inn, den Almagtuge. No gaar høgnessa hans ivi all jordi. Høyr kor dæ susar! Men bjo ikkje te aa tyde ordi hans. Dæ orkar ikkje menneskja.

«Den lærdeste teolog kjender ikke Gud mere end den ringeste haandverksvend. Evighet, almakt, uendelighet er ord, som tales hen i veiret og rører os ikke. Det er farlig at tale om Gud, selv om vi sier sandhet.»

Men bie tes imorgo, Iva. Da stabbar 'n gamlefar uppaa preikstolen, og han greier nok aa tyde den Almagtuge, han.» — Dermed gik 'n kneggende ind.

Men jeg blev staaende og se utover. Imorgen sat hun der igjen under den grønne træsøilen. Og naar salmen var slut, saa vendte hun hodet. Men nu var plassen tom. Det sukket sakte fra Sjoa, og uvilkaarlig maatte jeg sukke med.

En halv times vei fra Brorusten — like ved veien ligger det nogen svære klippeblokker. Hver gang vi gaar der forbi, blir 'n Jo staaende og fundere:

«Har du sett so rare steinhympi, gut! — Sjaa denne mørja med smaastein, som er elta inni rette grunnfjelle. Korleis kan deim vera kome inn der, tru?»

Og korleis kan desse fjellhympi vera komne hit ned? Dei har visst vore paa langferd, eingong atti verdi, dei karane. Skal undras paa, um dei ikkje har aatt heime ein stad burti ved Memurutindane. Sama steinslage i deim som i desse. —

Væte og kalde har vel sprengt deim utur fjellveggen eingong, kan eg tru. Og so har vinn og vatn og brea gjeve seg ihop um arbeie. Kitta og elta og mura ihop i nokre tusen aar, tes deim har faatt smaasteinen te aa hengje vel med. So har brean sist teki heile hympi paa ryggen og gjeve deim fri skjot nedte aat Brurusten. —

Eingong for nokre hundre tusen aar sia.»

«Hundrede tusen aar!» sa jeg med et tvilende smil.

«Ja, igaarkvell va dæ ikkje,» svarte Jo tørt. «Og ikkje for 6000 aar sia hell. Deim kan no seja kva deim vil, dei skriftkloke, ein treng berre sjaa paa fjellsiuene, so ser ein, at jordi er gamlare hell 6000 aar. Men deim har nok likeso god greie paa, kor gamal jordi er, som deim har paa Gud og hans natur, dei karane!»

For aartusener siden var det — i den graa urtid. Langt vesterfra, fra det store hav kom jøtnene rusende, vilde og ustyrlige, hode bak hode, skulder ved skulder, blaanende panser og skinnende hjelmbusker.

Ved Bygdins og Gjendins strande stanset de op og fylket sin hær. Foran dem laa landet der øster i morgensolens guld. Skogklædte aaser, ryg bak ryg, — helt ut i den blaa synsring. Men lave og ydmyge, med grønne daler imellem og syngende elver og smilende eng.

Da vaaknet begjæret i de arge troid. De slog sine skjold, og hæskriket steg. Og alle de fattige aasene der øster skalv, og skogene vred sig, og dalene sukket. Skulde de bøie sig for den raa vold!

Nei, aldrig i evighet! Og de stimlet sammen og satte ryg mot ryg. Og de skruet og skruet og veltet og skjøv sig, den ene over den andre.

Til det laa en mur mellem dem og fienden. Høi som himmelen, urokkelig som jordens grundvold:

Hedalsmuen.

Hedalsmuen.

Fot. Wilse

Men langs efter Gjendins og Bygdins strander laa jøtnene og stirret. Hærskriket stilnet, og skjoldene sank.

Og slik blev de staaende i aartusener, staar de den dag idag. Hode bak hode, skulder ved skulder, blaanende panser og skinnende hjelmbusker.

Og foran dem reiser Mukampen sig, idag som for aartusener. Like tryk og trodsig. Og naar østenstormen gaar over fjeld og fly, da runger det fra Hedalskjæmpen:

«Hit og ikke længer.» —

«Fjeldtø» kaldes det. Sætter ind midt paa koldeste vinterdagen. Kommer som kastet paa det stivfrosne fjeld, lydløst, listende, vet ikke hvorfra og hvorhen. Det kolde blaa himmeløie faar pludselig et varmere skjær, barskogen en dypere tone. En duft som av muld og vaat mose, et sakte sus i trætoppene: »Fjeldtø». —

Lange vinternætters tyngsel falder, slag i slag. Lutende gran reiser hodet. Tungvindte grener ryster sig for snelaget, mismodige meiser vaagner og smaa-titrer: Vaar! Vaar!

Men alle de smaa tyndklædte buskene i skogen er, de slænger stasen sin: Søljer og perler og kostelig sølv. Av med det altsammen! Trængs ikke længer; for nu kommer vaaren, vaaren! —

Men det er ikke vaaren, bare fjeldtø. Bare vinteren, som drømmer en stakket stund. Vel naar han slaar øiet op igjen, det kolde blaa øie, og ser utover. Da stivner al skogens varme graat til is, og meisen, stakkar, han tør ikke titre engang. —

«Fjeldtø»! Aa jo, jeg skulde da kjende det, jeg ogsaa. Har prøvet det ofte nok i det siste. Men endda saa kan jeg la mig narre gang paa gang, jeg som smaaabusken.

Sat utenfor Toldstadsæteren idag. Tindrende kold og klar vinterdag. Slik en vidunderlig farveskygning paa aasene utover! Nærmest under sæteren et stænk av grøn furuskog. Længere ute sorte og brune aasdrag. Endda længere borte varsomt prøvende skjær av blaat. Renere og renere, sikrere og sikrere utover, indtil fjeld og himmel yderst i synsringen gik sammen i et stort mørkeblaat ocean.

Men rundt om stølen den drivende hvite sætervidde, helt op imot Mukampens sollyse pande.

Saa underlig bortgjemt de graa sæterhusene laa der i snehavet. Bare det øverste av hagfellen synlig. Hvite driver helt opunder vindusglasset. En krans av blanke istapper langs takskjegget.

Men mellom snefanene og sæterveggen hadde vinteren levnet en ørliten haveplet med mose og visne straa. Og som jeg sat der og saa ned i den vesle haven og ind i den ensomme sæterstuen, — saa kom det. Luften blev med ett saa lun og lind. En duft som av muld og vaat mose. Dryp i dryp fra istappene. — «Fjeldtø».

Lange vinternætters tyngsel faldt. Lutende tanker skjøt ryg, mismodige følelser reiste sig og titret: vaar! vaar! Uklare spørsmål løst og fik mæle:

Hvorfor sat jeg her i ødemarken! Hadde jeg ikke en liten haveplet ensteds jeg ogsaa! To varme blaa barneøine, et trofast menneskehjerte. Hvorfor i al verden sat jeg her og frøs i vinterkulden! —

Men nu skulde det ogsaa være slut! Vaaren var kommen, vaaren!

Men det var ikke vaaren. Bare fjeldtø, bare vinteren, som drømte en stakket stund. —

«Ja, rett ein slik vinterdag i fjelle! Du kan ikkje sjaa noko vakrere for augom!» sa Jo Gjende om kvelden. «Og soleis som slik ein vinterdag kan stæle baade hug og viljel»

Hvorledes skal jeg komme over det! Gud i himmelen, hvorledes skal jeg komme over dette møte! Skjælver endnu i alle lemmer, naar jeg tænker tilbage.

Vi hadde været opunder Fuglhø for at se effen ren, han Jo og jeg. En tømmerkjører fra Randsverk hadde set en umaatelig flok ovenfor Fuglsæteren en av dagene. Mindst 1000 dyr, mente 'n. Saa maatte Jo Gjende avsted, og for en gangs skyld slog jeg mig i følge med 'n. Det kunde være morsomt at se slik en myldrende flok paa vintersneen.

Men rensdyr fik jeg ikke se. Slag nok efter dyr bortefter hele fjeldsiden, men ikke et levende væsen. Solen sank, da jeg satte nedefter de glisne bjerke-liene ret over sæteren. Haard skare og brat lænde, saa det bare blev at krysse og krysse sig frem paa skiene. Træt og anpusten slængte jeg mig omsider i sneen.

Ret foran mig reiste Troldhø den hvasse ryggen sin. De svarte furete fjeld-ribbene skinte rødt i solefaldet. Længer nord laa Kvittingskjølen og stængte for dalen. Endeløse hvite snevidder, den ene over den andre — drivende av kveldsol — de saliges land. Men indimellem de to fjeldmassene smøg Tesse-vandet sig som en kjælen huskat. Det laa ikke sne paa det, og den grønne isen lyste saa underlig lønlig i dæmringen.

Saa lunt og hyggelig røken steg fra sæteren dernede. Ute paa tunet, rundt om den store vedhaugen, gik gjetene og stangtes, akkurat som midt paa lyse sommeren. Jeg fik stikke indom og faa mig en kop varm kaffe, før Jo kom. Han var ellers like i hælene paa mig.

Det var næsten mørkt i den store sæterstuen, da jeg kom ind. En fintbygget jente i vaagedrakt med det lyse haaret utslaat over ryggen stod bøiet over peisen, ifærd med at nøre op.

Ved min hilsen snudde hun hodet, men det var for skymt, til at jeg kunde dra kjendsel paa hende. Men saa tok ilden med ett fat i en tyrikub. Hele rummet laa pludselig klart og oplyst og — der stod vi ansikt til ansikt, Sigrid og jeg — vi to alene midt op i fjeldensomheten. —

Hun var den, som brøt tausheten. «Er *du* paa disse kanter, Ivar?» sa hun med usikker røst og et svakt forsøk paa at smile.

Jeg fik frem noget, som at det vel var endda rarere at træffe hende heroppe. Hun trak veiret dypt en og to ganger; saa sa hun hastig og stakaandet:

«Jeg er paa besøk hos Mari Storvik. — Bare en ukes tid. — Nu netop gik hun ut i fjøset for at melke. — Karfolkene vore er ute og kjører ved. — Du faar sitte ned, Ivar.»

«Tak! men det blir vel ikke stunder til at sitte ned,» sa jeg. «Jo Gjende er her om et øieblik. Vi har været ute efter ren.»

Der gik som et ryk igjennem Sigrid, da jeg nævnte Jo Gjendes navn. Hun saa paa mig med et urolig blik og krammet med hændene i forklædet. Saa sa hun pludselig i en bønlig tone:

«Hvorfor holder du dig saa meget til Jo Gjende, Ivar?»

«Fordi han er et menneske, jeg kan lite paa. Og det er ikke saa mange av det slaget,» sa jeg i en bitter tone.

Hun saa bort og tiet. Saa vendte hun hodet igjen, og det stod taarer i de blaa øinene:

«Det er kanskje flere, end du tror allikevel, Ivar.»

Jeg svarte ikke, og det blev stilt i stuen igjen.

Saa kom det sakte og saart: «Har du ganske opgitt at bli prest nu, Ivar?» —

«Jeg har saa, Sigrid.»

«Har — har *jeg* nogen del i — at det er blit slik?» — Det kom avbrutt

Ivar og Sigrid.

Kristen Holbo

og med sviktende røst. Jeg svarte ikke. Der famlet nogen efter dørhanken derute.

«Saa — saa ber jeg — ber jeg saa inderlig, at du vil tilgi mig, Ivar!» —
Ind traadte Jo Gjende, høi og rank.

Se saa! Saa sitter vi da godt og vel ved Gjendeoset. Endda længer inde i ødemarken og dypere i vinteren. Bare hvite snevidder, sovende vand og tindrende stjerner. Stille kold død, hvor 'n vender sig.

Nu maa jeg da endelig engang være sikker. Sikker for «fjeldtø» og — for en stakkars maktløs kvinde! —

Han har git sig over elven nu, rent git sig over. Kjender den ikke igjen den muntre karen, saa stille og fortænkt han er vorden. Men haardt holdt det, og tid tok det for isen at faa til. Mange knep og stor argelist maatte 'n bruke for aa slaa broene sine. Og svare stræv hadde sneen, søster hans, der hun luntet bak-efter og lempet og lettet paa de hvite drivene, for at faa dem til at falde jevnt.

Men de gav sig ikke, de to. Kortere og kortere blev det mellem isbræene, og mere og mere paagaende blev sneskavlene, la sig ut over aapningene — og lukket for det siste fattige himmellyset.

Og saa en dag gav elven op. Sommerdagens farende svend blev en adstadig drømmer. Og jeg vandrer til hans leie, sætter mig paa sengekanten og ser ned i det sorte elveleie:

«Saa stille du er vorden, gamle ven! Og saa underlig du taler — langsomt og dæmpet — som i drømme:

Hvad lider det paa dagen, du deroppe? —
Kommer ikke vaaren listende engang? —
Tungt er at fare her i mørket ene,
saart er at savne fossekallens sang,
og sneppen, sneppen mellem stene. —

Alle mine venner har forlatt mig,
gjemte sig i sjoen, endeløs og graa.
Tungt er at fare dypets dunkle stier,
saart er at savne himmelhvelvets blaa
og trostens, trostens melodier. —

Hvad lider det paa dagen, du deroppe? —
Kommer ikke vaaren listende, hys, hys! —
Tungt er at hvile her i dødens dvale,
saart er at savne sommersolens kys
og skogens, skogens dype tale.

Stille og maanelyst, stigende kulde utover kvelden.

«Sjuogtredve celsius!» melder Jo tørt, og slænger fra sig en svær fange ved.

Vi fyrer paa og fyrer paa; men varmen gaar like fort ut, som den kommer ind. Snart isnende koldt, snart smeldende varmt. Snart smeld fra ilden, snart fra frosten i væggene.

Saa trækker vi paa os alt, vi eier og har, og kryper under skindfelden. Smaat og smygende glir maanelyset ind i stuen, lister og lister sig frem, til det naar sengen hans Jo. Høi og alvorlig som en Israels profet sitter 'n der og præker korstog mot de kristne:

«Deim kallar seg kristne,» sier 'n, «Kristi følgesveinar! Ja, fine følgesveinar, han har, profeten fraa Nazaret! Kristus reiste eit aandelegt tempel, han. Grunnmuren var *sanning*, stolpane, som bar kvelven, *brorskap* og spire *sjælsfred*.

Men dei kristne hjelpesmennane hans — kva er dæ for bygna'er deim har sett upp tru? —

Eit aul utav kjørkjor verdi rundt, mura upp av stein og marmor, kitta ihop med kalk! Og i slike laage drengjestugur skulde han vilja fløtja inn og bu uti, han som himil ivi himil ikkje kan rymme!

Kva trur du, han vil seja, Kristus, um alle desse husmannsplassane deres, um han kom att? —

«Ve eder i kalkede gravel!» vilde han seja. «Jeg reiste et tempel, I har

gjort det til et fangehus. Jeg forkyndte Eder sandhet; men I har vendt sandheten til løgn. Jeg synte Eder, at Gud er en aand; men I har skapt 'n om til en gammel lægdekall!»

Lat oss so glytte ut og sjaa paa *kjærkjestolpane*, Iva. «Du skal elske din næste som dig selv,» sa Jesus.

«Amen!» messa hjelpesmennane. Dermed sette dei inn i verkstadane sine og te aa hamre og saga og snikkre og smie sverd og klør og klypur og tummeskruvar og tænger — all den satans ambo, som brorskape *deres* kunde ha bruk for.

Kva trur du, han vilde seja, Kristus, um han kom att og fekk sjaa all den staute amboi, kristen-kjærleiken deres har laga seg te?

«Ve eder, I mordere!» vilde han seja. «Var det derfor jeg lot mig slaa paa korset, at I skulde korsfæste hverandre i mit navn!» —

Og so *spire*, Iva! Ja, kva slags spir kan lata seg reise ivi slik stakkarsdom? —

«Fader, jeg vil befale min aand i dine hænder!» sa Jesus. Dæ var sjælsro midt i dødsstriden, dæ! Men dei kristne handverkssveinane hans verdi rundt, korleis enda dei arbeidsdagane sine? Ank og ynk og gruv og graat, djevelotte og helvites-synir — eit tusenmaalugt yl gjennom tidirne.

Dæ er «frugten av Kristi forsoning», som dei skriftkloke kallar dæ!» —

— — — Maanen hadde rømt stuen efterhvert. Ovnstiden sank og tok i og sank og tok i igjen, akkurat som talen hans Jo. Jeg laa og hutret og frøs og hørte i halvsøvne duren fra dem begge:

«Ank og ynk og gruv og graat og ank — og ynk og — gruv — og graat — — og ank — ynk — og — — — .»

Der sitter en fugl under ur og bræ,
i mulm og morgenrøde.
Dens bryst gaar i ett med den hvite sne,
dens blik er som uren sort at se,
dens sjæl som det store øde.

Hvert vingede kryp paa den vide jord
det har dog sin sang at kvæde.
Den vildene fugl, som i fjeldet bor,
den eier ei sang, den har ei ord,
ei ord for sin sorg og glæde.

Og skal jeg da vandre min stille vei
høit, høit over lund og lide, —
du vildene fugl, da lær du mig
at gjemme mig væk i held og hei
og dølge min fryd og kvide.

Kassim, Arabia, Marts 185—.

My dear Ivar!

Nu will I sende dig some ord fra Muhameds land.

Som Abraham, den patriark (ak! ikke aldeles saa retfærdig!) sitte jeg utfor min pauluns aapning. Dagen will snart gaa at lægge sig, and the noble palme-trær bukke sig og hviske sammen over min hode. Ner jeg løfte mine øine op, ser jeg den store steppe fuld av faar og kameldyr. Men langt, langt borte i horisont lyse huje ørkenfjeld som røde karmoisin.

Og jeg strække min haand ut efter den store lerkrukke og fylde min sølv-bæger med søt palmevin. Den skal styrke min sjæl efter megen møisommelighet. —

Ti some days ago er jeg kommen lykkelig ut av meget farlig eventyr. Tilsammen med my friend Burton have I gjort pilgrimsreise til den hellige stad Mekka. Havde det blevet erfaret, at os var kristenmennesker, havde vort liv været ute. Men os gjorde hodet glat som billardkule og kastet Afghaner-kappe om vor urene krop, og ikke en sjæl have erfaret, at to kristenhunde luret sig ind i den hellige «Kaaba».

And vore vanhellige øine have skuuet «den sorte sten», og vor skidne mund drukket av «Zemzem», den Paradisets cisterne. Tvil! Tvil! I sværge dig, Ivar — smakte som vandet av Styx, den helvedes river! —

Den fordummede smak henger endda fast i min hals. Derfor strækker jeg paany and paany min haand ut efter den store lerkrukke og skylle min mund ut med noble palmevin. Skaal! —

Og se! Som jeg sitte her utenfor min pauluns aapning, og mine øine fare ut over Kassims steppeland — se! da vise sig en beautiful «Fata Morgana»! Den grønne steppe røre sig and blive til muntre bølger. Huje fjeld reise sig kringom, and noisy elv drage glad paa eventyr.

Men i elvocos ligge smaa fiskehutte, og utfor paa grønne odde staa en young fishing gentleman.

Og jeg fæste mit øie skarpt paa ham, and jeg reise mig hurtig fra min pauluns aapning and løfte min sølvbæger: «Skaal Ivar!» —

Thank you for brev. Du skrivet, at presten gjort ende paa sin kjærlighet. Certainly have Gud styret det saa. Det være ikke til lukke for dig at gaa alene i verden. Will du høre paa godt raad, *da se at blive god ven igjen med din darling*. And «*præterea censeo*»: bliv prestemand, Ivar! bliv prestemand! —

Og nu maa jeg gjøre ende paa mit brev. Det blivet mørk nat, og min ven Sheik Akmed Ibn Zijad nærme sig min telts aapning for at underholde sig med mig en liten time. Gud være med dig!

Yours affectionately
James Thorncliff.

Hun har tat tjeneste paa Stutgaangssæteren i sommer. Like ved Sjodalsveien. Skjønner saa godt aarsaken.

Der kan hun sitte ved vinduet og holde øie med hver, som vil ind og ut i fjeldet. Vokte paa dem, akkurat som ved en beleiring.

Men jeg overgir mig ikke. Der er kommen som en trods over mig i det siste. Nu da presten har vraket hende, — nu er *jeg* god nok. *Nu* faar *jeg* lov at melde mig igjen.

For nu er det lykkes hende at stænge livsveien min imens; helt og uoprettelig stænge den! —

Saa! — Nu er beleiringen hævet. Veifarende mand kan frit røre sig igjen. Men underlig nok — aldrig har jeg kjendt mig saa tung og trist tilsinds, som nu jeg er fri.

Jeg visste, avgjørelsen maatte komme snart, og igaar faldt den: Brev fra Sigrid. Hun vilde gjerne tale med mig. Om jeg hadde tid til at se indom.

Saa tok jeg fiskestangen og rodde over oset. Men Jo Gjende maatte nok ha tat mistanke allikevel:

«Du vil freiste storfisken længer sørpaa idag,» slængte 'n efter mig.

Og da jeg nikket, la 'n til med et underfundig smil: «Ja idag er dæ von um, at han vil hænge paa for dig. Lykke te med fangsten!» —

Hun maa ha set mig nede paa veien og skyndt sig ut; for da jeg langsomt drog mig opefter sæterkveen, stod hun der og ventet bak hagfellen.

Det fine støvregnet, som hadde staat paa hele formiddagen, hadde git sig. Skodden lettet og steg tilveirs eller drev i lange tynde remser midt efter fjeldsiden. Her og der et skimt av blaa himmel. Sakte drys av regndraaper fra busk og snar, skingrende lerketriller over sæterkveen. Sol i luften! Sol i luften! Snart vil den bryte frem. Snart. —

Og der stod hun i sin vakre vaagedrakt. Ansiktet blekt av bevægelse. De kjære blaa øinene saa dype og alvorlige.

«Tak fordi du kom!» hvisket hun. Barmen gik urolig. «Jeg *maatte* tale med dig, Ivar.»

Jeg saa til siden. Det blev stilt imellem os. Saa tok hun likesom en rask beslutning:

«Jeg fik ikke svar paa det, jeg spurte om, sist vi møttes: Har *jeg* skyld i, at du ikke vil læse til prest længer?»

«Aa ja, *du* ogsaa, Sigrid,» sa jeg, saa mildt jeg formaadde.

«Kan du ikke ændre den beslutningen din?» kom det fort og bønlig.

«Nei, jeg kan ikke, Sigrid,» svarte jeg sakte.

«Aa gjør det! Gjør det — for min skyld!» — Stemmen brast. Øinene fylldtes med taarer.

I samme stund brøt solen frem og la sin varme glans over den lyse skikkelse. Aldrig hadde hun været vakrere, og aldrig hadde jeg været nærmere ved at gi tapt.

Ivar og Sigrids møte paa sæteren.

Kristen Holbo

«Jeg kan ikke, Sigrid,» sa jeg hæst. «Jeg tror ikke lenger paa prestelæren.» —
«Tror du ikke!» — Hun sendte mig et angstfuldt blik. Saa sank hun like-
som sammen og la hodet paa gjerdestokken.

«Aa herregud! Herregud!»

Det skar mig i mit inderste hjerte at se hendes sorg.

«Du faar ikke ta det saa tungt, Sigrid,» sa jeg og strøk hende over haaret
en og to ganger.

Men da løftet hun hodet med et ryk, grep haanden min og saa mig i øi-
nene — længe og inderlig:

«Aa, forlat mig alt det onde, jeg har gjort imot dig, Ivar!»

«Ja, jeg forlater dig, Sigrid.» —

Det blev stilt igjen. Saa kom det sakte og avbrutt, som efter en sterk indre
overvindelse:

«Kan det ikke — er det umulig — kunde det ikke bli som før mellem os,
Ivar?»

Kjærlighet og trods kjæmpet et sekund en haard kamp indeni mig — lêng-
selen efter at dra det kjære hode ind til mig og bitterheten over to lange aars
lidelse.

Saa seiret trodsen.

«Ja, idag er dæ von um, at han vil hængje paa for deg!» —

Nei aldrig! Lempelig løsnet jeg haanden min fra hendes og tok et skridt
tilbake.

«Ja, det er umulig,» fik jeg frem, jeg vet ikke selv hvorledes.

Saa vendte jeg mig og gik langsomt nedover stien uten at se mig tilbake
en eneste gang. —

Fjeldvand.

Fot. Wilse

ANDEN BOK

I

Su, su, sudelisu!» — Det er den gamle fjeldfuruen paa baksiden av hytten. Rister paa hodet, bøier de knoglete grenene ned mot taket og banker paa, sakte, ganske sakte.

Ja, jeg hører, gamle ven, skjønner saa godt, hvad du hvisker ned igjennem peisaapningen: «Su, su, sudelisu! — Ut, ut, søndavind, fiskeveir!» — synger du.

Vet det nok, men først maa Odd og Agne kunne leksen sin. Underlig med de dyrene! Nu har jeg holdt paa med dem hele vinteren. Men ingen vei er jeg kommen. Vil ikke riktig bli godvenner, de to.

Kom hit, Odd! — Ja, du er villig nok, stakkar. Det er Agne, det staar paa.

Sitter derborte under sengen og gnistrer med de grønne vildkatøinene. Vil ikke frem, saalænge jeg holder paa med dig. Hun er misundelig, kvindfolket. Taaler ingen ved siden av sig.

Men du lyt taale det, pus! Har ingen anden at leke med heroppe. Bli nok en god læremester for dig, det store fjeldet.

«Se saa! slut for idag! Ut med dere begge to! Hei, som de sætter avgaarde! Hver sin vei, Odd opefter bjerkelien, paa jagt efter svarttrost, visper med halen og halser.

Men Agne! Hvor blir der av Agne! Ingensteds at se — jo der! Ligger hun ikke der og lurar midt op i grønne bregneskogen. Bare saavidt 'n skimter den runde røde ryggen over det grønne.

Hei for et tigersprang! Stakkars lemæn! Hører 'n pipe helt herop.

For en jonsok! Trettende sommeren i fjeldet, tredje i hytten min ved Leirungen. Tusen gyldne ildtunger i bjerkeløvet. Myggedans og serisspil. Syngende smaabølger under vierstranden.

«Su, su, sudelisu!» — Ja, nu kommer jeg, bestefar! Det var nok paatide, jeg la dalen under mig. Vilde nok mere end gjerne bli mig kvit, bror min. Skjønte det saa godt paa 'n.

«Vil du ha Blakken, fær du taakaa 'n imorgo den dag!» sa 'n. «Atti vikune har oss betre aa bruke han te!»

Bedre bruk end til at skyse slik en unyttig fyr ind i fjeldet! Aa ja, skjønner det nok. Jeg er saa inderlig overflødig dernede. Duger ikke til noget i verden. Saa spodsk han smilte, da jeg løftet buret med Agne op paa læsset!

Og alle de smaa ørfine fanteordene, folk slængte efter mig bortefter veien. Like til stakkaren, han Ola Næsset, saa skulde 'n være morsom.

Men hvad kan jeg for, at jeg ikke er som andre!

«Su, su, sudelisu!» Ja, syng du, bestefar! Syng mig glad igjen! Du skjønner mig, du.» —

Det er underlig med grandfolk, saa let de har for at bli usams, paa fjeld som i dal. Her ligger jeg nede ved fjeldbækken og soler mig og ser op i det

blaa. Rundt om gaar snakket om løst og fast. Smaakryp tisker, sommerfugl seiler og suller, og bækken klukker ustanselig av sine egne indfald.

Men saa blir det med ett et ustyggelig styr og staak opunder elvebakken. Jeg snur hodet og ser opover. Det er nok brisk og vier, som er røket ihop, ser det ut til.

Vieren bred og makelig opefter elvebakken. Brisken stiv og strunk som en hagfell øverst paa skrænten.

«Du da, din stridbuk!» roper vieren opover. «Hvad gagn gjør du egentlig heroppe i fjeldet, du da!»

«Er dæ med deg, blautingen, eg skal mæle meg!» svarte det ovenfra. Han snakket kavende vaagemaal, brisken.

«Ja, netop, din tull!» lo vieren. «Jeg holder aapent bord for hver og en, jeg Venner har jeg paa alle hold. Til mig tyr trost og and, rype og rugde, hare og heilo, saa tidt de er i nød eller vil ha hus og hygge. Til mig kommer bækken trallende, yr og glad, for at slaa av en prat

Smørblomst og maristak, guldris og gjeiterams og harelab og svinemelk og hundre andre — hos mig har de husly lange lyse sommeren. Og ingen ting tar jeg av dem til vederlag. Bare simpel tak.

Du da, din stakkar! hvem hygger sig til dig, saa sur og sær du staar deroppe paa elvebakken!» —

«Eg er ingen gjestgjevargard for all verdi! I di har du rett,» kom det rolig ovenfra. «Eg opnar ikkje hjarta mitt for kvar og ein. Men den eg eingong har valt meg te ven, honom svik eg aldrig.»

«Og hvem er den lykkelige?» lo vieren haansk.

«Svara meg fyrst paa eit spørmaall» sa brisken: «Kor gjere du av dei mange venom dine, ner somaren sloknar? Du tigjer still, stakkar; men eg skal svara for deg. Naar somaren sloknar, og bladi dine fell, da fell au heile herlegdomen med same. Gjestgjevargarden fær laas for dør, og venskape sloknar.

Og kvar blir dæ utav venom? —

Jau, da kjem deim aat meg: rupa, haren, trosten og alle dei liv, som att er i fjelle. Korleis vilde dæ elles gaa med deim, som er so berrsynte i den kvite hamen sin, um deim ikkje hadde huse mitt aa ty seg aat! Ørn og kvitørn,

ræv og hujo og alle dei matkjære stor-etarane i fjelle vilde halde herregjestebo paa deim kvar einaste dag, so lengje cit liv fanns att.

Du, stakkaren, kann ikkje hjelpe deg sjøl, enno mindre andre. Du er grepa te leikarstugu ljosaste somaren, men naar aalvore meller seg, lyt nok andre taakaa av deg.»

«Ja, naar de ingen andre har, da kommer de til dig, det vet jeg nok!» haanlo vieren. «Naar nøden tvinger dem, ikke før. Da krøker de sig og kryper ind under den haarde stive raggen din. Men venskap skal vi snakke saa sakte om. Og hygge! Hvor mange blomster hygger sig vel i de kolde svarte stuene dine?» —

«Fleir hell du trur og veit um, din storskrytar!» steg det fra brisken. Han var harm i hu. «Men dæ er ikkje min vis aa briske meg utav deim som du. Lyng og mosa trivst godt under mine tak. Blaabjølla ringjer likeso vakkert tekvelds for meg som for deg, og harelabben og skogstjenna lyser likeso baaneglade i mi stugu som i storhaga dine!»

«Lyng og mose og en fattig skogstjerne indiblandt! Jo, det er riktig noget til blomsterhage!» blaaste vieren. «Nei, en hardhaus er du, eier hverken følelse eller hjertelag!»

«Hardt imot hardt! din blauting!» hvæste brisken arrig. «Hard lyt den vera, som skal staa seg for den harde, kalde vintren. Men du har so lett for aa prate, for du sig ikne for den fyrste skarve snjofilla, som kjem. Slikt er hjartlage ditt, stakkaren din!» —

«Hys! Hys!» sang bjerken, fôr op av middagsluren. «Hold fred! ikke saa hissig, brisk!»

«Sju! Sju!» suste furuen over paa hin side bækken. «Sju! Sju! ikke saa kaut, vesle vier!» —

«Kluk! kluk!» kniste bækken. «Slaas smaabarn! bare slaas! kluk, kluk!» —

«Sandeligen, jeg vet, at det er saaledes, og hvorledes skulde et menneske være retfærdig for Gud? Om han har lyst til at trætte med ham, saa kan han ikke svare ham ett av tusen»

«Han som flytter bjergene, at de ikke fornemmer det, som omkaster dem i sin vrede.

Han som bevæger jorden av dens sted, at dens piller maa bæve.

Han som taler til solen, og den gaar ikke op, og besegler for stjernene.

Som alene utbreder himmelen og træder paa havets bølger.

Som gjør Arcturus, Orion og Syvstjernen og de inderste kamre mot sønden»

«Se, han gaar forbi mig, og jeg ser ham ikke, og han gaar frem, og jeg forstaar mig ikke paa ham.» — —

Ja, sandelig Jehova drager forbi mig, som han drog forbi Job i Østerland. Paa en blaasort sky svæver han over Gjendeshø. Gnistrende straalere springer frem av skyen.

Og jeg sitter paa bjerget og ser ham nærme sig, og jeg lukker bibelen og skjuler mine øine. Bak ham suser elven i listende nat. Under ham gløder bjerkenes topper som guld, fast deres føtter er plantet i mørket.

Og han svæver forbi den almæktige, og jeg ser ham forsvinde, og jeg forstaar ham ikke.

Og forstaar ham dog tusen ganger bedre end Det nye Testamentes Gud.

Han er vorden saa underlig brøstfældig med ett, Jehova, i Det nye Testamente. Han har faat en søn paa sin alder. Han døder sin søn for at sone sig selv. Han stiger ned fra sin trone. Frivillig gir han riket fra sig og drar av lande. Hvorhen? — Hvad tar han sig til? — Hvem kan vite det?

«Maaske sover han, eller han er paa reise?» — Jeg vet det ikke, jeg skjønner ham ikke, Det nye Testamentes Gud.

Og hans apostle! Fiskere — jevne hverdagsmennesker — Simon, Jacob, Andreas. Dverge mot Jehovas helter, — Moses, Elias, Johannes. Mændene i kamelhaars klær.

Fostres i vildmarken, færdes i fjeldet. Grubler og faster. Stiller sin sult med urter og honning. Brytes med folket, *en* mot tusen.

Staar for Guds aasyn, fryktløs og freidig. Til livsdagen helder, og han jorder dem Herren med egen haand eller bær dem til himmels i stormveir.

Men tronskiftet kom. Han skjulte sit ansikt, den gamle av dage. Fjeldriket stængtes, og altrene faldt. Farveien fylldes av evangelister, prækende mænd med

Fjeldvand.

Fot. Wilsø

bleke kinder. Brunen ei længer av bjergenes sol, fyldes ei mere av ørkenens aande.

For fjeldet staalsætter, vildmarkens aand skaper viljer. —

Siste sneflekken i Leirungslie er borte, endelig. Han tar det overleng her-
oppe, vaaren, gir sig stunder, rydder stykke for stykke, ikke alt med én gang
som nede i dalen.

Vaar og sommer gaar jamsides her. Møtes og skilles, snakkes ved her og
der, samraades baade om det ene og det andre.

Ned ved sjøen sitter sommeren, sat og sindig, og steller med den unge blom-
sterhagen sin.

Oppe i lien ligger vaaren overende, rød og forkavet og stræver med den siste sneflekken. Han *vil* ikke gaa, hardhausen. Har lagt sig for paa et immari vranget sted, en grop, der selv høisommersolen bare saavidt smetter ind.

Dag kommer, og dag gaar, men fremdeles ligger 'n der tver og trodsig og gliser frem mellem det unge bjerkeløvet.

Staar kjøling av 'n paa lang lei.

Men saa igaar var sommeren færdig med haven sin saavidt, og dermed satte hun opover for at hjelpe broren, stakkar.

Og idag er hardhausen sporløst forsvunden. Bare en svart vaat myrseng, der 'n laa og stampet imot saalænge.

Og nu kan vaaren ta fat for alvor. Tusl og tasl, tusen smaalyd, umerkelig for syn og sans. Græsstraa retter sig, visne blader skyter ryg. Suk og kluk og listende kryp. Gjenfødelsens under! —

Kommer en hvit sommerfugl sættende opover fra sjøen. Sendebud fra sommeren. Skal se, hvor det staar sig. Ganske i al hemmelighet. Og sommerfugl svæver hit og dit og snuser. Nogen vaate svaiende græsstraa her og der — ikke en fattig blomsterknop at hvile sin fotsaale paa!

Og sommerfugl ryster støvet av sine vinger og seiler nedover igjen til sjøen og sommeren.

«Alter» kaldes det, det lave træbordet øverst i kirken. Der stiger messe-sangen mot taket — søndag paa søndag. Naar ikke lenger, de laake tonene til gammelpresten. Slaar imot loftsbjelken og synker nedefter væggen — langs altertavlen — helt ned til Moses, den Guds mand, og Aron ypperstepresten.

Og de avfældige træbilledene staar der og ser ned paa gammelpresten med stive stirrende øine. Og alterlysene blakrer og spruter.

Men ender og daa er der ofring paa alteret, stor ofring. Da vakner de alle de gamle kallene, i kirken sitter. Og de reiser sig og rigger frem til alteret og sukker og gir fra sig en penning eller to. Og klokkeren synger, og der er stor høitid.

Men jeg sitter i fjeldet og læser i Israels kongebok:

«Og det skedde paa den tid, da matofret blir ofret, da traadte Elias, profeten, frem paa Karmels bjerg og sa: «Herre Abrahams, Isaks og Israels Gud! La det idag vorde vitterlig, at du er Gud i Israel, og jeg din tjener, og at jeg ifølge dine ord har gjort alle disse ting.

Svar mig, Herre, svar mig, for at dette folk maa kjende, at du Herre er Gud, og at det er dig, som vender deres hjerte tilbake!»

Da faldt Herrens ild ned og fortærte brændofret og veden og stenene og støvet og vandet, som var i grøften, og slukket det.

Og alt folket saa det, og de faldt paa sit ansikt og sa: «Herren han er Gud! Herren han er Gud!»

Ja, slik skal det ligge «alteret», Jehovas alter. Paa toppen av bjergene skal det ligge. Den blaanende himmel skal hvælve sig over. De blinkende stjerner skal være alterlys, og stormene synge sin messe.

Saa skal han ofre mennesket, naar dagen helder. Det beste av markens frukt, den feteste væder. Og han skal falde paa sit ansikt, naar røken blaaner og si: «Herren, han er Gud! Herren, han er Gud!» —

Men jeg — jeg blev fostret i kirkealtrets tid. Gammelpresten messer, og talglyset blakrer, og penningen ruller paa alterbordet.

Gautsjøen heter et vand indpaa Lesjetjeldet. Kom hit igaarkveld, Nils og jeg. Han vilde over til Sundalen med nogen hopper, og saa slog jeg mig ifølge. Idagmorges reiste 'n videre. Men jeg blir liggende her paa sæteren og vente paa 'n.

For her ved Gautsjøen liker jeg mig. Vidt utsyn til alle kanter. Fjeld høit nok til at lune, men ikke, saa det lukker allikevel.

Øde fjeldmarken, men en underlig kjendsel, som om nogen hadde gaat der og ryddet og plantet engang. Ubygd, men boendes allikevel. Og midt i mennesketomme fjeldbygden sjøen — stor og blank — et blaanende hav mellem odder og skjær, vugger og hvisker, som om den bar paa lønlige ting.

Aa, om den vilde fortælle! For sæterjenten vet ingenting hun:

Her færdedes for mange hundrede aar siden en fredløs mand. Gaute het han.

Holdt til paa en liten holme midt i sjøen i tre samfulde aar. Livnæret sig av jagt, han og hunden.

Det er hvad hun vet. —

Saa her har han bodd, den fredløse. Ikke store plassen at røre sig paa netop, men husrum nok for en ensom mand. Og lunt og hjemlig.

Under berghammeren derborte har han hat hytten sin. Ligger endda stener igjen her og der. Greit at se, at de er lagt av menneskehaand. Mørkegrønne bregneblade, der han engang laa og drømte i sommernatten

Likesom et søk eller en sækning indunder berget. Der har 'n vel hat kjelderer sin, matboden med bjørnelaaret, orfuglen og den fete røde fjeldørreten.

Men oppe paa hammeren staar den gamle fjeldfuruen vakt, nu som før. Bare at det var liv i alle grenene dengang. Han la dem ut over taket, tèt og trygt, at veir og vind ikke skulde vække den fredløse.

Varet ham mot avindsmænd, sang og suste ham i søvn i de lange høstnætter.

Den som kjendte hans liv og færd! Den som kunde finde noget efter ham! Om det ikke var andet end en rusten jernklump! — — — — —

Nei, make til held har jeg da aldrig oplevet! Kan næsten ikke tro det. Jeg, som var fornøiet med en jernklump, — her sitter jeg med en øks i haanden. Gaute den fredløses øks! Hans og ingen andens. Gammel, rar og rusten.

Hadde alt opgit søkningen. Ingen ting at finde, alt det jeg krafset og klorte. Men saa kom jeg til at ta opefter den indvendige væggen. En revne. Likesom et træstykke fast langt inde i revnen. En øks, Gaute den fredløses øks! Hvormange hundrede aar har den ligget derinde i mørket! Hvormange skaller har den kløvet! Hvormange udyr og umennesker har den bragt døden! —

Svar mig gamle furu! Du vet det, du alene. Du har set ham, høvdingen. Du har hørt hans saare klage. Sunget ham i søvn saa mangan nat.

Syng sangen hans for mig! — Ikke en vindpust, ikke en lyd. — Lik et veldig guldspeil ligger Gautsjøen og glitrer mellem de svarte fjelddrømmene. Saa vidt et suk under vierstranden.

Men imorgen, gamle furu, naar kvelden synker, og vestenvind vugger grenene dine, da skal du synge. —

Det trækker op til uveir. Svære, svarte skymasser driver ind fra Lesja. Langsomt, lydløst lægger de sig over sjøen, lukker for solen. Endda engang bryter den ut, slaar sig fri, slænger guld over toppede smaabølger. Et sekund, saa gir den op. Guldet blekner og blir borte. Graa og kold staar Gautsjøen indover for susende sydvest.

Og jeg sitter paa øen igjen, under den gamle fjeldfuruen, og det stunder mot solesfald.

Bølge gaar, og bølge kommer, hæver sig og hilser og vasker forbi. Brisk plystrer, og bregne hvisker i veir og vind. Men den gamle er taus. Timen er ikke endda. Og jeg lægger mit hode til dens barkede bryst.

Bølge kommer, og bølge gaar, vasker og hvisker, plystrer i veir og vind. —

Hys! hvad var det? — Orgeltoner! dype tunge. Dæmpede drag. Susende grener. Den gamle taler:

«Farmand var han fra fjerne land,
fôr over fjeld og fjorde.
Engang var han saa gjæv en mand,
færdedes blandt de store. —

Besk var verden, en kalket grav,
svikefuld mø og svende, —
brat da rystet han støvet av,
vandret til verdens ende. —

Ensom fôr han den lange dag
over de øde fjelde.
Heien hans hus, og himlen tak,
stormen hans reisefælle.

Uveir paa fjeldet.

Fot. Wilse

Over den vilde fjeldfugls skrik,
skogenes sus i dale
glemte han livsens onde svik,
menneskens haarde tale.»

Idag var 'n Jo Gjende over her ved Leirungen. Hadde ikke set 'n paa lange tider. Det er ikke riktig som før imellem os. *Noget* har 'n at utsætte paa mig, det har jeg skjønt paa 'n i flere aar. «Hans ansikt er ikke imot mig som tilforn.»

Og idag brast det ut av ham: Jeg var en sjelden fugl at se, begyndte han.

Det samme kunde vel sies om ham ogsaa, mente jeg. Ja, det var noget andet med ham, svarte 'n. Han hadde saa meget at fare med i fjeldet og paa gaarden sin. Men det kunde vel vanskelig *jeg* undskylde mig med: *For* meget arbeide! —

Jeg svarte ikke paa det, og han sat taus et øieblik, han ogsaa. Saa kom det langsomt og vel overveiet:

«Du har nok slegi reint fraa deg gardsstelle — no paa slutten, Iva!»

«Jeg duger ikke længer til det,» sa jeg.

«Men veit du, kem fær skuldi for, at du ikkje duger lenger, Iva? — Jau, dæ er 'n Jo Gjende. Han er den vonde freistaren, som lokkar deg burt fraa ærlegt arbeid!»

«Hvem er det, som farer med slikt tøv!» fór jeg op.

«Bygdafolke og no sist bror din. Han senda meg eit brev nylig og lagde meg ut for aa ha skilt deg ved baantrui; — dæ var eg, som ha lokka deg uppi fjelle, eg, som har havt deg av «plikstens vei». —

Nei, let eg faa tala ut, Iva. At du har dora allt dæ vissne, gamle skramle, som dei kallar baantrui, med mi hjelp, kanhende, dæ reiknar eg meg berre te ære.

Og likeso at eg har vore vegvisar for deg her uppi di store fjellriki. Men kvifor har eg vist deg hit uppi, meinat du? Ikkje for aa styve vengjine dine og ikkje for aa gjera ein veik, viljelaus drøymar utav deg, Iva. Eg meinte aa hærde deg te livsens strid. Eg vilde, fjelle skulde stæle deg og gjera kar utav deg.» —

«Fjeldet virker vel ikke like ens paa alle,» indvendte jeg. «Somme blir lik

vildren, modige og sterke, andre ligner paa fjeldrypen. Maktstjæles, sitter og ser utover og drømmer. Jeg har fjeldrypearten i mig desværre. Hvad kan jeg for det!» —

«Legg ikkje skuldi paa fjelle, men trivle i din eigen barm!» fór Jo op i en kvass tone. «Du legg ikkje godviljen ved, Iva.»

«Ingen kan lægge en alen til sin vekst, Jo. Jeg er født med svakt hjerte og svak vilje.»

«Da har du visst mange ulykkesbrør,» svarte Jo tørt. «Men ulykka er no, som vel er, ikkje ubøtande. Ein veik vilje er no ein vilje dæ au. Er han berre ærleg, kan han sterkne te. Og korleis viljen kan styrkjas, veit du. Dæ har eg sagt deg hundre gongur. Dæ er *arbei*, som er vegen. Eit strævsamt liv svarar med den naturlege lovi. «Idet mennesket beskæftiger sin aand og sit legeme, bevarer han sig for kjedsomhet og overspendte sværmerier,» si Holberg'n. —

Har eg ikkje rett, Iva? Kva er dæ no, for aa nemne noko, du fer med paa Gjendeshøi um dagane?»

Jeg saa bort og kjendte, at jeg blev rød.

«Um eg ikkje visste, at du gaar og grublar og grunar paa dæ gamle testamente no i siste tidom, so vilde eg halde heile byggjeverke ditt for ein uskuldig varde.

Men eg har no eingong teki misstanke. Tru, ikkje denna bygnaen din er meint aa skal vera ein altar?» —

Han sendte mig et hvast, uvillig øiekast.

«Om nu saa var!» sa jeg i en ærgerlig tone. Jeg var omsider blit lei av skolemesterviktigheten hans.

«Um so var!» sa 'n, idet han reiste sig og gjorde mine til at gaa. «Ja da har eg rettelig havt lykka med meg med preikom mine aat deg! Eg har havt deg utor kristendomen og attende aat den harde voldsherrin Jehova, jødeguden. Ikkje førr har eg hjelpt deg utor baantrui, so kastar du um og fer lukt attende inni det allerlaakaste baandømil

Eg har ære, retteleg stor ære utav deg, Iva!»

Saa, nu har 'n da endelig git op, vestenvinden. Helt git op. Langsamt, motvillig, strittet imot i det længste. Best jeg bildte mig ind, at nu var 'n borte for godt, nei, saa røk 'n ende paa igjen. Hidsig, harmfuld. Sprat op som Samson, da filistrene var over 'n. To-tre iltre ryk og saa — gik pusten av 'n. Orket ikke mere. Hadde nok skilt sig ved styrken sin, han som Samson.

Og nu siger de ind over fjeldene i øst, filistrene. Svære lodne skyrusker velter utover til alle kanter, lukker for sjøen og lægger sig over bjerkeskogen. Alt blir saa dødsens stille, saa mørkt, saa tungt og trøstesløst.

Utenom og indeni mig. Han har tat motet fra mig, saa rent tat motet fra mig, Jo Gjende. Drar sig undav, han ogsaa, som bror min, som bygdefolket, som alle, alle! Ingen, som bryr sig om mig!

Ja da, Odd, stakkar, ja da! — skjønner saa godt, hvad du vil si mig. Sitter og visper med halen og ser paa mig med de gode øinene dine:

«Du har da mig, Ivar, du har da mig!» — sier du. Javisst har jeg dig, Odd og Agne og furuen og bjerk og blomster og blad og hele det store fjeldet. Men det er saa rart med det. Er nu kommen av mennesker da, ser du, og derfor saa kan jeg ikke ganske undvære menneskene heller. — — — — — Se saa! Nu tar det til at smaaregne. Dryp i dryp bortefter hele Leirungen. Vi faar nok se til at komme os i hus vi, Odd!

«I—i—i—iy! — iy!» — «I—i—i—iy! — iy!» Men herregud da, strandsnipe! Kjender du mig ikke endda da! Vi er da nærmeste naboer, vet jeg. Du har da set mig de hundrede ganger. Og endda ræd for mig! Sitter der og dupper med halen og illskriker.

Er jeg nogen tid kommen dig for nær kanskje, dig eller ungene dine! Gaar jeg ikke lange omveiene for ikke at skræmme dig! Har 'n ikke redelig faat sin bekomst, Odd, hver gang han har været efter dig! — — — — —

Aa herregud, ja herregud! Hvorfor blev jeg født! — Hvad skulde jeg i denne verden! Ikke en sjæl, som bryr sig om mig. —

Sigrid, aa Sigrid! Hvorfor skal jeg altid mindes dig, naar sindet mit er som tungest. Saa vemodig, saa mildt og vemodig du saa bort paa mig fra kirkestolen sist pinse. Gud velsigne dig i tid og evighet! —

«Sjaa! her har du noko og fara med!» sa Jo Gjende, var bortom her idag igjen. Dermed drog 'n frem det vakreste nøste av en hareunge, en kunde se for sine øine.

«Raaka'n igaar inni eit vijesnari. Han sat der so underleg hjelpelaus og einsleg denna vetle stakkaren. Mori har vel kvitørni teki, dæ ufrydski. Dæ laag att berre ein ulltava etter henne. Eg kom ihug deg med sama, Iva. Du, som har slikt hjertlag aat dyr, du fær vera stakkaren 'i mors stad.

Og so fær du gjeva meg te, um eg kanhende var i hardaste lage ved deg her ein dagen. Dæ var no sagt utav ei god meining. Telykke med fostersonen da!»

Ikke arbeidel Jo, jeg har arbeide da! og det som forslaar! Først gjete Agne, at ikke kattedyret slaar kloen i Einar. Jeg har døpt 'n Einar, den vesle hareungen.

Saa passe Odd, at ikke kjærligheten hans blir for haardhændt. Slikker gjerne livet av ungen, den godslige hunden.

Men til gjengjæld saa er jeg da blit kvit omsorgen for Odd og Agne. For nu er de blit godvenner de to, og det paa timen. Og den, som har forlikt dem, er Einar. Faat til paa en time han, hvad jeg ikke fik til paa maaneder.

For nu er Agne blit skinskyk paa hareungen, som hun før var det paa hunden. Taaler ikke, at Odd gir sig av med hareungen.

Gaar efter 'n paa alle veier, gjør sig til for 'n og leker med 'n, saa det er en lyst.

Ja, de kvindfolkene, de er og blir rare!

Skal det begynde at komme byfolk ogsaa nu! Som jeg sitter utenfor paa trammen her idag og holder skole med dyrene mine, hører jeg med *et* menneskestemmer nede fra vandet. Odd og Agne hadde ogsaa hørt lyden. Odd satte i at gjø, og Agne fôr som et lyn op i det gamle furutræet. Jeg blev sittende, der jeg sat, med hareungen paa fanget.

Saa kommer to byklædte karer langsomt opefter stien. Da de naadde saa langt, at de fik øie paa mig og huset, blev de staaende, som om de hadde seet

et syn. De hadde vel ikke ventet nogen menneskebolig her oppe i ødemarken. Og saa vildkatten med de grønne gnistrende øinene, hunden i døren og jeg med hareungen paa fanget. En ren Noas ark!

«Undskyld!» sa endelig den ene, en lang slank herre med kindskjeg og hvasse brune øine bak guldrillene. «Kan De sætte os paa ret vei til Sjødalen!»

Jeg reiste mig straks for at føre an. Men han med guldrillene skjød forbi mig som en pil.

«Nei, la ham bare trave, De!» hvisket den anden herre, en undersat liten kar med rundt godlidende ansikt. Han saa, at jeg strævet med at holde følge.

«Han *maa* være et par hundrede skridt i forveien han der, ellers er han ikke i humør!»

Saa gik vi langsomt bakefter, den godslige karen og jeg, og han spurte mig ut om alt mulig.

«Men hvorledes kan De egentlig holde ut at leve heroppe i ødemarken, sommer efter sommer?» sa 'n tilsist. «Bare nøkne fjeld og stygge præcipiser, hvor man vender øinene. Ikke et træ, ikke en grøn, dyrket plet. Det er jo til at miste forstanden av!»

«Ja, nu har jeg bodd her i 13 somre, men endda ikke mistet den.»

«Nei, nei! det var nu heller ikke saa bokstavelig ment,» smilte bymanden.

Han gik en stund taus og saa hen for sig. Saa brast det utav ham:

«Men livet da, mand! det store bølgende verdenslivet derute! — Længes De da aldrig efter livet! De er jo en studert mand, har læst Dem baade til det ene og det andre i bøkene. Føler De Dem da ikke som utestængt heroppe i vildmarken?» —

«Tvertimot! Heroppe er det netop, som livet aapner sig for mig. Her er Guds hus; her er himlens port!»

Han rystet uforstaaende paa hodet, men sa ingenting.

Jeg satte bykarene over Gjendeoset og fulgte et stykke paavei opover Gjendehalsen.

«Har De daarlig hjerte?» sa pludselig min ledsager. «De stanser saa ofte og puster saa tungt i bakken.»

«Jeg er ræd, det ikke er det beste,» gav jeg til svar.

«Sæt Dem ned og la mig undersøke Dem,» sa han venlig. «Jeg er læge; det er mit kald at granske hjerter og nyrer.» —

«Nei, desværre, det er nok langt fra det beste,» sa han og rystet paa hodet. «De skulde aldrig være her i fjeldet, unge mand! Fjeldluften er ikke for deres hjerte.»

«Fjeldet er mit liv!»

«Og det blir Deres *død!*» — svarte han alvorlig. «Men kjære, la mig ikke skræmme Dem!» skyndte han sig at tilføie og klappet mig venlig paa skulderen.

«Kan De trives i denne øde kolde stenverden, saa bli De bare heroppe. Her føler De Dem kanskje friere for livets sorger.»

«Ja, sorger vet jeg ikke av,» svarte jeg.

«Lykkelige mand!» sa han. «Saalænge De kan si saa stort et ord, saa bli De bare! —

Men skulde sorgen engang finde Dem *heroppe*, saa blir det riktignok dobbelt slem for Dem.»

«Velkommen! velkommen!» hilste storelven opover til fjeldbækken. Ren og skjær som et perlebaand gjøv den nedover fra gjel til gjel.

«Velkommen! vær bare ikke ræd, gutten min! Fortro dig til mig. Jeg kjen-der livet, *«det store bølgende verdenslivet»*. Paa sterke armer skal jeg bære dig ut i den vide verden.

Svarte ikke først, fjeldbækken, bare laa og gispet i hølene efter den sterke farten. Vaagnet saa langt om længe og saa sig om med store blanke øine og lo, saa det lyste:

«Goddag! goddag! bestefar! — Livet — syntes du, snakket om livet. — Jo da, jeg har hilsen til dig fra det store bølgende livet deroppe.»

«Puslingen!» brummet storelven. «Løsungen, født av svull og skidden sørpe! Vil ha en mening, han ogsaa! Skynd dig nu, veslegut, saa skal jeg syne dig livet!» —

«Og hvad er *det* for liv da, storelv? — «Aa livet, det er nu mange slag det,» sa storelven viktig:

Færger og sluser og snøftende sagbruk,
byer og broer og seilende skibe — — —

«Og skidt og lort og drivende kattelik!» — hermet fjeldbækken. «Stakkars gamle bestefar! jamæn har jeg vondt av dig. Færger og sluser — er det livet dit! Løpe panden mot bropiller og døse under bryggekar! Bøie ryggen under menneskenes aak! — Hei, vaagn nu, du gamle og hør mine ord! En sang vil jeg synge om livet:

Over fjeld og dype dale,
dit ei menskeøine naar,
der hvor døgnets kolde tale
kun som sus mot skyen slaar —
der, bak himmelbrynets rand
blaaner livets lyse land. —

Har du glemt din ungdoms dage?:
viddesolens silkespind,
bækkesus og heiloklage,
stjernedrys og nattevind,
fjeldets milde vuggesang,
da du laa som barn i vang?

Engang stenges lysets sale,
nedad bærer livets vei,
derfor elv i dunkle dale,
derfor kommer jeg til dig,
derfor *dør* jeg i dit væld. —
Lyse ungdomsliv, farvel!

«Det store bølgende verdenslivet!» For en underlig lokkende makt det kan ligge i et slikt ord! — Akkurat som med en vakker melodi, en har hørt engang. Hørt og glemt igjen i samme stund. Sporløst forsvundet som et pust i luften.

Saa tror en, — men saa en vakker dag dukker det frem igjen en takt, en stub. Uklar og famlende. En vet ikke, hvorfra det kommer, og hvor det gaar

hen. Dukker frem og blir borte og dukker frem igjen. Fuldere og sikrere for hver gang. Til en ikke blir kvit melodien lenger, hverken nat eller dag — hvor ihærdig en verger sig.

«Det store bølgende verdenslivet!» — «Det store bølgende verdenslivet!» — Saa haardt jeg har kjæmpet, sagt imot og sagt imot, haanet og hermet. Melodien vil ikke ut av hodet paa mig.

Men nu har jeg endelig fundet paa raad. Kan en ikke stagge længselen, saa faar en prøve at overliste den.

Mellem Leirungen og Sjoa ligger et stort myrstrøk. Smaatjern med brune bakke drag indimellem, svarte dype render og lønlige myrhuller med stivt grønt stargræs. I denne avkrok av verden har to eneboere slaat sig ned. Budsendinger fra «det store bølgende verdenslivet». To høitidelige traner.

Stive og strunke sitter de der, de to standspersoner, ser ut i luften og grunder paa livets gaater. Time gaar paa time; men de rører sig ikke, vaakner kanskje fra og til, gjør et slag med vingene, setter i et vildt skrik og synker saa tilbake igjen i sin ophøiede ro.

Time efter time ligger jeg urørlig bakom stenen og stirrer paa dem. Slik ser de altsaa ut, de vidtfarne verdensborgere. Slik ter de sig. Der falder stilhet over min sjæl. Længselen gir sig. Jeg har faat som et glimt av det store verdenslivet, et glimt — jeg ogsaa. Likesom. —

Renblom, fjeldets yngste datter,
smyger dig til gubben ind,
drysser over ham din latter,
kysser ømt hans haarde kind.
Grus og sten for kveens svær,
venneløs i vind og veir.
Renblom, renblom over dale,
fattigbarn i fyrstesale,
kongedatter, lys og skjær! —

Renblom, du den gamles glæde,
leker om hans kongestol,

ser paa verden dypt dernede,
strækker dig og slikker sol.
Altid nøisom, aldrig nei,
allesteds saa glad ivei.
Renblom, renblom, renblom lille!
Om jeg kunde, som jeg vilde —
ligne dig, ja, ligne dig! —

Hør mig, Herre, høifjeldets Gud! —

Du bor ikke i templer bygget av menneskehænder. Derfor har jeg bygget dig et alter i fjeldet, under himlens høie hvælv.

I hørighet har du behag, ikke i slaktoffer. Derfor har jeg lagt flyens fattige urter paa dit alter.

Se i naade til mit offer, Herre: guldskjeg og graaskjeg, retskaffen ener og barneglad lyng.

Lydige mot din lov lægger de fyrsteklædet for din fot. At du skal træde derpaa, naar du vandrer over vidden.

Vend dit ansikt til mit offer, o Gud! Se, ogsaa jeg befletter mig paa hørighet

Min eneste, min sjæls glæde, har du negtet mig. Jeg klager ikke. Jeg spør ikke længer hvorfor. —

Til spot har du gjort mig for menneskene. Dalens mænd trækker paa skuldrene av mig.

Ogsaa det vil jeg bære. Vil ikke gaa irette med dig.

Ti du har git mig det mangefold igjen. Storlig har du velsignet mit liv.

Du har beskikket mig det store høifjeld til bolig.

Du har sagt: Gaa ut fra din slekt, fra gaard og grænd til det land, jeg vil vise dig.

Du har aapnet mine øren for dyrenes tale, gjort mig lydhør for blomstenes sprog.

Fjeldpistens klage forstaar jeg, skogenes sus, naar det stunder mot kveld.

Lyngblomst fortror mig sin lønlige længsel, og vildrenens attraa er mig ikke ubekjendt.

For menneskens slekt er jeg vorden som en fremmed. Men markens vilde
dyr kjender mig, og skogens blomster er mine venner og frænder.
Storlig har du velsignet mig, o Gud. Se i naade til mit offer.

Nu er det høst i dalens skaare,
lystig fløiter den yre vind,
vugger akerens gule baare,
kysser det skjære eplekind.
Sus av røster, av sigd og ljaa
driver op imot fjeldets blaa,
hilser de høie sale:
«Nu er det høst; aahei! aahaa!
Nu er det høst i dale!»

Høit under tind og top jeg sitter,
lytter til høstens sæle sang.
Rundtom drømmer de tause vidder,
tusinde blomster smaa i vang.
Lytter stille og vet ei raad,
eier intet, det arme straa,
har ingen duk at brede,
sukker som jeg: Aahei, aahaa!
Nu er det høst dernede.

Da, i mit hjetes saare kvide
løsnet en ensom melodi,
steg og steg over lund og lide,
tusinder røster stemte i,
bjerk og bregne og mose graa,
flyens fattige blomster smaa,
vesle min lyng i heldet
blandet sin røst: «Aahei! aahaa!
Nu er det høst i fjeldet! —

Har ingen markens frukt at give,
har ikke korn, det øde fjeld,

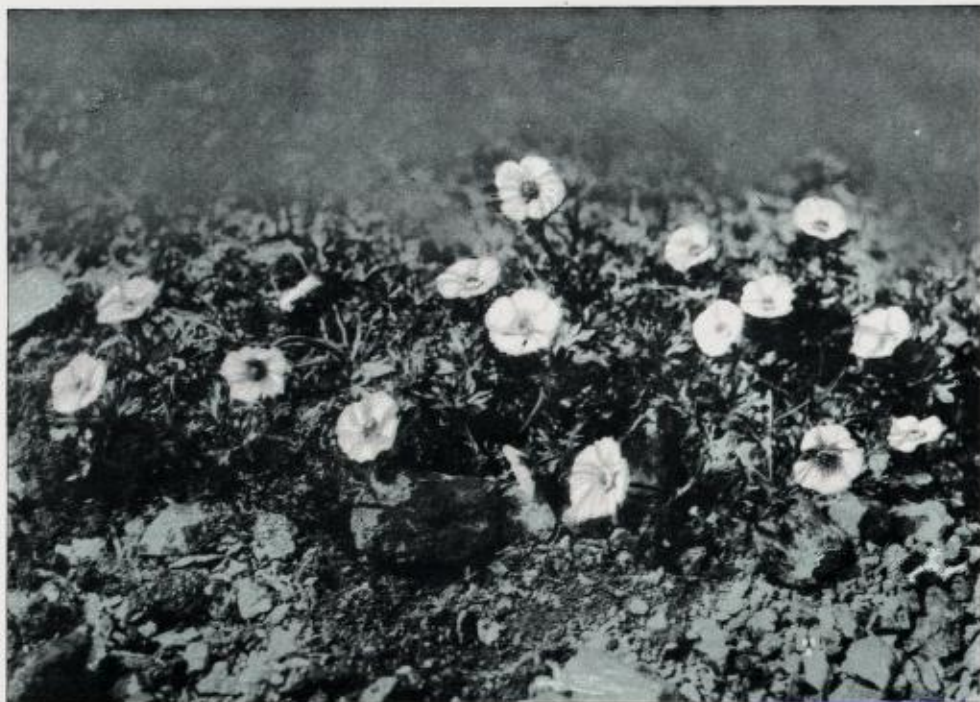
Fjeldblomster.

Fot. Wilse

eier bare det nakne livet,
det vil vi ofre glad i kveld.
Ofre os selv i sang og spil,
dø i flammende fager ild,
dø i vort blod, det røde. —
Blaaklokke, ring, ja ring og spil!
ring du os tyst tildøde!»

Blaaklokke.

Vug nu! vug nu, vestenvind!
La mine klokker falde! —
Solen synker bak Semmeltind, —
syng nu! syng Jer i døden ind,
brødrene mine alle! —

Fjeldblomster.

Fot. Wiise

Gjeiterams og fjeldmelbær.

Hvad du bød os, Gud, vi gjorde,
gav det nakne fjeld vort blod,
bredte tyst for dig, du store,
purpurteppet for din fot,
sang din lov i høifjeldskoret,
se, nu klinger sangen ut. —
Hvad du bød os, Gud, vi gjorde.
Ta vort liv, aa viddens Gud! —

Søte.

Opad ser jeg mot det høie
ufravendt.
Derfor blaaner dypt mit øie,
til det brister,
og min levedag er endt. —

Skogstjerne og guldris.

Nu tændes nær og fjerne
den gyldne stjerneild,
nu blekner du, min stjerne,
min stjerne lys og mild,
nu synker du og slukner
mit yre flammespil. —

Krypende dvergbjerk.

Jeg brænder baal i mos og muld,
jeg strør med purpur, strør med guld,
med guld og glade sange.
Aa vesle lyngblomst, søster kjær,
er *det* at dø — at dø, det her! —
da la mig dø, saa tidt du vil,
ja, tusen, tusen gange!
Farvel! farvel! aa søsterlil,
farvel! vær ikke bange! —

Lyngblomst.

Alene jeg staar i den øde hei,
og dagen er snarlig omme.
Aa, kjære min død, aa glem mig ei! —
Aa, blaaklokke, hils og si, at jeg, — —
at nu maa han komme! — komme! —

Blaaklokke.

Lyngblomst fin, lyngblomst fin
over de øde ller,
døden ringer jeg for os ind.
Tys! nu blekner dit barnekind,
klokkene mine tier.

Høit under tind og top jeg sitter,
endt er den sæle aftensang.
Rundtom drømmer de tause vidder,
drømmer de blomster smaa i vang,

sover stille de tusen smaa,
visste ikke sin arme raad,
ofret sit blod, det røde.
Himlen hvælver sit dype blaa
over de tusen døde. —

Høstkveld, blikkende stille og klar. Det blaante og brændte. Offerild i alle lier. Og jeg alene skulde staa tomhændet frem! —

Saa vandret vi opover, Odd og jeg. Ad lønlige stier, under bølgende silke, i flømmende sølv — op paa Gjendeshø.

Dvergberken hadde vævet et blodrødt teppe rundt alteret, lyngblomst lagt en lyserød bord omkring. Tindrende dypblaa himmel over alle fjeld. Min sjæl fylldtes av Guds herlighet:

«Herre, himlenes himler kunne ikke omfatte dig, men vend dit ansikt til din tjeners bøn og til hans ydmyge begjæring! Se i naade til mit offer, Herre!: Guldskjeg og graaskjeg, retskaffen ener og barneglad lyng!» —

Lyse og lette som røkens drag steg mine tanker mot det blaa. Da vaktet jeg brat av et skud, haardt og skarpt, nede fra østsiden av fjeldet. Og førend jeg kunde sanse mig, skjøt et rensdyr op over toppen og sank i knæ 30 skridt fra mig. Det var en stor gammel rensbuk. Vendte hodet med de vældige horn mot mig i dødskampen, saa paa mig med et usigelig sørgmodig uttryk i de sorte øine, og opgav aanden. Det røde blod sildret langsomt ut over mose-teppet.

I neste nu skjøt en høi rank skikkelse op over topskrænten. Det var Jo Gjende. Han sendte mig et flyktig øiekast og gik hurtig bort til bukken. Da han saa, at den var død, snudde han sig langsomt om til mig, nikket og sa med et ironisk smil:

«Dæ er nok stor offerhelg paa Gjendeshøi ikveld.» —

«Ja, det ser ut for det,» sa jeg i en ilter tone. Sinnet kom op i mig. «Det er riktig en storbuk, du har ofret ikveld, Jo.»

«Eg har ikkje offra noko, Iva!» svarte Jo rolig. «Korkje levandes helt daudt. Eg dyrkar ikkje avgudar!»

«Ikke jeg heller, Jo!»

«Kem er dæ, du da offrar aat, um eg skal spørgja?»

«Til den samme Gud, som du tror paa. Menneskene er nu engang forskellige. Du trænger ikke at dyrke Gud paa synlig vis. Jeg maa ha en Gud, jeg kan snakke til.»

«Ja, eg har no aatvara deg, Iva,» svarte han, idet han snudde sig og begyndte at flaa bukken. «Dæ er eit vaagespel aa leike seg med avgudar. Dæ kan hemna seg. Før ein veit orde utav, tek deim makti fraa menneskja. Og der staar ein og kan ikkje mane deim fraa seg att!» —

Min sjæl er hos hver, som livet gav men,
som verden gav mismot i eie,
som gjemmer sig væk som den vildene ren
og synker i knæ ved den kolde sten
langt, langt ifra menneskens veie.

Min sjæl er hos hver, som med vaklende trin
vandt livet og lyset tilbage,
som læger sin vunde ved mosenes spind
og blander sin røst med den yre vind,
med skapningens dæmpede klage. —

Saa synker nat paa vidden. Lydløs, stille svæver hun ind, folder det flagrende slør over fjeldene og hvisker:

«Slut nu! slut nu, søster kjær,
kan ikke længer bie!» —

Og dagen ser op og nikker:

«Visst skal jeg slutte, søster kjær,
er bare bjerken, lys og skjær,
vil ikke la sig sige.»

Og natten smiler og nikker. Stanser og gir sig stunder. Stryker det sorte slør, saa det falder jevnere. Lægger det dobbelt i lien, at ikke rensmosen skal skille sig ut. Lukker for sjøen, stænger for stien.

Saa vender hun sig:

«Er du saa færdig, søster min? —
Nu er det tid at fare.»

Og dagen hvisker langt borte:

«Hilser dig, høie søster min,
er bare bækken, det yre sind,
ham kan jeg ikke klare.»

Og natten nikker og snur sig og aander sakte paa vesterhimmelen. Og farvene blekner og slukkes.

Løfter sine hænder mot hvælvet og tænder det gnistrende stjernelys:

Saa stanser hun og ser utover. Et hvisk i viersnaret, et sus av vestenvind, et sakte fløit av myrsnipen. Og alt er stille. —

Ene er hun høstnatten. Og hun sætter sig og synger. Underlige ord, hvilket det ikke er et menneske git at forstaa.

Og jeg ligger paa mit leie og prøver at gripe tonen. Stundom lykkes det. Naar min sjæl reiser sig og lytter. Skiftende toner glier forbi. Lyd av faldende blader og flaksende fugl, av sukkende blomster og svævende trin.

Stundom glier det bort — længer og længer. Lukker sig og tysner. En dæmpet susende strøm langt ute.

Men atter nærmer det sig, stiger og stiger. Skiftende toner skiller sig ut og synker tilbake. Suk og støn og skjærende skrik. Det er høstnattens skjælvende sjæl, som river sig løs. Livet, som flykter, døden, som farer frem. Det er lønlig rædsel og lydløs klage, hulkende vemod og haapløs kval.

Det uutsigelige, hvilket det ikke er git et menneske at forstaa.

Og angsten griper mig. Det pusler ved døren, det puster paa vinduet. Usyn-

lige liv kringsetter mig, strækker hænder efter mig. Jeg vil reise mig, men kan ikke. Jeg vil skrike, men faar ikke frem. — — — —

Da kommer du, lysets signede bud. Kommer du svævende paa hvite vinger, klare maanestraale.

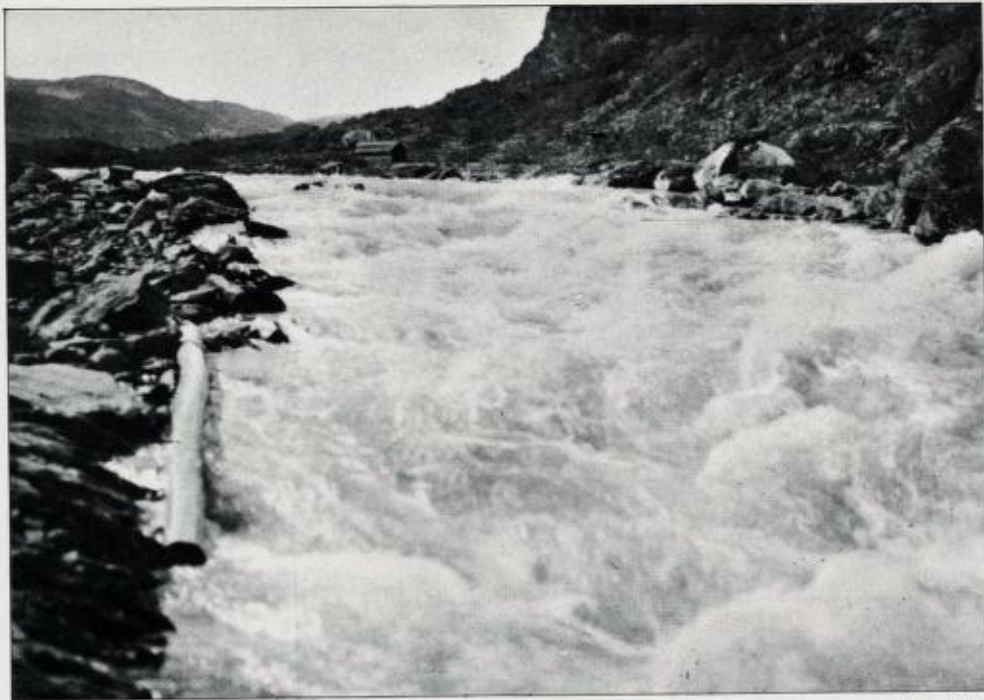
Lister til mit leie, splitter mørket, stiller stormen, høiner huset, fylder stuen med din høie fred. —

Der sover de søtelig side om side, mine venner og frænder, mine trofaste dyr. Agne med hodet paa Odds brune pels. Allerinderst i kroken det vesle hvite harenøste.

«Su, su! sudelisul!» Ja, jeg hører dig, bestefar. «Sov, sov! jeg skal vaake!» sier du.

Og jeg skulde ikke være lykkelig! — Høilig har du velsignet mit liv, o Gud! Det store høifjeld har du beskikket mig til bolig. Skogens vilde dyr og markens blomster er mine venner og frænder.

Og fjernt bak fjeld og vand hviler du, min elskede. Hegner i drømme om min lykke. —

Elvestryk.

Fot. Wilsø

VI

At det kan være, kan være slik forskjel paa morgen og kveld! Paa to fattige timer! —

Igaarkveld tung graa himmel. Sigende skodde til langt ned i lien. Dryssende juniregn, fin og mild. Alt saa ødt, saa lukket og laast.

Og endda saa ustyrlig glad. Gik der langs Sjoa og kastet — for første gang iaar. Hilste paa alle de gamle kjendingene, trær og busker. Den artige kampesten utfor fossen. Samme lange næsen og samme skøieraktige blinket i øienkriken iaar som ifjor — som for femten aar siden.

Nikket til 'n. Jo, han kjendte mig og blunket. Og dernede i viken. Den halvdøde gamle tollen. Sjuende far i huset. Jamæn var det liv i 'n iaar ogsaa, en ørliten gren med grønt i toppen.

«Godkveld, gamlefar!» hilste jeg. «Set noget til fisken iaar?»

«Lyt friste 'n! lyt friste 'n!» pep kallen.

Og saa slængte jeg. Jo, saa sandelig! I samme sekund sang det i snellen, og Odd op. Den lyden kjendte 'n. Frem og tilbars og frem og tilbars — ind og ut i det vaate viersnaret, vispet med halen og gav hals.

Og saa fik vi femmerkingen paa land. Første fisken iaar — rund og rød i buken. Vet ikke, hvem som var gladest, Odd eller jeg. —

Og idag! — Himlen har aapnet det blaa øiet sit og ser paa mig saa straalende lyst og varmt. Men jeg sitter, der jeg sat — time efter time. Ser ikke op, vet ikke av noget.

For det er kommet bud — for nogen timer siden er det kommet bud, at et øie har lukket sig, et *menneskeøie*, tifold lysere og dypere og varmere end himlens.

Og bjerken slaar mig paa skulderen med de fine lysegrønne fingertuppene:

«Vil du se, som jeg er sprunget ut inat!» —

Og lerken hviner og velter sig i solhavet. Og linerlen, stakkar, tripper om i stranden, og vipper og hvisker: «Sommeren er kommen! Sommeren!» —

Men det er ikke sandt. Sommeren er sluknet. Solen er gaat ned.

For hun er død, vandret bort. Hun er ikke længer. Faar *aldrig* se hende mere.

Jeg skjønner ikke riktig dette. Jeg, som var saa ustyrtelig rik — trodde jeg, hvor er det blit av al rikdommen med ett! —

Jeg, som hadde venner paa hver en kant. At ikke nogen av dem kommer og trøster mig! Ikke prøver paa det engang! Ikke en eneste, ikke saapas som et litet ord, ikke et øiekast, et hvisk! —

Fjeldene — aa ja fjeldene! Det var vel ikke andet at vente av dem. De er saa høie og alvorlige, fjeldene. Er vel med dem som med Moses, den Guds mand: det falder dem tungt at tale.

Men alle de andre. Trær og blomster, kryp og kræk, Leirungsbækken, strandsnipen derborte paa pynten, — er det ikke, som de har glemt mig, alle som

en! Prater og præker, klukker og kniser, summer og suller og stuller hver med sit. Som om jeg ikke var til, aldrig hadde været til. —

Og serissen synger, og ølen danser, og livet gaar sin gang, og ikke *en* ser til den kant, jeg sitter. —

Har det da bare været indbildning dette med venskapet! Igaarkveld graat det omkring mig, alt som lever: jord og himmel, berg og busk. Men mig rørte det ikke. Jeg lo, saa det lyste. Var ikke god for andet.

Og idag graater *jeg*, og rundtom danser det av fryd — er ikke god for andet kanske. Og ingen vører mig, og ingen evner at gjøre mig glad igjen.

Har det været indbildning altsammen — altsammen! Har jeg ingen venner hat — ingen, uten *en*. Og hende har jeg forsmaadd, vanvørdet, glemt av for nogen stakkars umælende liv: Nogen store, kolde fjeld, en gammel vindtør furu, nogen usle moser, en enfoldig hund! —

Aa nei da, nei da, Odd stakkar! Jeg faar da ikke være urimelig heller. *Du prøver* da at hjelpe mig, du. Sitter der og visper med halen og ser mig op i øinene, saa inderlig villig til at gjøre, hvad det skal være.

Ja, saa faar du hjelpe mig da, Odd! Saa godt du kan. Følge mig ut paa kirkegaarden. Det blir en tung gang det, Odd.

Aa! alle de fremmede menneskeansiktene efter veien! Var vi bare forbi landhandleren, du og jeg, Odd! —

Sænk nu dit slør, du lyse birk
ut over torv og tue!
Nu har hun lagt sig, bruden min,
sover saa tyst i det hvite lin
opunder kirkebue.

Hys nu, du vesle maaltrost, hys!
Dæmp nu din yre trille!
Dagen er ute, lyset slukt,
øiet, det straalende øie, lukt,
brudgommen kom for silde!

Kom jeg for silde, fik du ei
duftende myrt i haaret, —
lyngblomst bringer jeg, skjær og fin,
drysser den ut over graven din,
dugger den med min taare.

Saa skal du sove, bruden min,
hvile dig søtt i senge.
Dagen er ute. Tusen kys! —
Saa skal du sove. Maaltrost hys! —
hvile dig godt og længe. —

Saa — nu vet jeg det da endelig. Det, jeg har gaat og grundet paa i lange aar. Ingen gaater og dunkle spørsmål længer. Solvending i og utenom mig. —

Saa skjær en himmel derborte over Hindnubbene! Første bleke solguld over toppene. Nautgarden længer vest har alt faat daaben, han, ligger der kriddene hvit i solhavet. Sjudalen dypt under — taus og alvorlig — i stille morgen-drømmer. Fossedøn ned fra dalen, orrelek i bjerkelien — møtes over sæterkveen — driver hit og dit for vestenvind — stilner av og stiger. Saa deilig en sol-rending rundt om. Ikke nær saa deilig indeni mig.

For nu vet jeg det. Ante det alt igaarkveld. I samme stund hun kom listende over mig derinde paa kirkegaarden, hun — det gamle skramlet, mor til Sigrid. Stod der som et lik, et gjenfærd, stegen op av svarte jorden — blek og skrumpen. Saa ned i bakken, hakket og hikstet og fik ikke ordet for sig for rørelse.

Hun hadde et brev til mig fra Sigrid, sa hun. Det var skrevet nogen dager, før hun døde. Jeg saa ikke op, bare grep efter papiret. Da gik hun et skridt imot mig, og gjorde mine til at gripe haanden min.

Men jeg snudde mig og gik bent ut av kirkegaarden. Jeg maatte forlate hende alt det onde, hun hadde gjort mig, ropte hun efter mig. — For Sigrids skyld. — Det var siste ordet hendes, før hun sluknet. — «Forlat os vor skyld, som vi forlater vore skyldnere!» — — —

Det brændte i haanden min, brevet. Men læse det dernede i bygden —

«Steinfløytind».

Kristen Holbo

frittende øine fra hver gaard, hver hagfell! — Nei, jeg fik vente, til jeg kom op i høgden.

For en fuglesang opefter lien — yr og sanseløs av livslyst! Og som det duftet av løv og lav, mos og muld!

Lemonsjøen — det store blanke fjeldvandet, siste kveldsol over toppene. Her fik det være. Men nei, der laa sæterfolk og ræket i veien! Latter og laat! Kunde en da aldrig bli kvit menneskene! —

Reiste mig og strøk videre. Sommernatten sank over dype skoger. Kveldknarren spandt, og Sjoa suste. Men jeg gik og gik; for nu visste jeg maalet: Stutgaangen, den vesle sæteren, der vi møttes for siste gangen hin dag for mange aar siden. Der vilde jeg læse hendes siste ord.

Og nu har jeg læst dem, op igjen og op igjen:

«Kjære Ivar!

Jeg har ikke lange tiden igjen, og derfor vil jeg sende dig nogen ord til avsked. For min del skal du ikke sørge. Ikke er jeg til gagn og sæle for nogen i verden, og desformedelst træger jeg ikke paa at vandre herfra.

Uten for din skyld, Ivar. For naar jeg tænker paa dig, da blir jeg saa sorgfuld, saa inderlig sorgfuld. For det skal du vite, at aldrig har jeg holdt av nogen anden end dig.

Men anbelangendes presten, da maa du tro forvisst, at jeg ikke hadde min fulde raadighet i den sak. Jeg stod imot, saalænge jeg var god for. Men ikke hørte jeg mere fra dig, og ikke fik du brev fra mig heller, stakkar.

Hun mor, Gud forlate hende! — idag først har hun skriftet sin store skyld. Under ank og bitre taarer. At hun hadde holdt alle brevene vore tilbake, paa det at hun des lettere kunde faa viljen sin med mig.

Men *en* ting skal du love mig, Ivar, dyrt og hellig. *Du skal ikke bære nag til hun mor!* Har hun handlet ilde mot os, sørgelig ilde, saa faar hun nu undgjælde for det, stakkars enslige kroken!

Og saa vil jeg be dig om *en* ting til, Ivar. Saa inderlig be dig. *Hold dig ifra Jo Gjende!* — La ham ikke faa lokke dig ut paa de vildfarende veier!

Ilde har hun mor handlet imot dig, det er sandt og visst, men tifold større skyld har han Jo. Ja hadde ikke han været, saa var det nok blit godt imel-

lem os igjen. Med tid og stund. Det tror jeg saa visst. Men siden du gav dig i lag med den mand, saa er du kommet saa langt bort fra mig, Ivar, saa langt, langt!

Aa kjære Ivar, la ham ikke lokke dig bort fra barnetroen din ogsaa, fra din Gud og frelser! Vend om igjen, at vi kan møtes deroppe.

Din inderlig trofaste

Sigrid.»

Sjoa, trofaste ven, eneste, jeg har att, — naar tungsindet stinger, da tyr jeg til dig. Vandrer stille til dit leie. Stanser og lytter. Nei, ikke endda. Lien er iveien. Men der — der fanger jeg det første aandedraget dit. Flyktig og flagrende, døves av bjerk og dæmpes av ener. Stiger og stiger. Indtil jeg staar der og ser dig i øiet, fanger din sælsomme sang:

«Jeg ryker og fyker
i juv og i gjel,
jeg suser avgaarde
med smil og med taare,
sørgmodig og sæl.
Saa trodsig i ungdommens
skummende stryk,
saa knuget av anger,
naar evjene fanger
mig saaret og syk. —
Et hikst under hammer,
et suk under snar.
Et sovende barn
under vier og bar.

Jeg vandrer og hvisker
saa stille og smaat
i ensomme lier,
der ingen har traadt.

Saa stryker jeg strengen og
sætter paa sprang,
saa fanger i tjernet
jeg himmelens stjerne,
og dæmper min sang. —
Et sus ifra skogen,
et strandsneppeskrik,
en sovende and
i den lukkede vik.» —

Idag var 'n over her igjen, Jo Gjende. For tredje gangen, men jamen lurte jeg mig fra 'n den gangen med! Blev 'n vår, just som han kom stigende over Leirungshalsen, og la paa sprang opefter lien, det forreste jeg kunde.

Jeg taaler ikke at se 'n længer, den lange magre karen med de haarde kolde øinene. Det er mest, som jeg saa den onde selv. Og den karen har været læremesteren min i samfulde femten aar. Selvgod og egenraadig som han er.

Men saa har jeg da ogsaa faat løn som forskyldt. Ikke et liv at fortro mig til. Bror, kjæreste, bygdefolk — han har skilt mig ved allesammen. Git mig til vederlag det store fjeldriket. Hardt og koldt som han selv.

For det er det værste ved det hele: Jo længer jeg ser paa det altsammen — fjeld, fly og vand — des tydeligere skjelner jeg dragene hans Jo Gjende bakenom.

Panden hans høi og brat som selve berget. Øinene nødenunder som iskolde fjeldvand. Stride bjerkesnaret til øienbryn. Hele den lange knoklete skikkelsen, der den kommer sættende, taus og tryg og seig og sleip — og endeløs som flyen selv.

Jeg mister kjærligheten til fjeldet, naar jeg tænker paa 'n Jo. Det er det værste.

Se der! Har jeg ikke fundet en ven og staldbror allikevel da! Kom saa og si, at jeg er forlatt!

Traf 'n nede ved elven her idag — ganske uventet. Der ligger en liten dam

klods indpaa elven, bare skilt fra den ved et smalt band. Som jeg staar der og ser ned i hølen, smætter med ett en tremerking av en ørret frem under en tue. Piler frem og tilbake som forstyrret og blir borte under en sten.

Saa mager og sky den var, stakkar! Har nok været indestængt længe den. Men hvordan i al verden kan den være kommet ind her! En lønlig revne? — Men da maatte den jo ha fundet veien ut igjen for længe siden.

Nei, slik er det gaat for sig, tænker jeg: Det har været i isløsningen for nogen uker siden. Bred og svær velter Sjoa nedefter. Første varme vaardagen. Sol og fuglesang. Saa stikker en glad ungdom av en ørret hodet op, ser sig om og slikker sol. I det samme ryster et kræk inde ved stranden sig for vintersøvnen, letter paa vingene og vil begynde sit sommerliv. Et plask, et overlag hoit hop, — og kræket er færdig med livet, og ørreten likesaa.

Seiler ned i dammen paa toppen av en bølge. Smatter paa kryptet og ser sig om, mere og mere forundret og forstumlet. Hvad er dette? Saa stille og trangt rundtom. Hvor er det blit av elven? —

Saa piler den rundt og rundt og endda engang rundt — ind i hver krink og krok. Ingen utgang! ugjørlig at hoppe over igjen. Fangen for livet! —

Og dag kommer, og dag gaar. Solen baker, og bjerken spretter. Vandet minker, og fisken smalner. Jevnt og sikkert. Ligger i vandskorpen og lytter til elvesuset derute. Bare et smalt band imellem. En fotsbred jord mellem livet og døden. Men det er nok, evig nok. —

Stakkars ven! Vi deler nok skjæbne vi to. Utestængt begge. Og derfor faar vi holde sammen, du og jeg. Sulte ihjel — det skal du da ikke, saalænge jeg er i fjeldet. —

Nei, vil den da ikke slutte ikveld, maaltrosten! Tier og tar paa igjen, flytter sig og sætter i paa nyt. Stub efter stub — i det uendelige.

Og der! — mener jeg ikke, han har faat narret blaakjelken med sig! Ja, da er hundre og et ute. Den karen gir sig ikke før Ja, det kunde jeg tænke mig; nu har de faat svarttrosten paa halsen de to. Riktig en gammel

søvniggrætt'en kar. Han vil ha nattero, nattero vil 'n ha! — Skjelder og smel-
der og bruker sig, saa det har skik. — — — —

Saa endelig tar det til at stilne. Svarttrosten har skreket sig hæs, og blaa-
kjelken er klar. Bare maaltrosten igjen; men længer og længer stans mellem
stubbene. —

Nu kunde en kanskje prøve paa at sove. —

Sove — sove ja! Naar hjertet hamrer, og hugen jamrer! Aa nei — blir vel
ut paa morgenkvisten først — inat som de andre nætter. — — — — Saa
oksen hans Gaute blinke i maaneskinnet derborte paa væggen! —

Aa, jeg ser ham, høvdingen! Øks i beltet, heirefjær i luen, elgeskind over brede
bringen. Ser ham staa der i flokken, et hode høiere end alt folket. Lesjafolket!
Jeg kjender det, det laake lavsindte bygdefolket! Har ikke andet at gjøre end
at fisle og tisle og slarve om alle og hver, som holder en tomme over maalet.
Det stakkars snaue bygdemaalet! —

Hysl hvad var det! — Aa bare dig, bestefar. Trommer i taket med grenene
dine og plystrer. Ja, syng du, og hjelp mig at synge ogsaa. Sangen hans —
Gaute den fredløses sang:

Og det er Gaute den fredløses sang,
Tiden har slettet hans spor.
Men fjeldsjøen kjender hans sorg og hans savn,
og vindene vugger og vysser hans navn
mellem Lesja og Sundalsfjord.

Og det er Gaute den fredløses sang,
tonen har laget sig selv.
En ældgammel furu han tok den engang,
og derfor har sangen saa sælsom en klang
som av storm paa det øde fjeld. — — —

Aa, denne smygende sorg, denne tærende længsel! Helst naar det stunder
mot kveld. Naar liene dunkles, og livet dør ut.

Da bryter saarene op, og min sjæl skriker efter dig som elgen efter vand.

Hvad er flyens mykeste mosebund mot et trofast menneskebryst, ja, høifjeldets evige aande mot et bankende hjerte! —

Hvor de suser og suser, de dype skoger! Saa deilig en salme, saa fager en sang, og dog bare usselt aandefang mot et ord fra din mund.

Et ord — et eneste, bare navnet mit! Jeg vil samle min sjæl. Al verdens uro vil jeg stænge ute. Jeg vil lytte — anspændt, aandeløst. Om ikke min uutsigelige længsel skal kunne tvinge dig tilbage. —

Aa tal til mig, Sigrid! Bare *et* ord, et eneste. Si, at du har tilgit mig. —

Hys! var det ikke som et hvisk — fra vandet, fra lien! — — —

Aa nei, indbildning, bare indbildning! Bare skogen, som suser og suser — idag som imorgen, som om hundre aar! Din mund er lukket — lukket for evig. — Og jeg — jeg har lukket den. —

Nei, jeg faar nok stænge døren for Gaute nu. Han begynder at komme av sig selv, ubuden — til alle nattens tider. Staar der og stirrer paa mig med de kvasse øinene sine. Saa paa ruten, saa ved døren, saa for sengestokken.

Javisst er det bare indbildning. Hodet mit er svakt av al den søvnløsheten. Syner og indbildning altsammen. Men likefuldt — jeg er ræd 'n, ræd, at han skal ta makten fra mig.

Idag igjen! midt paa lyse dagen! Jeg stod dernede ved fossen og slængte. Regnskodde over lien. Ganske tilfældig ser jeg op. Tænker ikke paa nogen ting.

Og derover! — — — det var, som om hjertet mit stanset — derover stod han. Over paa andre bredden, bortunder den store bjerken. Ansiktet halvt borte i skodden, men omridset tydelig nok.

Jeg blev saa vetskræmt, at jeg tok tilbens det forteste jeg kunde. Herregud! skal jeg ikke faa fiske i fred heller nu! Eneste glæden jeg har igjen i fjeldet.

Var det forsætlig eller uforsætlig, jeg slap aaren dengang — for 14 aar siden? —

Vi laa og fisket i Gjendeoset, kapellanen og jeg. Vakker solskinskveld langt ut i august. Husker det, som det var idag. Frem og tilbake fór vi; jeg rodde, og presten slængte. Stakkar til at fiske, fik ikke nappet nogetsteds.

Saa blev han utaalmodig tilslut og vilde friste længer ned paa elven, midt i strømmen. Der stod storfisken, mente 'n. Ja jeg lot baaten drive. Længer og længer gled vi utover, fortere og fortere gik det. Saa gik med et den ene aaren overbord for mig. «Ta i aaren! ta i aaren! For Guds skyld! Vi gaar i fossen!» kom det fra presten.

Ja, saa meget kan jeg mindes. Men dette med aaren, som gik overbord — — —? Hakkende sint var jeg paa den svarte karen i bakskotten, det er visst. Ønsket 'n gladelig i gule fossen. Men gjorde jeg noget, forat han skulde havne der? — Slap jeg aaren med vilje? — Den som husket *det!* —

«Med vidende, vilje og velbehag» staar det i forklaringen. Aabenbar ondskapsynd. Ja, da er jeg jo en morder for Gud og mennesker! —

For *min* fortjeneste var det saavisst ikke, at vi klarte os. Hadde ikke den stenen været iveien. — Men saa støtte vi i siste liten. Baaten dreiet mot land, og presten fik fat i vierbusken.

Slap jeg med vilje eller ei? — Naar jeg riktig husker mig om: saa ikke presten paa mig med et underlig straffende blik, da vi var kommet os iland? — Hadde han tat nogen slags mistanke, kanskje.

Slap jeg med vilje? Gud i himmelen, om jeg kunde greie det spørsmålet! —

Saa, nu skal jeg da faa fred for Gaute, haaber jeg. Underlig nok, at fredløs mand skal volde saa stor ufred. Og det for en ussel økses skyld. Hvem kunde da ogsaa ane slikt.

Inat stod 'n for mig i drømme, høi og myndig. Maaneskinnet lyste paa det bleke tungsindte ansiktet.

«Ivar», sa 'n, og røsten syntes at komme fra dypeste berget. «Hvi har du formastet dig til at ta fredløs mands vaaben! —

Har jeg ikke slidt ondt nok i de forgangne tider, om jeg ikke ogsaa skulde uroes i min grav! —

Uroes av dig, Ivar, du som selv haver prøvet menneskens ondskap! — Større retsind hadde jeg tiltrodd dig. Gak straks hen og grav øksen ned! Paa toppen av Gjendeshø skal du jordfæste den, tilhøre bak det alter, du har reist for Jehova! —

Men *straks*, at ikke noget værre skal vederfares dig. Ti *det* skal du vite, Ivar: Til livsens ophold, til vern mot uretfærdighet har jeg brukt den.

Morder var jeg aldrig. Held dig! om du kan vidne det samme, Ivar! — —»

Tilhøre bak alteret — det maa vel være her det. — Ondt at skulle grave den ned igjen, den rare gamle øksen. Aldrig se den mere, nu jeg var blit saa glad i den.

Men naar det ikke er anden raad, saa. Naar der endelig skal times en noget endda værre. —

Bare indbildning altsammen naturligvis. Det var jo i drømme, jeg saa 'n. —

Men allikevel. — Nei, jeg tør ikke andet. Jeg maa ha fred for 'n. For enhver pris ha fred.

«Morder var jeg aldrig. Held dig, om du kan vidne det samme, Ivar!» Saa truende han sa det. Han har nok ikke den allerbeste troen om mig, han Gaute.

Sludder og tøv! Jeg drømte jo, — men allikevel. —

Idag var 'n Halvor Kleppe og 'n Ola Siem indom her som snaest. De æslet sig over til Nils Baltasar med nogen hopper. Hadde en slags hilsen med fra bror min.

Men ikke «var deres ansikt mot mig som tilforn,» det var greit at se. Kolde og tilbakeholdne sat de der. Saa over paa hverandre, smilte og sendte mig frittende øiekast fra og til.

Han har vel lagt ut om mig, bror min. Eller kanskje presten! — Skal se,

presten ogsaa har latt et ord falde i sin tid. Og saa gaar det fra mund til mund dernede.

Er det derfor de trækker paa skuldrene av mig kanske! — For den ting at jeg ligger heroppe og fisker om sommeren, kan da ikke fornærme dem. —

Kleint gjort av dem, synes jeg. Om de visste, hvor vår og saar jeg er for det allerminste og hvor taksom for et godt ord! Nei om de hadde hjerte til at gjøre det! —

Herre Zebaoth, høifjeldets evige Gud! Hør mine ydmyge begjæringer! Se i naade til mit offer: Guldskjeg og graaskjeg, flyens fattige blomster. Har ikke andet at by dig.

Frels mig fra tankene, herre! de som kommer og gaar og jager lik drivende skodde i min sjæl! Fri mig fra angsten, som nager mig ved nat og ved dag! —

Giv mig fred, o Gud! Du, som var før bjergene, ja, fra evighet til evighet. Du, som grundfæstet jorden og sænket dens piller. Du, som kan binde den lystelige Syvstjerne og opløse Orions rep. —

Ti *jeg* er et kræk og ikke et menneske. Støv og aske, et græs, som er idag og visner imorgen. Hør mine bønner, herre! Se i naade til mig, før jeg farer bort og er ikke mere. — —

Saa let og lyst røken stiger mot det blaa. Glier ut og blir borte. Akkurat som mine bønner. Naar ikke frem. —

Ikke svar, ingen retledning. —

Han er blit saa fremmed for mig i det siste, Jehova. Saa kold og fjern. Skjuler sit ansikt for mig, naar jeg trenger ham som mest.

Jeg sogner vist ikke til hans menighet allikevel. Eier nok hverken profetkappen eller de haarde kamelhaarsklærne. Faar nok se at karre mig ned igjen, saa glad jeg er i fjeldet. Ned i dalen, til den lave trækirken. —

«Barnetroen» — kunde en bare finde den igjen! Men det er saa længe siden. Kommet saa rent bort for mig. — — —

Nei, som det trækker op der i syd og vest! Svære gulrandede skyer siger ind fra alle kanter. Knurrende torden langt borte. —

Kommer han allikevel, Jehova! — Svarer mig i lynild og jordskjælv! — —

Ja, nu kommer han. I rugende skodde, i rykende storm. Fjeldene vakler, bjerkene vrir sig og synker i knæ. —

For et lyn! Hatefuldt, harmfyldt — hele Leirungen i brand. Det er Jehova, som ser paa mig. Øine som ildsluer, — herre Jesus! Hvor skal jeg fly for hans ansikt! — jeg vil gjemme mig, jeg vil lukke mine øine. Jeg *vil* ikke se ham, *vil* ikke dø! —

«Morder! Morder!» ruller det over hodet paa mig.

«Morder! Morder! — Morder! Morder!» —

Og alle fjeldene stemmer i: Nautgaren, Besshø, Tjernhulstind, alle de gamle kjendingene. Nu slaar de sig sammen og vidner mot mig, hver og en. —

Men det er ikke sandt! Mened er det! Jeg har ikke slaat ihjell! —

Odd, eneste ven, jeg har igjen, du skal si fra! Du skal vidne mot dem: Har jeg nogen tid været haard mot dig? Har jeg vel? Har jeg hjerte til at gjøre menneske eller dyr fortræd? —

Herre Jesus, ta ikke forstanden fra mig! — —

«Aa nei, nei lell! — Skulde 'n hørt slikt da? — Piskan tull! har nok du vøri ute for skave'ret, du ja!» — kom det i avbrutte utrop fra gamle Nils. —

Vi sat paa bænken utenfor fælægret hans morgenen efter uveiret. Jeg fortalte, og han la ind med utropene sine.

«Ramle ja! jagud kan a ramle torna i slike djupe dalsøk! Det veit vel æ det!» — «Nei fuldt saa gæli var det naa inte her paa vidda lell!» — «Forsyne me, maa a inte ha sli ner noenstan gut! like ved hytta di kanskje.» — «Liksom borte fra dig sjøl, sir du. Ja, det trur jeg. Hu har svimeslaaet dig, gut! Det er greit det!» — «Ja, et Herrens veir var det, det er visst!» —

«Og en Herrens straffedom over mig ogsaa, Nils,» la jeg til; for jeg maatte ha et menneske at fortro mig til. Derfor hadde jeg lagt avgaarde saa tidlig paa morgenen.

«En Herrens straffedom!» — sa gamlingen forundret og satte den skjæve næsen op i synet paa mig. «Hausil! — Herrens straffedom over dig, Ivar! Aa vondt har du gjort 'n, du da, stakkar!»

Aa det kunde vel være ymse det, mente jeg.

«Ja, riktig er du en stor synder for Herren, Ivar,» knegget 'n og saa polisk paa mig med de skjæve øinene.

«Ja, saa stor, at jeg kanske har et mord paa samvittigheten!» svarte jeg og skalv i stemmen.

«Piskadausen! trur e inte, torna har svimeslaaet vette hans med!» mumlet gamlingen for sig selv.

«Hvem er det saa, du har slii ihjel, du da, Ivar, lemæn eller loppel» sa 'n tørt. «En prest,» svarte jeg, halvt med smil og halvt paa graaten.

«En prest! Stort skal det være!» mente Nils og saa paa mig med et tvilraadig blik. Han trodde tydeligvis, at jeg ikke var riktig klok.

«Du faar snakke ut, Ivar, om det naa ellers blir andet end tullsnakket med dig!» —

Saa fortalte jeg, og Nils brøt av som sedvanlig.

«Tok 'n kjæresten din, skarven!» — «Jagud en fin prestemand.» — «Kunde nok mere end budorda sine, han!» — «Derfor saa var det altsaa, du gik der og hang med nebbet, første gangen je' traf dig, stakkar!» —

«Om je' trur, at du slap aara med vilje, spør du. Nei, saa dom var du naa vel inte. Sætte eget liv paa spil for slik en fyrs skyld! Aa saa haardhjerta er du naa heller ikke, du Ivar. Saapas kjender jeg dig.» —

«Gud ske lov! saa du tror det,» sa jeg og kunde ikke gjøre ved, at taarene kom i øinene paa mig.

«Ja, trøste dig, du Ivar!» sa gamle Nils trohjertet og klappet mig paa skulderen. «Det var en ulykkelig hændels og ikke det slag andet. Det veit 'n vel best, presten, der 'n sitter oppe i himmerike sit.» —

«Han er ikke i himmerike,» sa jeg.

«Nei, nei, han er vel gjerne paa et varmere sted, maatru,» sa hestegjæteren spakfærdig.

«Ikke der heller, Nils.»

«Hausil inte der heller! Jøssenamn! ei stan maa 'n da vel være, kroppen!» —

Kristen Holbe

Ivars hytte.

«Ja, han er prest op' i Nordland ensteds,» sa jeg og fortalte, hvorledes det gik til, at vi blev frelst begge to tilslut.

«Ja, var det ikke det, jeg mente,» sa gamlingen uvillig og reiste sig. «Det var bare tullsnakket dit, alt ihop! Kom naa og faa dig en kop kaffe, gut! — Morder! — og saa lever 'n i beste velgaaende, han som — hæ! hæ! — Jagud maa hausen din ha tat nogen slags skade igaarkveld, Ivar!»

«Ja, men Vorherre dømmer da tankene vore ogsaa,» prøvde jeg at skyte ind. Men han vilde ikke høre paa det øre, Nils Baltasar.

«Verden blei nok overfuld av mordere da!» brummet 'n. «Gaa inte der og tyg paa slikt tois, gut! — Saa'n overlag godhjerta kar som du! — Sjaa her! Ekte bergensk gammelost! Den har jeg handla til mig for gode ord og to-tre drammer av en driftekar fra Hallingdal. En kommer længere med brændevin end med penger her i fjeldet, ser du. Den lærdommen har jeg længe siden skrivi bak øret mit. Og derfor saa gjemmer jeg altid et par halvflasker brændevin i kjeldereren for paakommendes tilfælde. Har 'n bare brændevin, saa blir det saktens raad for maten. —

Og sjaa her: prima spikekjøt fra Vaagaa i Gudbrandsdalen og nykjernet smør fra Beito herregaard i Østre Slidre. Kom saa og klag paa levemaaten i hotellet mit! —

Haarde sengefjælen med friskt fjeldgræs lagt utover. Nisteskreppen hans Nils til hodepute og til overbredsel en saueskindsfell. Men slik som jeg har sovet allikevel! Første ordentlige søvn paa lange tider. Visste ikke av mig for langt paa dag.

Ved syv-tiden hadde Nils været oppe og sat kaffekjelen over. Men jeg hadde ikke saa meget som rørt paa mig, sa 'n. Saa hadde hesteflokken travet att og fram rundt fælægret. Folene hadde været kloss ind paa stenvæggen og holdt et styr, saa det kunde vække «døv og dau». Men jeg hadde bare vendt mig i sengen.

«Men naa gaar klokka paa 11, kar, og naa mener jeg, du faar op, om du ikke vil sove over da!» sa gamlingen, og kom bort til sengen med en diger spølkum:

«Værsegod! rykende varm kaffe, hr. morder! hæ! hæ! hæ!» —

Ja, nu syner de sig igjen, alle de gamle venner og kjendinger. Nu kommer de, en efter en, hilser og smiler: Fjeld og fly, solskin og sommervind, bæk og moser.

Og jeg hilser igjen og later, som om det aldrig hadde været skygge av ugreie imellem os. Kjender det paa mig: den gamle glæden er ved at vaakne. Skydækket revner, og den blaa himmel gløtter frem.

Her og der. Bare her og der desværre. Vil ikke klarne av ganske. Svarte skyer baade hist og her i synsringen.

Saa mange stridige tanker og utidige spørsmål!

Hvorfor kommer dere saa sent da, kjære vennene mine! Hvorfor hjalp Dere ikke, da jeg trængte det som best! —

Dere store høimæktige fjeldene rundt om, hvorfor skulde en stakkars hesteleiter først by sig til, før dere fulgte efter! —

Og du store vidde, mon om du hadde aapnet høisalen din, om ikke han, stakkar, først hadde slaat døren op til fælægret! —

Ja, deilig er hodeputen din, du myke mosetue, men tryggere søvn gir nok den gamle nisteskreppen allikevel. Og det fine silketeppe, ølen brer over mig, varmer ikke nær saa godt som den simple skindfellen.

Hvor blødt du stryker mig, du lune sommervind, mykere er nok menneskehaand, gammel og skrumpen. —

Saa mange stridige tanker og utidige spørsmål, kjære vennene mine! Saa mange seilende skyer og listende skygger! Saa utryg en glæde! —

Hvorfor kom Dere ikke, da jeg trængte det som best! — Og naar gaar dere saa igjen og lar mig alene med elendigheten! —

Og jeg, som ikke hadde hat nødig at trygle Dere! Jeg, som kunde ha hat dere dagstøtt hele livet igjennem, om jeg hadde villet. —

Om jeg ikke hadde slaat døren i for hende, som hviler i sin grav. —

Lys, lun sommernat over flyen. Maanesølv paa berg og botn. Våre glimt av smaatjern her og der i dæmringen. —

Vi sat utenfor fælægret og pratet, Nils og jeg. Tungsindet var over mig

igjen, og smaat om senn seg det ut av mig altsammen om Sigrid, like til avskedsbrevet, som jeg læste høit for 'n.

Han saa ret frem for sig, gamlingen, strøk sig over øinene en og to ganger, men sa ingenting. Stik mot hvad 'n pleide.

Saa faldt jeg i tanker, jeg ogsaa, sat og lydde til den dæmpede lyd av rislende bækker og ruslende hester oppe i lien.

«Aa ja, ja san!» vaaknet kallen med ett.

«Jamen var det vakre ord, det ja, og ei overlag bra jente maa det ha vøri, Ivar.» —

«Og endda saa var jeg god for at fornekte hende, Nils. Du ser, hvad slags kar jeg er.»

«Nu ja, hvis at jeg skal si, hvad jeg mener, Ivar, — av et opriktig hjerte — saa er jeg ræd, at du har latt 'n Jo Gjende ta makta fra dig.

Javisst er 'n en gløgg kar, han Jo, og mangt og mye veit 'n baade om det, som paa jora og over jora er; men kjærlighet, det trur jeg naa inte, han har større greie paa.» —

«Og ikke paa kristendom og barnetro heller, Nils.»

«Barnetrua!» sa gamlingen og skaket betænkt paa hodet. «Den trua har jeg for min del ingen rede paa. Hu var inte paa moten i min barndom, maatta.» —

«Ja, men du blev da vel konfirmert, du ogsaa, Nils. Han maa da ha snakket til dig om barnetroen, presten!»

«Gammelpresten! om barnetrua!» lo Nils høit. «Nei, det var 'n da fuldkomelig fri for. —

«Det bør dig at vandre paa dydens vei, min kjære tilhører!» sa gammelpresten. «Og kan du ikke gjøre det store, saa faar du gjøre det lille!» sa 'n og slog i prækestolen, saa det sang. Om det var, for at 'n sjøl saa sjelden fór den vegen, det skal jeg la usagt. Han gjorde nok hverken det store eller det lille, den karen; men i prækestolen slog 'n, det kan jeg bevidne. — — —

Nei, barnetrua, som dem sir, den har jeg som sagt ingen rede paa,» tok 'n paa igjen, «men kjærligheta, Ivar, har 'n Jo snakka dig fra Sigrid, som du sier, da har 'n stor skyld paa sig.

For beint ut sagt, Ivar, saa har jeg naa aldrig riktig kunnet skjønne, aa en

kar som du vilde heroppe i ødemarken. En fattig stakkar som jeg, — ja, det er en anden sak. Jeg er nok plent nødt til aa bite i det sure eple, som ord-sproget sier. Men du, som hadde baade gaard og grund og en snild kjærest paa kjøpet. — Ja, du skjønner, jeg mener inte aa laste dig!» —

«Aa jo, jo! jeg vet det nok, jeg har forspildt livet mit. Aa, om du visste, hvor ulykkelig jeg er!» —

«Nei, nei da, Ivar! ta det inte slik da!» sa gammeln rent forskrækket og klappet mig paa skulderen. «Du har da inte større synd paa dig, *du*. Det er da mor hendes Sigrid, som faar bære skylden. En ulykkelig hændels, bare en ulykkelig hændels! —

Og spildt livet dit, sir du. Aa skal je' si, je' da! — E mor, som satte mig i verden ulovelig, om je' saa skal si! — En far, som spolerte ansiktet mit i fylla! — Ei kjæreste, som snøt mig for alt, jeg eide og hadde!»

«En kjæreste!» Jeg saa forundret op.

«Jo, je' har da hat slikt no som kjærest engang, je' ogsaa, gut. Men hu var nok inte av samme arten som Sigrid, Gud bedre! —

Bare flir og spot paa alle kanter, Ivar. Inte et liv, som bryr sig om en fattig stakkar! Det skulde da være de stakkars umælende gampane oppe i lia.»

«Du glemmer mig, Nils,» sa jeg og la haanden paa skulderen hans.

«Tak og ære, Ivar, at du inte holder dig for god til at være venner med en skarve hesteleiter!» sa Nils og strøk sig over øinene. «Vi faar slaa os sammen, vi to vildfuglene i fjeldet!» —

Han har aapnet øinene mine, den gamle stakkaren deroppe i fælægret. Her har jeg gaat og pint og plaget mig selv med presten. Presten! en fremmed uvedkommende person, et menneske, som lever i beste velgaende deroppe paa prestegaarden sin.

Og saa har jeg glemt den, som stod mig nærmest, hende som ligger i sin grav, og som jeg har lagt i graven. *Jeg* og ingen anden — ikke Jo Gjende. Hvem bad mig at lytte til hans raad! Det var *min* skjæbne, det gjaldt, ikke hans. *Min* lykke og hendes. *Hendes* — det er det værste.

Her gaar jeg og klager over, at jeg har forspildt *mit* liv. Mit og mit og mit og mig. Bare egenkjærlighet altsammen! Men at jeg har forspildt *hendes* liv, jeg ikke mindre end hendes mor, — det er ikke faldt mig ind.

Men nu kommer tankene. I de lange søvnløse nættene, naar hjerte mit slaar, som om det skulde sprænges, — nu kommer de. Gaute har lagt sig tilro i graven igjen. Gjorde ikke større fortræd, han stakkar. Presten har jeg skikket tilbake igjen til Nordland, der han hører hjemme.

Men det er kommen en istedenfor dem, en som ikke vil vike, ikke lægge sig tilro i graven. Og naar *hun* gaar frem til sengestokken min i de lange nætter — stille og tyst, — ser paa mig saa inderlig bedrøvet med de dype blaa øinene sine, da snur jeg mig til væggen og graater, som hjertet skulde briste.

Da svarte Job Herren og sa:

«Jeg haver talet om ting, hvilke jeg ikke forstaar, som ere mig for underlige, hvilke jeg ikke kjendte.» —

Jeg faar nok si saa, jeg med. Jeg har grundet paa ting, som var mig for høie. Bygget alter for en ukjendt Gud. En avgud, kanske. —

Farlig sak, sa Jo Gjende. «Du skal ikke ha fremmede guder for mig!» Det kan hevne sig, sa 'n. Ja, denne gangen har 'n nok hat ret desværre. Han begynder at hevne sig, avguden. Jeg lekte for længe med 'n. Nu blir det alvor av leken. —

For en underlig kveldshimmel! Et blaanende hav i syd og øst, kulsort nat i vest. Og saa stille, stille! Ikke blad, som rører sig, ikke fugl, som synger. Lydløs forventning over alt levende. —

Akkurat, som om noget var igjære — noget gaatefuldt. En aapenbaring. —

Du ogsaa, Odd — venter du noget, du ogsaa! Piper og ser saa urolig paa mig. Aa nei, nei da! Ingen ting at være ræd for! —

Se bare! nu aapner det sig saa vakkert, det svarte skylaget, et litet rift ret

over fjeldet. En trekantet gløt. Bli ikke større og vil ikke lukke sig heller. Et øie, som skotter frem over fjeldkammen — kvast og speidende. Akkurat som trekanten over altertavlen hjemme. Det er nok ikke smaakaren, som staar og ser utover der. — Jehova! — Det isner igjennem mig. Jeg faar ikke pusten! Mørkere og mørkere blir det rundt om; men øiet staar der og ser utover — like stivt og stirrende.

Og bjerkeskogen — saa underlig den suser og sukker! Vi maa hjem, Odd! Det forteste vi kan. Ikke se os om! Han er efter os! Ikke se os om, hører du! Ellers blir vi til saltstøtter, baade du og jeg. Beneste veien! Aa Herregud! Hvor skal jeg fly for dit ansikt! —

«Ta din eneste, som du har kjær, og ofre ham!» Din eneste, som du har kjær! din eneste! —

Jeg blir ikke kvit ordene. Nat og dag ringer det for mine øren. Helst om natten, naar jeg ligger og vrir mig og ikke faar sove.

Men om dagen ogsaa. Hvor jeg gaar og staar. Maaltrøsten roper det fra bjerketoppen: Ta din eneste! ta din eneste! —

Og bjerkesnaret tar det op og suser: din eneste! din eneste! Og sjøen slaar mot strand og hvisker: eneste! —

Herregud! jeg vet jo saa godt, hvad de mener allesammen. Og jeg har jo prøvd det ogsaa. Men det vilde ikke gaa.

Den ene gangen smat 'n unda, just som jeg grep efter kniven. Væk var 'n. Hadde vel anet uraad, stakkars dyret.

Men neste gang, da hadde 'n skiftet sind. Sat der stille og offervillig og saa paa mig med de trofaste øinene, som om han vilde si:

«Kjære Ivar, det var kleint gjort av mig at rømme. Kan det hjelpe dig, saa gaar jeg saa gjerne i døden for dig.» — — — —

Kan det hjelpe mig, ja — det er netop spørsmålet. Er det Jehova, som kræver lydighet, eller er det avguden, som vil føre mig endda dypere i ulykken.

Ta fra mig det siste og eneste jeg eier og har. —

«Underlig kveldshimmel».

Kristen Holbe

Jeg ser ingen anden utvei: jeg faar nedbryte avgudsalteret som Gideon Joas's søn. Bryte det ned, sten for sten. Bære dem ned igjen i lien, hver eneste en. Bli nok et strengt arbeide; men har jeg orket at bære dem op, saa orker jeg vel at bære dem ned igjen. Det faar gaa med hjertet, som det vil. —

Det forvendte hjerte! Det er jo derfra de onde tankene utgaar: avgudsdyrkelse, mord, løgn. Det faar slaa, saa fort det lyster. Det er syndens sold.

Saa skræmt jeg blev! — Der kommer jeg nedover Leirungslie slæpende paa en av de sværeste alterstenene, bøier rundt en fjeldhammer, og — der like for mig sitter en herre og to bydamer og prater. —

Var saavidt, jeg ikke slap stenen i hodet paa dem. Men da blev det huskestue paa kvindfolkene! —

«Et menneske!» «Aa nei, saa heldig!» «Storartet!» «Hvor kommer De fra da?» «Er det Deres, det lille romantiske huset nede ved vandet?» «Hvad skal De med den svære stenen da?» «Er det langt igjen til Gjendeseet?» — —

Jeg stod og saa fra den ene til den andre og visste ikke, hvem og hvad jeg skulde svare først.

«Hys da!» sa bykaren. «Dere faar da virkelig la manden faa pusten for sig! Vi kommer over Valdresflyen,» sa 'n henvendt til mig. «Vi tænkte os over til Bessesæter ikveld. Men saa blev vi ræd, at vi kanskje hadde gaat galt, og nu vilde vi op i høiden for at orientere os.»

Jeg lovet at sætte dem paa ret vei, og vi fulgtes nedover til Leirungen. Men jamen var det et snodig selskap at komme ut for!

Karfolket, han skulde nu endelig vite besked om alle toppene, han. Om de var bestegne før, eller om det var «jomfruelige tinder», som han sa. Forelsket var 'n i dem alle, og best det var, la 'n hodet paaskakke, himlet med øinene og gav fra sig et kjæleavn.

Den ene av damene vilde med vold og makt vite navnet paa hver blomst i Leirungslie, og den yngste av dem vilde likesaa bestemt ha rede paa mig og alt, hvad jeg foretok mig og hadde foretat mig hele livet igjennem.

I munden paa hverandre snakket de alle tre. Men best det var, brøt bykaren tvert av, løftet stokken sin, og saa sang de en trestemmig sang.

«Og her bor De hver sommer?» sa hun med blomstene, da vi stod utenfor huset mit. «Hører du det, Hermana! Hver sommer, *hver* sommer har han dem rundt om sig, alle de deilige blomstene: Parnassia palustris, aconitum, angelica og du deilige blaa gentianaen min!»

«Aa du da med alle de latinske navnene dine, Ingerta!» lo bykaren foraktelig. «Nei fjeldene, det er andre karer det! Hver sommer har 'n dem om sig: Bitihorn og Kalvaahøgda og Besshø og Nautgardstind — gode norske nordmænd:

Besshø med din blanke skalle,
du, den fagreste av alle!»

sang 'n og saa med forlibte øine ut i veiret.

«Tror De ikke, den lar sig bestige fra sydsiden, hvad? Jeg tror det, ja, jeg er viss paa det. Ser De den lysegule flekken deroppe? Fem, sekshundre fot under høieste toppen? Har De den? — Tredive skridt tilvenstre for flekken — den svarte revnen. — Er De med? — Op igjennem den. Saa tilhøre rundt den skarpe fjeldhammeren. Er De med fremdeles? — Der staar jeg paa skuldrene Deres — — —»

«Nei, Erik, nu blir du for grov!» kom det fra den yngste av damene, hende de kaldte Hermana. «Vil du staa paa skuldrene hans ogsaa nu! Nei, vil du endelig ligge og klyve i værste fjeldet, saa jamen faar du da staa paa dine egne skuldre, ikke paa — — — ja, hvad heter De egentlig?» —

«Ivar.»

«Ivar! aa nei, det var da kjedelig! Jeg, som saa sikkert trodde, at De het Arne eller Øivind eller noget andet Bjørnsonsk. Ivar, det klinger saa litet romantisk, det. Nei, Arne eller Øivind skulde De hett. Helst Arne; for ham synes jeg, De ligner. Saa stille og eftertænsom. Ikke som «en glad gut». Har De hat nogen slags sorg da? Kjærlighetssorg kanskje. Husk, hvad Bjørnson synger:

Løft dit hode, du raske gut,
om et haap eller to blev brutt — — —»

«Nei, vet du hvad, Hermanal nu er det nok heller *du*, som staar paa skuldrene hans!» ropte Erik. «Ja, De ser da ialfald, at der er haap for Dem, om De skulde ha været uheldig,» føiet han leende til og pekte paa Hermana.

«Nei, nu gaar det for vidt!» svarte Hermana rød og fornærmet. Men Erik bare lo og løftet stokken:

«Og ræven laa under birkerot!» kommanderte han. —

Saa kom de sig da endelig avgaarde; men det holdt haardt:

«Adjø!» og «farvell!» og «paa gjensyn!» og «skriv endelig!» og «glem ikke de pressede blomstene!» og «besøk os endelig i Kristiania!» og «farvel og farvel og farvel igjen!» —

Saa løftet bykaren stokken, og saa drog de over Gjendehalsen, mens de sang:

«Undrer mig paa, hvad jeg faar at se
over de høit fjelde.» —

Og jeg stod der igjen, halvveis fortumlet og halvveis tung i sindet. Saa pipen har faat *den* lyden nu! — Deilig og romantisk altsammen! Var ikke mange aarene siden, at det bare var «stygge præcipiser og sørgelige ødemarker». —

Undres paa, hvad jeg skal foretrække: præcipisene eller romantikken. — Tror, det faar bli præcipisene likevel. Blir ikke til at holde ut i fjeldet for en stakkar som mig, om romantikken skulde bre sig.

Men kanskje det er et varsel:

«Kanske du alt har din dør paa klem,
Herre min Gud!» —

En time til, en stakkars snau time, saa lysner det over Heimdalslø. Saa tar maaltrosten paa igjen. Strandsnipen y'er sig. Livet gaar sin gang. Og saa blir det for sent. Søvnløs nat igjen. —

Aa Herregud! jeg ber dig saa inderlig: la mig faa sove! — En time bare! Jeg har jo nedbrutt avgudsalteret. Hver sten har jeg baaret ned. Den siste igaar, den tyngste av dem alle. Derfor lot jeg den ligge til sist. Visste, det

vilde lete paa. Aa Herre min Gud, nu har jeg jo baaret den ned. Stil det urolige hjerte mit! —

Eller kan du ikke, vil du ikke kanske? Er *det* straffen, fordi jeg har stanset et trofast menneskehjerte, git det gravens hvile! — Nu skal *mit* hjerte aldrig faa hvile mere. Aldrig. —

Saa! Der begynder morgenvind at røre paa sig. Den gamle furuen dunker i taket igjen. Underlig, at det netop skal være den, som mest holder mig vaaken. Den, jeg har holdt mest av. —

Eller nei — kanske det ikke er underlig likevel. Kanske det netop er gjengjældelse. Har jeg ikke holdt mere av den end av Gud! Elsket skapningen over skaperen! Og nu kommer skapningen og hævner sin skaper. —

Hvad kan det hjelpe, at jeg bryter avgudsalteret ned, naar avguden lever — i og utenfor mig —

Utenfor mig — ja, det kunde jo la sig ændre. Avgudsalteret har jeg nedrevet. Om jeg hugget ned den gamle furuen ogsaa! —

Aa, det skriker i mig, bare jeg tænker paa det! Hvad ondt har han gjort, den gamle ærlige kjæmpen! Suset og suset i hundreder av aar. Sang sin skapers pris. Hvad ondt har han gjort! *Han* er ingen avgudsdyrker.

Men hvad ondt hadde Isak gjort, og endda skulde han ofres! For Abrahams skyld. —

Du faar forlate mig da, gamle trofaste ven! Det er *mig*, som har skylden, *min* avgudsdyrkelse. For den skal *du* bøte. Imorgen vil jeg staa tidlig op og hugge dig om. —

Jeg saa 'n komme paa lang lei; men den gangen tok jeg ikke tilbens. Orket det ikke, saa laak og tungsindt var jeg blit.

»Nei, er dæ moglegt! Kan eg tru mine egne augor!» ropte 'n, da 'n fik se mig. «Er dæ visst, at dæ er 'n Ival!» —

Men da han kom nærmere og tok mig riktig i øiesyn, blev smilet borte om munden hans.

«Du har vore laak, ser eg.»

Jeg nikket. — Hvorfor jeg ikke hadde varslet ham, spurte 'n alvorlig. Han bodde da ikke saa langt unda. Jeg svarte ikke. — Hvorfor jeg i det hele tat undgik ham i den senere tid. — Han visste da ikke, at han hadde fornærmet mig paa sæt og vis. — Ikke med vidende og vilje ialfald. —

«No ja, ja, Ival!» sa 'n da jeg fremdeles ikke svarte. «Ikkje er eg nokon forhøyrdomar. Har du ikkje tiltru aat meg meir, so har du din gode rett te aa vise meg fraa deg. Er dæ hjerta, som plaagar deg?» —

Jeg fortalte ham, hvorledes jeg hadde det, og hvorledes jeg laa søvnløs nat efter nat.

Søvnløsheten, for den visste 'n nok raad, sa han. Han hadde selv været søvnløs en tid, og doktoren i Vaage hadde git ham nogen slags sovedraaper.

Imorgen vilde han komme over med flasken. Men jeg maatte ikke ta flere draaper, end det stod utenpaa flasken. For ellers kunde jeg sovne av før bestandig. Dermed tok 'n haanden min til farvel. Jeg hadde ondt for at holde graaten tilbake. Han blev det vår, og saa paa mig med et uvanlig mykt uttryk i øinene sine:

«Oss maa ikkje misse mote, Ival!» sa 'n. «Antel du vil veta av meg hell ikkje, so er eg no ven'n din. Kom ihug dæ!» —

Det siver og sildrer. Det drypper i tak og driver mot rute. Det sukker i snar og suser fra sjø, og mørket ruger over avgrunden. —

Nu vil jeg sove. Bare rolig! — Ikke tænke paa nogen ting! Nogen verdens ting! —

Ikke paa Jehova. Han var efter mig idag igjen. Kom svævende over Val-dresflyen. Serafim stode over ham. Hver hadde seks vinger. Med to skjulte de sit ansikt, med to — — — —

Nei, nu vil jeg ha fred! sier jeg. Fred for dem allesammen! Jehova og Serafim og Presten og Gaute og vaageværingene og spyfluene i værelset.

Fem av dem fik jeg livet av, før jeg la mig. Men to er igjen. Sitter og lurert under takbjelken. Vet aldrig, naar de kan ta paa igjen. Den evige uroen! —

Hys! — saa sover vi da! Blir saa stille indeni mig med ett. Ingenting som

uroer. Klokken ligger under sengen. Den gamle furuen er kvistet for grenene sine — foreløbig. Bare Odd bort i kroken. Ligger og snøfter og bær sig! Om jeg jaget 'n ut i svalen! — Stakkars dyret! i slik en nat! —

Dyr! som om der ikke var mennesker ute i skaveiret ogsaa! Under berghammeren deroppe i Leirungslie. — En sammenrullet bylt av et menneske. Ræker det røvere omkring i fjeldet ogsaa! —

«Og der gik et menneske op fra Jeriko til Jerusalem,» eller var det fra Vaage til Leirungsvandet? —

«Og paa veien faldt han blandt røvere, hvilke klædte ham av og slog ham og lot ham ligge halvdød.» —

Hurra for røverhøvdingen — han Jo Gjende! Og for 'n Halvor Kleppe og 'n Ola Siem og hele banden. Der stryker den nedover igjen, det fortteste den kan. Ser sig tilbars nu og da, og borte er de. —

Og det siver og sildrer, og det drypper fra busk og drysser — —

Hys! se derborte! Ut av mørket skrider et menneske stiv og strunk, stille og høitidelig. Det er *kapellanen!* —

«Saa, det er dig, Ivar,» sier 'n. «Ja, jeg har gjort, hvad jeg kunde. Veket plassen for dig. Hvi kom du ikke og tok den? —

Jeg har slaat op med Sigrid, men du — du har slaat hende ihjel! —

Som man reder, saa ligger man. Farvell!» —

Og det siver og sildrer og sukker og suser, og ut av skaveiret stiger en kjæmpe: Øks i beltet, heirefjær i luen, elgeskind over brede brystet. Det er *Gaute.*

«Saa, der ligger du, Ivar!» sier 'n, og det stiger som fra dypeste berget.

«Ja, nu er gjengjældelsen over dig! Røveren er falden blandt røvere, morderen fældet av mordere. Nu ligger du paa dine gjerninger. Farvell!» —

Og det sildrer og siver og drypper og driver, — endeløst, uten ophør, — og jeg ligger her i mørket, laak og elendig. Og ingen ænsar det, ingen! Og ingen i verden bryr sig om mig. —

Nils! Nils Baltasar! — Kjære gamle Nils, hvorfor kommer du ikke! Hys! er du der allikevel! Er det dig! Ser du mig ikke i mørket! — Her ligger jeg — under den store hammeren. En snau halv mil fra Jeriko! — —

Et menneske! aa om jeg visste et menneske — et eneste menneske at fortro mig till! Et varmt, levende menneskeøie at se ind i. —

Alle disse kolde livløse øinene rundt om, stive og stumme stirrer de paa mig fra dyr og blomster og skog og sjø! Føler ingenting, sier ingenting, ser tvers igjennem mig. Like sæl, enten jeg ler eller graater, lever eller dør. — Aa, jeg formelig hater dem! —

For jeg hører jo ikke til deres slekt. Ikke forstaar jeg sproget deres, og ikke de mit. Ja, de liker ikke at høre det engang. Skvætter og blir urolige, bare de hører lyden.

Om jeg aldrig saa meget prøver at være vår og venlig i maalet.

Og jeg som tænkte at skaffe mig hjemstavnstret iblandt dem — langt om længe! Skilte mig ved menneskene, strævde og strævde i aarevis med at lære mig fremmede sæder og fremmed sprog.

Faafængt altsammen. Mine egne har jeg mistet, og de fremmede har jeg ikke vundet. —

Aa, som jeg fryser, fryser! — Alle disse stive døde øinene, som følger mig, hvor jeg gaar og staar:

«Se, der gaar han, han utlændingen, som har slaat sig ned iblandt os for at plage os!» —

Og nedfra dalen svarer det som et ekko:

«Se, der gaar han, eneboeren, som har skilt sig ved menneskene og holder sig med dyrene!»

Et menneske, aa, om jeg visste et eneste menneske! — En som forstod mig, og sat hos mig. Behøvde ikke at si et ord. Bare lægge haanden paa skulderen min og se mig i øiet! —

Og det sildrer og siver, og det seiler og siger langs fjeldsiden — skodde i skodde, langsomt, lydløst — Helheims bleke fylkinger i endeløst jag. Og atter synker dagen, dødfødt som sine brødre, og en ny nat reiser sig og svinger svøpen over mit hode: Bøi dig! blot ryggen! —

Og jeg begynner at klæ mig av — sky og skjælvende: det skal saa være!

Skal saa være! — hvem har sagt det? — La ham omgjorde sin lænd og træ frem som mand! — Har jeg ikke lidt nok! — «Avgrund roper til avgrund under dine renders lyd, alle dine vandvover og dine bølger gaar over mig!» —

Det er bedre for mig at dø end at leve! En mundfuld brun saft, og natten kan svinge pisken saa meget, hun lyster. Kroppen føler det ikke. Og sjælen, — sjælen er hos dig, Sigrid. —

Som hjorten skriker efter vand, saa skriker min sjæl efter dig! —

Men hvorfor ser du saa bedrøvet paa mig? Hvorfor ryster du paa hodet? —

Kommer jeg ikke til dig, naar jeg ikke bøier mig? —

Kommer jeg ikke? —

Ja, *da* faar jeg bøie mig. Uten dig har jeg levet her paa jorden. Leve uten dig i evigheten, det kan jeg ikke, nei, jeg kan ikke! —

Saa faar du komme da, nat! Jeg bøier mig og blotter ryggen. Men slaa ikke for haardt. Ikke for haardt! —

Tugt mig ikke i *din vrede*, Gud! —

For en vidunderlig nat og en straalende morgen! —

Jeg sovnet, næsten med det samme jeg la hodet paa puten, — sov og drømte:

Jeg stod ved foten av et høit fjeld, klædt med skodde fra øverst til nederst. Men alt som jeg stod der og stirret, tok den drivende graa skoddesjøen til at letne og lysne — langsomt, litt efter litt. Blev efterhvert skinnende hvit, violet, glødende rød. —

Saa blev der med ett rift i lyshavet. Vokste og vidde sig til alle kanter. Bakenom lyste det som glitrende guld; men foran aapningen spændte en regnbue sin luftige bro, slap sig længere og længere ned, til den rorte ved jorden paa begge sider. —

Da jeg løftet hodet igjen og saa op i lyshavet, møtte mine øine et vidunderlig syn. Midt paa regnbuen, omskyttet av drivende purpur og guld, stod en hvit kvindeskikkelse. Jeg kjendte hende straks, det var Sigrid. —

«Sommerkveld».

Kristen Holbo

Og en usigelig længsel grep mig. Jeg styrtet avsted til enden av regnbuen og begyndte at klatre opover. Haket mig fast med hænder og føtter. Slet mig opefter, tomme for tomme. Men forgjæves!

Saa tidt jeg stanset for at puste, gled jeg ufravikelig ned igjen til jorden — gang paa gang.

Da tok angsten mig. Jeg vendte mine øine mot synet deroppe og ropte: Jeg kommer ikke op, Sigrid, jeg kommer ikke op! —

Og hun nikket mildt vemodig to ganger, og som sakte lyd av æolsharpe gled det ned til mig:

«Ikke *den* veien, Ivar! — Paa solstraalen maa du fare — solstraalen!» —

Og som jeg stod der og saa op og grundet paa ordene, tok farvene litt efter litt til at slukne. Regnbuen bleknet, og lette lyse skyer drev ind over det blaa himmelgløttet. Endda et øieblik skimtet jeg saavidt dragene av det kjære milde ansiktet bak skyfloret, — saa var alt graat i graat igjen. — — — —

«Solstraalen — paa solstraalen maa du fare!» — Ordene brændte endnu i min sjæl, da jeg vaaknet og satte mig op i sengen. —

Morgensolen flømnet ind i stuen til mig. Men hvad var det for en underlig lyd derutenfor? —

Odd hadde forlængst hørt den, saa det ut til; for han saa paa mig og pep og fôr frem og tilbake og frem og tilbake mellem sengen og døren. Jeg sprang bort til vinduet og saa ut:

Beitende hester utenfor huset — nede ved stranden, paa hin side sjøen — rundt om paa alle kanter.

Jeg fik klærne paa i en fart og steg ut. Der stod Nils Baltasar nede ved stranden og stelte med et par folunger.

«Ja, her har du mig lys levandes, Ivar!» ropte gamlingen, da han fik øie paa mig. Ansiktet hans var et eneste stort grin av fornøielse.

«Og hvad som værre er: du blir inte kvit os med det første heller. For her ved Leirungen er vi ment paa at kvare os, baade e aa gampane. Hvis du kan og vil hyse os da. Med fœa skal du være ubryd. Den skaffer vi os sjøl. Her er mat for hundre dyr og hundre til her i Leirungslie.» —

Som alt har skiftet utseende, siden han slog sig ned her, gamle Nils! —
Veir og vind og fly og fjeld. Det er blit saa stille, saa lyst og fredelig
altsammen. Likesom efter et uhyggelig uveir. Himmelen saa høi og klar, hvert
skyfnug feiet væk, alle de gamle skræmslene jaget paa dør. Likesom jeg puster
friere, endda saa tungt jeg har for at gaa.

Sitter og smaaprater med gamlingen eller ligger og driver i baaten. Saa
vakkert hesteflokken tar sig ut deroppe i lien! De glinsende brune og svarte
ryggene under det grønne bjerkeløvet. Et og andet hode, som løfter sig og
ser ut over sjøen. Dansende foler efter stranden.

Og derborte paa odden — stakkars Odd! staar 'n ikke der og ser utover
og piper! Jeg faar ro ind og hente 'n. Stakkars fyr! saa lite jeg har været
'n i den senere tid! —

Hvor har jeg været, ja, hvor har jeg dog været i alle disse lange ukene!
— Det er, som om jeg er vaaknet av et mareridt!

Men nu er alt blit anderledes. Ja, selv Jo Gjende er ikke lenger den
samme. Saa forunderlig mild og venlig, ja næsten blyg han er blit! Det er,
som om han vil be mig om forladelse for noget. — Kom til at tale med ham
om «rillion» her idag, og saa sa 'n:

«Ja, mine meiningor og tankar kjenner du, Iva, men eg er no berre eit
stakkars menneskje, eg som alle di andre. Eg kan taka imiss. Um live attan-
for gravi veit oss menneskior ingen ting. *Kanhende kristendomen er sanning
likevel, for allt da oss veit!*» —

Underlig at høre Jo snakke saa spakfærdig om slike ting. Men jeg likte 'n
godt for det.

Brev og hilsen fra bror min. Det hadde gjort 'n ondt at høre, at jeg var
syk og søvnløs, skriver han. Han hadde tænkt saa meget paa mig i det siste.
Jeg maatte bare være ved godt mot. Naar han hadde gjort fra sig det grøvste
onnearbeidet, saa var han ment paa at ta sig en tur ind i fjeldet. Saa kunde
vi snakkes ved, og saa vilde 'n selv kjøre mig ned i bygden.

Han hadde talt med doktoren om mig. Søvnløsheten var det ikke saa

farlig med, hadde doktoren sagt. Den skulde han nok rette paa. Men hjertet var det vanskeligere med. Det var ikke andet for: *jeg maatte helt slutte med fjeldlivet mit*. Det var ikke for folk med kleint hjerte at ligge saa høit tilfjelds.

Saa sluttet brevet med hilsninger fra kjendinger og venner. De hadde uttrykkelig bedt om at hilse mig allesammen.

Aa herregud! saa har jeg tat feil allikevel — kanskje. Jeg er ikke fuldt saa mislikt, som jeg trodde. De har litt tilovers for mig, en og anden, — nu jeg er syk ialfald.

Først og fremst Jo Gjende. Greit, at det er han, som har bedt bror min skrive til mig, og han som har faat Nils til at flytte herved ogsaa.

Jeg har da nogen venner blandt menneskene ogsaa — nogen faa.

Og nu vandrer høsten gjennom fjeldet igjen, mild og vemodig. Og alle de tusen smaaliv hører hans fottrin og ser op og smiler. Og kinder farves, og øine lyser. Er det siste gang, jeg ser ham — kanskje!

Aa Herre min Gud, er det siste gang,
skal døren for altid stænges, —
da gi mig at slukne med stille sang
som blomster i vang.
Mit endeligt vorde som deres! —

«Paa solstraalen maa du fare! Solstraalen!» — Jeg tror, jeg begynner at skimte meningen. Idag gik det op for mig, som jeg sat og læste i det ny Testamente:

«Gud er kjærlighet, og hvo som bliver i kjærlighet, bliver i Gud, og Gud i ham.» —

Jeg har elsket Gud, jeg ogsaa — kanskje. Paa *min* vis. Elsket ham i naturen, i høifjeldets vælde, i viddens ynde. Prøvet at svinge mig op paa regnbuen. Men det gik ikke. Altid gled jeg ned igjen. Aldrig kom jeg op.

For jeg grep ikke det inderste i Guds væsen. Ikke solstraalen selv, bare brytningen i luften.

Og naar solglansen svandt, og lysbuen bleknet, da stod jeg der i mørket, fattig og frossen som før.

«Paa solstraalen maa du fare — solstraalen!» —

Kjære, snilde, snodige mr. Thorncliff! Brev fra dig med. Og at det netop skulde komme nu! Og saa fornøielig et brev. Jeg har kanske hat flere venner, end jeg visste av.

London, juli 186—.

Dear Ivar!

Kan you hugsa en tullat englishman, named Thorncliff, som fourteen years ago laa i Gjendesos og krub og stillet efter rendeer? —

Well! Han er inkje ganske dauer endda, den gamle skudder. Han var spaaender sandhet, den sture sioux-chief Jo Gjende: «Ugras forganger inkje saa let.» Det var his words.

Ja, han liver endda, den gale englishman. Men nu være han ingen ugras længer. Han er blivet en stor og honourable mand i Old England. Hans brother er dau for tre aar, og han have taken his place og blivet member of the House of Lords! —

Ja, han have fordristet sig til endda værre ting: Han have forgifte sig med en very beautiful lady!

«Ja, dæ er vidunderlegt, korleis dæ er laga!» gamle sioux-chief! —

Men you maa inkje tru, at han have glemmt Old Norge, his lordship. No, no! Ivar. Ner han sit i sin krak i the House of Lords and søv and søv fredsommelig med alle de oldgæmle lords kringom, da kan han drøime om huje fjeld and noisy elv, om deilighful fjeldvand and oldgæmle rendeer med sture grinede horn.

Men ner han vaagner op og ser kringom, da er det berre oldgæmle gentlemen med stupide fjæs og ganske ingen horn.

Men nu have han taken en determined resolution, his lordship. Han will liste sig væk from the snorkender gentlemen, and ner de endelig engang vaagner, da er han borte. Kruben on board i steamer and faren til Norge.

And here will han gjoime sig bort mellem de hujе fjeld ved Gjendesos i some weeks og fiske i Sjoa-river med good friend Ivar, and krube paa rendeer med gamle sioux-chief Jo Gjende and drikke whisky med the old-gamle Nils Baltasar. Hvis «piskadausen» inkje have taken him. —

Men not too much whisky, Ivar! Trøste straks den gamle sioux-chief. I er blivet en gammel honourable member of the House of Lords, and my lady elske ikke, at I drikke much whisky.

In five weeks mødes vi i Gjendesos.

Yours affectionately

James Thorncliff.

Stutgaangen — kjære min sæter! saa ser jeg dig igjen, for siste gang. Smaat og tungt har jeg slæpt mig frem efter lien. Hver knæk kostet, hvert skridt gjorde ondt.

Men jeg maatte se dig igjen, maatte si dig farvel, før jeg skiltes fra dig for bestandig.

Her paa denne pletten stod vi, da vi møttes for siste gang. Da du gav mig haanden din over hagfellen og hvisket sakte og skjælvende: «Du faar forlate mig alt det onde, jeg har gjort dig, Ivar!» —

Og jeg saa det bleke ansiktet dit og læste den angstfulde bøn i øinene dine, og jeg visste, at et ord, et eneste, var nok til at gjøre os lykkelige for livet. —

Men ordet fik jeg ikke frem. En ubegripelig trods lukket munden min. Jeg vilde ikke — med makt og vold vilde jeg ikke bli lykkelig. —

Lempelig trak jeg haanden min tilbake, vendte mig og gik langsomt ned-efter stien uten at se mig tilbake en eneste gang.

Aa, om jeg hadde kunnet se ind i fremtiden! Alle de mange, lange, kolde, fattige aarene! For mig som for dig. —

Til jeg stod her for anden gang, den solklare sommermorgen for to maaneder siden og læste avskedsbrevet dit.

Aa, om jeg hadde hat svakeste anelse om, hvad jeg skulde lide i de to lange maanedene, til jeg staar her idag for tredje og siste gang. —

Saa stille og deilig en høstkveld! Nu synker solen bak Hindnubbene! Ikke blad, som hvisker, ikke fugl, som synger. Og endda for en høisang i luften. De døendes lovsang. —

«De, som skulle dø, hilser dig, Gud!» —

Moser og melbær og sølvskjære vier, gulris og tryter og blussende dvergbirk. Og jeg hilser dig, Gud, jeg ogsaa. Min sjæl hilser dig. Ikke i dvergbjerkens flammende purpur, ikke i gulrisets luende ild.

Men i lyngblomstens blekrøde vemod hilser jeg dig — ydmyg og stille:

Alene jeg staar i den øde hei,
og dagen er snarlig omme.
Aa kjære min Gud, aa glem mig ei!
aa, send hende ned for at sige mig,
at nu kan jeg komme, komme! —

Ut paa eftermiddagen et par dager senere blev Jo Gjende vækket av mid-dagsluren ved en underlig skrapende lyd utenfor døren. Det var Odd, som stod der og klynket og pep, saa paa Jo med store vandfylde øine, sprang op efter ham og før paa dør igjen.

Jo skjønnte straks, at der maatte være hændt noget, grep luen og satte avsted til Leirungen med store skridt. Netop, som han naadde ned til sjøen, kom Nils Baltasar gaaende fra den andre siden. Han hadde været paa Valdresflyen som snarest.

De to gamle fjeldmænd møttes utenfor hytten, og Jo Gjende fortalte, hvad han visste. Saa vendte de sig for at gaa ind; men ingen av dem vilde gaa først. Tilslut maatte Jo til. Døren stod halvt aapen.

Derinde laa han paa sengen, fuldt paaklædt — stille og fredelig, med lukkede øine og et lyst lykkelig smil om munden — død.

Varmt og mildt gled høstsolen ind ad vinduet, sendte en enkelt straale hen over den høie bleke pande og en bred stripe paa bibelen, som laa aapnet paa bordet. Der var lagt en stor bret ved siden. Det var det 13. kapitel av første Korinthierbrev:

«Ved Ivars dødsleie».

Kristen Holbo

«Dersom jeg taler med menneskenes og englenes tungemaal, men haver ikke kjærlighet, da er jeg en lydende malm og en klingende bjelde.» —

Den gamle hestegjeter sank graatende i knæ ved foten av sengen:

«Aa, Herregud, saa er du vandret bort da, Ivar!» brast det ut av ham. «Saa ødslig og tungt det blir efter dig i fjeldet! Ikke værendes for en enslig stakkar som mig!»

Jo Gjende sa ikke et ord. Høi og rank stod han der, den sterke fjeldmand og stirret ufravendt paa den døde. Saa begyndte det at bævre omkring munden hans, og en taare gled langsomt ned over de veirbitte kinder:

«So fær du ha meg tegjevi da, Iva,» kom det langt om længe. Stemmen hans skalv. «Eg har gjort stor synd paa deg. Dæ skjønar eg no. Men eg meinte dæ beste eg visste. Hjerta ditt var for stort og varmt. Dæ store fjelle var for kaldt for deg, stakkar!» —

I N D H O L D

NORSK HØIFJELD

Illustreret av *Gh. Holmboe, Th. Kittelsen, Brynjulf Larsson, J. Lørck, Eivind Nielsen, Karl Uchermann*; samt fotografier fra *A. Wilse*.

	Side
<i>Præludium.</i>	
«Jeg elsker dig»	14
Aprilsnar	15
«Og nu staar bjerken i brudeslør»	19
Serenade	20
<i>Opover mot høifjeldet.</i>	
Opbrud	25
Gran og bjerk	28
Furuskog	33
Ved maalet	39
Oppe endda	45
Skogsus	46
Skogens sjæl	47
Skogens kirkegaard	49
Min bregne	51
<i>Vidden.</i>	
«Jeg slæpte min kvide til viddens vang»	62
<i>Det dødes rike.</i>	
Fjeldronningen	71
Sommernat paa bræen	72
Gloria in excelsis	73

<i>Fjeldmennesker.</i>		Side
Sjugur		90
Per Spillemand		95
Nils Vassenden og sjoormen		97
<i>Høst paa høifjeldet.</i>		
Høst paa høifjeldet		103
Gamle minder		117
Fiskeren		120
Moser, I vakre, vilde		123

VINTEREVENTYR

Illustreret av Th. Holmboe og Th. Kittelsen.

Der staar en lystig herrefærd	127
Orrelek	129
Halvor Kletten	130
Vinterdrømme	133
Nytaarsloier	135
Skogens vinterhave	147
Norge mit Norge	150

VILDREN

Illustreret av Kristen Holbo, samt fotografier fra A. Wilse.

Vildren	1
---------------	---

12.4

ex 1

mag
Caspari
Høifjeld og fjeldfolk

BODØ BIBLIOTEK

A/L BIBLIOTEKSENTRALEN - OSLO

ART.-NR. 400/4103

Depotbiblioteket

75sd 96 164

Tilhører ikke lenger
Bodø bibliotek

mag

HØIFJELD OG
FJELDPOLK

AV
THEODOR
CASPARI

mag